gilles perrault

secretul zilei

7

editura politică

GILLES PERRAULT

Secretul zilei Z

1969

EDITURA POLITICĂ

BUCUREȘTI

Traducere din limba franceză de
PAUL B. MARIAN
Prefaţă de
VIRGIL CÂNDEA

Gilles Perrault
LE SECRET DU JOUR J
Librairie Arthème Fayard
1964

INTRODUCERE

Deşi a trecut de-atunci un sfert de secol, atenţia noastră mai este încă atrasă de operaţia *Overlord.*

Al doilea război mondial a cunoscut multe încleştări groaznice, multe acţiuni spectaculare, multe desfăşurări de violenţă care ne rănesc amintirea. Dar debarcarea anglo-americană pe coastele normande la 6 iunie 1944 ne aprinde şi azi imaginaţia cu o intensitate particulară. Datorită efectului surprinzător care a impresionat atunci întreaga Europă ? sau imaginilor terifiante ale miilor de ambarcaţiuni venite să asedieze uriaşul Zid al Atlanticului ? sau îndelungii aşteptări a deschiderii „celui de-al doilea front", pregătită de o tenace acţiune diplomatică ? sau pasionantei cărţi a lui Cornelius Ryan, *Ziua cea mai lungă* ? sau dramaticului film de lung metraj cu aceeaşi temă ?

Istoria celui de-al doilea război mondial a aşezat de mult operaţia *Overlord* în capitolul ce i se cuvine, acordîndu-i exact locul şi importanţa meritate, alături de alte mari fapte de arme petrecute în alte zone memorabile ale frontului antihitlerist. Dar, cu toate că s-a scris atît despre debarcarea aliată

în Normandia, rămînem cu sentimentul că mai aveam de aflat ceva. Și cartea lui Gilles Perrault încearcă să acopere, fie și parțial, această lacună.

În capitolul deschiderii „celui de-al doilea front", menit să lovească în vest, prin armele anglo-americane, trupele hitleriste, care în răsărit sîngerau sub puternicele lovituri ale armatelor sovietice, operația *Overlord* apare ca un deznodămînt, ca o rezultantă a îndelungatelor negocieri interaliate care trebuiau să pună de acord forțele antihitleriste asupra locului și datei în care Reichul urma să fie prins între două focuri. Negocieri îndelungate pentru că punctele de vedere ale guvernelor, statelor-majore sau conducătorilor de stat ai puterilor angajate în luptă au fost mult timp divergente. S-au propus variante balcanice și italiene. S-a încercat din partea occidentală o „ieșire" din impas prin debarcarea în Italia. S-au invocat argumente pentru temporizare. A biruit însă acel spirit de colaborare, acea conștiință a pericolului pe care-l constituia regimul nazist pentru omenire, care a dat imbold spiritului de sacrificiu al popoarelor coaliției antihitleriste și care a cîștigat războiul. A biruit, cu un an înaintea declanșării marii operații militare, într-o capitală cu vechi rezonanțe istorice din Asia.

Teheran, 29 noiembrie 1943. Trei oameni de stat încărcați cu răspunderi pentru destinele a sute de milioane de oameni se întîlneau ca să hotărască asupra mijloacelor de a pune capăt celui de-al doilea război mondial. Franklin Delano Roosevelt, Iosif Stalin și Winston Churchill. Premierul Marii Britanii afirma despre această întîlnire „la nivel înalt" că ea însemna „cea mai mare concentrare de putere pe care a văzut-o lumea vreodată... Personalitățile prezente țineau în mîinile lor fericirea viitoare a omenirii". Principalul punct pe care l-au discutat a fost acela al deschiderii unui al doilea front antihitlerist printr-o debarcare de uriașă anvergură pe coasta Franței, străpungîndu-se Zidul Atlanticului. Acțiunea cerea o pregătire militară excepțională, în care nici un mijloc, nici un factor să nu fie neglijați. Dar ea cerea mai ales o pregătire morală — de la comandanții anglo-americani, neangajați pînă atunci în

operații atît de dure, pînă la ultimii soldați, care știau prea bine că mulți dintre ei nu vor scăpa cu viață din atacul asupra falezelor fortificate ale Europei de nord-vest.

De la Herodot pînă azi istoriografia universală a înregistrat multe încleștări umane în care teama insuccesului era cumpănită de valoarea mizei. Operația *Overlord* trebuia să contribuie la scurtarea unui război pustiitor și a hegemoniei unei dictaturi neasemuite prin cinism și cruzime. Nimic nu trebuia, așadar, precupețit pentru reușita debarcării în Franța. Dar o înfrîngere ar fi însemnat mai mult decît o încercare nereușită, și ea putea influența greu desfășurarea războiului. De la aceste considerente a plecat organizarea sistemului defensiv german și tot de la ele aceea științifică a atacului.

Forțele militare, economice și tehnice angajate în operația *Overlord* depășeau însă memorabilele încleștări armate precedente, situîndu-le într-o perspectivă uneori romantică. De fiecare dată, o mare parte a umanității rămăsese în afară, mulțumindu-se să afle despre tragedia celeilalte părți numai din legende și cronici, memoriale sau comunicate de presă. Dar în 1944, la judecata istoriei se înfățișa cel mai primejdios și criminal inamic al umanismului — fascismul —, pentru nimicirea căruia trebuiau concentrate *toate* forțele lumii. Forțe spirituale : rezerve imense de patriotism — de la luptătorii din Rezistență, acționînd în spatele liniilor hitleriste, pînă la agenții anonimi ai serviciilor de informații ai marii coaliții, angajați în misiuni uneori desperate —, au fost declanșate cu o uimitoare concordanță, cu o exemplară abnegație. Forțe militare : la Teheran se hotărîse ca peste un milion și jumătate de soldați aliați să debarce în Franța între mai și iulie, în timp ce milioane de soldați sovietici continuau să dea mașinii de război germane lovituri decisive pe un front mergînd de la Marea Neagră la Oceanul Înghețat de Nord. Forțe politice : conducătorii Americii, Uniunii Sovietice și Angliei s-au întîlnit pentru prima oară în scopul de a lua hotărîri cu toată răspunderea angajată de popoarele pe care le reprezentau. Forțe tehnice-științifice : niciodată pînă atunci o mașină de război nu fusese mai minuțios, mai temeinic organizată pentru

luptă. De izbîndă depindea în mare măsură victoria împotriva hitlerismului, eliberarea lumii de un coşmar care durase mai bine de un deceniu.

De douăzeci şi cinci de ani evocăm debarcarea în Normandia ajutaţi de mijloacele de informare ale lumii moderne. Memorii, documente, reportaje, filme, expoziţii, monografii, ca aceea citată a lui Ryan, sau studii speciale de artă militară contribuie la restituirea dimensiunii grandioase a operaţiei *Overlord*. Toate aceste elemente nu ne vor face să uităm nici o clipă ciocnirea de violenţe, de inevitabile şi evitabile cruzimi, hecatombele şi pămînturile pustiite, care nu lasă în nici un caz imaginea unui turnir medieval, a unei lupte în cîmp deschis în care flamuri şi „cavaleri" se lovesc în faţă ziua, legîndu-şi soarta numai de forţă şi curaj. Gilles Perrault aduce acestui tablou încă un complement de care istoria nu mai poate face abstracţie de mult. El ne dezvăluie cîmpul invizibil în care *inteligenţele* celor două tabere s-au înfruntat cu mult înaintea armelor. O lume de eroi patrioţi, de o parte, şi de executanţi fanatizaţi, de cealaltă, de comandanţi stăpîni pe cele mai redutabile mijloace de nimicire a inamicului, o armată al cărei arsenal era format din porumbei călători şi posturi de radio clandestine, cerneală simpatică şi paşapoarte false, coduri secrete şi fiole de cianură, armată ai cărei adevăraţi campioni rămîneau în adîncul anonimatului şi ale cărei trupe obişnuite erau alcătuite din oameni cu cele mai variate activităţi şi profiluri morale — de la respectatul tată de familie, bonom, curajos, a cărui reală misiune nu i-o cunoştea nici soţia, pînă la dansatoarea de cabaret cocainomană sau damnatul agent dublu.

Mai mult decît orice alt conflict precedent, al doilea război mondial a angajat în fiecare moment al lui cele mai redutabile şi mai fine mijloace ale ştiinţei şi tehnicii. Nu numai în perfecţiunea armamentului, rapiditatea mijloacelor de comunicaţie, capacitatea de aprovizionare a trupelor sau de organizare a teritoriilor ocupate, dar, cum ne dezvăluie atîtea pagini ale cărţii lui Gilles Perrault, în minuţioasa pregătire şi desfăşurare a războiului secret. Armatele aliate au dispus cu

multe luni înaintea debarcării în Normandia de mai multe informaţii decît puteau nădăjdui despre sistemul defensiv al inamicului şi comandantul suprem al operaţiei *Overlord*, generalul Dwight Eisenhower, putea raporta la încheierea ei : „Pornisem spre Franţa înarmaţi cu toate informaţiile tactice pe care ni le putea furniza un excelent serviciu de informaţii". La recoltarea imensei documentaţii care a permis reconstituirea pe coasta Angliei, pentru repetiţiile finale, a Zidului Atlanticului în toate detaliile lui şi-au adus contribuţia oameni cu un curaj legendar, din toate naţiunile aliate : luptători din Rezistenţa franceză, marinari norvegieni, agenţi englezi, dar şi refugiaţi antifascişti germani din Marea Britanie, înrolaţi în serviciile secrete engleze pentru a grăbi prăbuşirea hitlerismului. Orice calitate umană excepţională a putut fi astfel pusă în valoare, de la vitejia nebunească a lui Duchez, care sustrage din biroul Bauleiterului Schnedderer harta unui important tronson al Zidului Atlanticului, pînă la precizia grupului britanic de aviaţie 617, care lansează, exact cu o oră înainte de ziua Z, serpentinele de hîrtie metalizată menite să deruteze posturile radar germane asupra amplorii efectivelor de debarcare. Împletirea războiului aerian, maritim, al armelor blindate sau de geniu cu războiul secret ne dă astfel explicaţia unui succes militar pentru care numai strategia şi tactica, armamentul şi spiritul de sacrificiu al soldatului, oricît de considerabile, n-ar fi fost suficiente.

Gilles Perrault ştie să pună în valoare o bogată informaţie adunată din memorii ale foştilor combatanţi şi rapoarte secrete, arhive ale serviciilor de spionaj sau dosare ale curţilor marţiale, cu mijloace perfect adecvate subiectului său. Relatată după un sfert de veac, operaţia *Overlord* este un lung-metraj de *cadre* în care abundă urmăriri palpitante şi arestări teatrale, sinucideri şi execuţii, pe un fond de teroare şi indescriptibilă măcinare a nervilor. Aspectele lor politice şi militare ocupă un moment din istoria zdrobirii fascismului. Recapitulată cu încetinitorul, acţiunea capătă dimensiuni de epopee. Relatarea veridică a acestui memorabil episod al celui de-al doilea război mondial cerea deci un stil de *suspense*, pe care

autorul l-a folosit cu nota justă. Descrierea acțiunii pe luni, iar la sfîrșit, în palpitanta cursă a „ultimelor 115 ore", verva narațiunii și inteligenta intervenție a surprizei, confruntarea continuă a stupefacției statelor-majore cu ironica omnisciență a eminențelor cenușii din serviciile secrete fac din lectura *Secretului zilei Z* un act pasionant și instructiv.

Găsim în succesiunea acestui documentar concentrarea atmosferei războiului secret, în desfășurarea căruia orice împrejurare putea deveni un front, ai cărui luptători trebuiau să cunoască la fel de bine tehnica acțiunii într-un oficiu diplomatic, într-un salon, pe o plajă măturată de mitraliere sau în culisele unui bar de noapte.

Dar în economia cărții intră și personaje sinistre, ca Hitler și Himmler, Schellenberg și Kaltenbrunner. Redeschizînd uneori controverse ca aceea privitoare la „enigmaticul" șef al Abwehrului, amiralul Wilhelm Canaris, Gilles Perrault nu reușește să acrediteze mai bine teza noii școli vest-germane care încearcă să „salveze" pe unii din șefii militari ai celui de-al III-lea Reich în numele bătrînei caste a „iuncherilor", care nu poate fi desolidarizată de crimele hitleriste. Canaris a fost — cum demonstrează analizele recente ale activității sale — prea angajat în aventura nazistă pentru a i se acorda postum certificate de antihitlerism, prea dornic să salute victoria germană pentru a-l prezenta în postura neverosimilă de „informator" al statelor-majore aliate. Anticomunist hotărît, viclean, intrigant, Canaris s-a singularizat între comparșii săi naziști prin ambiția unei acțiuni proprii ale cărei ițe obscure rămîn a fi descurcate de cercetători, dar nu prin convingere antinazistă, în a cărei autenticitate nu poate crede nimeni.

Dacă în cartea lui Perrault găsim note noi de adăugat la portretele acestor personaje nefaste, nu ne putem lăsa convinși de atenuările „pacifiste" sau „tradițional-militare" ale chipurilor lui Canaris sau Rommel, așa cum le știm din cronica aspră a războiului. Cunoaștem lumea de răutate, cruzime și prostie a „uniformelor negre" din serviciul de informații SS și amestecul neverosimil de grotesc în acțiunile căpeteniilor

războiului secret hitlerist, ca în cazul magilor constrînși să afle locul unde a fost ascuns Mussolini. Sîntem conduși de la culmile acestui război al inteligenței, ca organizarea difuzării de știri false prin operația *Fortitude,* eficienta „intoxicare" a conducerii armatei germane, pînă la flancurile frontului invizibil deschise prin flecăreală, indiscreție și neglijență.

Lectura cărții lui Perrault ne va lăsa, desigur, rezerve. Adăugînd ceea ce ne relatează el cu vervă despre războiul secret, desfășurat înainte și paralel cu războiul pe front, la filmul real al operației *Overlord,* nu vom scăpa din vedere capitolele omise : uriașa contribuție a frontului de răsărit, pe care armatele sovietice mobilizau majoritatea efectivelor germane, sau rolul Mișcării de rezistență franceză, al eroilor din spatele frontului, care slăbeau apărarea hitleristă și pregăteau, cu sacrificii neprecupețite, debarcarea și intrarea trupelor aliate.

Din fundalul tabloului zugrăvit de Perrault, ne va domina, ca un coșmar, cruzimea. Nu numai a agenților Gestapoului, a trupelor S.S., a Wehrmachtului. Ci și cruzimea serviciilor de spionaj aliate, care trimit cu calm agenți antifasciști în acțiuni compromise numai pentru a-l înșela, pentru a-l „intoxica" pe inamic. Cruzimea neînfrînată a ambelor tabere, pentru care o viață umană este inferioară ca valoare unei informații utile, unui raport pozitiv.

Oricum ar fi, secvențele veridice din desfășurarea războiului secret, care a angajat, incontestabil, cel mai mare consum de materie cenușie, rezistență nervoasă, loialitate și spirit de sacrificiu, fac parte din marea epopee a umanității contemporane. Dincolo de ingeniozitate, abilitate, prezență de spirit, pregătire științifică și tehnică, în *Secretul zilei Z* ni se profilează portretele unor personaje puțin cunoscute, dar a căror contribuție a fost esențială în zdrobirea fascismului. Oameni care au știut să-și jertfească nu numai ființa fizică, ci și satisfacția unei glorii postume.

Ni se îngăduie astfel o incursiune în zonele mai rar accesibile ale înălțimilor morale și tocmai aceasta dă cărții lui Gilles Perrault un puternic înțeles umanist.

VIRGIL CÂNDEA

MARTIE

În război,
adevărul trebuie să aibă o escortă de nori
Winston Churchill

RAMAŞAGUL SUPREM

La 20 martie 1944, Hitler a convocat pe comandanţii supremi de pe frontul de vest la cartierul său general. Sînt de faţă : feldmareşalul von Rundstedt (Wehrmacht), amiralul Kranke (Marină), feldmareşalul Sperrle (Luftwaffe). Führerul a încheiat conferinţa cu aceste cuvinte :

„De cele patruzeci şi cinci de divizii care staţionează actualmente în Europa avem nevoie în Rusia. Trebuie să le transferăm acolo de îndată ce vom obţine victoria în vest, în aşa fel încît să ajungem la o totală răsturnare a situaţiei.

Rezultatul acestui război şi soarta Reichului depind de fiecare luptător de pe frontul de vest, teatrul de operaţii nr. 1 al conflictului. Deci fiecare ofiţer şi om de trupă trebuie să aibă sentimentul că totul depinde de efortul său personal".

De data aceasta nu este vorba de obişnuitele ditirambe, de îndemnul banalizat adresat ostaşilor de a se lăsa mai curînd ucişi pe loc decît să dea înapoi, „căci acolo unde un soldat

german a pus piciorul, acolo rămîne", principiu funest din pricina căruia cîteva sute de mii de soldați germani se tîrăsc acum în tundra siberiană. De data aceasta este vorba de un rămășag strategic deliberat, și führerul, renunțînd la divagațiile sale, a regăsit tonul pe care-l avusese odinioară pentru a explica generalilor săi marile sale opțiuni politico-militare. În 1939 se năpustise asupra Poloniei, punînd rămășag, împotriva părerii statului-major, că cele o sută zece divizii franco-engleze nu vor ataca cele douăzeci și trei de divizii germane pe care le lăsase la Rin. Și a cîștigat. În 1941, bazîndu-se pe Anglia, el mizase pe pierderea războiului de către Rusia în decurs de cinci luni, ceea ce i-ar fi asigurat victoria totală. („Dacă strivim Rusia, ultima șansă de salvare a Angliei dispare și Germania va deveni stăpîna Europei".) A pierdut. Acum juca întreaga partidă într-o ultimă aruncătură de zaruri : o înfrîngere a aliaților în vest.

În aceeași zi, 20 martie, Armata sovietică trece Nistrul și se pregătește să pătrundă în România. Prăbușirea germanilor este atît de rapidă, încît rușii capturează la Uman cinci sute de tancuri în perfectă stare și douăsprezece mii de camioane. Pe întreg frontul rusesc, germanii se bat unul contra trei. Inamicul posedă de cinci ori mai multe care de luptă, tunuri și avioane decît ei. În pofida primejdiei de moarte pe care o implică formidabila ofensivă de vară sovietică, despre care generalii germani știu de pe acum că se va dezlănțui pe toată lungimea frontului de est, Hitler dă întîietate absolută frontului de vest. El nu așteaptă debarcarea : o dorește.

De cealaltă parte a Canalului Mînecii, pregătirile se fac cu hotărîre, teamă și înfrigurare. Roosevelt, care, la cinci luni după ziua Z[1] va solicita un al patrulea mandat prezidențial, l-a prevenit pe Churchill că, politicește, nu va supraviețui unui eșec. Și Churchill se teme. N-a acceptat planul *Overlord* decît călcîndu-și pe inimă. Ar fi preferat să lase Germania să-și macine puterea, să lanseze raiduri de comando la periferia „Fortăreței

[1] Zi dinainte fixată pentru declanșarea unei operații militare. — *Nota trad.*

Europa“, să debarce în Iugoslavia şi să înainteze spre Balcani. Fără îndoială că are unele motive politice ascunse, dar fapt este că atacul prin Canalul Mînecii direct împotriva Zidului i se pare un lucru nesăbuit. Aceasta înseamnă să joci la rişcă ceea ce s-a cîştigat cu atîta greutate de la Dunkerque încoace, şi Churchill, aventurier cînd e ameninţat de înfrîngere, devine prevăzător cînd e vorba de victorie. Eisenhower va scrie : „De cîte ori nu l-am auzit pe Churchill spunînd despre planul *Overlord :* «Luaţi seama ca valurile să nu se înroşească de sîngele tineretului american şi britanic şi ca leşurile soldaţilor noştri să nu se îngrămădească pe plaje»“.

Generalii americani vădesc încredere, dar ei şi în 1942, cînd voiau să traverseze Canalul Mînecii şi să se năpustească asupra atotputernicului Wehrmacht, erau plini de optimism. În acea perioadă, cînd englezii au opus un veto categoric, Eisenhower a declarat că „vom asista, fără îndoială, la cea mai întunecată zi a istoriei“. Mai tîrziu a recunoscut că acest asalt prematur ar fi fost o curată nebunie. Generalii americani au vrut să debarce şi în 1943 ; în 1944 nu i-au smuls semnalul verde lui Churchill decît ameninţînd că vor întoarce spatele Europei pentru a se răfui cu Japonia. „Ei fac război — a spus un diplomat — aşa cum ar juca rugby“. Dar Bedell Smith, şeful statului-major al lui Eisenhower, nu acordă planului *Overlord* mai mult de 50% şanse de succes. Cît despre englezi, ei sînt înclinaţi spre pesimism, cu excepţia lui Montgomery, care are încredere pentru că este implicat în acest plan.

Trupa este înspăimîntată. Rapoartele serviciului de informaţii britanic semnalează : „Tînărul ofiţer mediu se aşteaptă să fie ucis în timpul asaltului şi aceeaşi stare apăsătoare de teamă domneşte în rîndurile soldaţilor“. Descurajarea este atît de mare, încît Montgomery îşi părăseşte hărţile, îşi ia toiagul de pelerin şi porneşte la propovăduirea unei noi cruciade pe tema : „Sîntem cea mai bună echipă, vom cîştiga cu ajutorul lui Dumnezeu“. Vorbeşte de şase-şapte ori pe zi în faţa unui auditoriu totalizînd 30 000 de oameni. Moralul Diviziei I americane se prăbuşeşte : cere repatrierea. Este cea mai dîrză, cea mai călită, cea mai orgolioasă dintre toate diviziile americane

din Europa. Ea a mai trăit două zile Z, în Africa de nord şi în Sicilia. Pe plajele siciliene, cînd membrii ei au fost contraatacaţi de divizia blindată de elită *Hermann Göring*, au intrat în tranşee pentru a lăsa să se rostogolească tancurile, apoi au ieşit din găurile lor şi au pus pe fugă infanteria de asalt germană. Dar Divizia I, „Marele Unu Roşu", refuză o a treia zi Z. Vrea să se întoarcă acasă. Divizia a 29-a, desemnată să atace împreună cu ea pe plaja „Omaha", are un moral la fel de scăzut. N-a cunoscut botezul focului şi i s-au prezis 90% pierderi. Eisenhower îl însărcinează pe generalul Bradley, care nu este un orator, să vorbească oamenilor. Bradley declară : „Poveştile astea despre pierderi uriaşe sînt nişte gogoşi. Vor fi unii care nu se vor mai întoarce, dar nu prea mulţi". Soldaţii-ziarişti de la *Stars and Stripes* şi de la alte publicaţii ale armatei aliate primesc ordin să scrie articole entuziaste despre progresele realizate de medicina militară. Ei fac cele mai optimiste preziceri asupra şanselor de supravieţuire a viitorilor răniţi.

De ambele părţi ale Canalului, propaganda este în întregime axată pe debarcare. Goebbels proclamă : „Am fortificat ţărmurile Europei de la Capul Nord pînă în Mediterana şi le-am înzestrat cu cele mai ucigătoare arme pe care le poate produce secolul al XX-lea. De aceea, orice atac inamic, chiar cel mai puternic şi mai înverşunat ce s-ar putea imagina, este sortit eşecului". Goebbels face un pronostic : „La Dieppe, ei au rezistat nouă ore şi nu exista Zidul. Dacă data viitoare vor rezista nouă ore, va fi mult". Goebbels lansează neobosit, pe toate undele, sloganul care alungă din minte căpcăunul rus şi teroarea aeriană : „Decizia finală va fi obţinută pe frontul de vest".

Acelaşi lucru îl repetă şi posturile de radio aliate. Războiul nu se mai termină şi armata din Italia urcă de-a lungul cizmei într-un ritm de melc, dar există această formidabilă lovitură de bîtă care se va abate asupra Germaniei. America o aşteaptă. Rusia, sleită de puteri, o aşteaptă. Anglia, atît de plină de oameni şi de materiale încît locuitorii ei spun că s-ar

scufunda în mare de n-ar fi miile de baloane antiaeriene, o aşteaptă. Europa ocupată, unde Rezistenţa, gîtuită de Gestapo, este ameninţată să fie distrusă, o aşteaptă. În Franţa, în 1944, statistica nu acordă unui luptător din Rezistenţă mai mult de şase luni de libertate pînă la inevitabila arestare şi moarte. Se dau bătălii în Rusia, în Italia, în Pacific. Se dau bătălii pe toate mările şi pe toate cerurile. Dar popoarele în luptă, încurajate de propagandă, îşi ţin răsuflarea în aşteptarea ciocnirii hotărîtoare, care va avea loc pe cîţiva kilometri de plajă. De o parte şi de alta, s-a urmărit ca din această bătălie să se facă „minutul de adevăr" al războiului. Aşa şi este.

Dacă trupele germane îi vor arunca pe aliaţi în mare, Hitler va obţine un răgaz lung şi orice va fi cu putinţă. Un nou Dunkerque nu ar distruge forţa anglo-americană, dar ar paraliza-o pentru mult timp. Mai ales urmările psihologice ar fi incalculabile. Opinia publică, căreia propaganda i-a insuflat mari speranţe în această acţiune, va fi cuprinsă de o descurajare la fel de mare, şi cadavrul fiecărui englez sau american îl va costa scump pe Churchill şi mai ales pe Roosevelt. Practic, le va trebui mult timp aliaţilor pentru a-şi reorganiza trupele, a repune în studiu planurile atît de minuţioase pe care le cere o mare operaţie combinată (cele pentru *Overlord* au durat aproape doi ani), a aduna o nouă armată maritimă şi aeriană şi mai ales pentru a le inspira din nou soldaţilor avîntul necesar. Chiar dacă maşina de război anglo-saxonă nu va pierde pe plajă decît o mică parte din oameni şi material, ea va fi, în cazul unui eşec, ca un motor încă puternic, dar dotat cu o baterie stricată.

Pentru Hitler, acest răgaz reprezintă întreaga diferenţă dintre victoria posibilă şi înfrîngerea sigură. Radarul englezilor a gonit haitele sale submarine din Atlantic, dar mai are pe şantier submersibile cu propulsie electrică, a căror viteză şi capacitate de scufundare prelungită le vor da posibilitatea să se sustragă urmăritorilor lor. Luftwaffe a fost depăşită de aviaţia aliată, dar Messerschmidt construieşte aparatul cu reacţie *Me-163,* care, la rîndul său, va mătura de pe cer avioa-

nele inamice. Nu mai e vorba acum de arme secrete mai mult sau mai puțin iluzorii, ci de un material care e în curs de fabricație și care, aruncat în bătălie în cantitate suficientă, va disputa dușmanului hegemonia aeriană și maritimă absolut necesară pentru o nouă încercare de debarcare. Mai există, desigur, panoplia de arme secrete V1, V2 și V3, care vor cădea ca o ploaie deasă asupra orgolioasei capitale engleze și o vor face să se pocăiască. Mai sînt, în sfîrșit, perspectivele diplomatice care se vor deschide ca prin miracol și posibilitatea de a sparge frontul aliaților negociind cu o Rusie dezamăgită de anglo-saxoni și șovăitoare sub apăsarea diviziilor aduse din vest.

Pentru führer, aceasta este formidabila miză în partida care urmează să fie jucată. Pentru a o explica generalilor săi, i-a convocat în bîrlogul său de la Rastenburg în această zi de 20 martie 1944. Crede că s-a făcut înțeles. A fost, fără îndoială, dezamăgit cînd Rommel l-a anunțat că diviziile sale de infanterie n-au nici o mobilitate și nu pot juca vreun rol într-un război modern. Îi răspunde cu răceală : „Rolul lor este să se lase decimate îndărătul fortificațiilor. Deci n-au nevoie să fie mobile". Căci Zidul trebuie apărat cu orice preț. Pe Zid trebuie obținută victoria.

Zidul este un mit. Von Rundstedt va scrie : „Nimic în față, nimic în spate, pur și simplu ceva care să-ți ia ochii. Poate, în cea mai favorabilă ipoteză, ar putea constitui un obstacol pentru douăzeci și patru de ore, dar, cu siguranță, orice atac condus cu hotărîre va trebui, cel mult în decursul unei zile, să-l străpungă în oricare punct. Această străpungere odată efectuată, dat fiind că tot restul este îndreptat cu fața spre mare, ar putea fi cucerit din spate și deveni complet inutil".

Din lipsă de oțel, bateriile marinei sînt instalate sub cupole fixe, betonate, ceea ce limitează unghiul lor de tragere. Tunurile cu care sînt echipate au fost luate de la zece națiuni învinse și sînt de 28 de calibre diferite. Pentru cele mai multe nu există piese de schimb. Se simte și o mare lipsă de instrumente pentru dirijarea tirului, singurele care ar face posibilă lupta îm-

potriva unor vase mobile. Media de vîrstă a tunarilor este de 45 de ani. Li s-au adus *Marine Helfer* şi *Marine Helferinnen*, elevi şi eleve de liceu care îşi continuă studiile prin corespondenţă. Armata a 7-a, care va suporta toată greutatea atacului aliaţilor, este echipată cu arme de 92 de modele diferite, folosind 252 de feluri de muniţii, din care 47 nu se mai fabrică, de aceea este interzis să fie risipite în exerciţii de tragere. Comandanţii de batalion nu dispun de maşină : e de presupus că vor porni la luptă călare. Regimentul al 6-lea de paraşutişti, unitate de elită a cărei medie de vîrstă este de şaptesprezece ani şi jumătate, foloseşte 70 de camioane de 50 de mărci diferite. Cînd şeful lor, colonelul von der Heydte, cere armamentul absolut necesar, i se răspunde : „Dar, Heydte, pentru paraşutişti pumnalele sînt de ajuns !"

Şi mai uzat decît acest material de război, adunat din hala de vechituri a ţărilor învinse, este materialul uman. Cei mai buni oameni, cele mai bune trupe au fost aruncate în cazanul rusesc. În vest nu sînt trimişi decît cei prea bătrîni sau prea tineri, infirmii şi bolnavii, soldaţii care au suferit pe frontul rusesc degerături de gradul al treilea. Divizia a 70-a, denumită „Divizia pîinii albe", este alcătuită în întregime din dispeptici, supuşi unui sever regim alimentar. Deoarece nici aceştia nu erau de ajuns, sub drapelul crucii încîrligate au fost înrolate contingente de străini. Wehrmachtul, scutul unei naţiuni mîndre de puritatea sa rasială, are în rîndurile sale în 1944 negri, indieni, cazaci, armeni, tătari, calmuci, adîghei, francezi, kabardini, karatai, balkari, osetini, inguşi, uzbeci, belgieni, cazahi, chirghizi etc. În viitoarea zonă de debarcare servesc douăzeci şi trei de batalioane de foşti prizonieri de război. Au fost puşi să aleagă între moartea prin inaniţie şi uniforma feldgrau. Au preferat uniforma, dar, după cum spunea generalul von Schlieben, care comandă la Cherbourg : „E cam îndoielnic că-i vom putea face să lupte în Franţa, pentru Germania, împotriva americanilor şi englezilor".

Şi fiindcă nici asta nu era de ajuns, au făcut razii pentru înrolarea copiilor germani. Începînd cu luna noiembrie a anului 1943, contesa de Maupertuis a văzut venind în castelul

ei rechiziţionat, în apropiere de Bayeux, un nou contingent de soldaţi. Au 14 ani. Se antrenează în lupte corp la corp în parc, apoi, în timpul pauzelor, dansează în cerc şi se joacă de-a puia-gaia.

Dar mai sînt aici diviziile blindate, paraşutiştii şi SS-iştii. Tancul „Stalin“ este singurul care întrece blindatele germane. Obuzele tancurilor „Sherman“ nu pot să străpungă scutul de oţel de 18 centimetri care ocroteşte „Tigrul“ şi ricoşează în blindajul în diedru al „Panterelor“. Pentru a răni aceşti monştri, trebuie să manevrezi astfel, încît să-i izbeşti în flanc, dar un singur obuz al tunului lor de 88 sau de 75 ajunge pentru a trăsni pe loc oricare tanc englez sau american. În spatele Zidului, von Rundstedt va dispune în ziua Z de zece divizii blindate, călite pe nicovala rusească, dintre care „Panzer Lehr“, care este cea mai puternică din armata germană, şi a 12-a SS *Hitlerjugend*, comandată de fanaticul Kurt Meyer, ai cărui grenadieri, după ce îşi vor fi terminat muniţiile, se vor bate, în luna august, cu lopeţile împotriva canadienilor.

Pentru ca von Rundstedt să-şi plaseze capcana într-un loc potrivit, pentru ca diviziile sale blindate să evite deplasări nesfîrşite pe drumurile şi căile ferate prăpădite de aviaţie şi tăiate de Rezistenţă, pentru ca ele să înhaţe la timp cu maxilarele lor de oţel trupele debarcate şi să le zdrobească, serviciile de informaţii germane trebuie să răspundă la această dublă întrebare : „Unde şi cînd ?“

LA PICIORUL ZIDULUI

Periscopul apăru în largul coastei franceze. Zece metri mai jos, un locotenent de vas britanic avea ochiul lipit de vizorul circular. La început nu văzu decît apa care şiroia pe lentilă, apoi distinse, decupat pe cer, relieful sumbru al ţărmului. Răsuci periscopul de la stînga la dreapta şi zări succesiv faleze perpendiculare, coline, ca nişte valuri, şi din

nou faleze. Coborî periscopul și dădu ordin echipajului să înainteze cu viteză redusă.

Echipajul era alcătuit doar din doi oameni, dar în această noapte, în submarinul de buzunar luaseră loc un ofițer și un sergent aparținînd comandourilor speciale. Erau deci cinci în total, îngrămădiți într-un compartiment de 1,60 metri pe o lungime ce nu atingea 2,50 metri ; înălțimea plafonului nu era decît de 1,60 metri și de aceea oamenii erau nevoiți să stea cu capul aplecat. Sergentul din comando, mic de stat, se simțea cel mai puțin stingherit. Traversarea sub apă din Anglia a fost suficientă pentru a crea o atmosferă aproape irespirabilă. Teama de a nu se ciocni de o mină se citea pe fiecare chip.

Motorul torcea liniștit, făcînd să înainteze submersibilul spre coasta inamică, apoi, după un nou examen la periscop, locotenentul de vas dădu ordinul de oprire și de urcare la suprafață. Carcasa despică apa neagră la trei sute metri depărtare de plajă. Locotenentul descuie panoul tambuchiului și urcă pe platformă, umflîndu-și plămînii cu aer proaspăt. Totul era calm. Se aplecă peste tambuchi și făcu semn celor doi comando, care veniră și ei pe puntea minusculă. Erau îmbrăcați într-un costum cauciucat de scafandru. Echipamentul lor cuprindea o lampă electrică, o busolă, un sfredel, cutiuțe, un rulou cu sfoară de undiță și cîteva bețișoare de cupru. La cingătoare aveau de asemenea un pumnal și un „Colt 45“. După experiențe temeinice, se constatase că un „Colt 45“ rezistă mai bine la nisip și la apa sărată decît orice altă armă din lume.

Fără să spună o vorbă, cei doi comando se lăsară să alunece în apa înghețată, evitînd cu grijă cel mai ușor clipocit. Locotenentul îi văzu înotînd spre țărm, apoi dispărură, înghițiți de noapte.

Maiorul Logan Scott Bowden și sergentul Bruce Ogden Smith sînt niște înotători excepționali, dar temperatura glacială a mării și anchilozarea pricinuită de strîmtoarea din submarin erau prielnice cîrceilor. Ei mai știau că un simplu

plescăit al mîinii care lovește apa le poate aduce o ploaie de gloanțe din partea santinelelor germane. Greutatea consta în a înota și repede și fără zgomot.

În cîteva minute atinseră liziera acelei păduri de obstacole care, din ordinul lui Rommel, începînd din ianuarie, creștea de-a lungul coastei. Manevrînd printre țăruși, atinseră, în sfîrșit, pămîntul. Continuară în patru labe, apoi, pentru ultimii metri, de-a bușilea. Cînd ajunseră pe nisipul uscat, rămaseră nemișcați, observînd plaja. Căutau santinelele germane.

Una din ciudățeniile sergentului Ogden Smith era aceea că era sergent. La declararea războiului era o modă printre tinerii englezi puțin snobi de a refuza gradul de ofițer. Li se spunea „tinerii cu părul lung". Cu timpul, cei mai mulți n-au rezistat ispitei și comodității pe care le implicau galoanele. Dar Bruce Ogden Smith rămăsese sergent. Îi plăcea să nu fie ofițer, așa cum îi plăcea să ducă micul său război personal în cadrul marelui război. Nu făcea vărsare de sînge și trăia clipe emoționante. Nimeni nu știa exact ce făcea, nici chiar soția lui, care avea un post important într-o uzină din Țara Galilor. Poate că ea credea că se învîrtise să rămînă în vreun birou. Poate că se gîndea uneori, după o zi istovitoare, că soțul ei își alesese o soartă mai ușoară.

Plaja părea pustie. Nu se auzea decît clipocitul valurilor. Nu se zărea nici o santinelă. Cei doi oameni se pregăteau să urce panta domoală a plajei. Aceasta era, fără îndoială, clipa cea mai grea din toată misiunea. A plonja din submarin însemna cel puțin a scăpa de claustrare. Apoi e apa care te înconjură și te ocrotește. Dar acum trebuie să te smulgi, cu sînge rece, de la țărmul mării și să urci spre pămîntul vrăjmaș. În fața lor : mine, tunuri, zeci de mitraliere, aruncătoare de flăcări automate, tot arsenalul rînduit pentru a respinge armate întregi.

Lucrul cel mai straniu este că ei doi, maiorul și sergentul, se află poate aici degeaba. Se întîmplă adeseori ca soldații să moară fără rost, dar e rar ca șefii lor să accepte această eventualitate și încă și mai rar să organizeze în mod deliberat

acest lucru. Or, este posibil ca şefii acestor doi oameni, care acum se odihnesc liniştiţi în paturile lor, să le fi încredinţat o misiune despre care ştiau dinainte că e inutilă. Scott Bowden şi Ogden Smith au cercetat pînă acum douăzeci de plaje. Bineînţeles, nu se pune problema debarcării pe douăzeci de plaje şi de mult au fost selecţionate cele cinci care vor fi folosite. Dar s-a ţinut seama că cei doi cercetaşi ar putea fi prinşi de germani, predaţi Gestapoului şi torturaţi. Dacă vorbesc, vor oferi inamicului posibilitatea de a localiza zonele cercetate de ei. Sînt deci în mod deliberat trimişi pe plaje situate la sute de kilometri depărtare de sectorul desemnat pentru debarcare. În felul acesta, dacă vor fi prinşi şi schingiuiţi, nu vor putea trăda marele secret, căci ei nu ştiu care sînt plajele alese din cele douăzeci de plaje pe care le-au vizitat.

În această noapte înaintează pe o plajă lungă de trei kilometri, zăvorîtă la cele două extremităţi prin faleze perpendiculare, închisă în partea dinspre uscat printr-o barieră de coline. O plajă în formă de capcană. Nu vor trece nici trei luni şi nisipul pe care se tîrăsc ei va fi îmbibat cu sînge american. Se află pe „Bloody Omaha“ — „Sîngeroasa Omaha“.

Ei leagă capătul undiţei lor cu un lanţ pe care îl înfig în pămînt. Undiţa provine din prăvălia părinţilor lui Ogden Smith, care vînd articole de pescuit în apropiere de Saint James Palace. La fiecare cincizeci de iarzi înfig cîte un ciob de sticlă. Cei doi oameni se tîrăsc unul în spatele celuilalt. Primul răscoleşte nisipul cu vîrful pumnalului. Caută mine. Al doilea desfăşoară sfoara. La fiecare ciob de sticlă, fixează sfoara în pămînt cu un beţişor, în aşa fel încît să rămînă plasată exact de-a lungul drumului parcurs. În felul acesta, la întoarcere, nu vor mai avea să se teamă de mine. Şi tot la fiecare bucăţică de sticlă, scormoneşte pămîntul cu sfredelul, ia cîte o mostră de nisip şi o pune într-o cutiuţă.

Deodată, cei doi comando se întind la pămînt, cu inima gata să le sară din piept, cu tîmplele jilave. În spatele lor, nisipul a scîrţîit. Întorc încetişor capul şi văd o santinelă germană. Scott Bowden şi Ogden Smith au zărit adesea san-

tinele, dar erau plasate întotdeauna în susul plajei, la picioarele cazematelor. Dar acest soldat le taie retragerea spre mare. Înaintează cu un pas prea liniştit ca să fi observat ceva, dar înaintează drept spre sfoara pe care au lăsat-o ca o dîră. Scot „Colturile" din toc.

Totul a început în urmă cu cîteva săptămîni, cînd un ofiţer aparţinînd statului-major al lui Montgomery şi-a amintit de vacanţele petrecute înainte de război pe coasta normandă. Chiar munca lui îi trezea aceste amintiri, căci acest ofiţer avea misiunea de a planifica o invazie care trebuia să înceapă pe plajele unde, acum cîţiva ani, trăise clipe fericite. Or, în evocarea frumoaselor vremuri de altădată îi veniră în minte unele observaţii prozaice, privind prezenţa argilei pe plajă. Într-adevăr, ofiţerul îşi amintea că a văzut pe plajele normande, în timpul vacanţelor sale, unele insule de argilă. De îndată ce a făcut cunoscut acest lucru şefilor săi, problema la ordinea zilei a fost : carele de asalt se vor împotmoli în această argilă ? Pentru a putea răspunde, trebuia să se cunoască mai întîi consistenţa ei exactă.

Un modest funcţionar de la British Museum aduse soluţia. În *Buletinul Societăţii preistorice franceze* (volumul XXXV, 1938), a descoperit o descriere cît se poate de amănunţită a unei insule de argilă situate pe plaja de la Luc-sur-Mer, unde trebuiau să debarce englezii. Fiind consultaţi, geologii britanici arătară că în regiunea Brancaster, în Norfolk, există terenuri a căror argilă are acelaşi conţinut ca aceea de la Luc-sur-Mer. S-au lansat care de luptă pe plajele de la Brancaster. Se înnămoliră. Era o catastrofă. Nu exista altă soluţie decît convocarea lui Hobart.

Percy Hobart, militar de carieră, a fost unul dintre pionierii armei blindate în Anglia. Cum obişnuia mereu să repete că blindatele vor juca un rol de prim ordin în războiul ce va veni, superiorii săi, plictisiţi, îl puseră în retragere înainte de termen, de îndată ce izbucni acest război. În 1940 se angajă

în „Home Guard“ [1], unde i se acordă gradul de caporal, punîndu-se sub comanda lui cîțiva cultivatori înarmați mai ales cu furci. Smuls din această activitate de către Winston Churchill, a ajuns la gradul de general și s-a consacrat punerii la punct a unei serii de blindate special concepute în vederea atacului asupra Zidului.

Împotriva cîmpurilor de mine ale lui Rommel a inventat tancul „Crab“, prevăzut în față cu un tambur mobil. Rotindu-se, tamburul biciuia solul cu lanțurile sale grele care provocau explozia minelor fără a aduce nici un prejudiciu mașinii de luptă. A conceput tancul „Crocodil“, echipat cu un aruncător de flăcări care revărsa un fluviu de foc. Pentru trecerea șanțurilor antitanc, a inventat tancul „Fascina“, care purta bușteni meniți să umple obstacolul. Tot lui i se datorează acel tanc care aruncă peste pîlniile bombelor sau peste rîuri cîte o punte lungă de nouă metri, în stare să suporte tancuri grele, precum și tancul „Rampa“, care, avînd un profil înclinat, urma să servească pentru trecerea digurilor și a rambleurilor. De asemenea, el era inventatorul tancurilor-amfibii denumite tancuri „D.D.“, al tancurilor-petarde, al tancurilor-bangalore și al altor cîteva tancuri cu destinație specializată. De fapt, se părea că generalul Percy Hobart era în stare să facă orice dintr-un tanc, numai un tanc nu.

Contra insulelor de argilă a inventat tancul „Bobina“. Desfășura în fața lui o leasă cu ochiuri dese de oțel care înlăturau orice risc de împotmolire pentru el și pentru blindatele clasice.

Pe cele cinci plaje selecționate s-a pornit la identificarea zonelor argiloase, unde urmau să fie debarcate cu prioritate „Bobinele“ generalului Hobart.

Santinela puse piciorul pe undiță, care se afundă în nisip. Nu observă nimic și se îndreptă liniștit, fără să-și dea seama că a oferit comandamentului aliat o informație de o însemnă-

[1] Formațiuni de gărzi teritoriale, înființate în Anglia în 1940. Erau recrutate pe bază de voluntariat din rîndurile persoanelor nemobilizate. — *Nota trad.*

tate fundamentală : plaja nu era minată. Scott Bowden și Ogden Smith mai așteptară cîteva minute, lipiți de pămînt. Alarma fusese serioasă, dar de cînd se tot plimbau prin fața gurilor de tun germane căpătaseră un fel de sentiment al invulnerabilității. Cu trei luni în urmă, exploraseră plaja de la Riviera, în apropiere de Bayeux. Scott Bowden se strecurase pînă la dig și ascultase discuția dintre două santinele germane. Cîteva secunde înainte de miezul nopții Ogden Smith își aminti că era 31 decembrie. Urcă pînă la șeful său, își lipi gura de urechea sa și îi transmise cele mai bune urări de Anul nou, la o distanță de trei metri de soldații germani.

Santinela dispăruse, dar se putea întoarce. Cei doi comando înaintară cu prudență spre mare, luînd undița cu ei. Se strecurară printre obstacole și se cufundară în apă. După ce înotară cîteva minute, începură să transmită semnale luminoase cu lămpile. Din întuneric, submarinul ieși la suprafață și îi culese teferi. Astfel se sfîrși a doua lor vizită la plaja „Omaha". Prima oară au tîrît după ei, instalat într-un cărucior, un clinometru cu care măsurau înclinația solului. Încă nu știau că a treia lor debarcare la „Omaha" va fi cea mai spectaculoasă și totodată cea mai dramatică. Vor veni nu ca niște hoți, ci cu o armată transportată pe cinci mii de vase. Căci, în ultima clipă, generalul american Bradley va cere celor doi comando să conducă trupele sale, în zorii zilei de 6 iunie, pe plaja pe care o cunoșteau atît de bine.

Tot din cauza lui Bradley veniseră în această noapte aici. Cîteva ore mai devreme, în cursul unei conferințe a statului-major, generalul remarcase pe fotografiile aeriene o pată suspectă care se contura pe plaja „Omaha". Întrebase serviciile de informații britanice dacă aveau cunoștință de consistența solului în această regiune. Raportul a fost transmis căpitanului Nigel Wilmott, șeful comandoului de recunoaștere. Imediat, acesta le-a dat lui Scott Bowden și Ogden Smith ordinul de a fi gata de plecare. Mulțumită mostrelor pe care cei doi comando le aduceau, Wilmott va putea înmîna chiar a doua zi lui Bradley un tub de sticlă conținînd nisip din pata suspectă. O va face cu o indiferență afectată, ca și cum ar fi lucrul

cel mai firesc din lume, căci este o mare plăcere să-i uluiești pe acești americani pe care nimic nu-i uluiește. Iar generalul, mulți ani după aceea, cînd își va redacta *Memoriile*, își va mai aminti de ofițerul britanic zvelt și tăcut, care, cu un gest neglijent, îi întinsese eșantionul cules în noaptea precedentă de sub cizmele santinelelor germane.

În aceste nopți de iarnă și de primăvară, comandourile aliate dau adeseori tîrcoale pe la piciorul Zidului. Unii sînt prinși și executați, în conformitate cu instrucțiunea „foarte secretă" nr. 003 830/42 a führerului. Doi sînt salvați de Erwin Rommel, care îi smulge din ghearele Gestapoului. Dar cei mai mulți, favorizați de un noroc deosebit, se întorc teferi din expedițiile lor nocturne. Informațiile pe care le aduc sînt pe măsura primejdiilor la care s-au expus. Mai ales, sînt singurii care le pot descoperi.

Rezistența este prezentă peste tot, în afară de plaje. Pentru a ajunge la ele, membrii ei ar trebui să se tîrască prin cîmpurile de mine care se întind pe sute de metri în adîncime, să facă o spărtură prin rețelele ghimpate, apoi să alunece printre întărituri escaladînd șanțurile, să sară peste zidul antitanc : ar trebui, mai bine zis, să străbată toată grosimea Zidului fără să fie văzuți de santinele. E cu neputință. Pe plaje nu se poate ajunge decît dinspre mare. Sau din aer.

Au fost fotografiate metru cu metru. Zburînd la mare altitudine sau razant deasupra solului, avioanele de recunoaștere fac milioane de fotografii. Se cunoaște numărul stîlpilor plantați din ordinul lui Rommel și grosimea zidului antitanc, amplasamentul stîncilor și forma lor, poziția bancurilor de nisip și modificările pe care le suferă în timpul marilor maree. A fost fotografiată coasta pe orice fel de vreme și la toate orele din zi. Se știe că un anumit vînt stîrnește într-un anumit loc valuri de o anumită înălțime. Inventariate, clasate, cercetate cu de-amănuntul de experți, fotografiile aeriene au adus recolta lor de informații. Dar ele nu spun dacă grăuntele de nisip din „Omaha", fiind amestecat cu prea multă argilă, nu va frîna mașina de război a aliaților, nici din care

metal este construit obstacolul numit „poarta belgiană“, cel mai formidabil obstacol pe care Rommel l-a instalat pe coastă. Ele nu pot să dezlege misterul din 23 aprilie. În acea zi, un aviator care atacă bateriile de la Houlgate greşeşte ţinta şi bomba sa cade în apă în faţa plajei. Încremenit de uimire, el asistă la o îngrozitoare serie de explozii care dă mării aspectul unor gheizeri. Statul-major, temîndu-se de o nouă invenţie germană care ar pune iarăşi debarcarea sub semnul întrebării, trimite pe coastă un profesor şi un ofiţer superior echipaţi cu aparate speciale de fotografiat şi încadraţi de cîţiva comando. Ei descoperă că este vorba de simple mine sau chiar grenade pe care Rommel le-a pus în vîrful obstacolelor.

Curios, cu toate că plajele sînt destinate a fi arena primului asalt, aceste informaţii au cea mai mare însemnătate nu atît pentru ora H, cît pentru orele care vor urma. Obstacolele lui Rommel vor crea greutăţi trupelor de asalt, dar nu vor putea să le oprească. Dimpotrivă, ele riscă să împiedice sau să încetinească aducerea unor întăriri şi material, tăind în felul acesta artera de aprovizionare de capul de pod. În primele optsprezece ore, numai în sectorul american trebuie să debarce echivalentul a două sute de trenuri complete de trupe. Pentru ca şalupele de debarcare să poată acosta, pentru ca blindatele şi camioanele să poată parveni la şosele, echipele speciale de geniu, care de luni de zile se antrenează contra cronometru, vor trebui, din primele ore şi sub focul inamicului, să înlăture obstacolele. Vor pierde jumătate din efectiv, dar fiecare minut cîştigat îndreptăţeşte pierderea unei vieţi omeneşti.

Pentru a-i ajuta în această sarcină, cinci comando francezi, conduşi de ofiţerul de echipaje Francis Vourch şi maistrul Klopfenstein, debarcă în noaptea de 26 decembrie 1943 pe plaja de la Biville. Chipul şi mîinile lor sînt înnegrite cu plută arsă. Pe spatele tunicii lor, o bandă albă le îngăduie să se identifice la o distanţă de cîţiva metri. Un prim grup adună probe de nisip. Ceilalţi, împreună cu Francis Vourch, bîjbîie printre obstacole. Caută o „poartă belgiană“, care are forma unui portal uriaş, suficient de puternic pentru a bloca brusc navele

lansate în plină viteză. O găsesc. Cu prudență se asigură că nici o grenadă-capcană nu-i fixată de ea. Apoi, cu ajutorul unui bomfaier, unul din comando taie o bucată din obstacol. Un altul aduce alge pentru a camufla tăietura. Cele două grupuri se retrag în barca lor de cauciuc și vîslesc spre larg, unde îi așteaptă, la un kilometru și jumătate, vedeta rapidă care i-a adus.

Pe cheiul de la Newhaven, un ofițer de stat-major al operațiilor combinate primește fragmentul de metal și chiar în aceeași noapte îl duce la Laboratoarele din Londra. Oțelul este supus analizei. Mulțumită fotografiilor aeriene, se cunosc dimensiunile exacte ale „porții belgiene" : trei metri pe trei cu un soclu orizontal de trei metri pe patru. Poate fi deci reconstituită la centimetru și, cu ajutorul analizei metalului, aproape la centigram. După aceea, prototipul este transportat pe cîmpul unităților speciale de geniu. În zilele următoare acești specialiști calculează ce încărcături sînt necesare și unde trebuie să fie plasate pentru a pulveriza monstrul de oțel, care cîntărește 3 000 de kilograme.

O problemă ciudată s-a pus cu privire la aricii metalici. Aceste obstacole antitanc sînt formate din trei bare tăiate din șine. Barele, care au o lungime de 1,20 m, sînt asamblate la mijloc în unghi drept. Aricii metalici sînt reconstituiți în Anglia, ținîndu-se seama de greutatea șinelor franceze : 75 de livre. În exerciții, buldozerele armatei de geniu strivesc obstacolele. Un ofițer însă descoperă în arhive că America a trimis în Franța în 1918 șine cîntărind 100 de livre. Buldozerele lansate asupra aricilor fabricați din acest material american se dovedesc incapabile de a le distruge. Nu există decît o probabilitate infimă ca obstacolele lui Rommel să fie fabricate tocmai din șine americane, dar această probabilitate există. Trebuie verificată.

Totul trebuie verificat : puterea curenților de coastă, adîncimea mării, panta plajei, densitatea nisipului și compoziția sa, forma și greutatea obstacolelor. Pentru a lansa operația care va duce armata aliaților pînă în inima Germaniei, urmași ai lui Sherlock Holmes, cu fețele și mîinile înnegrite, trebuie

să vină, pe întuneric, să scruteze plajele Franței. Căci fiecare informație pe care o aduc poate să contribuie la succesul debarcării.

Dar, pentru a o face să eșueze, germanilor le e de ajuns să cunoască o dată și numele unei provincii franceze.

OMUL DIN STOCKHOLM ȘI CEL DIN OSLO

În aceeași lună martie a anului 1944, pe o noapte rece, cîțiva bărbați se înghesuiră într-o camionetă care-i conduse la capătul cel mai îndepărtat al aeroportului din Stockholm. Vîntul mătura pistele, spulberînd zăpada pe care o ridica în vîrtejuri deasupra pămîntului. Camioneta se opri la cîțiva metri de un țarc apărat spre exterior printr-o îngrăditură de sîrmă ghimpată, mărginit de bariere mobile și violent luminat de șase reflectoare. În mijlocul țarcului avionul englez care asigura săptămînal legătura Scoția—Stockholm. Santinele suedeze, cu pușca pe umăr, patrulează tot timpul de-a lungul barierelor. Această ținută războinică, surprinzătoare într-o țară neutră, îi făcea să zîmbească pe aviatorii britanici și probabil că-i nedumerea pe soldații suedezi însărcinați să facă de gardă la o temperatură polară. Nici aviatorii, nici santinelele, nici chiar autoritățile suedeze nu bănuiau că doi sabotori germani se tîrîseră pe o astfel de noapte pînă la bariere, pentru a încerca să arunce în aer avionul. Ordinul venea de la Hitler însuși, iritat de acest avion care asigura o legătură regulată zburînd cu nerușinare deasupra Norvegiei ocupate. La vederea soldaților suedezi, cei doi sabotori se retraseră și proiectul fu abandonat.

Pasagerii camionetei, cu trupurile încovoiate pentru a se feri de curentul rece de aer provocat de rotația elicelor, alergară pînă la pasarelă și se grăbiră să intre în carlingă. Echipajul se afla la postul lui și pilotul pornise motoarele spre a le încălzi. Apoi santinelele deplasară barierele mobile și avionul rulă pînă

la extremitatea pistei de zbor. După două minute de „punct fix“ decolă spre vest.

În carlingă, lămpile erau aprinse, dar hublourile erau camuflate. Înfofoliţi în pături, şase oameni căutau poziţia cea mai bună pentru a adormi. Unul dintre ei era un obişnuit al liniei : un funcţionar al ambasadei britanice din Stockholm, care însoţea sacii conţinînd curierul diplomatic. Mai erau patru aviatori din R.A.F. care, doborîţi în luptă aeriană deasupra Norvegiei, reuşiseră să ajungă în Suedia fără a fi prinşi de grăniceri. Ultimul pasager, un om în vîrstă, măruntel, cu faţa tristă, contrasta penibil cu tinereţea şi entuziasmul aviatorilor. Cînd, intrigat, vecinul său intră în vorbă cu el, află că se numeşte Joseph Jan Vanhove şi că este belgian. Apoi scoase din buzunar un teanc de tăieturi din ziare şi le dădu aviatorului, una cîte una, traducînd pe măsură ce le arăta. Pentru aviator, aceasta fu o dovadă că nu e bine să te iei după aparenţe. Căci articolele care fuseseră publicate în presa belgiană aflată sub control german îl descriau pe pirpiriul său tovarăş ca pe unul dintre marii şefi ai Rezistenţei, responsabilul financiar al reţelelor clandestine. Scăpase de arestare ca prin minune, dar pe capul său fusese pus un premiu, iar autorităţile germane ameninţau cu moartea pe oricine l-ar fi ajutat. Pentru a uşura sarcina unui eventual Iuda, ziarele reproduceau fotografia luptătorului din Rezistenţă care fugise.

Aviatorul, înmărmurit, voia să ştie mai multe. Cum a reuşit să scape Vanhove din mîinile oamenilor Gestapoului ? Cum a făcut de a ajuns în Suedia ? Belgianul cel mărunţel refuză să răspundă. La ambasada britanică din Stockholm i se pusese în vedere să fie cît mai discret : povestea aventurilor sale avea s-o spună oamenilor de la Intelligence Service, care îl vor interoga la Londra.

În timp ce pasagerii aţipeau unul cîte unul, Joseph Vanhove, încîntat, se gîndea probabil că lovitura cu articolele de ziar era într-adevăr genială. Aviatorul englez reacţionase la fel ca şi compatrioţii săi de la ambasadă. Membrii Rezistenţei franceze cu care luase legătura în urmă cu cîteva luni ma-

nifestaseră şi ei un entuziasm frăţesc cînd le arătase extrasele din ziare. Încrederea lor rămăsese neclintită chiar şi cînd se aflau în faţa plutonului de execuţie. După acest succes, serviciile secrete germane hotărîră să-l trimită pe Vanhove să descopere ceea ce constituia obsesia şi totodată obiectivul lor suprem : locul şi data invaziei aliaţilor.

Se pare că lucrurile merg bine. În afară de cazul cînd ar avea ghinionul ca un aparat de vînătoare german să surprindă avionul care zboară spre Scoţia, Vanhove va fi în cîteva ore la Londra. Acolo se aşteaptă să fie interogat de profesionişti, ai căror ochi nu se vor umezi la vederea articolelor tăiate din ziare. Dar nu se teme prea mult că nu va trece acest ultim examen, deoarece serviciile germane folosesc pentru întîia oară filiera Stockholmului ca să se infiltreze în Marea Britanie. Pînă atunci, ei şi-au strecurat agenţii, de obicei camuflaţi în membri ai Rezistenţei, prin Spania şi Portugalia. Bunăoară Oswald John Job. În luna octombrie 1943 se prezentase, zdrenţăros, flămînd, fără un ban, la ambasada britanică din Madrid. Nici n-a fost nevoie să i se născocească o biografie de membru al Rezistenţei : Job era de naţionalitate engleză. Supus obişnuitelor interogatorii de îndată ce a ajuns în Anglia, la 1 noiembrie 1943 a povestit că a reuşit să scape din lagărul de la Saint-Denis, unde erau internaţi supuşii britanici surprinşi în Franţa de invazia germană. Povestea sa a fost socotită ca verosimilă. Dar filiera spaniolă este atît de suspectă, încît toţi cei care o folosesc timp de mai multe luni rămîn sub supravegherea discretă a contraspionajului englez. Oamenii de la „Special Branch" au fost intrigaţi de numeroasele scrisori pe care Job le trimitea, prin intermediul Crucii Roşii, vechilor săi tovarăşi de captivitate. Ei interceptară scrisorile, le supuseră la examene chimice şi descoperiră mesajele secrete pe care falsul evadat le scria cu cerneală invizibilă. În lagărul de la Saint-Denis corespondenţa lui Job nu era niciodată distribuită adresanţilor deţinuţi : ea mergea direct la birourile serviciilor secrete germane.

Oswald John Job, în vîrstă de 59 de ani, a fost spînzurat în închisoarea din Pentonville la 16 martie 1944.

Germanii s-au gîndit deci să-l îmbarce pe Vanhove pe unul din cargourile spaniole care transportă portocale în Anglia. Se va strecura pe uscat în cursul operaţiilor de descărcare. Dar, de cînd agenţi nazişti au plasat grenade în lăzile de portocale, în porturile britanice aceste cargouri sînt supuse unei inspecţii minuţioase. Un om inteligent şi-a amintit că navele spaniole urmează să livreze portocale la Stockholm. De ce nu s-ar folosi filiera suedeză ? Englezii, obişnuiţi să filtreze cu grijă tot ce vine din Spania, faţă de un om venit prin Suedia vor fi, fără îndoială, mai puţin neîncrezători.

Vanhove nu a devenit spion din vocaţie, ci de nevoie. Chelner la hotelul *Metropol* din Bruxelles, rechiziţionat de către ocupanţi, s-a asociat cu căpitanul von Eilenberg, care pe atunci conducea o afacere înfloritoare la bursa neagră. Poliţia germană a descoperit traficul. Eilenberg a fost expediat pe frontul rusesc. Vanhove a fost pus să aleagă între moartea prin împuşcare şi activitatea de spion. Nu eroismul este principala lui virtute.

Joseph Jan Vanhove îl va recunoaşte oare pe Hans Schmidt dacă întîmplarea îi va face să se întîlnească la colţul unei străzi din Anglia ? I-a servit masa la *Metropol,* dar asta era în luna august 1940 şi de atunci au trecut mii de clienţi prin restaurantul hotelului. Cu trăsăturile sale aspre, părul blond şi ochii cenuşii, Hans Schmidt nu părea să se deosebească cu nimic de războinicii victorioşi care benchetuiau la Bruxelles. Totuşi nu era german, ci danez, şi în timp ce atîţi ofiţeri visau să pună piciorul pe pămîntul englez, el era sigur că, în ceea ce-l priveşte, va fi la Londra înainte de sfîrşitul lunii. Căci pentru a fi paraşutat în Marea Britanie fusese chemat la Bruxelles, după ce învăţase noua lui meserie de spion.

Hans Schmidt, în vîrstă de 26 de ani, mecanic, a sărit dintr-un „Heinkel“ pe o noapte fără lună de la sfîrşitul lui august 1940 şi a aterizat fără greutate în Anglia. Şi acolo se află şi acum. Slujbaş la o fermă din sud-vest, s-a integrat perfect în viaţa din Anglia. În 1942 la Berlin s-a primit chiar

acest mesaj radiotelegrafic neobişnuit în analele serviciului secret: „Întrerup legăturile paisprezece zile. M-am căsătorit. Plec în voiaj de nuntă". Apoi în 1943, acest nou mesaj, la fel de neobişnuit, deşi logic: „Sînt tatăl unui băiat de şapte livre". E evident că Hans Schmidt a reuşit în misiunea lui. După atîta timp, de ce s-ar mai interesa contraspionajul englez de el? Plecat în august 1940 pentru a pregăti căile de invadare a Angliei de către germani, după aproape patru ani, Schmidt va informa Berlinul despre planul de invazie a continentului de către aliaţi.

Paraşutistul, lungit pe burtă pe podeaua avionului, auzi pe pilot strigînd în interfon[1]: „Anglia!" Imediat cei trei membri ai echipajului urlară în cor: „Bu-u-u! Bu-u-u! Bu-u-u!" Radiotelegrafistul, care se găsea în dreptul paraşutistului, îl lămuri că aceste urlete încercau să imite zgomotul de sirenă al unui aparat „Stuka" atacînd în picaj şi că ele serveau drept strigăt de război aviatorilor din Luftwaffe. Ei scoteau aceste urlete chiar în momentul cînd ajungeau deasupra Angliei.

De fapt, aparatul „Junkers-II" zbura deasupra Scoţiei, dar în ochii paraşutistului deosebirea nu era mare. Spionii capturaţi erau spînzuraţi în Scoţia ca şi în Anglia. Îşi frecă picioarele unul de altul pentru a se încălzi. Este aproape singurul gest pe care şi-l poate îngădui, căci aparatul „Junkers-II", avion de recunoaştere, nu este echipat pentru transportul unui pasager, şi cu atît mai puţin pentru un salt cu paraşuta. Paraşutistul stă înţepenit între o mitralieră, diferite instrumente şi încărcătoare. Pentru salt a fost nevoie să se demonteze una din cele trei mitraliere, plasîndu-se o trapă în deschizătura făcută. La un anumit semnal, paraşutistul va libera trapa acţionînd asupra unei pîrghii şi, cu capul înainte, se va precipita în vid. Dintre toate variantele posibile de a părăsi un avion în zbor, aceasta este, fără îndoială, cea mai puţin plăcută, cu atît mai mult cu cît deschiderea este strîmtă, iar paraşutistul va trebui să se răsucească în fel şi chip pentru a putea trece prin ea.

[1] Aparat de intercomunicaţie folosit în aviaţie. — *Nota trad.*

Cu o oră înainte de zbor, s-a dezbrăcat la piele într-o baracă a aerodromului şi oameni ai serviciului secret i-au percheziţionat cu minuţiozitate hainele civile. În acest timp i s-au bandajat genunchii pentru a se limita riscurile unui accident la aterizare. Apoi s-a îmbrăcat din nou, avînd în urma percheziţiei certitudinea că nu duce cu el nimic care l-ar putea demasca drept spion. Peste hainele civile şi-a îmbrăcat o salopetă de zbor, apoi şi-a prins paraşuta, pe care el însuşi o strînsese potrivit normelor în vigoare la Luftwaffe.

Cînd radiofonistul îl bătu cu palma pe umăr, aşa cum fusese convenit, el scoase copcile măştii cu oxigen şi înlocui casca de aviator, prevăzută cu un interfon, printr-o cască pentru săritură. Apoi agăţă chinga cu deschidere automată a paraşutei de un belciug fixat în peretele despărţitor. La un al doilea semn, acţionă asupra pîrghiei şi reuşi să iasă din „Junkers".

Cinci secunde mai tîrziu se legăna pe cerul liniştit al Scoţiei sub cupola paraşutei sale.

Omul este un oarecare. Miner norvegian, a aderat cu entuziasm la partidul nazist al lui Quisling şi a fost cu uşurinţă convins să accepte o muncă de spion în Marea Britanie. Dar misiunea sa este neobişnuită. El trebuie să spioneze pe doi dintre compatrioţii săi, Jack Berg şi Olav Klausen, care operează în Anglia pentru germani.

Berg şi Klausen — foarte tineri, foarte uşuratici, foarte frumoşi — fuseseră vreme îndelungată fala şefilor lor şi chiar marele stat-major urmărea cu pasiune isprăvile lor. Depuşi de către un hidroavion al lui Luftwaffe în larg, în dreptul coastelor scoţiene, au acostat fără nici o greutate într-o barcă de cauciuc, au ajuns la Londra cu bicicleta şi, peste cîteva săptămîni, ziarele engleze semnalau numeroase acte de sabotaj în sudul ţării. Aceasta se petrecea în primăvara anului 1941. De atunci, se părea că un noroc orb îi ocroteşte. La 20 februarie şi la 18 iunie 1943, li se paraşutară bani şi stocuri de explozibile, ceea ce le dădu posibilitatea să ducă la bun sfîrşit două noi acţiuni de sabotaj. Totodată, ei comunicau regulat prin radio informaţii preţioase asupra mişcării trupelor din Marea Britanie.

La Berlin, unii sceptici începură să gîndească că era prea frumos ca să fie adevărat. Ţinînd seama de ritmul în care erau spînzuraţi agenţii trimişi în Anglia, era de necrezut ca Berg şi Klausen să fi reuşit să scape trei ani la rînd oamenilor din contraspionaj. Probabil că fuseseră prinşi şi „prelucraţi". Dar Hans Schmidt nu era oare dovada vie că se poate rezista patru ani fără a cădea în plasa inamicului ? Scepticii răspundeau că situaţiile nu erau comparabile. În timp ce norvegienii pretindeau că rătăcesc prin ţară, fără să se fi aciuat pe undeva, fără meserie, expuşi la un control riguros, el, danezul, avea o firmă înregistrată şi chiar o familie, care alungau bănuielile şi îi garantau securitatea.

La aceasta, partizanii norvegienilor ripostau că în timpul primei paraşutări, la 20 februarie 1943, pentru a crea o diversiune, Luftwaffe a bombardat două oraşe scoţiene. Pierderile civile au fost grele. Or, norvegienii fuseseră preveniţi de aceste atacuri aeriene lansate asupra localităţilor din apropierea zonei de paraşutare. Oare britanicii au sacrificat în mod deliberat zeci de femei şi copii numai pentru a face să se creadă că cei doi spioni continuau să opereze nestingherit ?

Controversa prelungindu-se, şefii serviciului secret german cerură unei comisii extraordinare, alcătuită din psihiatri şi specialişti, să dezlege problema. Ea cercetă fiecare mesaj primit din anul 1941, dar nu descoperi nici un indiciu care să facă dovada că norvegienii ar fi emis sub constrîngere. Atunci celor doi oameni li s-au pus întrebări-încuietoare. Răspunsurile lor erau de o candoare perfectă. Comisia ajunse la concluzia că sînt sinceri, dar autorităţile superioare nu se declarară satisfăcute. În luna martie 1944 nevoia de informaţii e atît de mare, încît nimeni nu-şi poate îngădui să neglijeze nici cel mai mic prilej favorabil. Or, Berg şi Klausen, care se află de atîta vreme pe teritoriul inamic, nu sînt în stare să găsească răspunsurile la cele două întrebări de care depinde soarta Germaniei. Şi apoi trebuie să existe certitudinea absolută că se poate avea încredere în ei.

Aceasta este misiunea nazistului norvegian. Sarcina acestui spion este de a-i spiona pe spioni.

La Lisabona, în luna martie nopţile sînt deja calde : se simte suflul primăverii. Lily Sergheiev, tînără şi blondă, a cinat foarte bine la restaurantul hotelului *Avenida Palace.* După ce a ascultat cîteva minute orchestra, care executa melodii ritmice sud-americane, se urcă în camera ei şi-şi aranjă puţin lucrurile. Pe măsură ce se apropia ora întîlnirii, neliniştea se risipea. Îşi dezbrăcă apoi rochia neagră, îşi puse o fustă de tweed, un pulover maro şi se pieptănă cu grijă. La ora opt şi jumătate îşi îmbrăcă mantoul şi părăsi hotelul, amestecîndu-se prin mulţimea care se îndrepta spre Piaţa Rossio. Dar cînd ajunse aici, sări într-un tramvai care o duse înapoi de unde plecase şi coborî la *Avenida.*

Cu mîinile în buzunare, o luă alene în sus pe marea arteră pavată în negru şi alb. Un vînt călduţ fremăta printre cele două şiruri de palmieri. Tamarixul era în floare. În aer plutea miros de iasomie. Îţi venea greu să crezi că în Anglia era încă iarnă.

Ajunse în Piaţa Pombal, care nu era luminată. O înconjură şi se opri în spatele statuii marchizului de Pombal. Îşi consultă de cîteva ori cadranul luminos al ceasului. „Legătura" ei la Lisabona îi fixase întîlnirea la ora nouă.

Un minut după ora nouă, o maşină ţîşni cu toată viteza dintr-o stradă întunecoasă. Lumina farurilor era micşorată. La viraj cauciucurile scrîşniră. Se opri chiar în dreptul femeii şi în momentul acela farurile se stinseră.

Portiera dreaptă din spate se întredeschise şi Lily Sergheiev, înşfăcată de braţ, fu trasă cu brutalitate în maşină. Se prăbuşi pe banchetă în timp ce automobilul, demarînd imediat, ocoli piaţa şi se pierdu în strada de unde venise.

Lumina felinarelor era prea slabă pentru ca tînăra femeie să poată distinge chipul şoferului sau al omului de lîngă ea. Cînd şoferul vorbi, îşi dădu seama că nu este Kliemann. O întrebă cum de a putut să iasă din Anglia. Refuză să răspundă. Nu va vorbi decît cu Kliemann. El îi făgădui că o să-l vadă şi încetă să-i mai pună întrebări. Omul care şedea alături

o întrebă dacă prenumele ei nu este Nina și dacă nu se născuse la Kiev.

— Nu.

— Curios, am cunoscut pe vremuri o fată care avea același nume ca dumneata. Era foarte veselă. Am adus-o de la Danzig la Rouen.

— V-aș ruga să vă scoateți pălăria.

Omul își scoase pălăria moale de fetru, care îi ascundea ochii.

— De ce-mi cereți să fac asta ? — întrebă el.

— Am vrut să văd dacă v-ați schimbat, căpitane Büking. Ce ați făcut cu *Adel Traber* ?

Omul strigă : „Asta-i bună !" și strînse mișcat mîinile fetei. Timp de cîteva minute, într-o atmosferă extrem de caldă, cei doi evocară vremurile frumoase dinainte de război și acea faimoasă călătorie pe *Adel Traber*, pe care îl comanda căpitanul Büking. Lily, tînără franțuzoaică aventuroasă, se dusese să-l vadă pe un unchi al ei care locuia în Estonia. N-avea nici un ban ca să se întoarcă în Franța. Pentru multe fete tinere ar fi fost o situație foarte grea, dar nu pentru Lily Sergheiev. Mersese pe jos de la Paris la Varșovia înainte de a face înconjurul Europei pe bicicletă, și declararea războiului a surprins-o la Beirut, în drumul pe care-l făcea, tot pe bicicletă, de la Paris la Saigon. De data asta, în Estonia, ea se mărgini să ceară Companiei Worms s-o lase să meargă gratuit pe una din navele ei. Căpitanul Büking îi aminti cum avusese rău de mare pînă la gura Senei. Aici, revenindu-și, organizase împreună cu echipajul o formidabilă bătaie cu perne de puf. S-au găsit fulgi pînă și în magazia calei. Büking și Lily recunoscură că lumea e foarte mică și că timpurile s-au schimbat mult. Era totuși nostim că s-au reîntîlnit la Lisabona, unde lucrau amîndoi pentru serviciile secrete germane.

Puțin mai tîrziu, Lily Sergheiev urcă scara unei case cu camere mobilate, care mirosea a ulei rînced, în strada Traversa Sao la nr. 23, și-l regăsi pe maiorul Kliemann, șeful ei de misiune. Tot atît de gras, tot atît de roșu, tot atît de bine îmbrăcat, stătea prăbușit pe divan. Mustața-i era pleoștită și

avea aerul unui cîine bătut. Se priviră îndelung, fără să spună un cuvînt.

— Am fost foarte bolnav — spuse el în sfîrșit. — Și dumneata? Ne-ai scris că ești într-o stare gravă: ți-e mai bine?

— Se pare că-s pe ducă. Medicii englezi mi-au mai dat șase luni de viață. Trebuie să mă grăbesc să le trăiesc.

— Vrei să te întorci în Franța?

— De ce? N-am reușit?

— Ai întrecut orice așteptări. Ai reușit să pătrunzi în Anglia, să ieși de acolo și te vei întoarce din nou. Îți dai seama că ești prima care a izbutit această performanță? Sînt foarte mîndru de dumneata, Lily.

O cunoscuse prin mijlocirea unui prieten comun, un ziarist berlinez. Lily a acceptat imediat să lucreze pentru Serviciile germane. Era o achiziție bună: inteligentă și teribil de descurcăreață — așa cum o dovedeau călătoriile ei. În decurs de doi ani, care păreau că nu se mai termină, a învățat temeinic cifrul, scrierea invizibilă cu cerneală simpatică, geografia economică și strategică a Marii Britanii, organizarea armatei engleze, cunoașterea uniformelor, a insignelor și gradelor fiecărei arme, machetele tancurilor, avioanelor și vaselor de război. În primăvara anului 1943 era, în sfîrșit, pregătită. A fost trimisă mai întîi în zona liberă, de unde a putut trece în Spania datorită intervențiilor discrete ale autorităților germane. Fusese prevăzut ca la Madrid să ceară o viză pentru Anglia. Una din verișoarele ei, care făcea parte din înalta societate engleză, urma să garanteze pentru ea. Totul s-a petrecut cum nu se poate mai bine. Datorită verișoarei ei, a reușit să obțină un post chiar la Ministerul Informațiilor, în serviciul unui oarecare Bernstein.

— Sydney Bernstein este șeful secției de cinematografie —, explică ea. — M-a trimis la Lisabona să intru în legătură cu scenariști și scriitori care au scăpat din Franța. Englezii intenționează să producă filme de propagandă care vor fi proiectate în țările eliberate imediat după invazie. Bernstein vrea s-o ia înaintea americanilor, care au și pregătit o serie întreagă de filme de acest fel. Am văzut cîteva: sînt lamentabile. Francezii și belgienii s-ar prăpădi de rîs... De aceea,

Bernstein vrea să folosească scenarişti care au cunoscut ocupaţia germană.

— Perfect — zise Kliemann. — Dacă această afacere reuşeşte, voi putea să-ţi trimit câţi scenarişti vrei. Dar cu emiţătorul ? Cum îl vei putea lua în Anglia ?

Emiţătorul este camuflat într-un aparat de telegrafie fără fir ieftin, cu un aspect uzat. Nişte tehnicieni au ascuns cuarţul într-o lampă. Ar trebui demontat aparatul pentru a descoperi cele două găuri care servesc la branşarea manipulatorului. Pentru a-i preda acest emiţător lui Lily Sergheiev, maiorul Kliemann s-a deplasat de la Paris la Lisabona. Pînă acum, Lily transmitea informaţiile ei cu ajutorul mesajelor scrise cu cerneală invizibilă. Scrisorile treceau prin Lisabona şi Madrid înainte de a ajunge la Paris. Durează prea mult. Lily Sergheiev lucrează într-un minister englez. Datorită verişoarei ei, e mereu în legătură cu ofiţeri englezi şi americani. În cursul ultimelor luni i-a informat perfect pe germani asupra concentrărilor de trupe în Marea Britanie. Este deci în stare să descopere secretele debarcării, dar la ce ar servi asta dacă nu-şi poate informa şefii în cel mai scurt timp ? Postul emiţător o să-i dea această posibilitate. Dar Kliemann este sceptic în ce priveşte şansele de a-l introduce în Anglia.

— M-am gîndit la un alt plan — spuse ea. — Mîine dimineaţă voi merge la ambasada britanică să mă văd cu un băiat pe care-l cunosc : Stewart. Am să-l rog să-mi procure un aparat telegrafic fără fir de ocazie. La Londra nu se găsesc. După vreo două-trei zile îi voi spune că am găsit unul, dar că aş vrea să evit plata taxelor vamale. Mi-l va trimite prin valiză diplomatică. Sînt sigură că nu-mi va refuza acest serviciu.

— Eşti extraordinară ! Dar dacă refuză ?

— Vom găsi altceva.

— Bine. Şi cînd ai să emiţi ?

Se ia hotărîrea ca Lily să emită luni, miercuri şi joi, la orele douăsprezece şi jumătate şi la douăzeci şi trei. Se înţelege ca, în cazul cînd Intelligence Service o va descoperi, şi va fi constrînsă să emită, să strecoare în mesaje o linie după care va

urma indicativul ei. Kliemann termină implorînd-o să fie prevăzătoare : cei de la Berlin sînt foarte mulţumiţi de activitatea ei. N-are voie să rişte nimic şi în nici un caz pentru a obţine informaţii de mîna a doua. Toată activitatea ei va fi centrată pe viitoarea invazie. Mai cu seamă va trebui să supravegheze regiunea Bristol-Salisbury, unde locuieşte verişoara ei. Dacă aliaţii au hotărît să debarce în Pas-de-Calais, îşi vor masa diviziile în estul Angliei. Dar dacă Lily comunică despre o puternică concentrare de trupe în zona Bristol Salisbury, la vest, asta va însemna că invazia urmează să fie lansată începînd de pe plajele Normandiei.

La 23 martie, Lily Sergheiev zboară la Londra. Duce cu ea un coş uriaş cu banane şi ananas. Cît despre emiţător, acesta îi va sosi prin valiza diplomatică. În avion e rece şi Lily tremură, cu toate cele patru pleduri cu care e acoperită. Ea lasă în urmă Lisabona şi soarele ei. Părăseşte primăvara pentru a regăsi iarna londoneză. Poate pentru ultima oară şi-a simţit trupul mîngîiat de un soare adevărat. I-a spus lui Kliemann : mai are de trăit şase luni pînă la ultima criză de uremie. Or, doctorul Robertson i-a spus acest lucru la 3 ianuarie. Îi mai rămîn deci trei luni. Dar mai este şi doctorul american care a zis : „Robertson n-a fost prea generos. Un an mai puteţi trăi fără grijă". Trei luni ? Un an ? Alternativa nu o tulbură, ca şi cum cîteva zile în plus sau în minus n-ar fi decît un fleac pe lîngă sumbra ei certitudine. Îşi îndeplineşte misiunea cu indiferenţa suverană, dar extrem de valoroasă a celor care nu mai au nimic de pierdut.

În aceeaşi lună martie a anului 1944, în timp ce agenţii plecaţi din Stockholm, Lisabona şi Oslo se îndreptau spre Anglia pentru a descoperi marea taină, toate ambasadele germane primiră o cablogramă semnată de von Ribbentrop, ministrul afacerilor externe. Cablograma purta menţiunea : „Ultraconfidenţial şi strict secret", şi în ea li se cerea să descopere cît mai repede cu putinţă şi cu orice preţ semnificaţia numelui codificat *Overlord*.

Acest mesaj a părut, fără îndoială, enigmatic întregului personal diplomatic, cu excepţia lui Ludwig Moyzisch, reprezentant al serviciului secret german de la ambasada din Ankara. Căci Moyzisch a fost unul din releele prin care trecuse cuvîntul *Overlord* înainte de a ajunge pe biroul lui von Ribbentrop. Punctul de plecare se afla la Foreign Office, la Londra, de unde documente vorbind despre o operaţie *Overlord* fuseseră trimise lui sir Hugue Knatchbull-Hugessen, ambasadorul englez la Ankara. Acesta închisese documentele în casa de fier a ambasadei, dar ele fuseseră sustrase de către valetul său, Elyesa Bazna, care le-a fotografiat. Cîteva ore mai tîrziu Moyzisch transmitea la Berlin copiile aduse de Bazna în schimbul considerabilei sume de zece mii de lire sterline pentru fiecare sul de peliculă. Traficul durează de şase luni. Mai multe sute de documente clasate „strict secret" au fost expediate la Berlin. Multe dintre ele sînt de o importanţă capitală, căci sir Knatchbull-Hugessen, diplomat de prim rang, primeşte din partea Foreign Office-ului informaţii care depăşesc cadrul misiunii sale la Ankara. Este un personaj informat de hotărîrile ce se iau la cel mai înalt nivel : acela în care Stalin, Roosevelt şi Churchill fac proiecte despre lumea viitoare. I se trimit procesele-verbale ale conferinţelor de la Moscova, Teheran şi Casablanca. Bazna, poreclit Cicero, din cauza elocvenţei documentelor pe care le furnizează, este pentru germani agentul cel mai valoros din toată reţeaua lor de spionaj.

La primirea telegramei lui von Ribbentrop, Moyzisch ia din arhivele sale dosarul complet al fotocopiilor primite prin Cicero. După cîteva ore de cercetări minuţioase, ajunge la concluzia că denumirea *Overlord* indică o operaţie militară de cea mai mare importanţă : deschiderea celui de-al doilea front de către aliaţi. Trimite imediat la Berlin un mesaj cifrat, căci, în calitate de profesionist al informaţiilor, îşi dă seama de importanţa descoperirii sale. Agenţii care operează în Anglia trebuie preveniţi de urgenţă că invazia a cărei dată şi loc o caută poartă numele codificat de *Overlord*.

Pe atunci mica colonie germană din Turcia îşi revenea cu greu din evenimentul nemaipomenit survenit cu două luni în

urmă la consulatul din Istanbul. Doi funcţionari ai serviciului secret dezertaseră, predînd, aşa se credea, documente englezilor. Incidentul a stîrnit mare vîlvă la Berlin, zgîlţîind de sus pînă jos edificiul Informaţiilor. Dar, oricît de regretabilă ar fi această întîmplare pe plan psihologic, Moyzisch este convins că urmările practice nu sînt chiar atît de grave, că, în nici un caz, nu suferă comparaţie cu mesajul pe care l-a transmis la Berlin.

De unde era să ştie Moyzisch că trădarea celor doi funcţionari subalterni riscă să se transforme în dangătul de clopot funebru al serviciilor secrete germane?

GORILA ŞI VULPEA

Pepe, un ucigaş auster, înjunghie santinela germană şi Dominique Ponchardier, un ucigaş sentimental, îl văzu cum se întoarce ştergîndu-şi mîinile. Împreună cu Pineau, tăiaseră grilajul care înconjura uzina şi se strecuraseră în interiorul incintei. Un soldat german făcea de pază în faţa clădirilor. Datorită lui Pepe, soldatul nu mai constituia o problemă. Cu pistoalele în mînă, înaintară spre clădirea principală. Doi oameni înarmaţi cu pistoale-mitralieră erau postaţi la o altă ieşire. Rolul lor era să provoace o diversiune în cazul unei riposte germane. Alţi doi oameni erau plasaţi în ariergardă. Ei acopereau retragerea. Cele cinci motociclete, din care trei cu ataş, fuseseră lăsate la o distanţă de patru sute de metri, camuflate la marginea drumului.

Uzina era instalată într-o carieră, la cîţiva kilometri de Saint-Servan. Fusese rechiziţionată şi servea germanilor de post de comandă. Dacă informaţiile care le parveniseră membrilor Rezistenţei erau exacte, camera-seif instalată în clădirea principală trebuia să ascundă documente de cea mai mare însemnătate.

Unul din cei trei oameni apăsă încetişor pe clanţa uşii, fiind protejat de pistoalele celorlalţi doi. Uşa nu era nici măcar

încuiată. Se năpustiră înăuntru și schimbară cîteva gloanțe cu doi ofițeri germani care apărură buimăciți, cu revolverul în mînă și-și dădură sufletul unul în pijama, celălalt în cămașă de noapte. Apoi distruseră cu paturile puștilor postul emițător care se găsea în cameră. Cum firele telefonice fuseseră tăiate de la început, teoretic uzina era ruptă de lumea din afară. Postul de pază mai număra un ofițer și doi soldați, a căror neîmpotrivire era sau foarte liniștitoare, sau foarte alarmantă.

Plasticul și explozivii se dovediră inutili, căci nu existau nici casă de fier, nici cameră-seif pentru a fi dinamitată. Doar dulapuri în perete. În rafturi erau destule documente pentru a umple două camioane. Acest belșug neașteptat constitui prima lovitură grea a nopții: cei trei oameni veniseră doar cu un sac gol. Cum să triezi?

Se înfundară în hîrțoage. Numai unul știa să citească puțin nemțește, ceea ce nu simplifica lucrurile. Cînd sacul fu îndopat pînă la refuz, îndesară documentele în buzunare. Apoi le strecurară între palton și haină. Apoi între haină și vestă. Apoi între vestă și cămașă. Transformați în niște buda obezi, continuară să desfacă dosarele, făcînd să zboare foile, călcînd în picioare salteaua de hîrtii care acoperea podeaua. Minutele treceau și tăcerea celor trei germani devenea din ce în ce mai neliniștitoare. Dacă ar da alarma, cariera, încercuită, s-ar preface într-o capcană mortală, din care nimeni n-ar putea scăpa. Pe de altă parte, există această masă înnebunitoare, fascinantă, de documente din care nu se pot smulge. Sînt literalmente îmbătați, gesticulînd printre hîrțoage, ca niște arhivari cuprinși de nebunie.

Aceste scene à la frații Marx nu le sînt prea familiare. Din 1940 s-au specializat mai mult în roluri dramatice. Dominique Ponchardier are carura unei gorile adolescente și un obraz de locuitor de treabă din Auvergne, cu o privire întunecată sub niște sprîncene stufoase. La mai puțin de treizeci de ani a devenit unul din marii șefi ai Franței clandestine și, împreună cu fratele său, Pierre, conduce rețeaua *Sosies*. Cu o lună în urmă, la 18 februarie 1944, a organizat operația *Ierihon* la închisoarea din Amiens. În urma bombardamentului unor

„Mosquitos" engleze, spărturile din zidurile închisorii au dat posibilitatea cîtorva zeci de membri ai Rezistenței sortiți morții să fugă. Din acel moment, Ponchardier figurează în capul listei celor căutați de Gestapo. N-ar fi trebuit să fie la Saint-Servan. Știe prea multe și un șef de rețea n-are voie să riște în mod deliberat să fie prins. Dar Ponchardier consideră că uneori aceasta este datoria lui. Nu atît pentru frumusețea lucrului în sine, cît pentru ca micul său univers să capete o nouă vigoare. Iată de ce conduce operația de la Saint-Servan, cu toate că adjunctul său, Pepe, ar fi fost pe deplin capabil s-o facă în locul lui. Pepe, veteran al Brigăzilor Internaționale, membru al partidului comunist este un om mărunțel, subțire și oacheș, cu o figură destul de aspră. În alte vremuri, ei ar fi fost, ca toată lumea, seniori ai războiului, dar contingențele epocii i-au obligat să devină semiagenți secreți, semiucigași, și iată că sînt trei ani de cînd se bălăcesc în spionaj, omoruri și sabotaje. Pentru un soldat german, perechea Ponchardier—Pepe înseamnă, probabil, cea mai proastă combinație posibilă. Este în afară de orice îndoială că garnizoana din Saint-Servan a tras, în această noapte, un număr foarte prost.

Împușcăturile îi smulseră pe jefuitori din delirul de care fuseseră cuprinși în fața teancurilor de hîrțoage. Încremeniți, căutară să-și dea seama de unde vin rafalele: izbucniseră acolo unde se găsea echipa însărcinată să provoace diversiuni. Era un noroc, căci retragerea rămînea în felul acesta posibilă. Se repeziră înspre deschizătura pe care o făcuseră în grilaj, părăsiră uzina și se întîlniră cu cei doi oameni lăsați în ariergardă. Pentru a ajunge la motociclete, trebuiau să se înfunde într-o rîpă plină de mărăcini. Aveau neapărată nevoie de lanterne pentru a regăsi cărarea, dar acestea atraseră asupra lor o patrulă dușmană. Doborîră trei germani cu pistolul și apucară pe viroagă. În acea clipă, Ponchardier simți o durere violentă în piciorul drept și-și dădu seama că este rănit. Salvele grupului de diversiune, care venea spre ei, atacat cu mitraliere și grenade de către germani, se auzeau din ce în ce mai aproape.

Nu mai îndrăzneau să-și aprindă lanternele și nimeni nu remarcase, la ducere, că rîpa se bifurca. Echipa de susținere o

luase pe drumul cel bun, dar Ponchardier, Pepe și Pineau, rămași în urmă din pricina hîrtiilor cu care se căptușiseră, se năpustiră în direcția greșită și se izbiră de mărăcinișul încîlcit. Pineau, sleit de puteri trecu sacul cu documente lui Ponchardier. Acum germanii aveau să le taie retragerea. Nu se mai punea problema de a reveni la intrarea rîpei. Șfichiuiți de crengi, înțepați de mărăcini, escaladară panta rîpei și ajunseră la echipa de diversiune, care reușise să scape de urmăritori. O grindină de gloanțe salută această joncțiune. Germanii le luaseră din nou urma, dar rămîneau tupilați în mărăcini. De ce să-și asume riscuri ? Alarma generală fusese dată și toate drumurile regiunii vor fi tăiate dintr-o clipă într-alta prin baraje de blindate. Era de ajuns să-i fixeze pe francezi locului și să aștepte întăriri.

Ponchardier știe acest lucru. El ordonă echipei de diversiune să se repeadă înainte spre motociclete și să ajungă din urmă echipa de susținere, ca să pregătească vehiculele pentru o plecare rapidă. Greul abia urma : să fugă din zona periculoasă Saint-Servan, înțesată de uniformele feldgrau.

Înaintează cu Pepe și Pineau, trăgînd la răstimpuri asupra germanilor, care îi urmăresc de la cîțiva metri. Pepe pornește în avangardă pentru a le lumina înaintarea. Ponchardier este singur cu Pineau. Se aude o salvă. Simte o arsură la fesa dreaptă, iar Pineau se prăbușește. Pepe nu-și dă seama de nimic și continuă să înainteze. Germanii străbat mărăcinișul și ajung la fugari. Ponchardier se apleacă peste Pineau. Aproape că ar dori ca acesta să fi murit, dar Pineau nu a murit încă. Cu neputință să fie lăsat acolo, și Ponchardier îl saltă pe umărul stîng. Cu mîna dreaptă apucă sacul imens, umflat cu hîrtii. Pornește din nou. Sub picioarele sale, pietre mari se rostogolesc și îl fac să-și piardă în permanență echilibrul. Pantalonul, îmbibat de sîngele celor două răni, i se lipește de coapse și îl stînjenește la mers. Nu-și mai simte piciorul drept, nici fesa dreaptă. Parcă nu le-ar mai avea. Merge mai departe. Să abandoneze un rănit în mîinile dușmanului, nici vorbă nu poate fi. Niciodată. Dar sacul ? Dacă i-ar da drumul, ar putea să meargă de două ori mai repede și să ajungă la motociclete.

Sacul, îndesat pînă la refuz, este tot atît de greu ca Pineau. Se propteşte în pietre, se agaţă de mărăcini. E oribil şi plin de ură. Să lase sacul ? Ponchardier îşi spune că ar face-o cu siguranţă dacă n-ar fi auvergnat. Strînge şi mai tare prada şi-şi continuă drumul.

Sacul conţine un maldăr de hîrtii, bune pentru a fi folosite la toaletă. Uluiţi de comoara lui Ali-Baba din dulapurile pline, au luat orbeşte, la nimereală. Ponchardier strecurase cu multă grijă un ziar francez şi o veche revistă germană între cămaşă şi piele, fără să-şi dea seama ce face, şi acum acestea se îmbibau de năduşeală. Dar în fundul sacului se afla un teanc de documente curioase cu privire la Zidul Atlanticului. Ponchardier, gorila, nu ştie încă acest lucru. Nu ştie că el termină în felul său, adică prin violenţă, o muncă de îndrăzneală şi viclenie începută cu doi ani în urmă de către vulpoiul Duchez.

Duchez ar fi foarte de folos într-o şcoală de spionaj. El este exemplul cel mai desăvîrşit al tipului de om pe care cu nici un preţ nu trebuie să-l foloseşti într-o reţea de informaţii. Zugrav, om căsătorit, cu copii, este guraliv şi imprudent. Cel mai cumsecade om din lume, desigur, şi de un curaj fără pereche în liniştitul oraş Caen. Dar el are grijă ca în fiecare zi clientela bistrourilor să fie informată de peripeţiile meciului René Duchez-Adolf Hitler (ultimul, în ciuda mijloacelor sale, este cel mai adesea pus la pămînt). Fanfaron, cum nici un meridional n-ar putea fi, are clientela lui la ora aperitivului. Oamenii zîmbesc, rîd, îl bat pe spate. Al dracului Duchez ! Îşi spun că, dacă ar fi cu adevărat un membru al Rezistenţei, de mult ar fi trebuit să fi fost invitat să viziteze pivniţele Gestapoului, din strada Iacobinilor nr. 25. Majoritatea membrilor reţelei *Centuria,* din care face parte Duchez, cred cu tărie că acest lucru nu va întîrzia prea mult. Zugravul constituie grija lor permanentă. Zadarnic îl roagă, îl avertizează, îl somează. Duchez îi sfătuieşte să-şi păstreze sîngele rece. Fraza sa favorită : „Calm, calm şi iar calm !“ O calamitate. Nu există decît două categorii de oameni cărora Duchez nu le tulbură somnul : pe de o parte, şefii săi, şi mai ales avocatul

Léonard Gille, fiindcă cunosc colosala viclenie a personajului ; pe de altă parte, zbirii Gestapoului, care îl socotesc pe zugrav prea prost pentru a putea fi periculos.

În dimineaţa zilei de 7 mai 1942, Duchez citi un anunţ oficial afişat pe panoul primăriei din Caen. Avizul provenea de la Organizaţia Todt, care începuse deja construcţia fortificaţiilor Zidului. Avînd de efectuat nişte lucrări de întreţinere în unul din imobilele sale, ea îi invita pe zugravi să-şi comunice condiţiile. Aceste angajamente trebuiau depuse înainte de 6 mai orele şaptesprezece, şi deci Duchez ajunse prea tîrziu. Dar nu putea să renunţe la posibilitatea de a pătrunde într-unul din bîrlogurile Organizaţiei Todt. Prin astfel de exerciţii îşi alimenta el legenda. Camarazii săi vor simţi un fior retrospectiv şi îi vor spune că prima datorie a unui agent de informaţii este de a rămîne în umbră, iar el le va răspunde : „Calm, calm şi iar calm !" Pe de altă parte, trebuia să conteze şi pe providenţă : poate că ea îi va da ocazia neaşteptată de a face răul.

Duchez se duse cu arhaica sa camionetă Peugeot pînă la imobilul pe care îl ocupa la Caen Organizaţia Todt. Era situat în strada Temniţei, al cărei nume neplăcut ar fi trezit, fără îndoială, într-o inimă timidă presimţiri negre. Rulouri de sîrmă ghimpată izolau clădirea şi un soldat stătea de pază în faţa porţii.

— Permisul ! — ceru reglementar soldatul.

Duchez afişă un surîs de prostănac satisfăcut, care avea calitatea de a-l dezarma pe interlocutor şi în acelaşi timp de a-i da un sentiment amăgitor de superioritate intelectuală. Dar santinela rămase nepăsătoare. Duchez vru, în zadar, să explice motivul vizitei sale şi soldatul încercă să-l gonească spre şosea, cînd un subofiţer, alarmat de zgomot, ieşi din postul de pază.

— Sînt zugrav ! — ţipă Duchez. — Vin pentru lucrările de zugrăvit !

Şi, cum subofiţerul părea înmărmurit, se repezi înspre ghereta santinelei şi, cu gesturi mari, elocvente, se făcu că o zugrăveşte. Urmă o scenă neaşteptată şi dramatică. Cu un pumn în ceafă, subofiţerul îl trînti pe zugrav la pămînt, pe cînd santinela îi tot căra la lovituri de picior în spate. Apoi

cei doi germani îl tîrîră pe Duchez, învineţit şi zăpăcit, la postul de pază. Acolo, un căpitan al Organizaţiei Todt îşi scoase monoclul şi întrebă foarte grav pe prizonier dacă ştia la ce se expune bătîndu-şi joc de führer. Duchez, năucit, nu mai înţelegea nimic şi, cu tot calmul său, se simţea depăşit de această situaţie. Dar cînd căpitanul îşi expuse rechizitoriul evocînd, pentru a sfîrşi, umbra de temut a plutonului de execuţie care îl aştepta pe prizonier, acesta îşi aminti că duşmanul său intim, Adolf Hitler, fusese şi el zugrav şi înţelese că demonstraţia lui pe gheretă fusese greşit interpretată. Lucrurile se lămuriră. Germanii rîseră cu bunăvoinţă, iar francezul cu uşurare, şi Duchez fu prezentat tînărului locotenent care avea ca sarcină întreţinerea imobilului.

Întrebat asupra preţului pe care l-ar cere pentru a acoperi cu tapete pereţii a două birouri, el spuse o cifră destul de mică pentru a se asigura că lucrarea îi va fi încredinţată. Încîntat, locotenentul îl conduse în biroul *Bauleiterului*[1] Schnedderer.

Maiorul Schnedderer, un om voinic, cu obrazul brăzdat de cicatrice, avea gustul fixat în materie de tapete. Voia cavaleri albaştri pe fond galben-deschis sau tunuri argintii pe fond albastru-închis. Duchez declară că această alegere este a unui om de bun-gust, jură că va face totul pentru a-l mulţumi şi-i propuse să revină a doua zi cu mostre, ceea ce fu acceptat. Toată după-amiaza nu făcu altceva decît să scotocească în stocurile sale şi seara povesti la *Cafeneaua turiştilor* din Bulevardul Aliaţilor, cum a reuşit să se introducă la soldaţii celuilalt zugrav.

A doua zi dimineaţa, puţin înainte de ora zece, intra pentru a doua oară în biroul *Bauleiterului* Schnedderer, cu mostrele sub braţ.

O HARTĂ ŞI UN ATU SUVERAN

Culmea a fost pentru Ponchardier, cînd Pepe, înşelat de întuneric, începu să tragă asupra lui. Cînd gloanţele acestui

[1] Şef de lucrări (în limba germană). — *Nota trad.*

trăgător de elită începură să-i şuiere pe lîngă urechi, fu atît de indignat, încît îşi uită nenorocirea şi se afundă în mărăcinişuri, înjurînd cît îl ţinea gura. Focul încetă. Din spate, germanii continuau să-i urmărească, dar fără să dea semne că ar avea chef de o luptă corp la corp. Din cînd în cînd, trăgeau cîte o rafală pentru a nu da răgaz vînatului să se odihnească.

Cele trei echipe se regrupară în jurul motocicletelor. Vehiculele fuseseră date în paza unui membru al Rezistenţei aparţinînd unei reţele locale. Acesta agonizează acum pe sol, cu faţa la pămînt, cu lanterna în mînă. Un glonte rătăcit. Sau poate, înnebunit de împuşcături, a comis imprudenţa de a aprinde lanterna spre a vedea ce se întîmplă ? E instalat într-unul din cele trei ataşe, împreună cu sacul. Pineau este aşezat cu băgare de seamă în al doilea, Ponchardier se strecoară cu greu în al treilea şi leşină imediat. Oamenii valizi sar pe motociclete şi se pregătesc să demareze, cînd Pepe, rece ca gheaţa, dă ordin să se plece împingîndu-se vehiculele cu mîna. Un om este trimis ca iscoadă. Ceilalţi, istoviţi de lupta pe care o susţinuseră, înspăimîntaţi de perspectiva unei fugi periculoase, urmează de la distanţă, împingînd motocicletele. Nici n-au făcut cinci sute de metri, că cercetaşul, livid, se repede spre ei. Un baraj german blochează drumul. Două automitraliere, infanterişti şi arme automate. Dacă n-ar fi prudenţa lui Pepe, s-ar arunca asupra mitralierelor cu cele cinci motociclete în plină viteză, asemenea unor bondari orbi şi neputincioşi.

Se înfundă în desiş. Ascultă duduitul surd al blindatelor germane care iau poziţie pe toate drumurile. Maşina de război inamică se desfăşoară. Ei sînt şapte, din care doi grav răniţi. Grenadele se terminaseră de la prima încăierare. N-au mai rămas decît cîteva încărcătoare pentru pistoalele-mitralieră. Dacă se mişcă, au toate şansele să se ciocnească de o patrulă. Dar dacă rămîn locului, capcana se va închide fără putinţă de salvare. Pepe, la adăpostul arborilor, înaintează puţin spre barajul german, dar se retrage înainte de a-l atinge : pădurea mişună de infanterişti. Răspîndiţi în lanţ, ei cercetează amănunţit sectorul. Peste cîteva minute vor da peste fugari. Se ţine un consiliu de război cu Ponchardier, care şi-a revenit. Cu

siguranță că o altă operație de curățire e în curs îndărătul lor. Spre a scăpa de încercuire n-au decît o ultimă șansă : să fugă prin pădure, pe un drum lăturalnic. Motocicletele sînt părăsite. Pepe îl duce pe Pineau. Ponchardier șchioapătă. Ceilalți vor transporta muribundul și sacul. Merg spre apus. Se luminează de zi. Un rîu. În jurul lor, vacarmul hăitașilor care scormonesc fiecare palmă de pămînt. Legată de mal, o barcă veche, care ia apă. Se ascund în ea. Ponchardier leșină pentru a doua oară, apoi își revine. Cu toate protestele lui Pepe, el ordonă ca fiecare să se salveze cum poate. Cei valizi vor încerca să ajungă la casa pădurarului, care trebuia să le servească drept bază de repliere. El va rămîne în barcă cu muribundul. Vor veni să-l caute mai tîrziu, dacă va fi cu putință. Pepe dispare cu cei teferi, printre care și Pineau, care și-a revenit. Ponchardier rămîne singur cu omul care agonizează. Lungit în apa înghețată, îi e atît de frig, e atît de istovit, încît ascultă fără să reacționeze vocile germanilor care au ajuns la mal. Nu mai simte nici teamă, nici nădejde. Febra îi ciocănește în tîmple. Plin de noroi, este sigur că rănile i se vor cangrena. Tetanos. Aproape de el chipul muribundului, care nu și-a pierdut cunoștința. Omul are un glonte în plămîn. La fiecare expirație scuipă o spumă de sînge care i se încheagă pe bărbie și îi înroșește barba. Cu regularitate, Ponchardier șterge această barbă cu dosul mîinii. Obraz lîngă obraz, ochi în ochi, se privesc cum mor. Lîngă ei sacul.

Duchez va povesti mai tîrziu că totul se petrecuse ca în vis. I se părea că mîinile sale lucraseră din proprie inițiativă, iar el se mărginise să le privească.

Stă la trei pași de biroul masiv și contemplă craniul chel al *Bauleiterului* Schnedderer, aplecat asupra eșantioanelor. Această unică confruntare rezultă dintr-o neobișnuită serie de întîmplări. Duchez ar fi putut să nu citească afișul Organizației Todt. Citindu-l, ar fi trebuit să renunțe la orice tentativă, deoarece termenul de prezentare a ofertelor expirase. Dacă n-ar fi fost încurcătura cu soldații de la postul de pază, locotenentul Organizației Todt nici nu l-ar fi primit. Dar faptul

cel mai extraordinar este că un *Bauleiter* s-a interesat de această neînsemnată problemă a tapetelor. Dacă Schnedderer n-ar fi avut o slăbiciune pentru cavalerii albaștri pe fond galben și pentru tunurile argintii pe fond albastru, este sigur că n-ar fi cerut niciodată să-l vadă pe zugrav. Prezența lui Duchez în biroul unuia din marii șefi ai Organizației Todt a necesitat deci mai multe coincidențe fericite decît presupun de obicei legăturile dintre oameni. Ajuns aici, și celui mai îndrăzneț jucător începe să-i fie teamă că norocul l-ar putea părăsi.

— Intră ! — spune Schnedderer, fără să ridice ochii.

Ofițerul care a bătut la ușă pășește în cameră, salută pocnind din călcîie și pune pe biroul *Bauleiterului* un voluminos teanc de hărți. După ce i s-a mulțumit cu o înclinare a capului, dispare imediat. Schnedderer dă la o parte eșantioanele și ia prima hartă. Răsturnat în fotoliu, o desface, dar e atît de lungă, că nu o poate desfășura în întregime. E desenată pe hîrtie transparentă și Duchez recunoaște traseul coastei normande. Examenul lui Schnedderer durează doar cîteva clipe. Lasă harta și revine la eșantioane. Dar din nou o bătaie în ușă. Un sergent, în poziție de drepți, își prezintă *Bauleiterului* raportul. Duchez nu prinde nici un cuvînt. *Bauleiterul* se ridică și deschide o ușă situată în spatele fotoliului său. Sergentul a plecat. Schnedderer, sprijinit de pervazul ușii, vorbește cu o voce egală, rostind răspicat cuvintele, ca și cum ar dicta un mesaj cuiva, pe care Duchez nu-l poate zări. Cu ochii fixați pe spatele masiv al germanului, care se poate întoarce în orice clipă, Duchez face un pas înainte. E la o distanță de o palmă de birou. Trage pînă la el prima hartă. Este acoperită de adnotări și de semne cabalistice. Descifrează cîteva cuvinte : „Cazemate“, „Linia principală de apărare“. Într-un colț, cu litere groase, roșii, mențiunea : *„Sehr Geheim“*. Știe că aceasta înseamnă „Foarte secret“.

Firește, nu trebuie cu nici un preț să încerce să sustragă harta. Prima datorie a unui agent de informații este să-și asigure propria-i securitate, care o condiționează pe cea a întregii sale rețele. Or, Duchez n-are nici o șansă din zece mii să reușească. Nu este nici măcar sigur că toate hărțile sînt iden-

tice. Dacă nu, şi dacă Schnedderer, după ce ar termina cu dictatul, ar căuta harta pe care a examinat-o şi nu ar găsi-o, Duchez ar fi prins la cincisprezece secunde după furt. Dar şi în ipoteza că hărţile sînt identice, se va observa repede lipsa unui exemplar dispărut în biroul *Bauleiterului* şi urmele vor duce imediat la zugrav.

Duchez ia harta. Oare socoteşte că acest document merită sacrificiul vieţii sale ? Sau pentru că este de o cutezanţă nesăbuită ? Ori este poate prizonierul propriului său personaj şi trebuie să facă ceea ce altul nu ar face ? Nu ştie şi niciodată nu o va şti exact. Înnebunit de spaimă, numai noduri la stomac, cu inima în gîtlej, lac de sudoare, îşi vede mîinile ridicîndu-se şi apucînd documentul. Asistă la această nebunie. Schnedderer continuă să dicteze la trei metri de el, sprijinit de uşă. Şi acum ? Ce să facă cu această hartă ? În spatele lui se află o oglindă agăţată de un cui şi care nu aderă perfect la perete. Duchez se dă înapoi în vîrful picioarelor. E lipit de zid. Ridică mîna dreaptă, pipăie puţin, reuşeşte să strecoare harta în golul dintre zid şi oglindă. Revine în faţa biroului. Are chipul răvăşit al unui om scăpat de la tortură. În sfîrşit, Schnedderer se întoarce, îi aruncă o privire distrată, nu observă nimic. Arată zugravului eşantioanele pe care le-a ales şi îi porunceşte să vină la lucru cu începere de luni.

Totul părea să fie un vis sau un coşmar. Dar mai greu pentru Duchez a fost să se prezinte luni, la orele opt dimineaţa, la postul de pază din strada Temniţei. Nu spera ca furtul să fi trecut neobservat şi ştia că bănuielile trebuiau în mod fatal să cadă asupra lui. A se întoarce în imobilul Organizaţiei Todt echivala cu o sinucidere. Cu revolverul la ceafă, un agent de profesie s-ar hotărî poate s-o facă. Dar Duchez nu este decît un amator care nu cunoaşte regulile. Cu oala de clei în mînă, cu rulourile sub braţ, el trece voios prin faţa postului de pază şi se instalează în primul birou pentru a-l tapeta din nou. Timp de două ore lucrează cîntînd romanţe, pînă cînd un soldat vine să-i spună că vocea sa falsă îi scoate din sărite pe ofiţeri. Duchez îşi reia surîsul de prostănac decepţionat şi întreabă cînd l-ar putea vedea pe *Bauleiterul*

Schnedderer. Acum este foarte liniştit : furtul n-a fost descoperit şi nu-i rămîne decît să recupereze harta.

— *Bauleiterul* Schnedderer nu este aici — răspunde soldatul. Şi mai adaugă : Dacă vrei să-l vezi, ar trebui să iei trenul pentru Saint-Malo...

— Mai bine să aştept — zise Duchez cu un zîmbet înviorat. — Mîine va fi aici ?

— Nici mîine, nici poimîine : a fost transferat. În locul lui e *Bauleiterul* Keller.

Un rămas bun mut şi disperat hărţii : Duchez nu va mai intra niciodată în biroul cu oglindă. Viitoarea sa adresă se pare că va fi o celulă a Gestapoului. Căci dacă Schnedderer a fost mutat atît de brusc, aceasta nu poate fi decît o măsură disciplinară, ca urmare a dispariţiei hărţii. De ce oare Duchez nu este încă arestat ? Nu mai încearcă să înţeleagă. Îi place fantezia, dar acum are impresia că pluteşte în plină demenţă. La cinci după-amiază termină lucrul şi părăseşte imobilul fără nici un incident. Cinează cu poftă şi doarme tun.

A doua zi dimineaţa se prezintă la postul de pază cu calabalîcul de zugrav şi cere să-l vadă pe tînărul locotenent însărcinat cu lucrările. Acesta este chemat.

— Pentru biroul maiorului Keller — îi explică Duchez. — Cînd pot începe ?

— Dar n-a fost niciodată vorba de asta ! În contract nu se prevedea decît cele două birouri pe care le-ai făcut ieri.

— Maiorul Schnedderer mi-a cerut acest lucru personal. Cred că i-a vorbit despre asta şi înlocuitorului său...

Buimăcit, locotenentul îl însoţeşte pe Duchez în biroul cu oglindă şi raportează.

— Nu ştiu nimic ! — tună *Bauleiterul* Keller. — De altfel, bugetul nostru nu ne-ar permite.

Duchez arborează surîsul său de prostănac neînţeles şi arată că problema banilor nu s-a pus nici o clipă între *Bauleiterul* Schnedderer şi el. De fapt, s-a oferit să facă treaba gratuit, ca un gest de prietenie pentru armata germană. O emoţie adevărată îndulceşte chipul locotenentului. Duchez îşi pleacă pudic ochii. Keller îl bate prieteneşte pe spate şi dă ordin

locotenentului să scoată mobilele care sînt în birou, pentru ca zugravul cel cumsecade să poată lucra. Duchez protestează energic. Nu admite ca soldații germani să-și dea această osteneală. De ce să-și piardă ei timpul ? Va strînge el tot mobilierul în mijlocul odăii și îl va acoperi cu o prelată. Așa obișnuiește să lucreze. *Bauleiterul* apreciază această delicatețe suplimentară. Locotenentul se întrece în atenții. Sîntem între oameni de treabă. Un amărît de electrician, care a lucrat și el în imobilul Organizației Todt, va fi brutalizat cîteva zile mai tîrziu pentru a mărturisi furtul. „Despre ce hartă e vorba ?“ — va repeta omul nostru ore întregi cu aerul buimac. Pînă la urmă îl vor lăsa în pace. Duchez, zugravul, nu va fi de fel suspectat.

Harta, care măsura trei metri lungime pe șaptezeci de centimetri lățime, sosi la Londra la 21 iunie 1942 în bagajele legendarului colonel Rémy, șeful rețelei *Frăția Notre-Dame*, de care depindea, în privința legăturilor sale, rețeaua lui Duchez. Ea dezvăluia la scara 50/1 000 cum trebuie să arate, între Cherbourg și Honfleur, Zidul Atlanticului, cu cazematele, aruncătoarele de flăcări și bateriile marinei. Erau indicate specificările tehnice ale principalelor lucrări, de asemenea raza de acțiune și unghiurile de tir ale fiecărei baterii, amplasamentul depozitelor de muniții și alimente, rețelele telefonice și diverse posturi de comandă.

La Londra, ofițerii serviciilor de informații aliate studiară această minune cu o admirație nuanțată de melancolie. Căci este sigur că germanii, după furtul hărții, își vor modifica planurile, iar Zidul real nu va mai semăna cu cel pe care inginerii Organizației Todt l-au proiectat și l-au desenat pe harta șterpelită de Duchez. Această concluzie, pe drept cuvînt, era logică, dar se vede că fusese scris ca, pînă la sfîrșit, logica să n-aibă nici cea mai mică șansă de a se integra în această poveste demențială. Șefii Organizației Todt, îngroziți, nu comunicară furtul hărții nici Gestapoului, nici statului-major al Wehrmachtului și nici chiar superiorilor lor ierarhici. Lucrările fură începute conform planului stabilit. Cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd primele rapoarte asupra realizărilor în curs sosiră la Londra, ofițerii serviciilor de informații crezură, la rîndul

lor, că sînt în plin delir. Dar fotografiile aeriene nu permiteau nici cea mai mică îndoială: aliaţii aveau în mîna lor planul complet şi amănunţit al Zidului Atlanticului în viitoarea zonă de debarcare.

Doi ani se scurseseră de la exerciţiul de prestidigitator al lui René Duchez cînd nesuferitul sac îşi golea comorile în sufrageria unui apartament parizian, dar statul-major aliat se interesa cu aceeaşi pasiune de cazematele Zidului. Ca un arhitect conştiincios, el trimite pe şantier inspectori foarte discreţi, care supraveghează mersul în continuare al lucrărilor. Să cunoşti amplasamentul şi forma unei cazemate este bine. Dar să descoperi calitatea betonului folosit, greutatea armăturii, suprafaţa deschizăturilor de tragere este şi mai bine. În această privinţă René Duchez e neîntrecut. La ora prînzului, intră în micile bistrouri înşirate de-a lungul coastei pe care le frecventează muncitorii Organizaţiei Todt. Afişează ostentativ surîsul de cretin înfumurat şi vorbeşte despre meseria lui, dînd a înţelege că a construit, pe vremuri, lucrări formidabile, menite să înfrunte secolele. Limbă ascuţită, strecoară şi cîteva critici. Lumea se enervează. Aproape să-l dea afară. Totdeauna se găseşte un om mai priceput pentru a-i demonstra lui Duchez, pe o bucată de hîrtie şi cu creionul în mînă, că el, Duchez, nu este decît un prostănac incompetent. Duchez se întristează, plăteşte un rînd şi pleacă după ce a băgat notiţa în buzunar.

Reţeaua *Sosies* a fraţilor Ponchardier se apleacă cu acelaşi interes peste umărul zidarilor care construiesc Zidul. Ea are la dispoziţia sa un inginer francez care lucrează pentru Todt şi conduce o subreţea cu treizeci de agenţi. Informaţiile curg, îngroşînd „Ghidul privitor la Atlantic Wall", pe care reţeaua îl ţine la zi. Ele înşiră o jalnică poveste de trădări, trîndăvie şi fraude. Mîna străină de lucru rechiziţionată de germani nu le oferă nici o satisfacţie. Sabotajele se înmulţesc. Betonul unor lucrări conţine atît de mult nisip şi atît de puţin ciment, încît se pare că nu va rezista nici primului obuz. Toate informaţiile pe care le transmit reţelele dovedesc că acest Zid, atît de impresionant în teorie, pe harta lui Duchez nu va însemna,

în mod practic, decît un uriaş fiasco. Dar Londra e nemulţumită. Londra este sceptică şi găseşte că acest tablou sumbru este prea frumos pentru a fi adevărat. Londra, convinsă că reţelele se lasă intoxicate, le copleşeşte cu mustrări şi le invită să-şi verifice ştirile, de zece ori confirmate. De aceea, Ponchardier, agasat, a organizat raidul asupra postului de comandă din Saint-Servan : întrucît Londra nu are încredere în rapoartele provenite din izvor francez, i se vor trimite informaţii luate din izvor german.

În sufragerie se găseşte un metru cub de hîrţoage. În jurul mesei se află supravieţuitorii expediţiei şi membrii reţelei care cunosc limba germană. Dominique Ponchardier are un fund enorm. Fesa lui dreaptă şi-a dublat volumul şi i se pare grea de o tonă. În ajun, un chirurg i-a extras din picior cîteva fragmente de tibie ! Camaradul său rănit la plămîn a murit în braţele sale, după douăzeci şi patru de ore de agonie, deoarece abia în cursul nopţii putuse Pepe să revină pînă la rîu, după ce germanii renunţaseră la hăituire.

Cînd trierea este terminată, procentajul de deşeuri se dovedeşte descurajator. Din acest munte de hîrtie, experţii nu opresc decît un teanc de note manuscrise. Dar autorul acestora este însuşi feldmareşalul Erwin Rommel, care a redactat acest raport cu un condei furios, după o inspecţie a Zidului. Instrucţiunea nr. 51 a führerului îl însărcinase, în luna noiembrie 1943, să inspecteze fortificaţiile din vest şi să facă orice propuneri pe care le consideră de natură să îmbunătăţească apărarea. Din luna decembrie 1943 pînă în ianuarie 1944, Rommel a tot vizitat coasta, din Danemarca pînă în Mediterana. Energic, pasionat, necruţător, s-a năpustit ca un înger al morţii asupra statelor-majore somnolente din vest, a căror unică grijă era de a evita mutarea pe frontul rusesc. Această perspectivă îi face pe nenumăraţii responsabili cu realizarea Zidului să treacă sub tăcere defectele, sabotajele şi întîrzierile. Deşi tacit, cuvîntul de ordine respectat de sus pînă jos pe scara ierarhică era : ţineţi-vă gura ! Dar Rommel, mînios, intră cu ciubotele în acest muşuroi cufundat în somnolenţă. Ponchardier şi oamenii săi se delectează citind însemnările necruţătoare, ce merg pînă

la cruzime, atunci cînd înfierează pe cutare responsabil al Organizației Todt, care, în cutare cazemată, n-a prevăzut un recul suficient pentru tunuri. La o lucrare din Saint-Valéry-en-Caux, feldmareșalul observă că nu e construită pe radier, că betonul este lipsit de armătura de fier și că primele ploi de toamnă vor fi, fără îndoială, suficiente pentru a o înfunda în pămînt. În altă parte, unghiurile de tragere nu corespund sau articulația lucrărilor a fost prost concepută. Peste tot, executarea programului a fost dată peste cap, fie din greșeala unor muncitori recalcitranți, fie din cauza materialului de calitate proastă.

Ponchardier, uluit, pune să se destupe niște sticle. E aproape gata să țină un toast în sănătatea lui Rommel, a cărui mărturisire constituie un atu suveran pentru a reduce Londra la tăcere. Și feldmareșalul n-a văzut încă tot. Multe defecte și sabotaje sînt invizibile și nu se vor dezvălui decît atunci cînd fortificațiile Zidului vor fi folosite. Dar a spus destul pentru ca Londra să fie, în sfîrșit, convinsă că rețelele franceze nu păcătuiau prin exagerare. Statul-major aliat, care poseda planurile fortificațiilor *încă înainte ca ele să fi fost începute,* va trebui să admită *că știe mai mult chiar decît statul-major german în privința adevăratei valori a Zidului Atlanticului.*

Erwin Rommel datora această compensație rețelei *Sosies,* care, din pricina lui, încercase cu cîteva săptămîni în urmă o dezamăgire amară. Pe atunci el își avea reședința la cartierul general al lui von Rundstedt, la Saint-Germain-en-Laye și făcea dese plimbări solitare în pădurea din apropiere. Pepe, stînd la pîndă, l-a avut de mai multe ori în bătaia „Mauserului“ său. Dar cu toate cererile repetate ale lui Ponchardier, Londra a interzis să se tragă. Închiși în universul lor de spaimă, de trădare, de tortură și de moarte, oamenii rețelei *Sosies* nu făceau nici o deosebire între Gestapo, SS și Wehrmacht. Pentru ei, toți germanii erau dușmani și nu înțelegeau de ce erau împiedicați să ucidă pe cel mai vestit șef militar al lor. Teamă de represalii ? În alte împrejurări, statul-major aliat nu s-ar fi sinchisit. Probabil că era vorba mai curînd de o mentalitate cavalerească. Dar oamenii rețelei *Sosies* nu făceau războiul cu

mănuşi şi se exprimau cu vorbe grele la adresa gentlemenilor din Londra, care nu admiteau ca un ofiţer superior să fie doborît ca un iepure.

UN SPECIALIST AL ZILEI Z: AMIRALUL CANARIS

Regimul nazist nu are astfel de scrupule şi serviciile sale de informaţii sînt întotdeauna sigure că li se va da mînă liberă. Chiar şi în timp de pace, nimeni nu este legat de considerente de legalitate sau de moralitate, care au trecere numai la naţiunile democratice. Nu există riscul de a fi tratat aşa cum au fost trataţi specialiştii americani ai cifrului, care în 1929, atunci cînd secretarul de stat Henry Stimson a descoperit îngrozit că descifraseră codul japonez, au fost destituiţi pe considerentul că „un gentlemen nu citeşte scrisorile altuia." Şeful Abwehrului, serviciul de informaţii al Wehrmachtului, se afla în subordinea unui guvern perfid şi cinic, care folosea în mod uluitor minciuna, şantajul, intoxicarea cu ştiri false şi provocarea.

Ajuns la putere, Hitler a sfărîmat rezistenţa statului-major tradiţionalist, inventînd împotriva generalului baron von Fritsch o falsă acuzare de homosexualitate şi dovedind că mareşalul von Blomberg se căsătorise cu o prostituată. S-a descotorosit de Roehm şi de SA sub pretextul unui complot imaginar. Incendierea Reichstagului, săvîrşită, foarte probabil, de oamenii de încredere ai lui Göring, i-a înlesnit lichidarea Partidului comunist german. În 1937, intoxicîndu-l pe Stalin cu documente false, care stabileau că mareşalii săi pregăteau un complot sub conducerea lui Tuhacevski, luase act cu mulţumire de decapitarea înaltului comandament sovietic şi de lichidarea a mii de ofiţeri ai Armatei Roşii. După ce pusese la cale asasinarea inutilă a cancelarului Austriei, Dollfuss, izbutise să distrugă rezistenţa nervoasă a succesorului său, Kurt von Schuschnigg. Acesta, cînd fu primit la 12 februarie 1938 la

Berchtesgaden, pătrunse în „cuibul de vulturi“ cu fraze amabile despre frumoasa priveliște, vremea splendidă și mobilierul minunat. Cîteva ore mai tîrziu, temîndu-se pentru viața sa, semna sentința de moarte a țării sale, cum o va face, un an după aceea, nefericitul Hacha, președintele Cehoslovaciei, care fu supus unei asemenea presiuni, încît își pierdu pur și simplu cunoștința și fu readus la viață cu injecții, doar pentru a semna actul de deces al Cehoslovaciei. Căutînd un pretext pentru a ocupa această țară, Hitler proiectase chiar asasinarea ambasadorului german la Praga. Cînd vru să justifice invadarea Poloniei, dădu dispoziții unor SS-iști, îmbrăcați în uniforme poloneze să atace stația germană de radio din orășelul Gleiwitz, din apropierea frontierei. Opt luni mai tîrziu, își trimise trupele de șoc, deghizate în soldați olandezi, pe podurile strategice ale Olandei, iar Franța, înnebunită, vedea coborînd parașutiști de la Dunkerque la Perpignan. Nici chiar Vaticanul, sanctuarul Occidentului, nu-l impresionează pe Hitler. În 1943, se gîndește să-l răpească pe papă și declară statului său major : „Voi pătrunde în Vatican. Credeți că Vaticanul mă intimidează ? O să punem mîna pe el. Acolo se găsește întregul corp diplomatic... o pleavă !... Vom goni de-acolo banda asta de ticăloși. După aceea, ne vom cere scuze“. În Germania nazistă totul este îngăduit. Dacă există un șef de serviciu secret care se simte nestînjenit și care vede deschizîndu-se cîmp liber imaginației și îndrăznelii sale, acesta este Wilhelm Canaris, pe care, în 1935, Hitler îl instalează în fruntea Abwehrului.

Nouă ani mai tîrziu, în ianuarie 1944, Abwehrul amiralului Canaris devenise specialistul mondial al zilei Z.

În timpul primului război mondial, Wilhelm Canaris a fost amantul dansatoarei Mata-Hari, pe care o convinsese să facă spionaj în Franța. Cînd amanta sa, pe punctul de a fi demascată, deveni periculoasă pentru el, o predă francezilor, care o împușcară. Înainte de acest episod penibil, organizase pe coasta americană o serie de sabotaje încununate de succes. Fiind luat prizonier de italieni, care pe atunci luptau în lagărul aliat, evadă îmbrăcat în sutana preotului închisorii, pe care îl sugru-

mase. După război, fu amestecat în asasinarea liderilor comuniști germani Rosa Luxemburg și Karl Liebknecht. De asemenea, luă parte la puciul generalului Kapp și ajută pe organizatorii acestui puci să dispară după eșecul lor.

Aceasta este legenda amiralului Canaris. Ea s-a născut în parte în birourile Intelligence Service-ului, care în 1942 dezlănțui contra șefului Abwehrului o violentă campanie de defăimare. Tîrîndu-l în noroi, tratîndu-l de asasin, de „șobolan cu chip de om" și de „geniu al răului", serviciile engleze se străduiau să-l pună la adăpost pe colegul lor german de bănuielile Gestapoului și să-i consolideze poziția față de șefii naziști. La acest nivel, manevra era, probabil, fără precedent în analele războiului secret.

De fapt, Wilhelm Canaris debutase în carieră în 1915, pe cînd era ofițer însărcinat cu informațiile pe crucișătorul *Dresden.* Această navă-corsar naviga în Atlanticul de sud și jefuia flota comercială aliată. Locotenentul de vas Canaris, poreclit de către camarazi, din pricina curiozității lui, „vizionarul", izbuti de minune să-și procure păcură și hrană și să răspîndească știri false asupra poziției vasului *Dresden.* Cînd crucișătorul, hăituit de englezi, fu constrîns să se refugieze într-un port chilian, echipajul său fu internat. Canaris scăpă și trecu în Spania, de unde organiză o întîlnire în plină mare între submarinele germane și vapoarele de aprovizionare. La sfîrșitul războiului, comanda el însuși un submarin în Adriatica. După armistițiu, fu comandant secund pe vasul-școală *Berlin,* unde avea în subordine un elev-ofițer pe nume Reinhard Heydrich. În sfîrșit, transferat la mica bază de la Swinemünde, în Baltica, cariera sa părea că se va termina în mediocritate și plictiseală, cînd, în ianuarie 1935, i se încredință comandamentul Abwehrului.

Pe vremea aceea era un om măruntel de 47 de ani, cu chipul rumen și părul alb, căruia și vara îi era frig și care nu se despărțea niciodată de pardesiu. Nu îmbrăca uniforma decît constrîns de exigențele protocolului. Leverkuehn, șeful serviciului Abwehr din Istanbul, îl descrie astfel : „Strălucitor, vioi și guraliv ca o femeie bătrînă". Era și un bucătar rafinat.

Pentru cîinii lui avea o dragoste nemărginită. În timpul deplasărilor, închiria întotdeauna o cameră cu două paturi, ca să nu fie obligați să doarmă pe covor. Cînd nu-i putea lua cu el, telefona în fiecare seară la Berlin, chiar dacă era la celălalt capăt al continentului, pentru a se informa de starea sănătății lor. Aceste convorbiri privind buna îndeplinire a funcțiilor lor naturale stîrneau, bineînțeles, totala nedumerire a serviciilor de interceptare a convorbirilor ale polițiilor locale. Colaboratorii săi, înainte de a da raportul, trebuiau să suporte, fără a se clinti, discursurile nesfîrșite asupra fidelității canine. Șoferii Abwehrului erau terorizați la gîndul că ar putea strivi un cîine pe șosea. În privința aceasta, primiseră instrucțiuni speciale care le recomandau cea mai mare atenție. Într-un fel oarecare, la Abwehr se știa că dacă nu iubeai animalele era mai bine să renunți la carieră.

Faptul că Germania militaristă a lui Hitler a plasat un asemenea personaj în fruntea Abwehrului este un motiv de uimire. În 1935 existau destui ofițeri fanatici. În lipsa unui nazist militant, ea ar fi putut să aleagă cel puțin un specialist care să nu se preocupe prea mult de scopurile urmărite, numai să nu-i fie drămuite mijloacele. Dintr-aceștia sînt berechet. Dar orbirea pe care a vădit-o prin alegerea lui Canaris trebuia să-i aducă dezamăgiri.

Fără să mai vorbim despre supărătoarea publicitate pe care a făcut-o zilelor Z germane, golurile de umplut, dacă se poate spune așa, fură considerabile. Regimul nazist oferea șefului serviciilor sale secrete resurse nelimitate, o totală libertate în alegerea mijloacelor, siguranța că nu va fi niciodată dezavuat. În fond, era trifoiul cu patru foi visat de toți specialiștii. Canaris nu profită de aceasta. Cînd serviciile SS pun la cale afacerea falsului complot Tuhacevski, refuză să le procure documente autentice care purtau semnătura mareșalilor sovietici și care erau absolut necesare pentru a li se putea imita scrisul. Himmler fu nevoit să-și pună oamenii să comită o spargere în localurile Abwehrului. Cînd i se cere să-și procure uniforme olandeze, care să permită ocuparea prin trădare a podurilor strategice, Canaris refuză. Pentru a-l constrînge, a fost nevoie

de un ordin personal al führerului. Cînd i se poruncește să plaseze o bombă în avionul englez de la Stockholm, el pregătește ostentativ operația, dar ordonă serviciilor sale să nu treacă la acțiune. Și în această chestiune fu nevoie de un ordin al lui Hitler pentru a i se învinge rezistența.

Exasperați, naziștii înțeleg, în sfîrșit, cît de nefericită le-a fost alegerea, cînd aveau la dispoziție o rezervă inepuizabilă de aventurieri gata de orice.

Brigadenführerul SS Walter Schellenberg lucrează pînă la șaptesprezece ore pe zi, și nu călăritul, ci colecția de fotografii pornografice constituie destinderea lui favorită. Dacă sacrifică o oră de somn cavalcadelor sale matinale în parcul berlinez Tiergarten, aceasta face parte din programul său de lucru. Schellenberg, care are rangul de general de brigadă, este șeful serviciului de informații politice din SS. În 1944 are 34 de ani. Vechii naziști nu-l iubesc și-i spun între ei „Märzveilchen", „viorea de martie", căci se înscrisese în partidul nazist abia după venirea acestuia la putere, în martie 1933. Este tratat, de asemenea, de „avocățel chițibușar" : tocmai își termina studiile de drept cînd șefii SS începură să manifeste interes față de el. Cu înfățișare firavă, obrajii scofîlciți, pune în slujba ambiției sale mistuitoare o inteligență de netăgăduit, o mare putere de muncă, o remarcabilă lipsă de scrupule, un fel de geniu al uneltirilor. Nu este un „dur", ca SS-istul de rînd, nici un birocrat al groazei, ca șeful său Himmler, nici un fanatic, cum sînt toți confrații săi. Nici măcar nu e sigur că e un patriot. Dar Germania hitleristă oferă acestui gangster intelectual o aventură pe măsura lui, îi pune la dispoziție funcția în care poate da cea mai bună întrebuințare talentelor sale. După zece ani de ascensiune fulgerătoare, pofta lui de putere nu cunoaște limite.

Deci, dimineața, foarte devreme, părăsește apartamentul său, în apropiere de Kurfürstendam, și-l întîlnește pe amiralul Canaris la manejul din parcul Tiergarten. Unul lîngă celălalt, călare, se plimbă pe aleile parcului, apoi iau împreună micul dejun. Berlinezii care se duc la lucru și ai căror fii sînt masa-

crați pe frontul rusesc turbează văzînd pe cei doi ofițeri superiori cum merg liniștit la trap pe sub pomi. Ei nu știu că acest bătrîn domn trandafiriu și acest tînăr palid sînt, prin forța împrejurărilor, dușmani. Canaris, șeful Abwehrului, luptă de zece ani împotriva dezvoltării canceroase a serviciului de informații SS. Schellenberg, șeful acestui serviciu din 1942, nutrește ambiția să înghită Abwehrul și să devină șeful suprem al serviciilor secrete germane. Fiecare din plimbările lor constituie un fel de duel în surdină. Întrucît nimic nu e simplu, acești doi oameni nutreau un sentiment de simpatie unul față de altul. Schellenberg admiră inteligența și distincția amiralului. Canaris apreciază purtarea respectuoasă a lui Schellenberg, îi place tinerețea lui, îl numește „tînărul meu prieten", i-l arată pe Seppl, basetul mult iubit, care țopăie în jurul cailor, și spune : „Îți dai seama, Schellenberg, de superioritatea animalelor ? Cîinele meu este discret, niciodată nu mă va trăda...N-aș putea spune același lucru despre oameni !" Schellenberg clatină capul cu gravitate. Invazia se apropie și el socotește că Abwehrul este incapabil să cîștige războiul secret, care este atît preludiul cît și cheia invaziei. Schellenberg vrea să fie omul care va descoperi marele secret al aliaților. De mai multe ori a depus pe masa lui Himmler dosarul voluminos privind uneltirile secrete ale Abwehrului. Se întreabă : cînd se va hotărî oare șeful SS să-l învinovățească pe Canaris de înaltă trădare ?

„MOȘ CRĂCIUNII" ÎMPOTRIVA „UNIFORMELOR NEGRE"

Pentru SS-iști „Moș Crăciunii", cum le spun ei veteranilor din Abwehr, sînt buni de spînzurat cît mai sus și cît mai repede. În ochii lor, ei sînt trădători, ceea ce este grav, precum și rivali, ceea ce nu se iartă. Din 1933, Himmler și oamenii săi — „uniformele negre", cum îi denumesc cei din Abwehr, din cauza culorii uniformei lor — au clădit în Ger-

mania un imperiu polițist a cărui putere nu se oprește decît în pragul biroului lui Hitler. Dar mai trebuie să absoarbă Abwehrul, o enclavă enervantă, care controlează informațiile militare. Sub direcția supremă a lui Himmler, Heydrich, șeful Gestapoului și predecesorul lui Schellenberg în fruntea serviciilor de informații SS, a și angajat lupta împotriva lui Canaris. Gestapoul primește ordinul să spioneze faptele și gesturile acestor Moș Crăciuni și să le controleze acțiunile. Dar, de data aceasta, polițiștii au de-a face cu profesioniști. Organizația lui Canaris este de nepătruns, și zadarnic încearcă Heydrich să-și strecoare spioni în rîndurile ei. De altfel, marea majoritate a agenților din Abwehr habar n-are ce se urzește la nivelul lui Canaris și al adjuncților săi. Nici chiar la conducere nu există un complot organizat și ierarhizat. Numai în urma unor inițiative personale informațiile privind ofensivele germane au ajuns la Copenhaga, Oslo, Haga, Bruxelles, Londra, Belgrad și Geneva. Ba chiar autorii acestor divulgări nu sînt de acord între ei. Canaris respinge ideea unui atentat împotriva lui Hitler. Dar în februarie 1943, cînd zboară spre Smolensk, unde este instalat cartierul general al führerului, știe că adjuncții săi duc în bagajele lor plastic și exploziv din cel găsit asupra sabotorilor englezi [1]. Se hotărî și de data aceasta să închidă ochii. Astfel, Abwehrul nu este atît o organizație de trădare deliberată, cît o societate de ajutor mutual.

Heydrich își pune în cap să producă o spărtură în această fortăreață și, cu timpul, va reuși desigur. Paralel, el dezvoltă serviciul de informații politice SS, care își trimite în străinătate propriii lui agenți. Face din acest serviciu un concurent al Abwehrului și îl pregătește să primească moștenirea lui Canaris. În 1939, războiul, departe de a potoli conflictul dintre cele două servicii secrete, nu face decît să-l intensifice. Cînd încordarea devine atît de mare încît riscă să blocheze însăși funcționarea lor, ele se înțeleg să încheie un armistițiu ipocrit. Astfel, conferințele ținute de-a lungul anului 1941 între Canaris și șefii SS reușesc să ducă în mai 1942 la încheierea acor-

[1] Bomba a fost plasată la 13 martie 1943 în avionul lui Hitler, dar gerul a alterat detonatorul și astfel explozia nu s-a produs.

dului de la Praga, care constituie un compromis. Dar rivalitatea dintre cele două servicii este prea puternică pentru ca armistițiul să fie menținut mult timp. Ea depășește persoana șefilor lor. Nu va înceta decît o dată cu dispariția unuia dintre adversari.

Canaris se află permanent în prima linie a acestei lupte. În biroul din Tirpitzufer nr. 74—76, în inima Berlinului, „în vizuina vulpii", cum spun oamenii săi, el este mai amenințat decît oricare dintre agenții pe care îi parașutează pe teritoriul inamic. Spionii lui nu riscă decît moartea. El însă riscă tortura și moartea. Pînă în 1942, adversarul său direct este „Îngerul răului", Reinhard Heydrich.

Brațul drept al imbecilului Himmler, acesta folosește formidabila sa putere cu o cruzime apropiată de perfecțiune, deoarece nici un considerent de ordin uman, nici o remușcare nu-l tulbură. Un animal de pradă, impresionant și odios. Jungla nazistă mai numără asemenea specimene, dar Heydrich se impune printr-un amănunt remarcabil : toți aceia care au avut legături cu el mărturisesc că le inspira o teroare *fizică* — „complexul Heydrich", spunea Schellenberg, care nu era nici el scutit de această teroare.

Iată deci personajul pe care-l înfruntă mărunțelul amiral. „Un barbar fanatic — spune Canaris despre el — și de la mare distanță cea mai inteligentă dintre toate aceste brute". Simpla sa prezență îl indispunea pe Canaris, ai cărui colaboratori povestesc că, timp de șapte ani, era suficient un telefon al lui Heydrich pentru a-l face să moară de frică.

Canaris se va înfunda oare în vizuina sa și se va ține cu grijă la distanță ? Chiar și așa, duelul lor ar fi pasionant. Dar el capătă o nemaipomenită intensitate prin faptul că ambii adversari se află mereu față în față. Ei locuiesc pe aceeași stradă, Dullestrasse. Seara, domnul și doamna Heydrich se duc în vizită la domnul și doamna Canaris. Doamna Canaris și domnul Heydrich își iau viorile și cîntă din Haydn sau Mozart. Doamna Heydrich și domnul Canaris ascultă cu bărbia proptită în palmă. Ah, ce oameni cumsecade ! Dar iată că familia Canaris se mută și se instalează într-un pavilion din Schlachtensee,

aproape de Grünewald. S-a terminat oare cu seratele muzicale ? De loc : familia Heydrich se mută, la rîndul ei, în Schlachtensee, la doi paşi de familia Canaris. Duminica se joacă crochet. Uneori este invitat şi mărunţelul Schellenberg. Se organizează meciuri. În vestibulul lui Canaris este admirat un portret mare al lui Constantin Kanaris, erou al războiului pentru independenţă grec, îmbrăcat în costum naţional şi cu un iatagan în mînă. Amiralul lasă cu plăcere să se înţeleagă că e un urmaş al acestui frumos luptător. Această marotă provoacă zîmbete. Apoi Germania intră în război împotriva Greciei şi Canaris declară cu convingere că familia sa, originară din Italia de nord, n-are nici o legătură cu Constantin. Şi această precizare, care ironizează severitatea cu care naziştii controlează ascendenţele şi despoaie arborii genealogici, provoacă zîmbete. Dar pentru Wilhelm Canaris şi pentru Reinhard Heydrich, gluma are un sens anume, căci şi unul şi celălalt ştiu că într-o casă de fier secretă amiralul păstrează dovada că partenerul său de crochet are în vinele sale sînge evreiesc.

Heydrich a făcut totul pentru a şterge pînă şi urma bunicii sale Sarah, suprimînd registrele de stare civilă care o priveau, falsificînd chiar şi piatra ei funerară. Dar nu l-a putut împiedica pe Canaris să adune dovezi suficiente pentru a divulga, la nevoie, că unul dintre cei mai înalţi demnitari SS, duşmanul înverşunat al evreilor, face el însuşi parte din rasa despre care spune că „murdăreşte pămîntul". Canaris ştie că aceasta e pentru el o armă care va ţine jivina la respect. Dar siguranţa pe care i-o dă această dovadă nu alungă spaima pe care i-o inspiră Heydrich. Ori de cîte ori e chemat la telefon de la SS, tremură la gîndul că acesta a găsit o armă mai eficace, care să deplaseze astfel în avantajul său echilibrul groazei.

Cînd Heydrich căzu la Praga la 27 mai 1942, doborît de trei patrioţi cehi, Canaris veni la înmormîntarea lui şi „uniformele negre", uluite, văzură lacrimi şiroindu-i pe obraji. „Am pierdut un prieten", zise el. Plîngîndu-se pe sine, ştia că o dată cu Heydrich dispărea cel mai de temut duşman al său, dar şi cel mai util.

5*

În acel moment, Walter Schellenberg, care de mult ghicise că amiralul îl avea la mînă pe Heydrich, depune pentru prima oară dosarul Canaris pe biroul lui Himmler. „Acesta — scria el — își mușcă nervos degetul mare și-mi spuse : — Lasă asta aici, i-l voi arăta lui Hitler cînd se va ivi ocazia". Schellenberg se retrage, convins că soarta Abwehrului este pecetluită: dosarul său conține dovezi numeroase și convingătoare despre diferitele trădări săvîrșite de organizația lui Canaris. Lunile trec fără nici un rezultat. Revine de cîteva ori la atac, dar Himmler răspunde evaziv. Uluit, Schellenberg înțelege, în sfîrșit, că l-a subapreciat pe bătrînul vulpoi al Abwehrului : Canaris are priză chiar și asupra lui Himmler ! „Ca și Heydrich — scrie el —, Himmler părea incapabil să acționeze cînd era vorba de amiral. Sînt aproape sigur că amiralul a aflat, cine știe în ce împrejurare, ceva cu privire la el, altfel niciodată acesta n-ar fi rămas pasiv în fața dosarului pe care i-l prezentasem". Schellenberg nu știa care era arma secretă a lui Canaris. Au trecut douăzeci de ani și nici acum nu se știe. Poate era vorba de acel văr al lui Himmler în legătură cu care se murmura în cercurile naziste că „ar fi ceva ciudat cu el". În 1933 se prezentase la cartierul general SS cerînd să-l vadă pe Heinrich Himmler. Întrebat asupra identității sale, a răspuns: „Spuneți-i doar că este vărul lui, David". După unsprezece ani va dispărea într-un lagăr de concentrare. Probabil că nu se va ști niciodată dacă în casa de fier secretă a lui Wilhelm Canaris nu se afla, alături de dosarul bunicii Sarah, și o fișă despre vărul David.

Cert este că, an de an, scundul dar redutabilul amiral ține la distanță „uniformele negre", pe care le-a neutralizat întrebuințînd împotriva lor propriile lor metode. Nu reușește să evite, în 1943, concedierea cîtorva dintre adjuncții săi, îndeosebi a lui Oster, dar Abwehrul în ansamblul său rămîne intact. Canaris începe să creadă că va ajunge cu bine la scadența înfrîngerii germane, cînd, în ianuarie 1944, o criză de nervi a führerului este suficientă pentru a distruge perdeaua de protecție cu care se înconjurase. Această lovitură de trăsnet izbucnește din cauza unei chestiuni de mică importanță și în

care Canaris nu avea nici un amestec : dezertarea a doi agenţi ai Abwehrului din serviciul consulatului german din Istanbul. Hitler se înfurie. La 18 februarie 1944 semnează un decret lapidar care marchează victoria postumă a lui Heydrich, împlinirea dorinţelor lui Schellenberg, triumful „uniformelor negre": „Ordon crearea unui serviciu secret german unificat".

Canaris părăseşte Abwehrul. Este trecut într-un post de mîna a doua din Ministerul Economiei. Datorită relaţiilor sale oculte, va fi arestat — de către Schellenberg personal — abia în august 1944, în urma atentatului din 20 iulie împotriva lui Hitler. Chiar şi atunci scapă de reacţiunea sîngeroasă care se abate asupra Germaniei. Şi numai înainte cu o lună de înfrîngerea finală, Hitler va porunci să fie executat. Va fi spînzurat gol ca un vierme, o dată cu Oster, în zorii reci ai zilei de 9 aprilie, de către adversarii săi SS. „Uniformele negre", pentru a prelungi supliciul, vor folosi o coardă de pian extrem de subţire.

In februarie 1944, Schellenberg preia deci controlul Abwehrului. Cu cei şaisprezece mii de agenţi, Abwehrul constituie, în sfîrşit, un instrument pe măsura sa. Il va folosi în felul său, care nu este cel al lui Canaris. „Moş Crăciunii" o vor afla de la prima convocare a cartierului său general, căci, în cazul amiralului ca şi în cel al *Brigadenführerului* SS, biroul arată despre ce om e vorba.

Vizuina lui Canaris era o cămăruţă situată în mansarda unei case bătrîneşti, al cărei ascensor era întotdeauna defect. Mobilierul se reducea la un birou, cîteva scaune, un pat de fier, o casă de bani şi un clasor, al cărui prim sertar era folosit de Seppl, basetul mult iubit. Pe pereţi o fotografie cu o dedicaţie din partea generalului Franco, Caudillo al Spaniei, o alta a colonelului Nicolai, legendarul şef al serviciului de informaţii german din timpul primului război mondial, şi o a treia a lui Seppl, basetul. Ansamblul avea un aspect atît de sărăcăcios, încît adjuncţilor lui Canaris le era oarecum ruşine atunci cînd şeful lor primea vizitatori străini mai de seamă.

Walther Schellenberg însă primește într-un birou imens, cu mobilă din lemn de mahon. Podeaua este acoperită cu covoare orientale. La dreapta sa mai multe telefoane și un microfon care îl țin într-o permanentă legătură cu cancelaria lui Hitler. Pereții, plafonul, mobilele sînt împănate cu microfoane ultrasensibile, care înregistrează cea mai mică șoaptă. Ferestrele sînt prevăzute cu zăbrele prin care noaptea trece curentul electric. Ele sînt înzestrate, ca și ușile, cu celule fotoelectrice legate de sistemul general de alarmă. Alte celule ocrotesc biroul, casa de fier, clasoarele ! Dacă un spărgător se apropie, o sirenă de alarmă se dezlănțuie automat. Atunci gărzile ocupă toate ieșirile, în timp ce o companie de SS împresoară imobilul. În marele birou de mahon cu aspect nevinovat, sînt amplasate două puști automate. Ele stau îndreptate asupra vizitatorilor. Dacă aceștia se ridică din fotoliu și se apropie de birou, puștile, mobile, însoțesc automat mișcarea lor. Ajunge să apeși pe un buton pentru a declanșa rafalele.

Schellenberg are și o mașină dotată cu un emițător pe unde scurte, care îi dă posibilitatea să rămînă în legătură neîntreruptă cu cartierul său general pe o rază de patruzeci de kilometri. Poartă un inel împodobit cu o uriașă piatră azurie. Sub piatră : o capsulă de aur conținînd cianură. Cînd pleacă în misiune în afara Germaniei, își pune un dinte fals, care ascunde o altă doză de otravă.

Dar *Brigadenführerul* SS nu-și va mai părăsi biroul-fortăreață. În această lună martie 1944 care vede, de o parte și de alta a Mînecii, serviciile secrete dispunîndu-și pionii pentru partida hotărîtoare, Walther Schellenberg caută cu înfrigurare să apuce din nou firele rupte sau slăbite prin decretul lui Hitler. Îi rămîn trei luni pentru a descoperi secretul care îl obsedează pe führerul său.

APRILIE

SPIONI CU MIILE

Cînd omul a venit să-ţi facă uluitoarea propunere acum şase luni sau un an, a fost ca un fulger în cenuşiul zilelor. Spion, ce poveste !... Ai acceptat, cu inima cît un purice şi buzele uscate. Conducînd pe vizitator pînă-în pragul fermei, al casei parohiale sau al brutăriei tale, te gîndeai că ai intrat într-o aventură teribilă şi captivantă. Cînd se lăsa seara, te şi întrebai dacă nu era mai mult teribilă decît captivantă. Astăzi ştii mai ales că nu este o aventură. Căci nu eşti decît un spion mărunt, microscopic ! Eşti spionul pajiştii tale sau al castelului unde te duci s-o spovedeşti pe bătrîna văduvă, sau al hotelului rechiziţionat, unde îţi livrezi în fiecare dimineaţă cele cincizeci de pîini. Trebuie să înţelegi : nu ţi se cere decît buletinul zilnic al sănătăţii bateriei montate de cealaltă parte a gardului, identificarea statului-major cazat la castel, numărul soldaţilor care ocupă hotelul.

Nu e nicidecum captivant. E monoton şi neplăcut. Eşti dezamăgit ? Iată, să-l luăm, de pildă, pe Dominique Ponchardier. Acest om te depăşeşte şi ca înălţime şi ca lăţime a umerilor. Vlăjgan ca el n-ai văzut decît în filme. Dar în privinţa bateriei de pe pajiştea ta, nu-ţi ajunge nici pînă la călcîie. În primul rînd, toată coasta este declarată „zonă interzisă" şi, pentru a putea pătrunde aici, e nevoie de aprobări speciale. În interiorul acestei zone, barierele jandarmeriei germane întrerup toate drumurile şi patrule bat zi şi noapte potecile. Îţi dai seama că diavolul ăsta de Ponchardier ar trece dacă ar fi absolută nevoie. Înainte de război era slujbaş la o agenţie imobiliară şi este nevoit să continue să lucreze : asta e „acoperirea" lui. Cînd vrea să arunce o privire asupra unui anumit sector al Zidului, scrie notarului local, pe o hîrtie cu antetul agenţiei, şi îl întreabă dacă nu ştie vreo vilă sau vreun teren de vînzare. Pentru notar e o surpriză minunată, căci cunoaşte destui proprietari foarte dornici să se descotorosească de o vilă de la care nu mai pot trage nici un folos şi care va fi, poate, distrusă de obuze la debarcare. Îi răspunde imediat domnului Ponchardier. Se va îngriji să procure domnului Ponchardier şi adjunctului său permisele de trecere necesare. Chiar el îi va conduce la faţa locului pe domnul Ponchardier şi pe adjunctul său, un băiat tînăr, talentat la desen, care într-o clipă va schiţa peisajul.

Sînt bine aranjate lucrurile, nu ? E drept, dar dumneata realizezi mai mult. Căci Dominique Ponchardier niciodată nu va putea face altceva decît să arunce o privire asupra bateriei. Va descoperi poate calibrul tunurilor, iar adjunctul lui va desena planul, dar dumneata poţi spune numele oamenilor care o deservesc, numărul unităţilor şi dacă moralul lor este bun sau prost. Pentru că acest lucru face parte din viaţa dumitale, pentru că acesta este peisajul dumitale cotidian, pentru că unul din subofiţerii bateriei este poate cazat la dumneata într-o cameră rechiziţionată. Spre deosebire de soldaţii săi

— mînji puși pe ceartă —, *Feldwebelul*[1] este un om cumsecade cu tîmplele încărunțite, cu un pîntec voluminos de om pașnic. Seara, înainte de a se duce la culcare, bea cu dumneata un pahar de calvados. La al treilea păhărel, își scoate centironul și face turul fotografiilor de familie. Spune: „Război... rău... teribil", iar dumneata răspunzi: „Da, mare porcărie, n-ar trebui să existe". *Feldwebelul* și dumneata ați descoperit, poate, că v-ați mai întîlnit cu treizeci de ani în urmă pe undeva pe la Verdun, mare mizerie, sau pe la Chemin-des-Dames. În fond, îți place *Feldwebelul*. Ai fi foarte mîhnit dacă un Ponchardier sau un Pepe, niște ucigași înspăimîntători, ar deschide pe neașteptate ușa și l-ar doborî în fața sobei. Cu el personal n-ai nimic, chiar dacă s-a instalat în camera dumitale fără să fie invitat. Așa e războiul.

Și pentru că e război, îi repeți omului care vine în fiecare săptămînă să strîngă informații tot ce ai aflat despre baterie. Este vorba de tunul pe care au reușit, în fine, să-l repare, de cei cincisprezece soldați veniți din Rusia, ale căror mîini degerate nu mai pot mînui obuzele, de căpitanul care turbează de necaz că nu-i sosește telemetrul de mult făgăduit. Toate acestea sînt atît de mărunte, de neînsemnate, încît nu ai nici măcar impresia că ar contribui cît de cît la evacuarea *Feldwebelului* din camera pe care o ocupă. Această convingere de inutilitate este chiar singura dumitale certitudine în oceanul de incertitudini existent în lume în această lună aprilie a anului 1944. Aliații n-au nevoie de dumneata. Ei au mijloace să obțină informațiile importante pe care le doresc. De altfel, nici nu vor debarca în Normandia. Dacă se hotărăsc să vină, vor veni mai sus, în Pas-de-Calais. O regiune unde de obicei se duc războaiele. Ca să nu mai vorbim că acolo traversarea este mai scurtă. Oricum ar fi, Normandia sau Pas-de-Calais, dumneata nu aduci nici un serviciu. Căci nu este cu putință să existe un raport oarecare între necazul unui căpitan de baterie și deznodămîntul uriașului război care însîngerează omenirea. Cele două evenimente nu sînt de comparat.

[1] — plutonier (în limba germană). — *Nota trad.*

Povestea cu călușeii de la Merville, bunăoară, ce interes prezintă ? Erai și dumneata, ca toată lumea, la bîlciul de la Merville și l-ai văzut pe comandantul german de la bateria vecină instalîndu-se, caraghios, într-un scaun de călușel. Bineînțeles, era beat. Mereu e beat. Patronul călușeilor a dat drumul motorului la maximum și a uitat să-l oprească. Simțindu-se rău, comandantul urla și vomita ca un porc pe pernele scaunului. Au trebuit să intervină soldații pentru a-l scoate de acolo. Sub pretext că-l ajută pe comandant să se țină pe picioare, îi cărau la ghionți în coaste cu răutate. Bine, oamenii au rîs, dar ce interes poate prezenta asta pentru marii generali de la Londra.

Dumneata nu poți înțelege. Dumneata nu știi că într-un colț de țară din Anglia patru excavatoare mecanice și șase buldozere au lucrat zi și noapte la reconstituirea minuțioasă a bateriei de la Merville. Au ras de pe suprafața pămîntului o pădure, au răsturnat cîmpuri însămînțate, ai căror proprietari au primit o indemnizație de cincisprezece mii de lire sterline. Acum, șapte sute de parașutiști și treizeci și cinci de ofițeri se antrenează să atace, sub tirul unor gloanțe reale, copia fidelă a bateriei de la Merville. N-au fost admiși decît voluntari, căci este vorba un pic de o operație-sinucidere. Pentru a se păstra secretul, toată regiunea din împrejurimi a fost declarată „zonă interzisă". Oamenii au fost puși să jure că vor păstra o discreție desăvîrșită. Cu titlu de încercare, serviciile britanice de securitate trimit aici fete frumoase avînd misiunea să-și pună în joc toate farmecele pentru a-i face pe soldați, dintre care nici unul nu are mai mult de 21 de ani, să vorbească. Soldații nu rezistă ispitei, dar nu suflă o vorbă. Li s-a explicat că soarta forțelor de invazie engleze se bazează pe tăcerea lor și au înțeles. Căci Merville este puternic echipat și fortificat ; cele mai grele bombardamente n-au reușit decît să zgîrie puțin Merville-ul (din mai mult de o mie de puncte de ciocnire, doar cincizeci se situează în interiorul bateriei. Din aceste cincizeci, două lovituri și-au atins ținta, respectiv cazematele. Dar cupolele n-au fost găurite) ; Merville va trage cu tunurile sale, așa se crede, asupra plajelor unde

urmează să debarce englezii ; Merville este precis una dintre cele trei sau patru sperietori care provoacă coşmaruri şefilor aliaţi. Înţelegi oare uşurarea lor cînd au aflat că bateria este comandată de un beţivan imbecil şi că în garnizoana lui sînt mulţi foşti prizonieri care, în ziua Z, vor prefera drapelul alb drapelului german ?

Da, îţi închipui că înţelegi, dar eşti încă departe. Dumneata te gîndeşti mai ales la consecinţele militare : bateria va fi prost apărată. E adevărat. Dar încearcă să uiţi că, trăind în mijlocul germanilor din Merville, te-ai obişnuit cu ciudăţeniile lor. Uite, pune-te în locul acestui tînăr paraşutist englez de 20 de ani care, pentru a zecea oară, repetă atacul bateriei. Adversarul pe care se pregăteşte să-l combată i se pare cu atît mai de temut, cu cît îi este mai necunoscut, căci imaginaţia, confruntată cu necunoscutul, lucrează. Pentru tînărul englez, apărătorii din Merville devin curînd nişte războinici formidabili, care vor rezista pînă la moarte în spatele mitralierelor lor. El nu spune acest lucru camarazilor, dar frica i se cuibăreşte în suflet. Dacă dumneata îi spui că garnizoana e comandată de un caraghios, lucrurile se schimbă ! Tînărul englez se gîndeşte la ficatul comandantului de baterie, îşi spune că gloanţele vor intra în această carne ca-n brînză. Chiar dacă comandantul este un nazist fanatic, chiar dacă oamenii lui sînt din SS, ei devin mai puţin de temut din clipa în care îi spui cine sînt, de unde vin, ce gîndesc, ce probleme îi frămîntă. *I-ai despuiat de teribilul prestigiu al necunoscutului.*

Ba, mai mult : dai două lovituri dintr-o dată. Căci, în timp ce alungi groaza aliaţilor în faţa unui inamic abstract, dumneata pregăteşti germanilor dezintegrarea morală, de care e atins orice soldat cînd descoperă că un adversar despre care el nu ştie nimic îi cunoaşte toate secretele. Am vrea să putem da înainte arătătoarele timpului, să te facem să părăseşti acest aprilie răcoros şi să te cufundăm în căldura lui iunie. Am vrea să te transportăm în 28 iunie dimineaţa, la fortificaţia *Osteck*, la cîţiva kilometri de Cherbourg. Corpul al VII-lea american de sub comanda lui Joe Collins, poreclit „Joe Fulgerul“, care a invadat oraşul Cherbourg şi forturile sale, se înverşunează

de trei zile împotriva ei. *Osteck* rezistă covorului de bombe și obuze al marinei. *Osteck* respinge valurile „Shermanelor“, care sucombă în șanțurile sale. *Osteck* decimează infanteria, care a fost trimisă împotriva ambrazurilor ei. *Osteck* este cea mai formidabilă porție de beton și oțel pe care americanii urmează s-o înghită de la începutul zilei Z, o capcană fabuloasă plină cu obuze cu explozie reglată, aruncătoare de flăcări automate, trape în care se afundă carele de luptă, un dispozitiv continuu de cazemate îngropate sau răsărind la suprafața pămîntului, unite prin coridoare subterane, apărate prin cîmpuri de mine.

În centru, buncărul maiorului Küppers care, asemenea unui comandant de submarin, conduce bătălia la periscop. El știe că mareea americană va copleși implacabil lucrările sale de apărare, una după alta. Știe că nu se poate aștepta la nici un ajutor și că duce o luptă desperată. Dar se bate. Cînd bătrînii din armata teritorială care apără cazemata cu șase ziduri strecoară un drapel alb printr-o ambrazură, pune să se tragă în ei pînă cînd bucata de cîrpă dispare. Cînd infanteriștii americani pătrund pînă în buncărul său, ia comanda unui grup de asalt și-i respinge cu mitraliere și cu grenade. Pune să i se bombardeze buncărul de către propriile sale baterii, pentru a alunga pe adversarul care se întărise pe acoperiș. În seara de 27 respinge cu dispreț oferta unui parlamentar american, care îi sugera o predare fără condiții. Dar iată că în această dimineață de 28, puțin după ora opt, locotenentul Czychon, care veghează la vizorul periscopului, anunță mai multe jeepuri purtînd steagul alb. Este șeful Diviziei a 4-a americane, generalul Barton în persoană, înconjurat de cîțiva ofițeri de stat-major. Pășește în buncăr cu pasul liniștit. Desfășoară o hartă în fața lui Küppers și îi enumără forțele pe care le va arunca în luptă pentru atacul final. Două regimente de infanterie, un regiment de blindate, artileria completă a unui corp de armată. Orice încercare de rezistență devine ridicolă. Dar Küppers rămîne rece. Țeapăn, el plimbă asupra hărții o privire nepăsătoare. Deodată, un detaliu îl face să tresară :

— Permiteţi să privesc mai îndeaproape ?
— Vă rog.

Küppers şi ofiţerii săi studiază harta cu pasiune. Sînt uluiţi. Dispozitivul german este trecut cu mai multă minuţiozitate decît pe hărţile lor. Fiecare armă este situată exact, cu cîmpul ei de tragere şi indicarea rezervei de muniţii, cu aproximaţie de un obuz sau de un încărcător. Pentru fiecare cazemată sînt indicate în legendă numărul oamenilor adăpostiţi şi chiar numele ofiţerului care comandă. Germanii rămîn încremeniţi. Totul figurează pe hartă. Nu ai făcut decît o singură greşeală : la 5 mai locotenentul Ralf Neste, pe care harta îl indică drept comandantul celei de a 11-a baterii din Regimentul 1 709 de artilerie, a fost victima unui accident. A fost evacuat şi înlocuit (oare a uitat *Feldwebelul* să-ţi povestească despre explozia acestui obuz antitanc care l-a rănit pe Ralf Neste ? Nu, mai probabil e că informaţia a sosit prea tîrziu la Londra : hărţile erau deja imprimate).

După o scurtă consfătuire cu ofiţerii săi, comandantul Küppers, foarte palid, îi comunică lui Barton că *Osteck* încetează lupta. Comandantul Küppers este un om distrus. Dumneata l-ai distrus. Vitejii săi ofiţeri, ţintuiţi locului, au, pentru prima oară în viaţa lor, înfăţişarea unor învinşi. Din cauza dumitale. Ei suportaseră fără să şovăie potopul bombelor şi al obuzelor, iureşul „Shermanelor“ şi al valurilor de infanterie, neîncetat reînnoite. Poate ar fi acceptat să înfrunte asaltul hotărîtor al americanilor. Dar nu suportă descoperirea uluitoare că adversarul le cunoaşte toate secretele, armele de care dispun, rezervele de muniţii, pînă şi numele şi prenumele lor, ca şi cum carapacea de beton care îi acoperă n-ar fi fost decît sticlă transparentă, sub care erau expuşi, ridicol de goi, privirilor inamice.

Dar dacă ţi s-ar spune că atunci cînd, la 28 iunie viitor, *Osteck* se va preda, el se va preda oarecum şi în mîinile dumitale, n-ai crede. Eşti un spion mărunt, aşa cum există muncitori mărunţi. Cu nasul în umila brazdă pe care te-au îndatorat s-o tragi, te mărgineşti să predai mica dumitale recoltă

de informații omului care te vizitează în fiece săptămînă. Ce se întîmplă mai departe, nu știi. Anglia este o planetă îndepărtată de care te despart ani-lumină. Postul de radio Londra nu-l mai poți asculta, căci, la 1 aprilie, comandatura zonei de coastă a dat ordin să fie depuse la primării toate aparatele de radio. Nu mai auzi pe spicheri recomandînd populației cu o voce cavernoasă să se îndepărteze de coaste! De săptămîni de zile fac asta. Nimeni nu mai crede. În vara anului 1943, ți-au citit, cu accente pasionate, traducerea unui discurs al lui Churchill. Bătrînul Churchill spunea: „Înainte de căderea frunzelor, germanii vor fi atacați pe noi fronturi și lupta se va dezlănțui cu furie la sud, la vest și la nord". Dar frunzele au căzut, ele au putrezit pe pămîntul gras și frontul al doilea tot nu a fost deschis. Iarna trecută, postul B.B.C. a trîmbițat din nou că, o dată cu venirea primăverii, se va dezlănțui operația hotărîtoare. Dar iarba răsare pe pajiști și *Feldwebelul* continuă să-ți bea calvadosul. Uneori te gîndești că nu vor veni niciodată. Zidul îi înfricoșează. În această lună aprilie a anului 1944, totul este calm, tihnit. Abia se aude cîteodată ecoul surd al unui bombardament asupra unei gări de triaj, în interiorul țării. Din vreme în vreme, un avion singuratic traversează cerul, lăsînd o dîră albă. Copiii adună fișiile de hîrtie metalică, negre pe o parte, strălucitoare pe cealaltă. Nu se știe ce sînt. Adună și manifeste de tot felul, adevărate și mincinoase. De exemplu, acela prin care se aduce la cunoștință că, drept preț al eliberării, țăranii normanzi vor trebui să predea gratuit vitele lor armatelor anglo-americane. Semnează: „Comandantul-șef al armatei aliate". Lipsa de subtilitate a germanilor te-a făcut să rîzi. Dar scrîșnești din dinți în fața afișului lor despre campania din Italia, fiindcă te înfurie. El înfățișează melcul aliat urcînd cu greutate cizma italiană. „It's a long way to... Rome!" [1] E drept, nu mai termină o dată. Nu vor veni. Te-au lăsat pe mîinile oamenilor

[1] „E cale lungă pînă la... Roma!" (în limba engleză). Afișul german parodiază cîntecul englez „It's a long way to Tipperary" („E cale lungă pînă la Tipperary"). — *Nota trad.*

Gestapoului, care, mai devreme ori mai tîrziu, te vor arunca în „Citroënul" negru și, înainte de a te împușca, te vor tortura. Dar te vor împușca oare ? Uneori, pe condamnații la moarte îi expediază în Germania. Acolo sînt decapitați cu securea. Un ordin prevede că spionii trebuie puși cu ceafa pe butuc, ca să poată vedea securea abătîndu-se asupra gîtului lor.

Tortura și moartea le-ai acceptat mai mult sau mai puțin atunci cînd omul a venit să te vadă întîia oară. Dar te-ai gîndit că, dacă va trebui să mori, cel puțin să mori cu sufletul împăcat, cu mîndria că ai făcut ce trebuia. În aceste săptămîni de primăvară, cînd războiul pare că s-a instalat pentru veșnicie, te-ai convins că ești un pion inutil pe eșichierul armatelor. Sentimentul singurătății îți apasă sufletul. Și asta este, poate, cel mai greu de suportat : să fii singur.

Te înșeli, nu ești singur. Sînteți 1 000, 10 000, 50 000. Norvegieni, danezi, olandezi, belgieni, francezi. Sînteți 100 000 de ochi care pîndesc armata germană de la Capul Nord la Pirinei, 100 000 de urechi care ascultă. E adevărat, luat separat nu contezi. Nimeni nu va istorisi povestea dumitale, căci nu este nimic de istorisit. Dar toți împreună sînteți mai folositori decît marii spioni, ale căror fapte vor uimi omenirea. Ei pot pătrunde în cartiere generale, pot forța case de fier, pot fura ordine de bătaie și hărți strategice. Dar isprava voastră este nemaiîntîlnită în analele informațiilor : voi toți trasați o hartă omenească, *harta vie a armatei dușmane*. Avioanele aliate care explorează coasta cu aparatele lor de filmat nu puteau face aceasta. Cei doi comando, Scott Bowden și Ogden Smith nu o puteau face. Duchez, cu toată viclenia sa, n-o putea face și nici Ponchardier, cu tot curajul său. Nici un om n-o poate face, pentru că trebuie să ai 100 000 de ochi spre a vedea tot și 100 000 de urechi pentru a auzi tot.

„Spionajul este o meserie de stăpîni", spune deviza mîndră a serviciilor secrete germane. Totuși voi nu sînteți decît niște oameni și meseria voastră nu e să spionați.

Mă înclin în fața voastră !

Cînd îţi lipseşte ceva, improvizezi. Cînd într-un anumit canton nu dispui de un agent permanent, care să absoarbă ca un burete toate informaţiile din mediul înconjurător, trebuie să trimiţi acolo pe cineva. Ai, fireşte, la îndemînă poştaşi din Rezistenţă, feroviari din Rezistenţă, diferiţi slujbaşi din Rezistenţă, dar aceşti funcţionari sînt îngrădiţi de itinerarii mai mult sau mai puţin precise. În cursa pe care o fac, ei ridică „cutia cu scrisori" şi colectează informaţii, dar dacă o patrulă germană i-ar surprinde pe un drum pustiu sau la marginea unei faleze, ce justificare ar putea invoca ? S-ar putea trimite, de asemenea, agenţi prevăzuţi cu permise de liberă trecere impecabile. Pentru o reţea bine organizată, nu se pune problema sigiliilor germane. *Centuria,* reţeaua din care face parte Duchez, posedă o sută cincizeci de sigilii oficiale. Ele se află în fundul unui coş umplut cu rufe atît de murdare, atît de rău mirositoare, încît e de presupus că Gestapoul nu va avea eroismul de a cotrobăi prin ele. Dar dacă un permis de liberă trecere în regulă îţi dă posibilitatea să intri în zona de coastă şi să circuli pe marile artere, el nu este suficient pentru a justifica anumite plimbări în locuri dosnice, unde un om cinstit n-are ce căuta. Greutatea constă deci în a găsi omul acela rar care să poată umbla de colo-colo fără să trezească îngrijorarea plină de bănuială a patrulelor germane.

Charles Douin, bunăoară. Om de cincizeci de ani, bărbos, mic de statură, Douin este sculptor şi martir. Regalist înfocat, înainte de război era nevoit să-şi cîştige existenţa dăltuind pentru primării busturi ale Marianei [1]. Şi iată că unul din şefii reţelei *Centuria* îi cere să lucreze pentru englezi. Nu-i poate suferi pe englezi. Ca urmare a unui raţionament complex, îi consideră răspunzători pentru revoluţia din 1789. Îi vîjîie creierul. Douin nu ştie ce înseamnă Anglia, Republica Franceză, nu vrea să ştie. Dacă primeşte, o face pentru regele Franţei. S-a înţeles ? Da, s-a înţeles. După ce primeşte această

[1] Marianne — Franţa. Iniţial nume dat de reacţionari Republicii după denumirea societăţii secrete „La Marianne". — *Nota trad.*

asigurare, Charles Douin, cu sacoşa în bandulieră, merge din biserică în biserică să restaureze statui şi sculpturi. Între două lovituri cu dalta, flecăreşte cu preotul sau cu paracliserul, mai află cîte ceva. Din înaltul clopotniţelor, priveliştea este minunată. Douin desluşeşte, strălucind în soare, cea mai neînsemnată sîrmă ghimpată. Înregistrează fiecare amănunt al peisajului cu o siguranţă perfectă. Îşi aminteşte duminicile vesele din timpurile de pace, pe care şi le consacra în întregime marotei sale : să bată drumurile, cu harta statului-major în mînă. Fericirea sa era deplină cînd descoperea pe vreuna din hărţi cea mai mică greşeală, pe care se grăbea s-o semnaleze în mod răspicat ministrului de război al Republicii. Charles Douin, agent al regelui Franţei, îşi pune, bombănind, această pasiune cartografică în serviciul regelui Angliei.

Sau, de pildă, Cardron, pescarul. Un timid. Nu-i place să se depărteze de coastă. Preferă să-şi arunce plasele drept sub gura tunurilor germane. Şi mai e şi neîndemînatic. Pe burtă, în barca sa, îşi petrece o groază de vreme descurcîndu-şi undiţele. Vechiul „Kodak“ al lui Cardron se află ascuns între iţe.

Sau, uite, doctorul Sustendal, care are autorizaţia de a circula şi după ora stingerii. Acest doctor Sustendal e ursuz din fire şi nu-i place să flecărească. Dar se sileşte. Cu bolnavii săi de la Organizaţia Todt poartă discuţii nesfîrşite.

Sau, de asemenea, Gilbert Michel. Are o pasiune : să fie ostatic. De cînd un tren militar german a deraiat la Moult-Argences, douăzeci de ostatici civili sînt plasaţi în fruntea vagoanelor-convoi. Sînt instalaţi în clasa I şi li se dau foile de drum necesare. Michel se oferă mereu voluntar. Apoi reuşeşte să fie numit agent de legătură al serviciului social al Organizaţiei Todt : e mai comod.

Şi inevitabilul Duchez. El recrutează vreo douăzeci de băieţi şi fete care au toţi biciclete şi îi duce duminica să pedaleze vesel pe drumurile de coastă. Germanii n-au nimic împotrivă. Ei sînt de acord cu existenţa unui tineret sănătos, sportiv, lipsit de orice preocupare politică. Hărţile, înfăşurate strîns, sînt dosite în ghidoane.

Mai sînt şi Arthur Poitevin şi François Guérin. Arthur este orb, François este un băieţel care-i serveşte de călăuză. De ce n-ar fi lăsaţi să circule printre cazemate, ce rău pot face ? François îi descrie, în şoaptă, lui Arthur peisajul. Este ştiut că orbii au adeseori o memorie uimitoare.

Şi iarăşi, bineînţeles, inevitabilul Duchez. Lipsesc oameni la Ouistreham. Se angajează în Apărarea pasivă cu Henri Marigny. Două nopţi de serviciu pe săptămînă. Cînd sirenele dau alarma, ei îi au pe aliaţi deasupra capului, pe germani sub picioare, iar portul le aparţine.

Sau La Bardonnie, boiernaş de la ţară, din Dordogne. Trimis la Cherbourg, se deghizează în preot şi împarte gologani la o mînă de mici haimanale ca să joace fotbal cu el. Pe străzi şi pe cheiuri nu se mai văd decît ei. Santinelele germane se prăpădesc de rîs văzînd preotul dezlănţuit, înconjurat de banda lui gălăgioasă. Ar intra şi ele bucuros în bandă. La Bardonnie şi-a terminat aproape treaba cînd un preot, unul veritabil, îl trage deoparte şi-i comunică cu o voce gravă că este urmărit. Gestapoul ? Nu, nişte femei bigote. După anumite semne, pe care nu le cunosc decît ele, habotnicele au mirosit prefăcătoria. Scandalul mocneşte. La Bardonnie leapădă anteriul şi se întoarce la Paris.

Dominique Ponchardier, şeful reţelei *Sosies*, este acela care îl trimisese la Cherbourg. Ponchardier, fireşte, nu ştie că numai în sectorul Cherbourg reţeaua *Centuria* dispune de o sută douăzeci de agenţi permanenţi care se pot deplasa peste tot fără să se deghizeze în haine preoţeşti. Oamenii lucrează pe dibuite, îşi asumă riscuri considerabile pentru a descoperi ceea ce un confrate ştia de mult. În minusculul Pont-en-Bessin, şapte agenţi lucrează cot la cot, fără să se cunoască. Dar Londrei nu-i displace această încîlceală, de pe urma căreia poate să compare şi să verifice cel mai neînsemnat raport. De altfel, după vizita fratelui său Pierre la arsenalul din Toulon în 1943, Dominique Ponchardier ştie că un ochi neobosit descoperă uneori ceea ce nu observă mai multe priviri blazate, înglodate în cotidian. Pierre Ponchardier îmbracă deci frumoasa sa uniformă de ofiţer al marinei franceze şi pătrunde în arsenal,

salutat de santinelele germane. Este o nebunie gratuită. Pierre Ponchardier nu se aşteaptă să obţină nimic de pe urma vizitei sale, dar, ca şi Dominique, socoteşte că un şef trebuie uneori să-şi uluiască oamenii. E minunat pentru moralul spionului de rînd. Străbate atelierele unde se fabrică torpilele, despre care agenţii lui îi furnizaseră regulat date. Agenţii sînt uluiţi văzîndu-l pe marele şef, care are întreg Gestapoul pe urmele sale, trecînd grav prin mijlocul lor. Pe marele şef îl intrigă torpilele. Îşi spune că ar fi de ajuns să se adauge cutare sau cutare lucru pentru a se fabrica cu totul altceva decît torpile. Datorită lui, Londra va şti că inginerii germani pregătesc un nou tip de submersibil : submarinul de buzunar. Pierre Ponchardier, ofiţer de marină, spre deosebire de agenţii săi, nu este totuşi un specialist în armament. Dar aceşti agenţi, cu nasul lipit de tuburile de oţel, cu ochiul rutinat, erau atît de obişnuiţi cu aceste torpile, încît nici nu le mai vedeau. La Bardonnie, împleticindu-se în sutana lui şi îmbrîncit de haimanalele lui, a văzut poate la Cherbourg ceea ce locuitorii lui nu mai vedeau. Nimic nu este de prisos.

Germanii, bieţii de ei, fac şi ei ce pot. În cartierele generale ale vestului, aghiotanţii trudesc din greu la o contabilitate în partidă dublă : aceea a efectivelor. Există adevăratele divizii, care sînt însemnate pe hărţi cu creion roşu, şi cele false, înscrise cu creion albastru. Pentru a intoxica Rezistenţa, făcînd-o să creadă în existenţa diviziilor albastre, sînt multiplicate statele-majore fictive, căile ferate sînt inundate de „planuri de transport“ false, se trimit pe coastă detaşamente de avangardă după care nu urmează nimic. Dacă o divizie cantonată la Marsilia este transferată în Rusia, ea trece prin Normandia : va face să crească confuzia.

Trupa a fost muştruluită cum trebuie. I s-au ţinut cursuri de contraspionaj şi oamenii au fost puşi să semneze o declaraţie prin care recunosc că au fost preveniţi. În 1944, ei nu mai poartă de mult numărul unităţii lor pe epoleţii de pe umăr şi orice indicaţie care ar permite identificarea lor a fost ştearsă de pe materiale şi de pe camioane.

Dar cînd un soldat bolnav moare, pe mormîntul său, la cimitir, trebuie să fie înfiptă o cruce purtînd numele şi indicaţia regimentului : este absolut necesar dacă se urmăreşte regăsirea rămăşiţelor pentru a fi repatriate în Germania după victorie. Se întîmplă, de asemenea, ca rufele murdare ale trupei să fie încredinţate spălătoriilor civile. Or, dacă tunicile nu mai dezvăluie nimic, rufele de corp au aproape întotdeauna matricola cu numărul regimentului. Şi sectorul poştal de pe lîngă fiecare unitate ? Dacă Rezistenţa îl descoperă, va putea fără nici o greutate să urmărească această unitate în toate peregrinările ei, de la Atlantic pînă în Urali. Corespondenţa soldaţilor nu poate fi totuşi suprimată...

De asemenea, nu pot fi masacraţi pescarii ! Înaintea fiecărui exerciţiu de tragere a bateriilor, comandatura locală afişează precis în care zonă va fi interzisă navigaţia. Pescarul Thomine, din Port-en-Bessin, este unul dintre aceia care dezlipesc afişele. Ele destăinuie Londrei cîmpul de tragere al fiecărei baterii.

În privinţa minelor, dimpotrivă, se păstrează discreţia. Dacă presari pajiştile cu mine departe de orice privire curioasă, cum ar putea oare omul Rezistenţei să identifice aceste cîmpuri, afară numai dacă s-ar plimba pe acolo cu un detector ? Omul Rezistenţei se instalează în sala de aşteptare a percepţiei locale. Este plină de ţărani mînioşi la culme care cer să li se modifice bazele de impunere. Nu s-a născut încă perceptorul care să-i poată forţa să plătească impozitul funciar pentru cutare sau cutare pajişte pe care germanii au împănat-o cu mine !

Nu-i nimic de făcut. Cu astfel de măsuri de securitate sărăcăcioase, armata germană din vest apare ca un elefant care încearcă să se pitească în dosul unui evantai.

Neputîndu-se ascunde privirilor unei armate de spioni, ea se înverşunează să-i scoată ochii. În primăvara anului 1944, Gestapoul loveşte din răsputeri, şi membrii Rezistenţei din Normandia intră cu zecile în camerele de tortură. Arthur Poitevin şi doctorul Sustendal au fost şi ei arestaţi. S-a făcut o descindere la locuinţa lui Duchez. El nu era acasă. Doar soţia

lui Duchez, care se certa cu un vizitator venit să se plîngă de o lucrare dată peste cap de zugrav. Îl dădură afară (era Duchez, bineînţeles) şi, în lipsa soţului, femeia fu expediată în lagărul de la Mauthausen. În luna aprilie, ofensiva poliţienească ia o asemenea amploare, încît şeful *Centuriei*, Girard, primeşte de la Londra ordinul să rupă toate legăturile şi să dispară. Din Cherbourg pînă la Le Havre, reţeaua îi este decimată. În acelaşi timp, Gestapoul lichidează secţia normandă a reţelei *Alianţa*, una din cele mai importante organizaţii clandestine din Franţa. Colonelul Giskes, şeful contraspionajului german în Olanda, Belgia şi nordul Franţei, poate să scrie în luna aprilie, cînd represiunea înregistrează pretutindeni succese continue : „Rapoartele şefilor de serviciu aflaţi în subordinea mea dau, ele singure, imaginea unei munci de apărare vii, active şi cu adevărat eficiente".

Colonelul vrea să spună că Rezistenţa sîngerează : are dreptate. Pentru profesioniştii germani este uşor să bage groaza în reţelele de amatori, prost organizate şi cu prea mulţi membri, în dispreţul tuturor regulilor de securitate (dar tocmai această proliferare periculoasă a îngăduit să se ajungă la cunoaşterea îndeaproape a dispozitivului german). În cadrul fiecărei organizaţii, diviziunea este primitivă. Mai rău : unii agenţi lucrează în acelaşi timp pentru mai multe reţele ! Pescarul Thomine, care furnizează informaţii reţelei *Centuria*, face parte şi din reţeaua *Alianţa*, ai cărei membri poartă pseudonime de animale. Thomine este „balena", Charles Douin, sculptorul regalist recrutat de *Centuria*, în reţeaua *Alianţa* este „ciuta" [1].

[1] Această dublă apartenenţă nu era cunoscută de cele două reţele. Autorul, în cursul anchetei sale, a avut chiar surpriza să constate că domnul Jean Sainteny, şeful reţelei *Alianţa*, nu aflase nici după douăzeci de ani că Thomine şi Douin lucraseră şi pentru *Centuria* în timpul cînd lucrau pentru *Alianţa*. Or, domnul Sainteny, proprietarul unei ferme care domină plaja „Omaha", mergea deseori acolo în interes „profesional" şi avea legături strînse cu aceşti doi oameni. Curios, fiecare reţea avea despre Douin o părere deosebită şi chiar contradictorie, condiţionată, fără îndoială, de rolul pe care îl juca. La *Centuria*, unde nu era decît un agent de mîna a doua, sculptorul a lăsat amintirea unui om excentric şi pa-

Giskes continuă : „Dar asta nu schimba cu nimic situaţia catastrofală care reieşea din bilanţul general. Numeroasele documente pe care le capturam, şi a căror meticulozitate şi precizie erau perfecte, ne ofereau dovada activităţii eficiente a adversarilor noştri. Ştiam că ceea ce se captura ici-colo nu era decît o parte din noianul de informaţii care ajungeau la inamic. În Franţa şi în Belgia, sacrificiile pe care oamenii le-au acceptat pentru a ajuta serviciile secrete aliate au fost, incontestabil, răsplătite. Aceste servicii au cîştigat războiul secret".

Colonelul are şi de data asta dreptate : partida este jucată. Cînd Gestapoul din Caen îi dă, în sfîrşit, de urmă lui Robert Thomas, este prea tîrziu. Omul pe care îl obligă să fugă este bolnav, istovit, buimăcit. Cartograf numai al reţelei *Centuria*, în optsprezece luni Thomas a desenat sau a refăcut peste patru mii de hărţi.

Datorită lor, imaginea întregii Normandii, cu aproximaţie de un metru, de un tun, de un soldat, a luat drumul Londrei.

Londra este potopită.

La început a existat, într-un subsol din Storey's Gate, în apropiere de parcul Saint-James, un grup de experţi porecliţi „marţienii". Atunci cînd lumea răsuna de victoriile germane şi Anglia lupta pentru a supravieţui, aceşti oameni, conduşi de John Austin, fost profesor la Oxford, pregăteau o operaţie la fel de ireală ca şi o invazie pe planeta Marte : o debarcare a aliaţilor pe continent. Sarcina lor consta în adunarea unui

sionat, de o mare vehemenţă. Pentru veteranii *Alianţei*, dimpotrivă, era un „moş blajin". Credinţa religioasă şi anglofobia sa, de care rîdea întreaga *Centurie*, nu pare să fi făcut asupra lor vreo impresie deosebită. Eficienţa acţiunilor sale, precum şi discreţia sa erau atît de apreciate, că i se încredinţă comandamentul sectorului-cheie din Caen. Nu se va şti niciodată dacă Charles Douin era de fapt o fire înflăcărată sau un „moş blajin" neînsemnat, ori poate era şi una şi alta, după cum răspunderea pe care o avea îi îngăduia să dea frîu liber fanteziei sale sau s-o frîneze. Împreună cu Thomine şi alţi nouăzeci de membri ai Rezistenţei, a fost executat prin mitraliere la 6 iunie 1944 în curtea închisorii din Caen. Era ora şase şi jumătate. Ora H a zilei Z a fost deci şi ora morţii lor. Charles Douin a căzut strigînd : „Dumnezeu şi regele meu !"

număr maxim de informații asupra coastelor europene, iar harta sustrasă de Duchez din biroul *Bauleiterului* Schnedderer a fost multă vreme cea mai valoroasă piesă a lor.

Apoi, „marțienii“ dispărură, uciși, ca să spunem așa, de luna plină. Căci de fiecare dată cînd e lună plină, avioanele „Lysander“ din R.A.F. aterizează printr-o acrobație aeriană pe pajiștile balizate de Rezistență și, cu motorul în mers, înghit mai mulți saci cu documente decît încap în subsolul din Storey's Gate. În fiecare lună, vase de pescari înfruntă controalele germane și predau alți saci submarinelor britanice venite la întîlnire. În fiecare zi, sute de emițătoare clandestine trimit spre Londra un fluviu de mesaje. Cea mai mare parte a acestora ajunge într-un imobil din Palace Street, unde o sută douăzeci de persoane, sub conducerea colonelului Rémy, primesc, triază, reproduc și distribuie materialul brut adus din Franța.

Și ce material ! Un profesionist, unul adevărat, și-ar pierde sîngele rece. Căci André Farine se interesează de toate, apreciază totul, relatează totul. Proprietar al unui restaurant lîngă Grandcamp, el e foarte popular printre oamenii bateriei vecine, Le Hoc, care, în ciuda regulamentului, vin duminicile să danseze în localul lui. De asemenea, este foarte popular la Londra, căci această baterie, ca și cea de la Merville, reprezintă un coșmar pentru șefii aliați : de pe limba de pămînt din Le Hoc, ea apără simultan plajele „Omaha“ și „Utah“. Și în acest sector s-a organizat o operație-sinucidere, încredințată *rangerilor* americani. „Afurisită treabă“, se mărginise să spună colonelul Terence Ottway, în vîrstă de 29 de ani, șeful unui batalion de parașutiști englezi, cînd i s-a arătat în ce constă misiunea lui : să distrugă Merville. Atunci cînd generalul Bradley îi explică lui James Rudder, colonel de *rangeri*, în vîrstă de 34 de ani, că sub tirul inamic oamenii săi vor trebui să escaladeze pe scări de frînghie faleza din Le Hoc, de înălțimea unei case cu nouă etaje, Rudder abia se stăpînește să nu izbucnească în rîs : e convins că Bradley glumește. Penibilă încurcătură. Asta explică neliniștea cu care sînt așteptate la Londra rapoartele lui Farine. Asta explică uluiala stîr-

nită de primirea următorului mesaj redactat de el într-o duminică după amiază, după ce dejunase sub privirile unui grup de soldați germani : „Moralul trupei este scăzut. Nu este adevărat că soldații sînt bine hrăniți. Am văzut cît s-au tulburat la vederea farfuriei mele cu rinichi cu sos". Sfîntă Normandie !

Dar n-are importanță ! Raportul despre rinichii cu sos, ca și cel despre calibrul tunurilor din Le Hoc, ca și toate rapoartele de toate felurile pe care le trimit toți acești Farine din Franța vor fi primite, triate, reproduse și distribuite prin uzina din Palace Street. Ele furnizează, pe lună, o medie de 200 000 de foițe trase la roneotip, 60 000 de copii de planuri trase la ozalid, 10 000 de reproduceri fotografice.

Și nu este vorba decît de o parte din informațiile care sosesc de dincolo de Canalul Mînecii : acelea care au fost adunate prin rețelele depinzînd de B.C.R.A., Biroul II gaullist. „Documentul Rommel", furat de Ponchardier, a mers pe alt drum, căci *Sosies* lucrează direct cu englezii. Și întrucît *Alianța* beneficiază de un regim special, harta de șaisprezece metri lungime adusă la Londra de Jean Sainteny personal urmează și ea altă cale. Desenată de Charles Douin, ea reproduce fiecare detaliu al Zidului de la gura fluviului Dives pînă la Cotentin.

Oricare ar fi filierele, acest munte de hîrtie este repartizat după aceea între diferitele birouri specializate ale serviciilor secrete, care le filtrează și le analizează, le verifică, confruntînd și cîntărind fiecare informație. Din această măcinare ies informații de o uscăciune militară, bune pentru a fi folosite de statele-majore și în care membrii Rezistenței n-ar mai găsi nimic din fiorul și neliniștea ce-i cuprindea în timp ce-și redactau mesajele.

Și-ar recunoaște, fără îndoială, mai bine opera lor în gigantica machetă instalată în cazarma York, la Londra. Ea reproduce viitoarea zonă de debarcare cu acea „meticulozitate a detaliului" de care vorbea colonelul Giskes. Ea simbolizează victoria pe care el o atribuia serviciilor secrete aliate. Ea reprezintă într-adevăr, prin mijloacele puse la bătaie, prin sa-

crificiile făcute, prin rezultatele obţinute, o realizare cum n-au fost multe de cînd există războiul informaţiilor.

De ce oare cei doisprezece ofiţeri britanici însărcinaţi s-o ţină la zi au un aer atît de puţin vesel?

ADEVARATA PROBLEMA

O să fie un măcel. Neliniştea domneşte în sutele de birouri ale statului-major interaliat, unde se pun la punct planurile operative. Londra clocoteşte de zvonuri pesimiste şi de preziceri dezastruoase. Sînt fapte de necontestat, vădite, controlabile. De exemplu: cu toate bombardamentele, producţia de război germană continuă să crească, soldaţii făcuţi prizonieri în Italia au moralul ridicat şi cred cu fanatism în victoria finală a Germaniei; populaţia civilă stă neclintită sub teroarea aeriană. Se fac tot felul de calcule cu privire la armele secrete pe care le pregăteşte Hitler. Şi mai ales sînt informaţiile trimise de Rezistenţă. Ele sînt unanime: forţele germanilor cresc. Von Rundstedt, care la începutul iernii nu dispunea decît de patruzeci şi şase de divizii, în iunie va avea şaizeci, adică un sfert din armata germană. La 2 aprilie, ofiţerul lui Montgomery însărcinat cu informaţiile, lucrînd asupra datelor furnizate de reţele, analizează planul german cu o siguranţă atît de mare de parcă l-ar fi auzit pe Hitler expunînd la 20 martie în faţa generalilor săi marele său rămăşag strategic: „Se pare, pentru moment — scrie el —, că pe frontul de est inamicul se expune la noi dezastre, mai teribile încă, numai pentru a-şi păstra toate şansele în vest. Din punct de vedere militar este un joc ciudat, dar devine de înţeles din punct de vedere politic, avînd în vedere nădejdea unei păci de compromis, dacă această victorie îşi dă toate roadele. Pe scurt, mereu alte Stalingraduri în speranţa unui singur Dunkerque".

La Londra ultimul cuvînt al acestui text remarcabil redeschide o cicatrice încă dureroasă şi evocă perspectivele unei băi de sînge. După lovitură, toate mărturiile vor coincide:

aprilie a fost luna cea mai cumplită. Febra ultimelor pregătiri, iminența evenimentului nu întrec încă vechea groază lăuntrică, dar *Overlord* nu mai este operația abstractă, descărnată, pe care „marțienii" o proiectaseră, dacă ne putem permite să spunem așa, din punctul de vedere al lui Sirius, și pe care ofițerii de stat-major o pregăteau în liniște, departe de larma războiului, de aproape doi ani. Stadiul punerii în ecuație a încărcăturii teoretice optime a barajelor de asalt a fost depășit : acum se pregătește carnea de tun cu care vor fi îndopate țevile lor pentru a fi aruncată peste zid.

Salerno, 9 septembrie 1943. Trei divizii aliate debarcă frontal în Italia. Cinci zile mai tîrziu, Eisenhower telegrafiază la Washington : „Noi n-am fost capabili să înaintăm și inamicul pregătește un puternic contraatac... Folosesc tot ce am, cu excepția bărcilor cu vîsle [pentru a aduce întăriri]. În situația actuală, marea noastră speranță este aviația". Stăpînind cerul timp de trei zile fără întrerupere, bombardînd și mitraliind tot ce mișcă, aviația salvează de la dezastru trupele debarcate.

Anzio, 22 ianuarie 1944. Un corp de armată debarcă fără să întîmpine rezistență, datorită unei surprize tactice desăvîrșite. Dar contraatacul german amenință la început să-i arunce pe aliați în mare, apoi îi țintuiește locului și colmatează pentru luni de zile capul de pod.

Or, nici la Salerno, nici la Anzio, soldații germani nu dispuneau de fortificații serioase. La Canalul Mînecii, ei au Zidul. Nu este tocmai meterezul de beton și oțel pe care Goebbels îl proclamă de netrecut ; este mai curînd acea înșiruire de cazemate, destul de prost concepute, destul de prost construite, destul de prost înarmate, pe care a observat-o Rezistența ; cu toate aceste defecte, este, totuși, cea mai formidabilă linie fortificată pe care a cunoscut-o lumea. O frînghie cu împletitura subțire, deci puțin rezistentă, dar ale cărei noduri puternice sînt *Osteck*, Le Hoc, falezele din Pas-de-Calais sau această plajă, care va deveni „Sîngeroasa Omaha". Lucrările de apărare de la Salerno și Anzio puse laolaltă nu echivalează

nici măcar cu inventarul plajei „Omaha". 8 cazemate pentru artileria fixă, 35 de buncăre adăpostind tunuri ușoare și arme automate, 18 tunuri antitanc, 4 baterii de artilerie, 6 mortiere, 35 de aruncătoare de rachete cu tuburi cvadruple, 85 de cuiburi de mitraliere.

Soldaților aliați le este frică de Zid. Au dreptate. Cei 800 de germani care îi așteaptă la „Omaha" vor ucide sau răni, în cîteva ore, 3 000 dintre ei.

Comandamentul aliat consideră că Zidul va fi al lor. N-a greșit. Zidul va fi cucerit cu condiția de a se plăti prețul, și generalii matematicieni din Londra au și fixat miza : 10 000 de cadavre. Poate chiar mai puțin, căci mitralierele germane se vor bloca sau nu vor mai avea muniții înainte de a se atinge această cifră. Dar chiar de ar fi nevoie să se dubleze miza, Eisenhower n-ar abandona : are de unde. Pentru a-i scoate din gropile lor betonate pe cei 800 de apărători ai plajei „Omaha", adjunctul său Bradley dispune de un întreg corp de armată. De aceea timidul, modestul și prudentul Bradley poate să declare corespondenților de război : „Abordajul va fi greu, dar nu ne îngrijorează în mod special".

„Ziua cea mai lungă ?" La 6 iunie dimineața, cînd aghiotantul Harry Butcher va pătrunde în vîrful picioarelor în rulota lui Eisenhower, îl va găsi pe generalisim în pat, rezemat de perna sa și citind cu nesaț o poveste cu cow-boys. Nu există „ziua cea mai lungă" pentru aliați, căci istoria contemporană nu ne oferă nici un exemplu al vreunei forțe de debarcare importante care să fi fost aruncată în mare în cursul primelor douăzeci și patru de ore. Cei care atacă, lovind unde vor și atunci cînd vor, pot să-și mențină superioritatea numerică inițială care să le permită să-și înfigă unghiile în țărmul abordat.

Adevărata problemă constă în a te menține sub loviturile de ciocan, care nu întîrzie să cadă. Căci pentru a aduce întăriri, apărătorii dispun de drumuri și căi ferate (în 1944, rețeaua franceză este cea mai bună din Europa). Ei pot să-și concentreze trupele cu o iuțeală maximă. Cel care atacă, dimpo-

trivă, își aduce întăririle numai pe calea maritimă, mult mai înceată, o cale implicînd probleme de încărcare și descărcare ce sporesc întîrzierile. Așadar, cel care atacă își pierde repede superioritatea numerică inițială. Chiar dacă are în spatele său o armată uriașă, așa cum este cazul pentru aliați, el nu o poate folosi decît în măsura în care vasele sale o revarsă pe plajă. Înainte de a fi pusă pe picior de luptă, întăririle inamice pot depăși trupele debarcate și au deci șansa de a le arunca în mare. Ca la Salerno. Ca la Anzio. Mai mult chiar, căci primele valuri debarcate la Anzio putuseră să acosteze fără o rezistență serioasă, pe cînd în Normandia atacantul va fi ciocănit pe parcurs de către apărătorii Zidului. Bradley rezumă astfel chestiunea : „Toată problema o constituie întăririle. Căci aproape întotdeauna se poate debarca, dar nu întotdeauna se poate rezista".

De aceea, „ziua cea mai lungă" a aliaților nu este ziua Z, ci Z + 3. La această dată, din punct de vedere teoretic, inamicul va putea zvîrli în luptă de la 18 la 20 de divizii, dintre care 8 blindate. Pentru a stăvili avalanșa, Eisenhower va dispune în ziua Z+3 de 13 divizii, printre care și elementele a două divizii blindate. Se contează, bineînțeles, pe bombardamentul intens al aviației și pe acțiunea luptătorilor din Rezistență pentru a întîrzia regrupările germane și a reduce inegalitatea de forțe. Această speranță este întemeiată. Diviziei a 275-a de infanterie, staționată în Bretania, îi va trebui o săptămînă pentru a parcurge 250 de kilometri. Divizia a 16-a, plecată din Haga, va trebui să treacă prin Belgia, Renania și estul Franței înainte de a sosi pe front. Diviziile blindate SS a 9-a și a 10-a, venite de pe frontul răsăritean, vor face mai mult de la Strasbourg pînă în Normadia decît au făcut din Polonia pînă la frontiera franceză.

Cu toate aceste întîrzieri, echilibrul va rămîne extrem de precar și Churchill, de obicei exagerat de optimist, nu-și pune speranțele decît într-o rezistență atît de înverșunată din partea ariciului aliat, încît să poată măcar evita primejdia de a fi aruncați înapoi în mare. În aprilie 1944, îi spune lui Eisen-

hower : „Dacă la începutul iernii viitoare vă veţi fi stabilit temeinic pe continent cu cele 36 de divizii de care dispuneţi şi dacă veţi lua în stăpînire Cherbourgul şi Bretania, voi putea proclama în faţa omenirii că aţi înfăptuit una din cele mai reuşite operaţii ale războiului".

Există o ipoteză care nici măcar nu e luată în consideraţie, dar fiecare se gîndeşte la aceasta. Matematicienii din Londra, pentru a deduce care va fi raportul de forţe dintre Z+3 şi Z+30, fac un calcul serios, bazat pe date precise. De pildă, Divizia a 16-a germană staţionată la Haga. Se ştie ritmul mediu cu care înaintează o divizie de acest tip. Se ştie că din pricina cutărui pod care este distrus va fi silită să facă cutare ocol. Se calculează că bombardarea cutărei gări de triaj îi va impune cutare întîrziere, căci de luni de zile au fost cronometrate termenele de reparaţie a drumurilor distruse de bombe. Este greu să prevezi dinainte rezultatele exacte ale acţiunii luptătorilor din Rezistenţă, dar se poate, lăsînd un important coeficient de siguranţă, să mai adaugi o întîrziere suplimentară. La sfîrşitul tuturor acestor calcule, matematicienii trag concluzia că Divizia a 16-a germană nu-şi va face apariţia pe front înainte, bunăoară, de Z+15. Admirabil exerciţiu de strategie „prospectivă". Dar, o rezervă capitală : materialul asupra căruia lucrează matematicienii este un material viu şi nu unul împietrit. Divizia a 16-a nu este fixată la Haga printr-un decret divin irevocabil. E de ajuns un ordin al cartierului general german pentru ca ea să se instaleze la Caen. Dacă o face, scapă, fireşte, excitantului „joc al gîştii" pe care i-l pregătea aviaţia aliată şi Rezistenţa (pod distrus — faci trei mutări înapoi ; sabotarea macazurilor — aştepţi fără să joci), răstoarnă toate prezicerile şi schimbă raportul de forţe în favoarea lagărului german.

Pentru ca toate calculele minuţioase pe care se bazează succesul operaţiei *Overlord* să fie răsturnate, e de ajuns ca germanii să descopere secretul zonei de debarcare. Plajele exacte ? Nici măcar. N-au nevoie decît de un nume de provincie sau de departament (Bretania, Normandia, Pas-de-Ca-

lais). Adunîndu-şi diviziile, reducînd la minimum termenul de intervenţie, ei vor face să planeze asupra puţinelor trupe debarcate ameninţarea unui contraatac de neînlăturat şi mortal. Dacă nu anulează operaţia *Overlord*, Eisenhower îşi va trimite în mod deliberat oamenii la masacru.

Extraordinară situaţie ! Germanii, prin slăbiciunea lor, nu pot nădăjdui să învingă decît dacă descoperă secretul aliaţilor : aceasta este condiţia necesară şi suficientă pentru a putea folosi la timp pumnul de oţel al diviziilor lor blindate şi al trupelor de elită. Aliaţii, cu toată forţa lor, nu pot nădăjdui să triumfe decît dacă păstrează pînă la capăt secretul operaţiei *Overlord* : aceasta este condiţia necesară şi suficientă pentru ca trupele debarcate să poată supravieţui perioadei critice a primelor zece zile, dînd astfel posibilitatea grosului armatei să ajungă pe front. Acordînd avantaje egale, dînd fiecăruia şansa sa, a mai ţesut vreodată zeul războiului o intrigă de o simplitate atît de dramatică ?

La Londra, generalul Thomas Batts n-ar paria nici măcar un dolar pe şansele aliaţilor. Este convins că inamicul va descoperi planul lui Eisenhower. Părerea sa e importantă : Batts, adjunct al generalului Whiteley, este omul însărcinat să păzească secretul operaţiei *Overlord*

CÎND UN BIGOT ÎNTÎLNEŞTE ALT BIGOT

Faptul că Anglia este o insulă simplifică lucrurile. Faptul că este o democraţie le complică. Marea cruciadă împotriva dictaturii hitleriste începe deci printr-un mic război împotriva tradiţiilor liberale engleze. Generalii cer să se mai ciuntească puţin din democraţie. Ei ar vrea mai ales ca circulaţia civililor să fie interzisă pe ţărmul de sud al ţării. Morgan, care a pregătit timp de optsprezece luni planurile *Overlord*, încă din 1943 i-a arătat lui Churchill cît de uşor ar fi pentru un

spion german să ghicească direcția generală a atacului aliaților. Dacă cele mai bune trupe sînt masate în sud-est, înseamnă Pas-de-Calais. Dacă sînt grupate în sud-vest, înseamnă Normandia sau Bretania. Raționament simplu și limpede, același pe care maiorul Kliemann i-l expune lui Lily Sergheiev cînd îi dă anumite instrucțiuni.

În numele principiilor democrate, Churchill și guvernul său resping cererea generalului Morgan. Morgan răspunde că guvernul duce o politică măruntă și urmărește să evite iritarea populației. El afirmă : „Dacă dăm greș, nu va mai fi vorba de politică". În martie 1944, situația este neschimbată. S-au mărginit numai să oprească, cu începere de la 9 februarie, traficul civil între Irlanda și Marea Britanie. Măsura se impunea, căci Irlanda, care este neutră, reprezintă un pericol evident : Germania întreține la Dublin o ambasadă importantă și indiscretă.

Montgomery își repetă cererea și stăruie pe lîngă Eisenhower să folosească întreaga sa autoritate. Îi scrie : „Ar apăsa o povară grea pe conștiințele noastre mai tîrziu dacă, neglijînd și cea mai mică măsură de securitate, am compromite succesul acestor operații vitale sau am irosi în mod inutil vieți omenești". Eisenhower se pricepe să precizeze, cu priviri prietenoase, cu un surîs fermecător și cu o manieră care înduioșează că dacă cererile îi sînt respinse, va trebui „să se întoarcă acasă", cum spune el. Patru zile după scrisoarea lui Montgomery, guvernul britanic stabilește printr-un decret, cu începere de la 1 aprilie, o zonă interzisă de la Wash la Cornwall, pe de o parte, și în jurul lui Firth of Forth, pe de altă parte. Cortina de fier taie insula de la est la vest, izolînd o linie de coastă adîncă de șaisprezece kilometri.

Hitler este înfuriat și scandalizat de aceste hotărîri cu desăvîrșire antidemocratice. La 6 aprilie, tună și fulgeră în fața statului său major : „Sincer vorbind, aceste demonstrații ale englezilor — ultimele rapoarte asupra reglementărilor lor exagerate, aceste măsuri de securitate, etc. — mi se par caraghioase. În mod normal asemenea lucruri nu se fac cînd pro-

iectezi o operaţie de acest fel... Nu pot crede altceva decît că este vorba de o şarlatanie neruşinată... că toate acestea nu-s decît o înşelătorie impertinentă". Hitler îşi face despre generalul Batts, păzitorul operaţiei *Overlord*, o idee cu totul falsă : departe de a fi un şarlatan impertinent, bietul Thomas Batts — voluminos, voinic şi vînjos, cum ştiu să fie americanii — este cuprins de îndoieli. El se întreabă dacă cortina lui de fier va reuşi să-i oprească pe spionii germani.

Londra mişună de spioni bine intenţionaţi, dar primejdioşi : ziariştii. Sînt mai multe sute, mînaţi de demonul speciei — goana după noutăţi. Or, în aprilie 1944, cînd de luni de zile armata aliată bate pasul pe loc în Italia, nu există subiect mai pasionant decît viitoarea invazie.

Fostul reporter Winston Churchill o ştie prea bine şi îl înştiinţează pe Eisenhower de acest pericol. Desigur, nu este vorba că secretele operaţiei *Overlord* ar putea fi etalate pe cele cinci coloane ale primei pagini. Cenzura veghează. Dar există teama ca ziariştii, punînd cap la cap fărîmele de informaţii spicuite pe ici pe colo, să nu izbutească să-şi formeze o idee generală destul de exactă despre planul de invazie. Aceste exerciţii colective de strategie futuristă se vor desfăşura în barurile din Fleet Street, unde se întruneşte corporaţia gazetărească, dar unde vin şi membrii personalului diplomatic străin. Şi cum datoria unui diplomat este de a-şi informa guvernul, Churchill se teme să nu parvină informaţii revelatorii asupra operaţiei *Overlord* în capitalele neutre, unde agenţii germani sînt foarte numeroşi.

Eisenhower şovăie. Îi cunoaşte pe ziarişti şi ştie că măsurile prea riguroase n-ar reuşi decît să-i facă şi mai periculoşi. După campania din Tunisia, i-a neutralizat în mod abil dezvăluindu-le dinainte planul *Husky* de invadare a Siciliei : prinzîndu-i în cursă cu această bonomie şireată, prin care deveneau depozitarii unui secret cu consecinţe grave, corespondenţilor de război li s-a pus lacăt la gură. Dar Eisenhower nu îndrăzneşte să reediteze lovitura cu încrederea. *Overlord* nu este *Husky*. Se mărgineşte să ceară ziariştilor englezi şi ame-

ricani să nu speculeze asupra locului, datei și importanței atacului. În același timp, ordonă statului-major să le arate cea mai mare cordialitate, dar interzice să li se dea cea mai mică informație, fie ea și cu totul parțială. Li se va oferi o ceașcă de ceai, dar nu li se va vorbi despre *Overlord.*

Asta nu înseamnă că diplomații neutri nu se pot informa și în altă parte decît în barurile de pe Fleet Street. În cea mai fericită ipoteză, curiozitatea nu le este stimulată decît de o lăudabilă conștiință profesională. Își fac meseria de informatori. Dar există riscul ca informațiile pe care le transmit guvernelor lor să fie divulgate ; pot chiar să cadă în mîini necurate. Contraspionajul englez are certitudinea că doi funcționari neutri, care ocupă cele mai înalte demnități în Ministerul Afacerilor Externe al țării lor, lucrează pentru serviciile secrete germane.

În cea mai proastă ipoteză, diplomatul în funcție la Londra este un agent al lui Canaris sau al lui Schellenberg și privilegiile misiunii lui îi garantează o libertate de acțiune aproape nelimitată. Astfel, atașatul militar ungar la Londra a reușit la începutul războiului să transmită la Budapesta informații de prim ordin, care apoi au fost retransmise la Berlin. Emițătorul ascuns în podul casei maghiarului a fost descoperit și aceasta l-a dus la pierzanie. Dar pentru un diplomat există un mijloc ușor și sigur de a face ca mesajele sale să ajungă la o „cutie de scrisori“ : valiza diplomatică.

Morgan, planificatorul-șef al operației *Overlord,* a cerut deci guvernului britanic să ia măsurile respective. Privilegiul valizei diplomatice trebuie, evident, suprimat. Trebuie chiar să se retragă diplomaților libertatea de a emite mesaje codificate. Aceasta înseamnă de fapt să transformi fiecare ambasadă într-un ghetou izolat de lumea din afară. Morgan a făcut scandal. Foreign Office a considerat că această cerere e nesăbuită și chiar de prost gust. Churchill este foarte șocat. Consternarea domnește în cluburile londoneze, cu atît mai mult cu cît nu-și pot oferi consolarea că acest Morgan ar fi american : este englez. În orice caz, nu poate fi vorba de a se

îngrădi libertatea de mişcare a diplomaţilor şi cu atît mai puţin de a le suprima secretul comunicărilor. Aşa ceva nu s-a mai văzut. Anglia şi-ar pierde rangul. În birourile de contraspionaj se examinează cu amărăciune dosarul afacerilor Tyler Kent şi de Menezes...

Tyler Kent este american, fiu de diplomat, licenţiat la Princeton şi la Sorbona, agreabil la vedere şi în conversaţie, sportiv talentat, lingvist desăvîrşit. Are 27 de ani şi vorbeşte şapte limbi cînd, în luna octombrie 1939, este numit în serviciul cifrului ambasadei americane din Londra. Primit cu bunăvoinţă în saloanele fasciste engleze, devine într-o clipită antisemit, anticomunist, antiplutocrat şi se amorezează nebuneşte de baroana Wolkoff.

Anna Wolkoff este o frumoasă aventurieră de 38 de ani, fiica unor emigranţi ruşi, care, în locul unui cîine, plimbă pretutindeni un motan mare, împodobit cu un colier de aur masiv. Tyler Kent este înmărmurit. Nu ştia că există asemenea femei. Între două mîngîieri tulburătoare, baroana îl lămureşte că el are o misiune în lume asta : să facă să înceteze războiul. Pentru atingerea acestui scop, este suficient ca Tyler să fotografieze documentele importante ale ambasadei. Mulţumită valizei diplomatice italiene — Mussolini este încă neutru —, baroana le va transmite unor personaje pacifiste aflate în slujba înţelegerii între popoare.

Şase ani mai tîrziu, la procesul de la Nürnberg, amiralul Raeder şi generalii Jodl şi Keitel vor dezvălui că strategia germană, din octombrie 1939 şi pînă în mai 1940, s-a bazat, în parte, pe informaţiile furnizate de Tyler Kent. Germanii, primind fotocopiile tuturor mesajelor schimbate între Londra şi Washington, cunosc puterea exactă a armatei britanice, repartiţia ei, nevoile ei, rezervele de alimente şi de carburanţi, planurile de atac şi de apărare. Şi, bineînţeles, ştiu totul şi despre relaţiile politice dintre guvernele englez şi american.

Un exces de cretinism duce curînd la secarea acestui izvor miraculos. Baroana este supravegheată. Un poliţist, însărcinat

cu fiica ei, este surprins că întîlnirile amoroase dintre Anna și tînărul ei diplomat se termină aproape întotdeauna în prăvălioara unui fotograf. Întrebat, fotograful declară că ambasada americană îi face cinstea de a-i încredința anumite lucrări. El arată cu mîndrie ultimul rulou de peliculă care-i fusese încredințat. Este vorba, bineînțeles, de fotocopii ale unor documente „foarte secrete". Naivitatea fotografului era mare, dar imbecilitatea celor doi clienți ai săi era imensă. Deoarece n-au avut prevederea de a-și instala undeva o cameră obscură discretă, Tyler Kent și Anna Wolkoff pierd prilejul de a deveni spionii secolului și la 18 mai 1940 sînt arestați.

Cu toate acestea, bilanțul lor este foarte pozitiv. Ei au transmis la Berlin, mai mult de o mie cinci sute de documente. În plus, Kent a livrat codul diplomatic american, ceea ce a permis germanilor să descifreze, timp de opt luni, mesajele schimbate între Departamentul de Stat și ambasadele sale [1].

Ca și Tyler Kent, Rogerio de Magalhaes Peixoto de Menezes era tînăr, frumos, diplomat și imbecil. Numit la ambasada Portugaliei din Londra, debarcă aici în iulie 1942, avînd în bagajele sale un cod și cerneala simpatică ce-i fuseseră furnizate la Lisabona de serviciile secrete germane. Avea 26 de ani. De o extremă indolență, se mărginea să extragă din presa londoneză principalele informații, pe care le trimitea la Lisabona. La acestea adăuga cîteva trăncăneli spicuite prin barurile unde își pierdea nopțile. Dar Menezes era prea leneș chiar pentru a

[1] Desigur, codul a trebuit să fie înlocuit, dar a fost nevoie de două pînă la șase luni, după caz, pentru ca toate ambasadele să dispună de noul cod. Ele erau deci reduse la tăcere, în timp ce Franța se prăbușea, iar echilibrul mondial era răsturnat. A fost o încercare grea pentru diplomația americană. Reacția domnului Kennedy, tatăl defunctului președinte, care era pe atunci ambasador la Londra, a fost, în felul ei, remarcabilă. Pus în prezența subalternului său incorect, i-a spus : „Îți dai seama ce lovitură va însemna această trădare pentru buna dumitale mamă ?" Ceea ce e o dovadă în plus că în 1940 America nu era, din punct de vedere psihologic, coaptă pentru război. Tyler Kent, condamnat la șapte ani închisoare, a fost eliberat în decembrie 1945. Anna Wolkoff, condamnată la zece ani, a ieșit în iunie 1946. La începutul războiului, legile engleze contra spionajului erau încă indulgente.

fi un spion prost. Cu timpul neglijă să folosească valiza diplomatică pentru a-și expedia mesajele la „cutiile de scrisori" ce-i fuseseră indicate. Le expedia prin curierul obișnuit. Or, aceste „cutii de scrisori" fuseseră reperate de agenții Intelligence Service-ului, foarte activi la Lisabona, și semnalate de ei birourilor cenzurii poștale. Relațiile epistolare ale lui Menezes cu destinatarii săi suspecți nu scăpară cenzorilor și la 22 februarie 1943 fu arestat [1].

Pentru cei însărcinați cu securitatea operației *Overlord*, învățătura care se trage din cele două isprăvi este limpede : un diplomat aflat în serviciul Germaniei nu este demascat decît dacă se trădează singur. Kent și Menezes erau puțin dotați pentru spionaj, ceea ce nu l-a împiedicat pe primul să desfășoare o activitate dezastruoasă. Dar dacă în vreuna din numeroasele ambasade londoneze se mai ascunde un agent german ingenios, singurul mijloc de a-l neutraliza constă în a-i tăia liniile de comunicare cu exteriorul.

Eisenhower, informat fiind, reia pe seama lui bătălia pierdută de Morgan. El declară că posibilitatea ca secretele să fie divulgate de vreun diplomat constituie „cel mai grav risc, care pune în pericol securitatea operației și viața oamenilor noștri". La 9 aprilie cere să se ia măsuri foarte severe cu începere de la 15 ale lunii cel mai tîrziu.

La 17 aprilie, guvernul britanic suprimă privilegiul valizei diplomatice, nu mai permite emiterea de mesaje cifrate și interzice diplomaților, familiilor acestora și chiar oamenilor lor de serviciu să părăsească Anglia înainte de sfîrșitul lunii iunie. Aceste hotărîri se aplică, de asemenea, guvernelor aliate refugiate la Londra. Belgienii, olandezii, polonezii, norvegienii și cehii nu vor mai putea comunica cu ambasadele lor din străinătate. Aceștia sînt scandalizați. Ca măsură de represalii, se

[1] Judecătorii de la Old Bailey îl condamnară la moarte. Mama sa trimise regelui și lui Churchill o cerere desperată, care, se spune, ar fi înmuiat inima celor doi bărbați. Dar spiritele mai lucide cred că-și datora grațierea calității sale de vlăstar al uneia din cele mai vechi familii din Portugalia. În 1942, neutralitatea binevoitoare a acestei țări însemna pentru Anglia un atu important.

hotărăsc să nu mai predea englezilor informațiile transmise de rețelele lor. Dar Churchill rezistă și nu acordă nici o favoare, cu excepția — firește — a americanilor și a rușilor.

Există totuși o problemă rusă. Dacă le tăinuiești secretul operației *Overlord*, înseamnă să te lipsești de sprijinul puternicii ofensive pe care Stalin a făgăduit s-o lanseze în est în același timp cu debarcarea aliaților în vest. E cu neputință. Dar dacă i s-ar destăinui Moscovei planul de invazie, aceasta ar face ca riscurile unei divulgări a secretului să crească. Se ajunge la o soluție intermediară. Misiunile americană și engleză la Kremlin primesc instrucțiuni să dezvăluie data, dar nu și locul invaziei. Stalin este informat că ea va fi lansată cu două sau trei zile înainte sau după 1 iunie, în funcție de condițiile meteorologice. Dar nu i se indică pe care plaje. Cînd Stalin cere informații suplimentare, generalul Burrows, șeful misiunii britanice, primește ordinul să nu sufle o vorbă. I se interzice să vină la Londra sau să trimită pe vreunul din atașații săi : în felul acesta poate afirma că nu cunoaște amănuntele planului. În ce privește trimiterea la Moscova a hărții adnotate pe care o cerea Stalin, nici vorbă nu poate fi. Londra își exprimă regretul și invocă primejdiile unei călătorii atît de lungi.

Mai există și problema franceză. Într-un fel destul de curios, șefii militari aliați au presimțirea că marele secret va fi trădat, involuntar bineînțeles, de către oamenii Franței libere. Pentru că flecăreala este inerentă rasei ? Pentru că șefii Biroului II (serviciul secret) gaullist ar ceda ispitei de a încuraja rețelele lor hăituite, care le cer neîncetat cel puțin o licărire de speranță ? În orice caz, marele stat-major aliat, instanță militară supremă, unde se elaborează strategia mondială, coboară din Olimpul său pentru a-i ordona lui Eisenhower să nu comunice francezilor liberi nici o indicație privind planul *Overlord*.

Așadar, bilanțul primelor cincisprezece zile din aprilie este demn de a fi luat în seamă. A fost lezat poporul englez, căruia i s-au limitat deplasările ; a fost scandalizat întregul corp diplomatic străin ; s-au învrăjbit relațiile cu olandezii, cehii, belgie-

nii, norvegienii și polonezii ; au fost supărați rușii ; s-a stîrnit iritarea ziariștilor ; au fost umiliți francezii. Dar, din păcate, nu pot fi adunați toți Bigoții pe o mică insulă pustie.

Orice ofițer care cunoaște data și locul debarcării este un Bigot. El primește un permis special de liberă trecere, care îi dă posibilitatea să intre în birourile unde un ofițer ne-Bigot n-ar putea pătrunde, oricare ar fi gradul lui, și nici nu ar putea să citească documentele speciale care poartă mențiunea „Bigot". Cînd doi Bigoți vorbesc la telefon despre o problemă Bigotă, folosesc aparate speciale, de culoare verde, înzestrate cu piese automate de bruiaj. Convorbirea, bruiată la început, nu poate fi auzită decît atunci cînd e receptată, astfel încît o comunicare nu poate fi captată de un post de radioascultare clandestin.

Generalul Batts veghează asupra Bigoților săi cu o neliniște de cloșcă. Dar ei se numără cu sutele. Cum poți ști dacă, cu toate cercetările temeinice făcute de serviciile de securitate, nu s-a strecurat printre acești pui vreun rățoi periculos ? Cum poți fi sigur că whiskyul scoțian nu va antrena o pălăvrăgeală nesocotită ? Înainte de debarcarea în Africa de nord, în barurile din Londra oamenii își cereau unii altora în gura mare adresele celor mai bune hoteluri din Alger. Și dacă inamicul smulge un Bigot de sub aripa protectoare a lui Thomas Batts ? Comandourile aliate lansează doar raiduri pe continent, de ce n-ar face și Germania același lucru pe coasta engleză ? Pentru Otto Skorzeny ar fi mai ușor decît să-l răpească pe Mussolini de pe vîrful muntelui Gran Sasso. Ar putea să selecționeze cîțiva SS-iști care vorbesc engleza și să-i îmbrace în uniforme ale aliaților. Eventualul lor accent teuton n-ar surprinde pe nimeni, căci Anglia e plină de trupe de toate naționalitățile care nu vorbesc cea mai aleasă engleză, dacă o vorbesc. Iar dacă uniformele n-ar fi tocmai reglementare, paguba n-ar fi mare. Serviciile de securitate au procedat la o experiență semnificativă. Au dat drumul pe străzile Londrei unui ofițer îmbrăcat în uniforma unui comandant din Luftwaffe. S-a plimbat o oră fără să atragă atenția cuiva. Această amintire revine adesea în visele generalului Batts.

În sfîrşit, veniră zorii zilei de 26 aprilie. Au fost aşteptaţi cu o nerăbdare înfrigurată. În această zi, Divizia a 4-a trebuia să repete atacul său asupra plajei „Utah". Manevra urma să aibă loc pe plaja de la Slapton Sands, între Darmouth şi Plymouth, unde unităţile de geniu au lucrat săptămîni de zile la reconstituirea exactă a fortificaţiilor de la „Utah". După toate aceste luni ocupate cu vînturarea hîrtiilor, trasarea planurilor, stabilirea de statistici, ziua de 26 aprilie era veselă ca o ieşire dintr-un tunel. Fără a mai vorbi că era important să se vadă cum se va comporta acest monstru abstract, *Overlord*, pe teren.

În dimineaţa aceea, aviaţia germană ar fi putut lichida statul-major aliat cu o singură bombă aruncată pe şalupa cu nr. 495. Eisenhower se instalase aici de la ora şase, înconjurat de o cohortă atît de compactă de generali, încît s-ar fi putut crede că toate stelele nopţii căzuseră în zori în şalupa nr. 495. Pentru fiecare dintre aceşti generali era ca şi cum urma să-şi vadă copilul făcînd primii paşi. Bombardamentul naval va începe la ora şapte, apoi valurile de bombardiere se vor desfăşura asupra ţărmului, precedînd cu puţin tancurile-amfibii, batalioanele de asalt şi unităţile de geniu însărcinate să înlăture obstacolele. Ora H era fixată la şapte şi jumătate.

La ora şapte şi un sfert se ştia că operaţia începuse prost. Tancurile-amfibii nu erau încă în apă şi aveau să ajungă cu întîrziere pe plajă. Cu oarecare enervare, şalupa 495 le văzu, în sfîrşit, coborînd unul după altul de pe rampa L.C.T [1]-urilor şi plutind pe pernele lor mari umplute cu aer. Unul dintre ele se scufundă aproape imediat. Stării de voioşie îi urmă o indispoziţie vădită, care se transformă, la rîndul ei, în groază cînd, la ora şapte şi treizeci, se constată că nici un soldat nu pusese încă piciorul pe uscat. Încărcate cu oameni pînă la refuz, ambarcaţiunile se învîrteau în cerc în loc să se îndrepte spre ţărm. Era inexplicabil. Maşina se blocase pe neaşteptate,

[1] Landing Craft Tanks — navă de asalt echipată pentru a transporta care de luptă.

dar pe șlepul 495 nimeni nu înțelegea de ce. În cele din urmă, cu o încetineală înspăimîntătoare, primul val de asalt fu depus pe nisip și exercițiul putu începe. Eisenhower, care, împreună cu Bradley, urmărea bombardamentul aerian, găsi o oarecare încurajare în precizia lui. Limita de siguranță de 1 500 de metri, care fusese prevăzută între covorul de bombe și trupele de asalt, se dovedea a fi de o prudență excesivă. Dar chiar în clipa cînd Eisenhower îi spunea lui Bradley că va reduce limita la 500 de metri, un bombardier își scăpă încărcătura la mai puțin de 500 de metri de primul val. Printr-o înțelegere tacită, cei doi generali hotărîră să vorbească despre altceva. Ceea ce se petrecea pe plajă merita, de altfel, toată atenția lor. Echipele de geniu nu mai sfîrșeau cu aruncarea în aer a obstacolelor. Așteptînd ca plaja să fie măturată, tancurile mergeau încolo și încoace cu motorul încetinit. În ziua Z, ar fi un adevărat noroc pentru tunarii germani să lovească aceste ținte mari, care se tîrau pe nisip cu o încetineală de pahiderm somnoros.

În ce privește trupa, îi lipsea nervul, inițiativa, coeziunea, iar ofițerii erau vizibil depășiți de misiunea lor. Harry Butcher, aghiotantul naval al lui Eisenhower, va nota în jurnalul său intim, în seara de 26 aprilie : „Mă îngrijorează lipsa de tenacitate și de vioiciune a tinerilor ofițeri americani pe care i-am văzut. Ei par să confunde războiul cu marile manevre, unde se distrează. Mulți au un aer inofensiv ca niște miei. Cum se vor comporta în luptă și cum vor arăta peste trei luni ? La cei mai mulți dintre colonei nici nu-ți vine să te uiți. Sînt grași și cărunți ca niște babalîci".

La sfîrșitul după-amiezii, Harry Butcher se urcă în trenul special al statului-major în gara din Traunton. Gradul lui de căpitan de vas era prea neînsemnat pentru a-i face un loc pe șalupa 495 și era nerăbdător să afle pentru care motive manevra suferise un fiasco atît de lamentabil. La sosirea lui, între Eisenhower, mareșalul aerului Tedder și generalii Bradley și Gerow era o dispută aprinsă, dar tăcerea se așternu de îndată ce Butcher intră în compartiment. Apoi, Eisenhower

îl întrebă, cu o voce îngrijorată, dacă știe cine dăduse ordinul ca ora H să fie amînată. Înmărmurit, Butcher răspunse că și el voia să pună aceeași întrebare. Nimeni nu cunoștea răspunsul. Nu s-a știut niciodată cine a dat ordinul, nici măcar dacă l-a dat cineva. În timpul întoarcerii la Londra domni o penibilă consternare. Era evident că *Overlord* scăpase de sub controlul creatorilor săi. Se pusese la punct o mașină cu rotițe atît de numeroase și de minuțioase, încît depășea scara omenească. Pe planuri, *Overlord* era cea mai importantă și cea mai bine concepută operație-amfibie din istoria militară. Pe plaja Slapton Sands fusese un lamentabil eșec.

Lovitura cea mai grea veni seara. Cu șaptesprezece ore întîrziere, Eisenhower fu informat că vedete torpiloare germane atacaseră un convoi în drum spre Slapton Sands. Ele scufundaseră două L.S.T.-uri [1] și avariaseră un al treilea. Șapte sute de morți și dispăruți. Drama, care se desfășurase înainte de revărsatul zorilor la Lyme Bay, în largul plajei Slapton, rămase necunoscută generalilor aliați tot timpul manevrei. Îndrăzneala și reușita marinarilor germani uluiră Londra și starea de îngrijorare ajunse la culme : dacă erau capabili să străbată cortina de vase de escortă și să lanseze torpile într-un mic golf englez, ce se va întîmpla în largul coastelor Franței !...

Ziua ofițerilor de stat-major se încheie cu acest funebru acord final de orgă. Pentru serviciile de securitate, ea abia începea. Amiralitatea britanică procedă la o anchetă asupra condițiilor exacte ale atacului și făgădui să prezinte un raport înainte de miezul nopții. Era așteptat cu teamă ; fu primit cu ușurare : germanii nu putuseră să facă prizonieri. Vedetele, prinse sub focul escortei, se retraseră imediat după lovitură. Acest lucru aranja problema pentru toată lumea, cu excepția lui Montgomery. Neîncrezător și tenace, el trimise de urgență un ofițer din statul său major, pe Ralph Ingersoll, tocmai în portul în care L.S.T.-ul avariat fusese remorcat. Ingersoll interogă doi locotenenți de tancuri care luaseră parte la luptă.

[1] Landing Ship Tanks — navă de transport pentru carele de asalt avînd o capacitate superioară L.C.T.-urilor (30 de care).

Expunerea lor îndreptăți neîncrederea lui Montgomery. N-a existat nici o escortă. În orice caz, nu în apropiere. Cei doi oameni povesteau că după scufundarea celor două L.S.T.-uri și după ce pupa vasului lor fusese smulsă, vedetele germane se apropiaseră la mai puțin de o sută de metri. Cu o îndrăzneală nemaipomenită, iluminaseră zarea cu proiectoarele. Se vedeau bine supraviețuitorii care se luptau cu valurile. Vedetele navigară cîteva minute în mijlocul lor, apoi dispărură fără să fi fost stînjenite. Locotenenții nu știau dacă inamicul a luat prizonieri, dar recunoșteau că este un lucru foarte plauzibil.

Soldații căzuți prizonieri nu vor putea dezvălui nimic, întrucît torpilarea a avut loc *înainte* de manevră (dacă s-ar fi întîmplat după, soldații ar fi fost în măsură să livreze germanilor schema fortificațiilor de la Slapton Sands, identică cu aceea de la plaja „Utah"). *Dar zece ofițeri Bigoți lipsesc la apel.* De astă dată, dezastrul este total. Germanii, care știu să dezlege limba prizonierilor, vor lua cunoștință de tot planul invaziei. A doua zi se discută la Londra posibilitatea ca operația *Overlord* să fie anulată.

Batts și oamenii săi nu abandonează și pornesc la o gigantică pescuire de cadavre. Zeci de ambarcațiuni brăzdează, răscolesc, cercetează și curăță Lyme Bay. Întrucît curenții marini merg spre larg, se știe de la început că cea mai mare parte din cei șapte sute de morți și dispăruți nu vor fi găsiți niciodată. Dar nu sînt căutați decît cei zece ofițeri. Rareori niște rămășițe pămîntești au fost urmărite cu atîta îndîrjire. Sînt găsiți patru, cinci, șase. O căutare dezolantă și neobișnuită, căci fiecare descoperire macabră trezește entuziasmul și întreține nădejdea. Fără îndoială că niciodată nu s-au văzut oameni înfigînd cu atîta zel cîrligele cangei în carnea camarazilor de arme înecați. Sînt găsiți șapte, opt, nouă. Va trebui oare să se amîne invadarea unui continent din cauza unui singur om? Nu, marea restituie ultimul ei cadavru înțepenit în colacul lui de salvare. În vreme ce soldații dispăruți pentru totdeauna se numărau cu sutele, un destin complice i-a redat lui Thomas Batts pe cei zece Bigoți.

Bătălia este cîştigată, dar războiul secret continuă. Generalul Batts îşi pierde somnul. Nu este o figură de stil : douăzeci de ani mai tîrziu, acest uriaş posac mărturiseşte că săptămînile dinaintea zilei Z au însemnat pentru el un coşmar fără sfîrşit. Cum ar putea germanii să piardă cînd li se oferă atîtea ocazii ? De pildă, printre altele, recunoaşterile aeriene, raidurile de comando, marinarii neutri de pe navele care ancorează în porturile engleze şi care asistă la pregătiri, indiscreţiile inevitabile atunci cînd un secret este împărtăşit între mai multe sute de oameni...

Şi mai sînt, bineînţeles, spionii germani care operează în Marea Britanie.

SPIONII KAMIKADZI

Minerul norvegian, omul sosit din Oslo, reuşise deci să iasă din avionul „Junkers-II" şi cobora încetişor pe pămîntul Scoţiei. Puse piciorul pe pămînt şi şi-l fractură. Misiunea era terminată. În zori, poliţia locală va veni să-l ia în primire, apoi un medic va trata fractura, după aceea un tribunal îl va condamna, iar pe urmă călăul îl va spînzura. Instructorul de sărituri îl învăţase totuşi că esenţialul era să ai picioarele împreunate în momentul cînd atingi solul, în aşa fel încît greutatea corpului să fie egal repartizată şi şocul să poată fi mai lesne suportat. Norvegianul, probabil, uitase. Îşi îndepărtase picioarele, făcînd astfel ca toată greutatea corpului să apese pe piciorul care atinsese primul pămîntul. Dacă ar fi fost pus să execute vreo cîteva sărituri de antrenament, lucrul acesta nu s-ar fi întîmplat.

Antrenamentul spionilor în vederea paraşutării este o problemă serioasă : dacă îl reduci prea mult, poţi provoca un accident stupid ; dacă îl prelungeşti, există riscul ca agentul să fie precedat la Londra de o fişă informativă foarte completă, căci Rezistenţa urmăreşte cu un ochi vigilent aerodroamele şi pe elevii paraşutişti. Cei de la serviciile secrete germane

s-au gîndit că muşchii minerului norvegian vor compensa tehnica insuficientă ; s-au înşelat ; nu se mai poate conta pe el pentru rezolvarea diferendului dintre partizanii şi defăimătorii lui Berg şi Klausen. Singurul rezultat pozitiv al acestei escapade este acela de a fi întărit convingerea celor din cadrul serviciilor secrete germane care reclamă cu toată insistenţa interzicerea acestor paraşutări-sinucideri. Norvegianul nu este primul agent pe care o aterizare neîndemînatică l-a condus drept la spînzurătoare. Dar cel puţin va fi ultimul ?

În fiecare seară, Joseph Jan Vanhove, omul venit din Stockholm, ex-ospătarul de la *Metropol*, se sileşte să alunge sentimentul de teamă pe care i-l inspiră germanii. „Micul blitz"[1] dezlănţuit de Luftwaffe nu seamănă de fel cu blitzul din vara anului 1940. În loc să sosească în valuri puternice, bombardierele lui Göring întreprind raiduri izolate şi pline de riscuri deasupra Londrei. Nu este plăcut să auzi explodînd bombele lor cînd eşti închis între patru pereţi, fără nici o posibilitate de a evada. E uşor să faci o claustrofobie. Vanhove se află în închisoarea din Pentonville. Nu înţelege nimic. Şefii săi germani — SS-iştii lui Schellenberg — erau atît de mîndri de acoperirea pe care o puseseră la punct... Mulţumită tăieturilor din ziare, Vanhove urma să fie primit la Londra ca un erou al Rezistenţei...

De fapt, fusese primit fără demonstraţii de entuziasm, dar cu căldură. După ce trecuse prin interogatoriile serviciilor de securitate, fusese lăsat în libertate la Londra, unde se putea mişca nestingherit. Nu se interesau de el. Vanhove se felicită prosteşte pentru succesul său. Nu i se părea ciudat că un om despre care se spunea că girase finanţele Rezistenţei belgiene era tratat ca o cantitate neglijabilă. Hoinărind de-a lungul cheiurilor începu să spioneze, căci doar pentru asta se afla aici. Dar fără nici o tragere de inimă. Dacă ar fi fost după el, probabil că ar fi făcut mărturisiri complete ofiţerilor din contraspionaj. Ăştia nu te spînzură dacă, de la bun început, le spui tot, sincer. Dar înainte de a-l trimite în Anglia, ger-

[1] Blitz — fulger (în limba germană). Aici : bombardarea Londrei de către aviaţia hitleristă. — *Nota trad.*

manii avuseseră grijă să-i păteze mîinile cu sînge : sîngele unor oameni din Rezistența franceză, pe care îi trădase și-i predase plutonului de execuție. Vrînd-nevrînd, trebuie să meargă mai departe.

Nu multă vreme : polițiștii îl arestează de îndată ce au certitudinea că Vanhove este un agent izolat, care nu-i va duce pe urmele vreunei „legături". Nu găsesc asupra lui decît notițe privind cîteva mișcări de vase și vreo șase schițe stîngace în care erau notate punctele unde căzuseră ultimele bombe germane. Toate acestea nu prezintă interes. Dimpotrivă, pentru generalul Batts... este important și încurajator faptul că Vanhove, deși se plimbase pe chei, nu fusese alarmat de uriașele cuburi de beton și oțel fixate la Tilbury.

Procesul lui Joseph Jan Vanhove se va deschide la Old Bailey la 23 mai 1944, iar în 26 seara judecătorul Hallet își va pune peste perucă tichia de mătase neagră care anunță sentința de condamnare la moarte. Belgianul cel mărunțel va fi spînzurat peste două luni, fără să fi înțeles ce greșeală a putut face. Ar fi fost foarte mirat dacă i s-ar fi spus că n-a făcut nici una și că soarta lui fusese pecetluită din momentul în care stăpînii lui germani îi dăduseră tăieturile de ziar. Pentru un vînător nu este ușor să se pună în pielea vînatului, mai ales cînd acest vînat se numește Rezistență — atît de numeroasă, de insesizabilă, de neobosită. Vînătorul german își închipuie vînatul său avînd un nemărginit sentiment de forță și de încredere în sine, dar aceasta e foarte departe de realitate. Ofițerii de securitate britanici, care vedeau sosind de pe continent în fiecare săptămînă oameni hăituiți, cu chipuri de morți în vacanță, știau bine că nici unul din cei ce făceau parte din Rezistență n-ar fi fost atît de nebun încît să întreprindă lunga călătorie de la Bruxelles pînă la frontiera suedeză purtînd în buzunar articole din ziare care puteau să-l demaște în orice clipă și să-l expună riscului de a fi arestat și executat.

Spionajul german în Anglia este o afacere care debutează prost. La început au existat două rețele care funcționau din anul 1937. Prima nu cuprindea decît agenți subalterni, și

anume cîteva sute de tineri servitori germani însărcinaţi să controleze buzunarele pătronilor lor. Această plevuşcă va da de lucru contraspionajului şi-l va abate de la profesioniştii celei de-a doua reţele, care primiseră ordinul să intre în acţiune numai după începerea ostilităţilor. În total erau aproximativ trei mii de agenţi, dintre care treizeci şi cinci făceau parte din reţeaua a doua.

Razia serviciilor de securitate britanice începe în noaptea de 3 spre 4 septembrie 1939 şi continuă săptămîni în şir. Două mii de poliţişti, trecînd prin ciur o listă de 73 235 de nume, arestează 1 004 spioni şi dau domiciliu forţat, pe toată durata războiului, unui număr de 6 000 de suspecţi. Această gigantică vînătoare de oameni mătură dintr-o singură lovitură prima reţea, ceea ce fusese prevăzut, dar şi aproape totalitatea celei de-a doua, ceea ce nu fusese prevăzut. Căci profesioniştii din care era alcătuită fuseseră selecţionaţi cu grijă, apoi antrenaţi de către Abwehr în centrul său şcolar de la Hamburg. Cei mai mulţi aplicaseră conştiincios lecţiile primite, şi mai cu seamă cele atît de instructive ale lui Hans Stultz. Acest tînăr profesor, diplomat al Universităţii Oxford, fusese însărcinat să-i înveţe cum trebuie să vorbească, să se îmbrace, să mănînce, să bea şi să doarmă pentru a fi socotiţi adevăraţi englezi. Unele din trucurile lui erau ingenioase, ca, de pildă, trucul cu carnetul la Casa de Economii. Stultz îi sfătuia pe elevii săi să-şi depună fondurile la Casa de Economii, apoi să piardă carnetul şi să înştiinţeze poliţia de această pierdere. Vor face astfel cea mai bună impresie asupra poliţiştilor, care, ca toţi englezii — popor de negustori —, cîntăresc onorabilitatea unui om după mărimea contului său la bancă. De ce n-ar fi urmat spionii germani sfaturile profesorului lor ? Cum ar fi putut ei bănui că tînărul Hans Stultz era un agent englez, extraordinar de abil, pe care Intelligence Service reuşise să-l strecoare tocmai în centrul şcolar de la Hamburg ? Cum puteau ei să ştie că erau filaţi şi toate „legăturile" lor erau reperate din momentul acelei faimoase vizite la poliţie în legătură cu carnetul pierdut ?

După această mică curățenie, Londra este încredințată că a lichidat organizația de spionaj germană. Berlinul este convins de contrariul, căci legătura radio rămîne stabilită cu cîțiva agenți. Dar aceștia sînt izolați, înfricoșați și mai ales puțini. În 1940, se reîncepe, cu mult curaj, de la zero, sau aproape, folosindu-se de preferință material uman adunat în teritoriile cucerite. Operația, improvizată cum dă Dumnezeu, constă în a trimite într-o țară despre care nu se știe bine cum arată de cînd a început războiul niște oameni care nu puseseră niciodată piciorul pe acolo și care, cel mai adesea, nu vorbeau decît foarte prost limba acelei țări. Toate acestea sînt teribil de romantice și spionii sinucigași care se revarsă asupra Angliei au grandoarea tragică a kamikadzilor japonezi care se aruncă cu aparatele lor asupra navelor inamice ; numai că ei termină în mod grotesc. Un Don Quijotte conceput de Courteline.

Olandezul Karl Meier și germanul Rudolph Waldberg sînt depuși de o navă pe coasta de sud a Angliei, în apropiere de Romney Marsh în noaptea de 2 septembrie 1940. La ora 9 dimineața, Meier bate la poarta unui *pub* [1] și cere o sticlă de cidru. La 10 decembrie 1940 este spînzurat. Nu i se spusese că în Anglia ora legală a deschiderii cafenelelor este ora zece. Waldberg, arestat la douăzeci și patru de ore după Meier, este spînzurat în aceeași zi cu acesta. Nu știa o vorbă englezească, așa că șansele lui de a supraviețui erau limitate.

Charles-Albert Van den Kieboorn, olandez, sosit cu același vas ca precedenții, este spînzurat la 17 decembrie 1940. Fusese debarcat exact la cantonamentul unei unități din Somerset Light Infantry. Întrucît moștenise de la mama sa japoneză o înfățișare de asiatic, lui Kieboorn i-ar fi fost oricum cam greu să treacă neobservat în Marea Britanie.

Un alt spion intră într-un restaurant londonez și, după ce mănîncă dă chelneriței tichetele de alimente cu care fusese aprovizionat din belșug. Berlinul nu știa că în restaurantele engleze nu se cereau tichete.

[1] — birt, cîrciumă (în limba engleză). — *Nota trad.*

Karl Richter, cehoslovac, este parașutat la 13 mai 1942 deasupra ținutului Hertfordshire, între Barnet și Saint-Albans. Rămîne ascuns într-o pădure o zi și o noapte, apoi o ia pe șosea.

Un camionagiu rătăcit se oprește și-l roagă să-i arate drumul. Richter este spînzurat la 10 decembrie 1942. Accentul lui străin n-ar fi trezit bănuiala camionagiului dacă omul ar fi fost îmbrăcat în uniformă militară, căci există trupe cehe în Anglia, dar Berlinul omisese acest lucru.

Karl Theo Drueke, german, Werner Waelti, elvețian, și Vera Erikson, fiică a unor emigranți ruși, sînt transportați cu hidroavionul pînă la coasta scoțiană, în Moray Firth. Ei debarcă în zorii zilei de 30 septembrie 1940 fără să știe prea bine unde se află și merg pînă la cea mai apropiată gară ca să se lămurească. Nu fuseseră preveniți că, din motive de securitate, toate panourile indicatoare dispăruseră din gările britanice. „Unde sîntem ?“ întreabă cu candoare Vera pe un lampagiu bănuitor. Își salvează pielea acceptînd să lucreze pentru englezi. Drueke și Waelti sînt spînzurați la 6 august 1941.

Tot într-o gară s-a demascat și un alt agent. Slujbașul îi spune prețul biletului : *„Ten and six“*. Este vorba de zece șilingi și șase pence, bineînțeles, dar spionul plătește fără să murmure zece lire și șase șilingi, sumă care depășește cu mult prețul celui mai scump bilet de cale ferată. La Berlin, neglijaseră să-l familiarizeze cu moneda engleză.

După această primă recoltă care a dat mult de lucru călăului englez, serviciile germane își schimbă metoda de activitate. Cum spiritul de sacrificiu, împins pînă la sinucidere, nu dădea roade, avea să se facă apel la abilitate. Desigur, este foarte regretabil că cele mai riguroase controale nu reușesc să-i împiedice pe europenii din Rezistență să ajungă în Anglia, cu vasele sau recurgînd la filiera spaniolă, dar acest mare rău ar putea avea și ceva bun dacă prin mulțimea de evadați s-ar strecura cîte un agent camuflat în luptător din Rezistență.

Ideea este ingenioasă. Dar fiindcă germanii nu cunosc de loc condițiile de viață din Anglia, spionii lor continuă să debarce cu aceeași siguranță cu care niște astronauți ar pune pentru prima oară piciorul în Lună. Vor trece luni de zile pînă cînd Berlinul va auzi vorbindu-se de o anumită școală patriotică, și apoi alte luni pînă cînd va afla despre ce este vorba. Între timp, Timmermans și alți cîțiva au fost prinși și spînzurați.

Belgianul Alphonse-Eugène Timmermans, sosit la Londra în aprilie 1942, nu știa că va fi condus la „Royal Victoria Patriotic School", unde treizeci și doi de ofițeri din serviciile de contraspionaj îi cern pe toți nou-veniții, nu știa că bagajele și hainele lui vor fi împrăștiate pe o masă lungă numită „debara", apoi examinate cu lupa ore întregi. Dacă ar fi știut, nu s-ar fi găsit în portmoneul său un plic conținînd pudră de piramidon, vată hidrofilă și niște bețișoare de lemn. În loc să aducă cu el aceste nimicuri de care avea nevoie pentru a scrie cu cerneală invizibilă, le-ar fi putut foarte bine cumpăra într-o farmacie londoneză. Timmermans este spînzurat la 7 iunie 1942, fără măcar ca vînătorii englezi de spioni să aibă nevoie să-i verifice biografia de luptător în Rezistență.

Fusese oare mai plauzibilă povestea lui decît cea a compatriotului său Pierre Neukermann, sosit la Londra la 16 iulie 1943, spînzurat la 8 iunie 1944 ? O scurtă legătură prin radio între Anglia și rețelele belgiene a fost de ajuns pentru a stabili că Neukermann, departe de a face parte din Rezistență, era în realitate un autentic colaboraționist.

Olandezul Mynheer Dronkers este mai norocos : în cazul lui serviciile germane vădesc un pic din acea vervă inventivă care pînă atunci le lipsise în mod dramatic. La 18 mai 1942 ajunge în Anglia pe o barcă de pescari, în tovărășia a doi compatrioți veniți să se angajeze în armatele libertății. Dar Dronkers mărturisește oamenilor de la „Patriotic School" că el nu este animat de idealuri atît de mărețe. Dacă a fugit, a făcut-o fiindcă poliția germană era pe urmele lui pentru o afacere necurată de speculă. Ingenioasă idee, mizînd, pe drept cuvînt, pe simpatia amestecată cu dezgust pe care ți-o inspiră

omul care își etalează fără ezitare rufele murdare. Disprețuit, Dronkers este pe jumătate scăpat. E supus unui interogatoriu obișnuit. Mai întîi, cum și-a procurat barca ? A cumpărat-o de la un pescar întîlnit la Rotterdam. Unde anume ? La cafeneaua *Atlanta*. Mynheer Dronkers este spînzurat la 1 ianuarie 1943. Berlinul nu știa că vînătorii de spioni de la „Patriotic School" erau de naționalități diferite și că fiecare nou-sosit era interogat de un compatriot. Colonelul olandez Pinto, care-l interoghează pe Dronkers, cunoaște orașul Rotterdam și cafenelele acestuia. Or, există aproape aceleași șanse de a întîlni un pescar la *Atlanta*, ca și de a te așeza alături de un barcagiu la *Maxim's* din Paris. Pinto, care era convins că Dronkers era un spion, trebuia să dovedească acest lucru. A dovedit după cincisprezece zile și cincisprezece nopți de muncă istovitoare. Examinînd la microscop cele șapte sute de pagini ale dicționarului anglo-olandez găsit în bagajele omului său, a sfîrșit prin a distinge o infimă înțepătură de ac sub anumite litere. Puse cap la cap, aceste litere destăinuiau două adrese, una la Lisabona, cealaltă la Stockholm, locuri unde Dronkers urma să-și trimită rapoartele.

La 2 mai 1942, Sorensen și echipa sa de patru oameni trec pragul lui „Royal Victoria Patriotic School". Pentru prima oară experții britanici ai contraspionajului vor avea de a face cu experți în spionaj.

Hans Sorensen este asul așilor din Abwehr. În 1936, realizase o „operație *Cicero*" pe scară mică, fotografiind în toate duminicile documentele secrete conținute în casa de fier a consulatului francez din Hamburg, unde era portar. Opera în timp ce consulul era la biserică. În timpul unei vizite a ambasadorului François-Poncet, a reușit să-i subtilizeze lista agenților Biroului II care lucrau în Germania. Apoi a aruncat în aer cîteva vase engleze în porturile Rotterdam și Anvers, pe atunci încă neutre, înainte de a merge să opereze cu succes în Balcani. Șefii Abwehrului nu-l țin de rău pentru singurul lui insucces : n-a reușit să arunce în aer avionul englez care asigura legătura Stockholm—Scoția, același pe care îl luase Vanhove în drum spre eșafod.

Pedro, unul dintre cei doi sabotori care s-au furişat pînă la santinelele suedeze, l-a urmat pe Sorensen în Anglia. Născut în Brazilia, dar de naţionalitate germană, el este tînăr, curajos şi lucrează de mult timp pentru Abwehr. Braun este preţios, căci a trăit la Londra între cele două războaie. Mewe şi Koch, doi duri din Hamburg, completează echipa şi o întăresc. Povestea lor este simplă : au dezertat. Sorensen se săturase de război, Braun sustrăsese bani din casieria unităţii, lui Pedro îi era dor de Brazilia, Mewe şi Koch, cantinieri la regiment, preferaseră s-o întindă înainte de a trebui să dea socoteală.

Începe duelul între spioni şi vînătorii de spioni. *Va dura opt luni.* Englezii apelară la refugiaţi germani antinazişti care veniseră în Marea Britanie încă înainte de 1939. Înarmaţi cu un chestionar de cîteva sute de pagini, aceşti oameni îi supuseră pe suspecţi la interogatorii în formă de cilindru compresor. Lui Sorensen îi sînt prezentate diferite tipuri de rufărie a Wehrmachtului şi este întrebat cînd au fost înzestraţi soldaţii germani cu ele. Englezii o ştiu. O ştie şi el. Afirmă că a servit în Regimentul 388, cantonat pe o insulă a fiordului din Oslo. I se prezintă o fotografie aeriană a taberei Regimentului 388 şi este întrebat dacă poate să identifice diferitele baracamente. Poate. I se întinde altă fotografie, luată în faţa cartierului general german din Oslo. Recunoaşte pe individul din fotografie ? Nu, nu îl recunoaşte.

Hans Sorensen şi-a cîştigat galoanele de maestru-spion, căci chiar el este cel fotografiat de către un agent al Rezistenţei norvegiene în timp ce ieşea de la cartierul general. Rămîne nepăsător în faţa acestei lovituri a soartei. Nu-l zdruncină nici măcar descoperirea că erau toţi filaţi, spionaţi, încă pe cînd se aflau în faza pregătirilor. Curajul îl ajută să iasă triumfător. E drept că fotografia îl înfăţişează pe el, dar este destul de vagă pentru ca un dubiu să dăinuie. Oamenii de la „Patriotic School“ sînt, fără îndoială, convinşi că au de-a face cu spioni, dar nu sînt în stare să furnizeze tribunalului dovada. În luna decembrie ei abandonează. Dar Sorensen, Braun, Mewe şi Koch vor termina războiul într-un lagăr de internare, în timp ce Pedro va fi trimis în Brazilia pe cheltuiala maiestăţii sale. Ast-

fel cea mai bună echipă a Abwehrului este redusă la neputință. Oare faptul de a-l fi păcălit măcar o dată pe călăul englez este cel puțin un succes defensiv pentru organizația germană ? Nici măcar. A fost o simplă întîmplare că spionii, avînd o acoperire solidă, au putut răspunde fără să se poticnească. Sorensen și echipa lui încercaseră și în cursul iernii precedente să ajungă în Scoția pe un vas, dar, surprinși de furtună, fuseseră nevoiți să se întoarcă din drum după douăsprezece zile groaznice. La data aceea Sorensen nu știa nimic despre Regimentul 388, despre barăcile sale și despre rufăria sa. Dacă nu s-ar fi stîrnit furtuna, ar fi fost spînzurat. Faptul că operația a fost amînată cu șase luni i-a permis, la fel ca celorlalți, să-și pună la punct acoperirea, rămînînd un timp suficient în insula fiordului din Oslo.

Numai norocul i-a salvat [1].

Toată operația, de altfel, pornise de la un postulat greșit. Organizatorii săi nădăjduiseră că Sorensen și echipa lui vor putea să se angajeze în unitățile speciale de geniu britanice : aflaseră că unii germani antinaziști serveau în aceste unități. Dar nu știau că numai refugiații veniți în Anglia *înainte de 1939* puteau intra în ele și că Sorensen cu oamenii lui, chiar

[1] Fără a vorbi despre acoperirea pe care o aveau agenții aliați trimiși pe teritoriul ocupat, care atingea perfecțiunea datorită indicațiilor furnizate de organizațiile de Rezistență locale, este interesant să observăm că între septembrie 1944 și aprilie 1945 O.S.S.-ul american a parașutat în Germania 84 de spioni *îmbrăcați în uniforme germane.* Falsa lor calitate de soldați ai Wehrmachtului le ușura deplasările și le sporea posibilitățile de investigație, dar era, bineînțeles, nevoie de o pregătire tehnică mergînd pînă la cel mai mic amănunt. Pe livretul militar al fiecărui agent trebuiau, mai ales, să figureze diversele unități unde se pretindea că și-a făcut serviciul începînd din 1939, garnizoanele succesive și semnăturile, perfect imitate, ale diferiților comandanți ai acestor unități. Cu toate neîncetatele controale efectuate de jandarmeria germană și de SS în goana lor după dezertori, numai doi agenți din optzeci și patru au fost trădați de actele lor. Un altul abia a scăpat de plutonul de execuție : livretul său militar, prea bine pus la punct, trezise bănuiala unor jandarmi germani, care nu văzuseră niciodată acte atît de perfecte. În cele din urmă fu eliberat. (Vezi în colecția *Războiul secret : O.S.S.* de Stewart Alsop și Thomas Brader.)

dacă ar fi ieşit cu fruntea sus de la „Patriotic School“, tot n-ar fi fost primiţi.

Să admitem, totuşi, că ar fi fost primiţi : în ce măsură ar fi avut ei libertatea de acţiune necesară pentru a duce la bun sfîrşit o activitate de spionaj sau de sabotaj ? Sorensen pusese această întrebare şefilor săi, dar aceştia i-au răspuns că ar putea lucra în timpul permisiilor de la sfîrşitul săptămînii. Admirabil răspuns ! Serviciile secrete germane consacrau un tip de agent necunoscut pînă atunci : spionul de duminică.

LILY CHEAMA ABWEHRUL

Ce este Hans Schmidt, dacă nu un spion de duminică ? Tînărul danez pe care îl servea odinioară Vanhove la hotelul *Metropol* mai este, fireşte, şi mîndria Abwehrului, perla rară care, de aproape patru ani, scapă de capcanele contraspionajului, agentul care a reuşit să se asimileze într-aşa măsură cu englezii, încît s-a căsătorit cu o femeie de-a lor, devenind şi tată al unui supus al regelui.

Dar această securitate a fost obţinută cu preţul eficienţei. Cufundîndu-se în masa englezilor, spionul se ascundea de privirile vînătorilor de spioni, dar, la rîndul lui, pierdea posibilitatea de a observa, de la distanţă, mişcările inamicului. Cum ar putea rîndaşul Hans Schmidt să descopere ce se urzea prin birourile din Londra ? În timpul săptămînii munceşte pe tractorul său. Sîmbăta, împinge căruciorul fiului său englez. Numai duminica şi în zilele de tîrg poate să părăsească cîmpul şi să arunce o privire mai îndeaproape în lumea mare. Concentrările de trupe ? Faimoasa alternativă : sud-est = Pas-de-Calais, sud-vest = Normandia ? Desigur, dar nu este chiar atît de simplu. Anglia este înţesată de trupe pînă la refuz. De la coasta de sud pînă în Scoţia, nu poţi merge o oră fără să nu dai de sîrmele ghimpate care împrejmuiesc o tabără militară. În februarie 1944, experţii genişti au declarat că în toată Anglia nu mai există un singur teren potrivit pentru instalarea

unui aerodrom, și printre aviatori circulă o glumă devenită clasică : ei spun că poți să străbați cu avionul insula de la un capăt la altul și să n-ai unde ateriza.

Chiar dacă invazia are ca obiectiv regiunea Pas-de-Calais, sud-vestul Angliei va fi plin de soldați. Și invers, dacă va fi aleasă Normandia, sud-estul nu se va goli de trupele sale : sînt atîtea, că nu mai au unde să fie plasate. Pentru ca pe baza dispozitivului militar din Marea Britanie să afli intențiile șefilor aliați, ar trebui să știi unde se află cei mai buni generali, diviziile cele mai bine echipate și mai călite, unitățile blindate antrenate special pentru asaltul plajelor.

Nu-i imposibil, în orice caz e mai puțin greu decît să obții un permis de trecere Bigot pentru a intra într-un birou Bigot și a sustrage documente Bigote. Dar rîndașul Hans Schmidt nu o poate face. Chiar dacă nu s-ar fi aruncat în brațele ospitaliere ale călăului englez, spionii germani trimiși în Marea Britanie tot nu ar fi putut-o face. Părăsiți ca niște copii pierduți, fără punct de sprijin, fără legături, cum ar fi putut avea acces la izvoare de informații valabile ? Pitindu-se în vreo ascunzătoare, s-ar fi mărginit să noteze numărul tancurilor, camioanelor și al soldaților care trec pe sub ferestrele lor. Cam aceasta este ceea ce poate face Hans Schmidt la fermă sau cînd se duce la tîrg. În cel mai bun caz, agenții germani puteau fi echivalentul spionilor mărunți ai Rezistenței. Dar ei nu sînt decît o mînă de oameni, pe cînd ceilalți reprezintă o armată. Puse cap la cap, informațiile neînsemnate furnizate de fiecare membru al Rezistenței dau, pînă la urmă, tabloul complet și amănunțit al forțelor germane aliniate de-a lungul Zidului Atlanticului. Dimpotrivă, informațiile transmise numai de Hans Schmidt sînt prea fragmentare pentru ca Berlinul să-și poată face măcar o idee aproximativă despre dispozitivul aliat.

Mai exact : ele ar trebui să fie. Căci, printr-un miracol de ingeniozitate care-i uluiește pe șefii săi, Schmidt înlătură toate inconvenientele pe care analiza teoretică le deduce din situația sa de rîndaș. Reușind acolo unde un banal spion mărunt nici măcar n-ar încerca, el dă informații bogate și semnificative asupra concentrărilor de trupe ale aliaților. Știe unde sînt cei

mai buni şefi, cele mai puternice unităţi, diviziile blindate. Poate că, în definitiv, Hans Schmidt va fi capabil să descopere secretul planului de invazie...

Dar pentru această mare problemă Berlinul contează mai ales pe Lily Sergheiev. Fata lucrează într-un minister englez. Prin verişoara ei, care face parte din înalta societate, ea este în legătură cu aceşti ofiţeri de stat-major despre care germanii încă nu ştiu că se numesc Bigoţi. Este frumoasă, vioaie, abilă. În aprilie 1944, după masacrul agenţilor de către contraspionajul englez, toate nădejdile serviciilor secrete germane se îndreaptă spre Lily Sergheiev.

Lily coborî din maşină împreună cu ceilalţi trei. Noaptea de 16 aprilie era rece, duşmănoasă. Ştia că se află la Hampstead, o suburbie a Londrei, dar Maria nu-i dăduse adresa exactă. Maria nu vorbea niciodată mai mult decît era nevoie. Maria părea că-şi dă multă osteneală pentru a fi întocmai aşa cum o arăta înfăţişarea ei rece : un corp fără graţie, un chip aspru cu ochi cenuşii, migdalaţi şi o coadă prinsă la întîmplare. Numele ei era Mary, bineînţeles, dar Lily prefera să-i spună Maria, ca să-l mai îndulcească.

Se depărtară de maşină, în întunericul total al camuflajului, bărbaţii înainte, femeile în spatele lor. Lily o luase pe Maria de braţ. Simţea sub degete blana mantoului. Era ozelot sau leopard ? De luni de zile, Lily ar fi vrut s-o întrebe, dar întrebări de acest gen nu se puteau pune Mariei. După cîţiva paşi, Russel şi Ronney se opriră în faţa unei bariere şubrezite, care cedă, scîrţîind, sub apăsarea lor. Intrară toţi patru în grădină. Pietrişul aleii le scrîşnea sub tălpi. Apoi Russel aprinse lampa electrică şi fasciculul de lumină scăldă o clipită faţada unei case mari cenuşii.

— Aici este — zise Russel stingînd lampa.

Avea un aer calm şi meticulos, un obraz rotund de om cumsecade, ochii rotunzi, un nas ca o trompetă şi o puzderie de coşuri pe obraz. Un elev tocilar chinuit de primăvară. Ronney, dimpotrivă, era mic, sfrijit, cu un chip palid şi nasul

proeminent, iar părul blond îi cădea pînă peste guler. Nici unul n-avea mai mult de 30 de ani.

Russel apăsă pe butonul sonerici, iar țîrîitul ei răsună în vestibul. Apoi se așternu tăcerea. Nimeni nu venea să deschidă.

— Ce facem ? — întrebă Maria

— Nu înțeleg — murmură Russel. — A spus că va fi aici.

Se retraseră cîțiva pași privind în sus, scrutînd fațada.

— Ascultați !

Sus, îndărătul unei ferestre închise de la primul etaj, un om dormea ; îl auzeau sforăind. Russel se repezi la sonerie și o făcu să zbîrnîie mai multe secunde în șir. Cînd ridică degetul de pe buton, omul continua să sforăie. Ronney se aplecă, luă un pumn de pietriș și îl aruncă în fereastră. Pietrișul izbi cu zgomot geamul, fără a-l tulbura însă pe cel care dormea.

— Ne pierdem vremea — zise Maria. — Se face prea tîrziu.

— Așteptați-mă aici — ordonă Russel. — Voi încerca să-l chem de la o cabină telefonică.

Se depărtă în goană. După vreo zece minute soneria monotonă a telefonului răsună în casă. Lily, Maria și Ronney se îngrămădiră în fața ușii, dar soneria amuți și se auzi din nou sforăitul.

— Sînt ferestre la parter — spuse Lily. — Am putea sparge un geam și întoarce mînerul...

Ceilalți doi răspunseră sec că în Anglia nu se procedează în felul acesta. Era limpede că-i scandalizase, dar Lily era prea obosită pentru a se tulbura. Se sprijini tremurînd de zidul de piatră. De cîteva săptămîni, durerile nu-i mai dădeau pace. Și avea impresia că va orbi. Cel mai mic efort fizic îi devenise de nesuportat și, în timp ce așteptau consternați întoarcerea lui Russel, nu-și putea alunga gîndul că nu se poartă frumos cu ea și că i s-ar fi putut cel puțin evita calvarul acestei nopți.

Russel se întoarse lac de apă. Se aruncă asupra ușii și începu să lovească cu pumnul. Cînd obosi, îi luă Ronney locul. Maria îi privi cum se istoveau zadarnic, apoi spuse cu o voce uscată :

— Ajunge. N-are rost să trezim vecinii. În tot cazul în curînd ora fixată va fi depășită.

După o ultimă privire spre fațada cenușie, îi întoarseră spatele și porniră spre barieră. Deodată se petrecu ceva foarte neașteptat și foarte comic: auziră deschizîndu-se o fereastră și o voce răgușită care întreba: „Cine-i acolo? Cine șușotește?"

Russel rostește un nume și omul deschide. Lily, trasă de Ronney, împinsă de Maria, nici n-are timp să-l vadă... Se năpustesc pe scară, ajung pe palierul primului etaj, se înfundă în prima odaie la stînga. Este o cameră mică, urît mobilată. Pe masă: un post emițător.

— Instalează-te repede! — strigă Russel.

Lily își potrivește casca, plasează cuarțul în emițător și începe să trimită indicativul ei de apel: AK-AK-AK... Maria șade alături de ea cu ochiul fixat pe cronometru. Și spune: „Acum! Începe!" Russel întinde fetei textul primului mesaj pe care-l va emite de la sosirea ei la Londra. Își plimbă degetele pe manipulator. A transmis jumătate din text, cînd, deodată, chipul i se crispează. Ochii i se închid. Maria o întreabă neliniștită:

— Ce ai? Nu ți-e bine?

— Ochii. Nu prea văd.

— Nu te enerva.

Cei doi bărbați se agită, se învîrtesc. Lily reia transmisia. Închide din nou ochii.

— Doar n-o să leșini?

— Nu, iertați-mă.

Bate ultima literă a ultimului cuvînt, își smulge casca și, hohotind, se aruncă pe pat. Explicația crizei ei de nervi e legată de două cifre: trei ani de eforturi cumplite pentru a ajunge la această emisiune, încă șaizeci de zile de trăit, după spusele medicilor.

Maria, Russel și Ronney aranjează materialul. Pentru ei este o seară obișnuită. Nu-i pentru prima oară că Intelligence Service, unde lucrează ei, intră în legătură prin radio cu Abwehrul.

Hans Schmidt, bunăoară, emite de trei ani sub supravegherea ofițerilor britanici, care l-au prins și i-au schimbat orientarea. Tînărul danez nu participă la efortul agricol al englezilor — de fapt, n-a călcat în viața lui în faimoasa fermă din sud-vest. Instalat cu nevastă și copil într-o căsuță din suburbiile Londrei, duce o existență pașnică. Singura lui activitate constă în emiterea unor mesaje pregătite cu grijă în birourile Intelligence Service-ului pentru a intoxica Berlinul.

Dacă Schmidt mai este în viață, o datorește unei benzi de magnetofon păstrate în arhivele Abwehrului. Căci fiecare radiotelegrafist are ritmul lui, tușa lui particulară, ceea ce tehnicienii denumesc „semnătura" lui. Comparînd emisiunile unui spion cu banda-etalon, înregistrată înainte de plecarea lui, este foarte lesne să te asiguri de identitatea agentului care emite. Englezii nu pot să-l spînzure discret pe Hans Schmidt și să instaleze un alt radiotelegrafist în fața postului său. Nu-i poți da pe mîna călăului pe toți spionii adunați în timpul marii razii din luna septembrie 1939, elevii ghinioniști ai lui Hans Stultz, dacă ai de gînd să te servești de ei pentru a-i intoxica pe germani. Cei mai duri au fost înlăturați, cei mai slabi au devenit agenți dubli. De ce oare tristul Vanhove va fi spînzurat, el care ar fi fost oricînd gata să devină un agent dublu, triplu, cvadruplu ? Pentru că în paradisul echivoc al agenților descoperiți sînt mulți chemați și puțini aleși. Vanhove nu posedă un post emițător și trebuie să-și expedieze mesajele la o „cutie de scrisori" portugheză. Prea lung, prea complicat. Nici radiotelegrafiștii nu scapă întotdeauna teferi. După ce l-au prins pe Meier, căruia îi plăcea atît de mult cidrul, englezii anunță capturarea lui și publică în ziarele lor fotografia materialului său de emisiune. Scopul e, în primul rînd, de a întreține „spionita" acută, care bîntuie în Anglia și complică existența agenților germani, precum și de a pune în valoare pe agenții dubli despre care inamicul crede că mai sînt în libertate. Succesul întrece orice speranță. Berlinul, impresionat de zdrobitoarea proporție a agenților demascați, îi consideră pe cei care au izbutit să scape din ghearele contraspionajului drept niște supraoameni. Nu sînt surprinși că rîndașul Hans

Schmidt furnizează informații atît de importante și de variate. Poate doar dac-ar afirma că a fost primit la Buckingham Palace Berlinul ar începe să se îngrijoreze...

Uneori, paradisul nu este decît un purgatoriu nesigur. Englezii au aranjat ca un agent dublu să emită mesaje în care spunea că a pus mîna pe niște documente senzaționale, dar n-are cum să le transmită la Berlin. Amiralitatea germană a trimis un submarin. Cele două torpiloare engleze care au venit la întîlnire l-au scufundat. Agentul, compromis, a fost expediat în infern.

Acest lucru nu i se va întîmpla Lilyei Sergheiev. Încă din 1943, în timp ce străbătea Spania în drum spre Anglia, făcuse o vizită discretă la consulatul britanic din Madrid. I-a explicat reprezentantului local al Intelligence Service-ului că încă din 1940 vrea să ajungă la Londra pentru a ajuta la eliberarea Franței, dar n-a vrut să vină cu mîinile goale. Avînd acest scrupul, ea aduce englezilor încrederea pe care Abwehrul o pusese în ea [1].

Era o zestre frumoasă. Ar fi fost și mai frumoasă dacă Lily ar fi dispus de un post emițător, indispensabil pentru a-i intoxica pe germani, repede și cu folos. De aici a pornit și ideea călătoriei în martie trecut la Lisabona, după ce îi scrisese lui Kliemann, șeful ei de misiune, că i-ar trebui un post emițător.

Se dusese cu inima strînsă la întîlnirea din Piața Pombal. Să i se fi întins o cursă? Germanii au descoperit-o și urmau s-o execute? Brutalitatea răpirii ei în mașină o împietrise. Cîteva secunde înainte de a-l recunoaște pe bravul căpitan de pe *Adel Traber*, era convinsă că era răpită pentru a fi răpusă. Cum putea Lily Sergheiev să-și închipuie că ea era mîndria șefilor ei germani, complet stupefiați cînd o vedeau circulînd oricînd avea chef între Anglia și continent, și că reprezenta cea mai mare speranță a lor de a putea cîștiga victoria hotărîtoare

[1] Lily a ținut de la început un jurnal intim. Din punct de vedere profesional, era o gravă imprudență, care-i punea viața în pericol. Dar această greșeală, care, pînă la urmă, n-a avut nici o consecință supărătoare, va permite cititorilor *Jurnalului lui Lily Sergheiev* să cunoască un document rar: memoriile unui agent dublu.

în războiul secret ? Maiorul Kliemann era cum nu se poate mai fericit să aducă personal acestui agent excepțional un emițător. La rîndul lor, taciturnii ofițeri ai serviciilor secrete engleze au considerat ca o glumă foarte reușită faptul că germanii înșiși furnizau instrumentul propriei lor intoxicări... Și cum Lily gustase, ca pe o ultimă sărbătoare, blîndețea primăverii portugheze, se poate spune că întîlnirea de la Lisabona a dat completă satisfacție tuturor participanților.

Berg și Klausen, dimpotrivă, constituie în permanență o problemă dintre cele mai agasante pentru serviciile secrete germane. Se știe la Berlin că parașutistul însărcinat să facă lumină în această chestiune își fracturase piciorul la aterizare și fusese arestat. Acest lucru s-a aflat dintr-un mesaj trimis de cei doi norvegieni. Erau furioși. Amenințară că vor lăsa totul baltă dacă se va mai trimite un alt agent în sectorul lor. Înmărmurit și plictisit la culme, Berlinul trebuie totuși să recunoască că au dreptate : dacă parașutistul ar fi vorbit, cei doi norvegieni ar fi fost în pericol de moarte.

Dar defăimătorii lor sînt mai porniți ca oricînd. În primul rînd, cum au aflat agenții Berg și Klausen că un parașutist fusese arestat ? Berlinul primește prin intermediul capitalelor neutre ziarele engleze. Nu se scrisese nimic despre capturarea unui spion în Scoția. Tăcere desăvîrșită. Dacă norvegienii știau despre acest lucru, nu putuseră afla decît de la serviciile engleze și acest lucru demonstrează trădarea lor.

E posibil, dar nu e sigur. De ce i-ar fi pus englezii pe agenții dubli să emită un mesaj de protest ? Nimic nu-i obliga. Dacă erau hotărîți să reacționeze, ar fi fost mult mai inteligent să-l pună pe parașutistul prins să trimită el la Berlin un raport garantînd sinceritatea agenților Berg și Klausen. Cît despre modul în care aceștia aflaseră despre captură, este, fără îndoială, foarte simplu. Omul fusese parașutat în regiunea lor. Arestarea lui stîrnise probabil oarecare vîlvă în rîndurile populației locale și nu este de mirare ca ei să fi auzit vorbindu-se de acest caz.

Atunci ? Sînt agenţi simpli sau agenţi dubli ? Nu se ştie nimic. Totul se învîrteşte în cerc.

După douăzeci de ani, misterul persistă. Dacă Berg şi Klausen au reuşit să se sustragă timp de patru ani serviciului de contraspionaj, după război nu s-au lăudat cu isprava asta. Dacă englezii i-au arestat şi i-au atras de partea lor, serviciile engleze au ştiut să păstreze secretul. Datele statistice sînt împotriva norvegienilor. Confraţii lor întru spionaj nici n-apucau să pună bine piciorul în Anglia şi erau arestaţi, demascaţi, recrutaţi sau spînzuraţi. Şi aceştia doi să fi rezistat patru ani ? Greu de crezut. Există însă un amănunt care pledează în favoarea lor, deşi nu i se poate da o prea mare importanţă. Berg şi Klausen hoinăresc prin landele scoţiene în tot cursul anului 1944. Şi totuşi nu aici pot ei spera să descopere secretele invaziei. Dar se simt în siguranţă şi refuză să coboare în sud. Asta sună a adevăr. Mai mult încă : dacă ar fi fost prinşi şi recrutaţi de către englezi, aceştia i-ar fi pus, desigur, să anunţe la Berlin că vor părăsi Scoţia pentru a ajunge pe coasta de sud a Angliei. Dacă se urmărea intoxicarea, era necesar ca germanii să rămînă convinşi că Berg şi Klausen erau în măsură să obţină informaţii cu privire la viitoarea invazie.

Şi englezii ar fi făcut-o dacă ar fi putut. In aprilie 1944 se desfăşura cea mai mare operaţie de intoxicare din toate timpurile. Lily Sergheiev şi Hans Schmidt sînt cei doi piloni ai ei, dar la ea participă întreaga tristă cohortă a agenţilor recrutaţi din 1940. Se folosesc pînă şi spionii imaginari, care nu există decît în fişele Berlinului, bunăoară acest funcţionar superior englez care transmite informaţii multe şi false lui *Aloysius,* ataşat militar ungar într-o capitală neutră şi agent al serviciilor secrete germane.

Aceasta are la bază un postulat a cărui forţă a fost adeseori demonstrată : cea mai bună apărare este atacul. Operaţia Bigot este defensivă. Scopul este de a apăra secretul planului *Overlord.* În mod raţional, nu se poate spera într-un succes total. Dar, în loc să se mărginească la înregistrarea pasivă a succeselor germane, se va trece la o contraofensivă. Obiecti-

vul : inundarea dușmanului cu știri false. Să fie înșelat în privința datei invaziei. Și în primul rînd să fie făcut să creadă că debarcarea nu va avea loc în Normandia, ci în Pas-de-Calais.

Operația se numește *Fortitude,* ceea ce înseamnă „tărie sufletească". Numele este bine ales. Pentru șefii aliați, chinuiți de perspectiva unor neașteptate concentrări de divizii inamice în Normandia, nu există un ajutor moral mai bun decît această operație, care se va strădui să fixeze trupele de elită germane la o depărtare de trei sute de kilometri de plajele de debarcare.

Leonard Cheschire îți poate depune o bombă pînă și într-o batistă. La 25 de ani este cel mai tînăr colonel din aviația engleză. Grupul său de bombardiere, nr. 617, este o unitate autonomă, rezervată unor misiuni speciale. La 16 mai 1943, „trăgătorii de elită" din grupul 617 au reușit strașnica faptă eroică de a arunca în aer barajele Ruhrului dînd drumul la 330 de milioane de tone de apă, care s-au rostogolit ca o maree înaltă asupra orașelor și satelor, au inundat minele de cărbuni pe o zonă de 80 de kilometri, au acoperit aerodroamele, au distrus 125 de uzine, au înecat 25 de poduri și 1 300 de persoane. Pentru a dezlănțui acest apocalips, piloții englezi fuseseră nevoiți să zboare în linie dreaptă deasupra obiectivului, la 20 de metri deasupra lacurilor, fără să poată devia de la această traiectorie rigidă, care îi expunea tirului artileriei antiaeriene. Dacă s-ar fi abătut cu un singur metru, bombele lor speciale ar fi fost lipsite de orice eficacitate. Din 19 aparate 11 nu s-au mai întors, dar deficitul în producție pe care l-a avut de suferit industria germană, lipsită de curent electric, echivala cu munca furnizată de 100 000 de muncitori timp de șase luni.

După această ispravă, grupul de bombardiere 617 a pus la punct o operație deosebit de primejdioasă, care consta în a lansa în picaj un cvadrimotor greu pentru a arunca la 150 de metri de sol o bombă incendiară drept asupra obiectivului. Mergînd cu aparatul pînă la limita posibilităților sale, aducîn-

du-l pînă în gura tunurilor antiaeriene, pilotul nu știe niciodată dacă va putea readuce aparatul pe linia de zbor. Fiecare picaj este o prinsoare. Chiar dacă este pierdută, merită sacrificiul, căci incendiul stîrnit de bom' „marchează" obiectivul mai bine decît rachetele luminoa' asmute din nou asupra lui escadrele de bombardiere.

.n primăvara anului 1944 ranța devine o nicovală asupra căreia aviația aliată izbește fără încetare. Eisenhower vrea să izoleze nord-vestul țării, distrugînd podurile și nimicind căile ferate, astfel încît germanii să nu poată aduce întăriri după realizarea debarcării. El numește această operație „încarcerarea", deoarece este vorba de a transforma regiunea într-o închisoare cît mai ermetică cu putință. Englezul Harris și americanul Spaatz, șefii aviației de bombardament aliate, au combătut cu violență proiectul. În primul rînd, sînt convinși că vor cîștiga ei singuri războiul strivind Germania sub un covor de bombe. Franța înseamnă o pierdere de timp. Mai ales, ei nu cred în eficacitatea unei acțiuni asupra liniilor de comunicație : poduri, viaducte și căi ferate nu oferă decît ținte înguste, greu de nimerit. Eisenhower a înlăturat aceste critici : el vrea să vadă „încarcerarea".

Urma să vină ceasul acțiunii pentru 617. „Trăgătorii de elită" ai lui Leonard Cheschire sînt, ziua, cei mai buni țintași ai cîmpului aliat și noaptea cei mai eficienți dintre cei „care marchează".

Dar la 29 aprilie, atunci cînd ofensiva aeriană se dezlănțuie asupra Franței, Cheschire este convocat la cartierul general al diviziei sale. I se aduce la cunoștință că în cursul săptămînilor viitoare grupul său nu va lua parte la nici o operație. Va face antrenament. Cheschire nu înțelege. Grupul 617 la antrenament !... I se precizează că este vorba de o misiune specială în legătură cu debarcarea. În ziua Z, din toate misiunile încredințate aviației, misiunea grupului de elită 617 va fi cea mai importantă.

Ciudat lucru : nu va trebui să arunce nici o bombă.

Sărmanul Walther Schellenberg ! Pe cînd era student la Universitatea din Bonn se delectase cu studierea aprofundată a Renașterii italiene. Îl fascina vitalitatea brutală a acelei epoci, cu intrigile și galeria ei de portrete viu colorate. Zece ani mai tîrziu, studentul palid și firav era șeful serviciilor secrete unificate ale celui de-al III-lea Reich, dar avea impresia că n-a părăsit Renașterea italiană decît pentru a se lansa într-o lume extravagantă, care prezenta toate inconvenientele Renașterii, fără a-i oferi frumusețile și — de ce n-am spune-o ? — se săturase pînă peste cap de personalitățile ieșite din comun.

Vizita aceasta la reichmareșalul Göring, de pildă... Schellenberg se dusese la el să-i ceară ca „Institutul de cercetări" care-i purta numele să fie integrat în serviciile de informații, în loc să depindă de Luftwaffe. Această modificare părea logică, deoarece „Institutul de cercetări Hermann Göring" era, de fapt, cel mai perfecționat post de ascultare din lume. El permitea să se înregistreze automat orice conversație telefonică din Europa ocupată. Prindea și intercepta legături radiotelegrafice la distanțe considerabile. Faptul că acest excelent instrument de spionaj și de contraspionaj să găsea în mîinile armatei aerului, care n-avea ce face cu el, era, desigur, o anomalie, și conștiinciosul Schellenberg voia să remedieze lucrurile.

Introdus în holul de intrare de la *Karinhall*, somptuoasa reședință de vară a reichmareșalului, Schellenberg îl așteptă admirînd mobilele antice și covoarele de lînă fină. Aștepta, răbdător, de o jumătate de oră, cînd o ușă glisantă se deschise brusc, lăsînd să treacă un bărbat voluminos, costumat în patrician roman : era Göring. Cu gura căscată, Schellenberg privea cu uimire toga, sandalele și bastonul de mareșal, apoi își urmă gazda într-o încăpere vecină. Instalat pe un fel de tron, expuse problema cît se pricepu mai bine, în timp ce Göring, așezat în fața unei cupe umplute cu perle și diamante, lua bijuteriile în mînă și le lăsa să cadă din nou în șuvoi, cu o pri-

vire extaziată. Întrevederea fu scurtă și „Institutul de cercetări" rămase sub dependența aceleiași Luftwaffe.

Ernst Kaltenbrunner, în alt stil, iese și el din banal. Succesorul lui Heydrich în fruntea serviciilor de poliție și de spionaj naziste este superiorul ierarhic al lui Schellenberg. Un metru și nouăzeci, umeri de port-avion, ceafă țeapănă, bărbia ascuțită, ochi mici cu privire de năpîrcă, un chip brăzdat de cicatrice vinete : Frankenstein. Sub acest înveliș se ascunde una dintre cele mai remarcabile lipse de inteligență.

În fiecare dimineață pe la ora unsprezece, Schellenberg își ia inima în dinți și se prezintă la raport. Îl găsește pe Kaltenbrunner în halat sau aproape, căci uriașul cu ficatul lui de argilă nu se scoală niciodată înainte de ora zece și jumătate. De cum intră Schellenberg, șeful lui, cu o grabă de bețivan veritabil, scoate dintr-un dulăpior o sticlă de coniac și două pahare. Trebuie să ciocnească. Schellenberg nu suportă alcoolul la unsprezece dimineața. Pentru șeful serviciilor de informații ale celui de-al III-lea Reich a sosit clipa cea mai penibilă : va încerca să golească paharul pe covor, fără să observe Kaltenbrunner. Îl trece o nădușeală rece. A reușit. Urmează raportul asupra problemelor curente. Kaltenbrunner ascultă fără să clipească, privirea sa tulbure de bețivan este pierdută în depărtări, chiar cînd se silește să-și fixeze interlocutorul, iar trăsăturile sale imobile nu exprimă decît admirabila nepăsare a cretinului satisfăcut. Dacă i se pune o întrebare, păstrează mai întîi o tăcere prelungă, apoi izbește cu pumnul în masă. Mîinile sale nu sînt mici și fine decît în raport cu statura sa, ceea ce înseamnă că au totuși dimensiuni impresionante, — „adevărate labe de asasin", spunea Canaris. Un strat gros de nicotină, urmă a celor o sută de țigări pe care Kaltenbrunner le fumează zilnic, îi învelește degetele. Izbind cu pumnul în masă, începe să vorbească. Schellenberg e numai urechi, căci dicțiunea superiorului său este deformată din pricina dentiției putregăite. În afară de faptul că nu lasă să treacă decît o bolboroseală de cuvinte greu de înțeles, cioturile dinților lui Kaltenbrunner răspîndesc un miros neplăcut. Intensificat și de duhoarea alcoolului și a tutunului, acest miros amărăște viața

tuturor celor din jurul lui. Dar nimeni nu mai speră să-l determine pe Kaltenbrunner să meargă la un dentist. Nici chiar Himmler, cu toate somațiile, destul de aspre, nu a reușit. Ar trebui ca Hitler să dea un ordin. Nimeni nu-și amintește ca vreodată Kaltenbrunner să nu se fi supus unui ordin al zeului lui.

Schellenberg nu este nevoit să asculte neapărat ordinele lui Kaltenbrunner. Îl poate ocoli pe bețiv și să bată la ușa lui Himmler, la care are intrare liberă și care îl numește afectuos „copilul său preferat". Reichführerul Himmler, ministrul afacerilor interne, șeful suprem al SS-ului, este, după Hitler, personajul cel mai puternic din Germania.

Conștiincios, grijuliu cu animalele și cu bunii arieni, acest funcționăraș, de un romantism pasionat, are capul plin de himere, chiar și atunci cînd se bălăcește în baia de sînge minuțios organizată prin grija lui. Este convins că este o reîncarnare a regelui Henric I Păsărarul, care a domnit peste popoarele germanice în secolul al XI-lea și al cărui cult îl cultivă printre SS-iștii săi. Creierul lui greoi, dar inventiv, clocotește de proiecte originale. Astfel, de îndată ce se va obține victoria finală, are un plan gata făcut pentru Rusia. Va fi feuda seniorilor SS, care vor trăi în comunități militare, organizate după modelul vechii cavalerimi teutone. Tehnica modernă, trivială și avînd darul de a-i moleși pe oameni, va fi izgonită din aceste comunități, care nu vor folosi în special nici un mijloc de comunicare mecanică. Avioanele, tancurile, mașinile și trenurile vor fi înlocuite printr-o rasă cavalină special adaptată la climatul de acolo : „calul stepelor". Profesorul Schaeffer, savant de mare renume, a fost însărcinat să creeze, prin cele mai ingenioase încrucișări, „calul de stepă" ideal. I s-au furnizat cai pur-sînge aduși din toate colțurile lumii. Și chiar în 1944, atunci cînd Armata Roșie este departe de a fi împinsă pînă la Urali, Heinrich Himmler se duce regulat să viziteze herghelia profesorului în Alpii austrieci.

Pe Schellenberg aceste ciudățenii blînde îl deranjează mai puțin decît încrederea fanatică acordată de Himmler magi-

cienilor, spiritiştilor, experţilor în zaţ de cafea, astrologilor şi iluzioniştilor de tot felul. Aceştia trecuseră chiar de curînd prin unele peripeţii. Făcuţi răspunzători de escapada în Anglia a clientului lor Rudolf Hess, în 1941, din ordinul lui Heydrich ei au fost aruncaţi în lagăre de concentrare. În 1943, după arestarea lui Mussolini de către guvernul Badoglio, Himmler i-a scos pentru a descoperi locul unde era deţinut Ducele.

Uluiţi de această schimbare bruscă a destinului, pe care darul lor de a ghici viitorul nu-o prevăzuse, patruzeci din cei mai buni şarlatani ai Germaniei se treziră smulşi din infern şi cufundaţi în „deliciile Capuei". Îmbrăcaţi încă în zdrenţele lor, ei fură instalaţi într-o vilă somptuoasă din Wannsee, rezervată de obicei musafirilor străini importanţi, unde li se serviră ospeţe stropite cu cele mai bune vinuri din Europa. Primul care va reuşi să descopere unde este închis Mussolini va fi pus în libertate şi va primi un premiu de o sută de mii de mărci. De comun acord, tehnicienii ocultismului hotărîră să procedeze cu o încetineală înţeleaptă.

Între timp, agenţii lui Schellenberg găsiră urmele lui Mussolini, cu atît mai uşor cu cît plăteau o avere pentru cea mai mică informaţie (lirele britanice, împărţite cu atîta dărnicie, erau false). Dar, dacă era uşor să descoperi că Mussolini era deţinut pe insula Maddalena, adevărata dificultate consta în a-l încunoştinţa pe Himmler, căci acesta nu avea încredere decît în magicienii lui. A trebuit să se recurgă la o savantă punere în scenă, şi în cele din urmă reichführerul primi revelaţia din gura unui bătrîn mag, chel şi burtos, un virtuos al transelor hipnotice [1].

Episodul nu constituie o excepţie. De multe ori, Schellenberg va trebui să scoată din mînecă un astrolog înspăimîntat pentru a-l convinge pe Himmler să ia o hotărîre cu care nu este de acord. Dar aceste complicaţii înseamnă o pierdere de vreme, de energie şi provoacă nemulţumire. Secretul zilei Z :

[1] Operaţia amfibie organizată de Otto Skorzeny asupra insulei Maddalena se produse prea tîrziu : Ducele fusese transferat pe vîrful Gran Sasso. Oamenii lui Schellenberg îi dădură din nou de urmă.

Schellenberg n-ar fi surprins dacă Himmler i-ar porunci să convoace un sinod de magicieni pentru a-l descoperi...

Cît despre Kaltenbrunner, acesta ar înclina fără îndoială să trimită în Anglia o căprărie de spioni SS, pusă sub ordinele unui plutonier-major. Convins că disciplina este calitatea principală a spionilor, el este cu deosebire omul operațiilor de tip *Pastorius*.

Afacerea datează din 1942. Hitler, stăpînit de mania sabotajului, cerea o acțiune de anvergură împotriva industriei americane. Canaris, a cărui rețea americană fusese scărmănată de F.B.I., protestă susținînd că nu dispune acolo de personalul necesar, și că orice încercare de a infiltra agenți pe pămîntul american ar fi sortită eșecului. Dușmanii amiralului, aflînd despre acest conflict, au considerat că au găsit prilejul de a demonstra că amiralul Canaris și Abwehrul său erau roși de microbul defetismului. Ei prezentară opt vlăjgani magnifici, de un fanatism de oțel, toți dispuși să plece voluntari în Statele Unite.

Cei din Abwehr, îndurerați de soarta acestor viteji, i-au antrenat cît au putut mai bine și apoi i-au expediat, via Paris, la baza submarină Lorient. Timpul petrecut la Paris de echipa *Pastorius* fu marcat de episoade regretabile. În prima noapte, cei opt voluntari au adus femei în odăile hotelului lor rechiziționat, s-au certat cu ele și, lăsîndu-se duși de entuziasmul misiunii, au început să urle în limba engleză. Treziți din somn de aceste strigăte, ofițerii germani cazați în hotel au crezut că este vorba de un atac al parașutiștilor britanici și au apărut cu pistoalele încărcate. Puțin a lipsit ca operația *Pastorius* să nu-și găsească un sfîrșit prematur, dar după o noapte de discuții lucrurile s-au clarificat. A doua zi dimineața, voluntarii, în grup compact, au dat o luptă memorabilă într-un bar parizian și, cum anunțaseră fără multe fasoane că pleacă în America, se poate considera că între hotel și bar mai multe sute de persoane erau la curent în linii mari cu operația *Pastorius* atunci cînd voluntarii părăsiră Parisul. De altfel, nu mai erau decît șapte, unul din ei contractase o boală venerică.

La Lorient fură foarte surprinşi cînd constatară că cei mai mulţi dintre dolarii care le fuseseră daţi aveau imprimată şi o inscripţie japoneză, ceea ce nu prea era inspirat, întrucît atacul de la Pearl Harbour avusese loc cu mai multe luni în urmă. Alţi dolari erau dintr-o serie care nu mai avea putere circulatorie în Statele Unite. Li se luară dolarii suspecţi, li se făgădui că vor primi alţii mai buni şi fură înghesuiţi în submarin. Au fost arestaţi cu toţii la cîteva zile după ce au pus piciorul pe pămîntul american : doi dintre ei, mai puţin fanatici decît se crezuse, s-au predat serviciilor F.B.I., denunţîndu-şi camarazii. Nimeni nu este perfect. Un amănunt emoţionant : unul dintre spioni, intrînd într-un *drug-store* pentru a-şi cumpăra un aparat de ras, a devenit victima unui reflex condiţionat. Pocnind din călcîie făcu salutul nazist şi strigă *Heil Hitler!* în faţa funcţionarilor înmărmuriţi.

Kaltenbrunner nu a aflat niciodată această istorioară, dar probabil că i-ar fi mers drept la inimă. L-ar fi preferat, fără îndoială, pe agentul fanatic care se lasă spînzurat strigîndu-şi în gura mare credinţa în führer (rasa pură nu poate minţi), acelui spion evreu pe care el vrea să-l expedieze la crematoriu şi pe care Schellenberg se străduieşte din răsputeri să-l ocrotească. Omul este misterios. Se crede că este în legătură cu ofiţeri de stat-major sovietici.

Puţin îi pasă lui Kaltenbrunner de serviciile aduse de acest om. Maestrul-spion este evreu şi Schellenberg, care l-a moştenit o dată cu Abwehrul, trebuie, după cum spune chiar el, „să se bată ca un leu" pentru a-l scăpa de cuptorul crematoriului. Între salvarea primită din mîna unui evreu şi moartea, Kaltenbrunner — cretinismul te obligă la asta — alege moartea.

Situaţia lui Schellenberg, flancat de smintitul de Himmler şi de imbecilul de Kaltenbrunner, nu este prea plăcută. Dar a devenit de nesuportat din cauza fantomei unui om mort : aceea a amiralului Canaris.

Şeful contraspionajului german în Olanda, în Belgia şi în nordul Franţei, colonelul Giskes, este un adept al lui Canaris. Îi este vie în minte amintirea unei conferinţe de lucru ţinute la

Paris sub conducerea amiralului şi la care erau întruniţi ofiţerii Abwehrului ce serveau în vest. Era în 1942. Războiul secret nu se terminase încă : abia peste doi ani, în martie 1944, colonelul va scrie că serviciile sale au pierdut partida împotriva Rezistenţei.

În timpul acestei conferinţe, un ofiţer, adresîndu-se amiralului, observa că Zidul Atlanticului nu poate fi apărat împotriva acţiunilor agenţilor aliaţi. Personalul folosit la construirea lui nu era sigur. Cum să contezi, bunăoară, pe discreţia republicanilor spanioli, refugiaţi în Franţa după victoria lui Franco, care lucrau aici cu miile ? Giskes ştia că acest ofiţer spunea adevărul. În 1940, găsise chiar el asupra unui membru al Rezistenţei franceze arestat planurile complete ale portului Saint-Nazaire. Convocat pentru a da explicaţii, reprezentantul Abwehrului la Saint-Nazaire se mărginise să răspundă că dispunea cu totul şi cu totul de şase oameni, care nu vorbeau decît limba germană, pentru a supraveghea douăzeci de mii de lucrători străini, printre care mulţi spanioli, scandinavi şi polonezi.

Ce soluţie propune colegul său în problema republicanilor spanioli, toţi antifascişti convinşi ? Colegul pronunţă cuvintele : „Lagăr de concentrare". Canaris îşi înclină capul şi murmură : „N-am auzit bine. Ce-aţi spus ?"

E drept că asprimea dă roade, că teroarea e eficace. Dar neajunsurile cruzimii sînt aproape tot atît de mari ca şi foloasele pe care le aduce, căci stîrnesc oroare firilor tari, groază inimilor slabe şi îi determină şi pe unii şi pe alţii la o comportare diametral opusă scopului urmărit. Aşa s-a întîmplat cu şefii Organizaţiei Todt de la Caen. Ei ştiau că tăinuind furtul hărţii subtilizate de Duchez, se făceau vinovaţi de o trădare cu urmări dramatice. Din cauza lor, vor fi construite fortificaţii ale căror detalii sînt de pe acum cunoscute de inamic. Pentru a evita acest dezastru, ar fi fost de ajuns să mărturisească furtul. Dar ei tac. Sînt nişte trădători ? Nu, inimi slabe. Ar accepta, fără îndoială, măsuri disciplinare aspre şi chiar pe aceea de a fi trimişi pe frontul de răsărit. Dar Gestapoul se va mărgini oare la aceste sancţiuni ? Teroarea pe care le-o inspiră este atît de

mare, încît preferă să se afunde în trădare decît să se expună riscului de a cădea în ghearele lui.

În această lună aprilie 1944, un tînăr ofițer englez încă nu știe că peste cîteva săptămîni va fi denunțat de către propria sa familie serviciului de contraspionaj aliat. Părinții săi vor informa serviciile de securitate că el le dezvăluise secretul operației *Overlord.* Își dau seama că feciorul lor flecar constituie un pericol pentru țară. Știu că dacă îl denunță el își va pierde galoanele, dar că sancțiunile se vor limita la degradare. Dacă părinții săi ar fi fost germani, ar fi știut că, denunțîndu-și fiul Gestapoului, îl predau, în același timp, securii călăului. Ar mai fi făcut-o ?

Canaris își dă seama mai bine decît oricine de pericolul pe care îl reprezintă mîna de lucru spaniolă. Dar pentru a marca distanțele dintre el și „uniformele negre", se face mai alb decît este. Lupta Abwehrului împotriva „uniformelor negre" avea, totuși, o particularitate excepțională : ducea la spînzurătoare. Un astfel de război pune, forțamente, stăpînire pe gîndurile omului și termină prin a-l uza.

Toate acestea aparțin trecutului și pe Walther Schellenberg nu-l interesează. Cînd i se dăduse în primire Maibach II, știa bine că aici se impunea o curățenie serioasă. Maibach II este o citadelă de beton ridicată la Zossen, în partea de sud a Berlinului, unde se instalase în 1943 statul-major al Abwehrului. Este corespondentul lui Maibach I, care adăpostește statul-major suprem german. Aripa principală reprezintă o construcție cu șase etaje, trei deasupra solului, trei subterane, toate identice. În caz de alarmă aeriană, se coboară la subsol și munca nu este întreruptă. Chiar și telefoanele sînt mobile și pot fi branșate din nou în birourile-adăpost.

Schellenberg crezuse că era de ajuns să-l expulzeze pe Canaris pentru a intra în stăpînirea lui Maibach II, a personalului ei și a miilor de agenți care erau legați de ea prin firele invizibile ale unei uriașe pînze de păianjen. Dar nu prevăzuse că la Maibach II amiralul concediat va fi chiar mai prezent decît pe

vremea cînd conducea Abwehrul ; nu bănuise că în fiecare birou se va lovi de amintirea lui Wilhelm Canaris.

Ofițerii lui Canaris demisionează cu sutele și se înscriu voluntari pentru front. În vest, se recurge la o paradă ingenioasă pentru a se evita absorbirea de către „uniformele negre". Cu complicitatea armatei, serviciile de contraspionaj se transformă în grupe de comando mobile depinzînd direct de Wehrmacht. Se invocă pretextul unei invazii iminente, care face necesară o legătură mai strînsă între serviciile de informații și armată. De la cartierul său general din hotelul bruxellez *Metropol* (care ocupă un loc de seamă în informația germană), colonelul Giskes conduce astfel grupul de comando 307 și nu primește ordine decît de la Wehrmacht. Ca atîția alții, era gata să demisioneze mai curînd decît să treacă sub comandamentul acelui trio Himmler-Kaltenbrunner-Schellenberg.

Acestei antipatii instinctive îi corespunde, de altminteri, neîncrederea SS-iștilor. Ei nu vor folosi oamenii din divizia Brandenburg. Creată în 1939 de către Abwehr, unitatea de elită Brandenburg se dezvoltase în ritmul accelerat al succeselor pe care le obținea. Din faza de simplă companie, trecuse la aceea de batalion, apoi de regiment, pentru a deveni, din 1942, o divizie completă.

Unul dintre regimente, alcătuit din germani care vorbesc engleza, este destinat să lupte împotriva Marii Britanii. Datorită acestui regiment, se pot lansa — pornind din Pas-de-Calais sau din insulele anglo-normande — raiduri neîncetate pe coasta de sud a Angliei, se poate răspunde printr-o lovitură la fiecare lovitură a comandourilor aliate, se pot aduce informații și prizonieri care să destăinuiască eventual cîte ceva. Dar SS n-are încredere în divizia Brandenburg. Încă de la întemeierea ei, Heydrich s-a opus la transformarea acesteia într-o unitate de parașutiști. Încrederea ce i se acordă se reduce pe măsură ce cresc bănuielile împotriva Abwehrului. Pentru a termina, întreaga divizie este expediată pe frontul rusesc, unde luptă în rînd cu toți ostașii. Atît de mult se temeau să nu o vadă îndreptîndu-se împotriva Berlinului, încît au preferat s-o macine pe frontul Moscovei, cînd ea ar fi putut să răstoarne Londra.

În aprilie 1944, *Brigadenführerul* SS Schellenberg știe că victoria sa este zadarnică. I-a luat locul amiralului Canaris la cîrma Abwehrului, dar o parte din echipaj părăsește vechea corabie și alta e dezgustată de întreaga manevră. În timp ce războiul secret atinge punctul său culminant, Abwehrul, vasul fantomă, este total inapt pentru luptă.

UN EȘEC ȘI UNELE NĂDEJDI

Rămîne serviciul de informații SS. Un serviciu lamentabil. El se află abia în faza gîngurelilor copilăriei și i se cere să facă față uriașilor de la Intelligence Service sau de la N.K.V.D.-ul sovietic. E absurd. Acest lucru îl știe prea bine Schellenberg, care, încă din 1938, la vîrsta de 28 de ani, scria : „O rețea de informații se înfiripează încetul cu încetul. În țară străină, trebuie să fie cultivată ca o plantă și trebuie să i se lase timp să prindă rădăcini. Numai așa va avea o creștere sănătoasă și va da roade din belșug... Legăturile în vederea obținerii unor informații prețioase trebuie întreținute cu răbdare ani și ani de zile și exploatate numai la momentul oportun... În activitatea serviciilor secrete, nu trebuie niciodată să te grăbești". După un an, declarația de război îl obligă să se dezică de aceste reflecții înțelepte și să se azvîrle într-o acțiune pripită.

Dar, admițînd că i s-ar fi lăsat lui Schellenberg răgazul să-și întărească organizația, succesul ei tot n-ar fi fost asigurat. Himmlerii și Kaltenbrunnerii, bătrîne vrăjitoare nefaste, au depus în leagănul serviciului nou-născut darurile otrăvite care poartă numele de : fanatism, rigiditatea spiritului, primatul curajului asupra inteligenței. Acestea sînt trăsăturile, împinse pînă la paroxism. Datorită lor, germanii sînt soldați minunați și spioni proști. Abilul Canaris, care-și cunoștea compatrioții, prefera, de altfel, să folosească agenți străini ori de cîte ori avea posibilitatea. Dar SS-iștii nu știu că virtuțile unui agent secret nu sînt aceleași ca cele ale unui luptător din prima linie ; ei își închipuie că omul spionează așa cum se avîntă la atac.

Chiar și curajul lor este lipsit de imaginație. Acești contopiști ai șocului sînt incapabili de sublimele extravaganțe churchilliene. La 22 iunie 1940, Franța capitulează și Hitler proclamă: „Anglia este alungată pentru totdeauna de pe continent". În aceeași seară, Churchill trimite aproape de Boulogne un comando de o sută douăzeci de oameni care îi forțează pe germani să accepte lupta și extermină un mare număr de inamici. Cîteva zile mai tîrziu, în plin dezastru, atunci cînd nimeni nu mai dădea o para chioară pe pielea bătrînului leu, el creează „Biroul operațiilor combinate" și îi ordonă să sporească numărul raidurilor asupra coastelor, în dublul scop de a-l hărțui pe inamic și de a aduce informații.

Patru ani mai tîrziu, cînd situația era răsturnată, „uniformele negre" nu întreprind nimic. Nu le vine ideea să execute raiduri pe coasta engleză. Și totuși o pot face, căci dispun de oamenii necesari și de vasele necesare. Fără a mai vorbi de divizia Brandenburg, există echipele speciale ale lui Skorzeny, care devine insuportabil tot repetînd isprava lui cu răpirea lui Mussolini. Mai sînt *Kampf-Truppen*, sau grupele de șoc; mai există, de asemenea, acele *Kostenjäger-Kompanie*, acei „vînători de coastă", antrenați de Corpul african la operații de comando în spatele liniilor dușmane. Pentru transport, se pot folosi submarine sau vedetele rapide care au semănat panică la Slapton Sands.

Totul este cu putință, dar nu se face nimic din lipsă de imaginație și de spirit de inițiativă. „Uniformele negre", prinse în capcana propriei lor propagande, suferă de „complexul fortăreței". Ele sînt gata să se lase ucise, așa cum sună ordinul, pentru a apăra „Fortăreața Europa", dar nu le trece prin cap să iasă din ea ca să surprindă pregătirile inamicului.

Dar Zidul de beton în spatele căruia s-au prosternat nu este nimic în comparație cu zidurile abstracte ale fanatismului și cretinismului. Închiși într-un univers psihologic extrem de mărginit, cum ar putea oare șefii SS să joace jocul subtil al informației, cu mult mai complicat decît organizarea unui raid de comando? Himmler și Kaltenbrunner, mînjiți din cap pînă-n picioare de sînge, cufundați în infamie, nu sînt în măsură să

lupte împotriva șefilor Intelligence Service-ului : naivitatea lor îi pierde. Le lipsește pragmatismul, „perversitatea“ spiritului și simțul umorului negru de care dau dovadă onorabilii gentlemeni ieșiți de la Oxford și Cambridge. Ei, care sînt niște giganți ai crimei, nu sînt decît niște pigmei ai informației [1].

Totuși n-au meritat eșecul prilejuit de cazul „Cicero“.

Elyesa Bazna, zis Cicero, este omul providențial. În vreme ce serviciile germane se trudesc să introducă în Anglia agenți care în cel mai bun caz vor deveni rîndași la vreo fermă, iată că Cicero le cade din cer cu teancul de documente furate din casa de fier a ambasadorului Knatchbull-Huguessen. Încă din toamna anului 1943, reiese că, dintre toți agenții germani, acesta este cel mai în măsură să descopere secretele aliate. O mană cerească. Șefii serviciului de informații SS au presimțit, fără îndoială, importanța personajului, căci greșelile săvîrșite de ei cu acest prilej nu au acel caracter de imbecilitate fulgerătoare pe care-l posedă de obicei. Este limpede că Berlinul se străduiește să fie abil. Desigur, nu este evitată prostia de a se plăti spionul în lire sterline false, cu riscul de a face să eșueze întreaga poveste din pricina unei singure bancnote prost imitate pe care banca ar refuza-o. Desigur, nimeni nu-și dă osteneala să trimită la Ankara specialiștii care l-ar putea ajuta pe reprezentantul local al serviciului, Ludwig Moyzisch, să-l „călăuzească“ pe Cicero ; Berlinul se mărginește să trimită acestui Moyzisch, pentru a se cultiva, o ladă uriașă înțesată cu povestiri și romane de spionaj. Greșeli neînsemnate. Kaltenbrunner n-a omis însă o măsură care se impunea : Moyzisch a primit într-un plic, cu mențiunea : „Strict confidențial ! A se deschide personal“, ordinul formal de a nu comunica ambasadorului german în Turcia, Franz von Papen, documentele primite prin Cicero. Trebuia să le expedieze direct la Berlin. O simplă

[1] Hitler însuși, cînd a aflat de insuccesul operației *Pastorius*, a avut o teribilă criză de nervi și a țipat la Canaris : „Bieții băieți ! Toți membri credincioși ai partidului ! Așa ceva să nu se mai întîmple. De acum încolo, pentru misiuni de acest fel, veți folosi evrei sau criminali !“

măsură de siguranţă destinată să-l ocrotească pe Cicero ; aşa s-ar fi procedat în toate serviciile secrete din lume.

Neverosimilul se întîmplă : SS-istul Moyzisch nu se supune ordinului. Pentru motive pe care nu le-a explicat niciodată, continuă să-i arate lui von Papen documentele procurate de Cicero. Ambasadorul german poate astfel să citească procesul-verbal al convorbirilor dintre guvernul turc şi ambasadorul britanic. Or, Turcia este pe cale de a ieşi din neutralitate pentru a trece în lagărul aliat. Negociază cu Anglia, în secret, intrarea în război. De pe acum acceptă infiltrarea „clandestină“ a militarilor englezi pe teritoriul său. Documentele furnizate de Cicero citează chiar cifre.

Micul şi solemnul Papen, bazat pe aceste informaţii, obţine o audienţă la ministerul de externe turc ; el tună şi fulgeră şi ameninţă Turcia cu represalii grave. Nici n-a plecat bine, că ministrul aduce acest dezastru la cunoştinţa ambasadorului englez. În aceeaşi seară o telegramă soseşte la Londra : „E evident că Papen ştie mai mult decît s-ar fi cuvenit“. Cîteva zile mai tîrziu, o echipă de contraspionaj englez descinde la Ankara şi instalează noi sisteme de alarmă la casa de fier a ambasadei. Sir Knatchbull-Huguessen devine bănuitor. Cicero nu va mai avea acces la documentele importante. Nu va transmite de acum încolo lui Moyzisch decît acte fără mare însemnătate, bunăoară facturile furniturilor de birou cumpărate de ambasada britanică...

Papen, căruia propriul său rol îi întunecă vederea, a sacrificat pe cel mai bun spion german unui incident diplomatic care nu va împiedica, de altfel, intrarea Turciei în război. Dar această greşeală grosolană avea ca primă cauză nesupunerea lui Moyzisch la ordinul dat de Kaltenbrunner. Dacă ne gîndim că un simţ exagerat de disciplină constituia unul dintre cele mai grave inconveniente ale serviciului de informaţii SS, ar putea să pară oarecum nedrept ca numai indisciplina lui Moyzisch, a unuia singur, să aibă consecinţe atît de grave pentru acest serviciu. Oricum, a fost un mare ghinion.

La sfîrşitul lui aprilie, nu mai rămîne decît o lună — mai exact treizeci şi şase de zile — pentru a se descoperi secretul operaţiei *Overlord*. Cu toate atuurile care n-au fost folosite cum trebuie, Schellenberg mai păstrează unele care pot şi trebuie să-i dea posibilitatea să cîştige partida.

Fără îndoială, greşeşte contînd pe agenţii introduşi în Anglia prin Abwehr şi prin serviciul său : el nu ştie că au fost arestaţi şi puşi în slujba inamicului. Toţi, fără excepţie ? Nu este sigur. O minune de ultim moment nu poate fi exclusă.

Chiar de nu ar mai dispune de informatori în Anglia, îi mai rămîn staţiile de recepţie înşirate de-a lungul coastelor olandeze, belgiene şi franceze. Puterea lor le permite să capteze comunicaţiile prin radio emanînd de la diferite cartiere generale instalate în Anglia şi chiar ordinele schimbate prin radio între echipajele în mişcare ale carelor de luptă aliate. Postul de ascultare olandez a reuşit chiar să capteze convorbiri telefonice între Londra şi New York. Plasîndu-şi aparatele pe aceeaşi frecvenţă cu sistemele de bruiaj ale aliaţilor, Schellenberg a izbutit să aibă pe biroul său înregistrarea mai multor convorbiri dintre Roosevelt şi Churchill. Una dintre ele a provocat senzaţie în elita nazistă, căreia i-a întărit convingerea că războiul este un lucru prea serios pentru a fi lăsat pe mîna democraţilor : Roosevelt, după cîteva aprecieri de înaltă strategie, terminase spunînd : „În sfîrşit, o să facem cum este mai bine !... Şi-acum mă duc la pescuit !“ Despre *Overlord* n-a transpirat nimic. Poate altădată.

În desperare de cauză, se mai poate conta şi pe Luftwaffe. Cînd aliaţii se vor îmbarca, avioanele ei de recunoaştere vor vedea pîlnia engleză golindu-se în miile de vase necesare invaziei. Vor descoperi centrul de gravitate al dispozitivului inamic şi vor afla unde trebuie aşteptat atacul : pe plajele normande sau pe cele din Pas-de-Calais.

Dar va fi prea tîrziu. Se poate proceda mai bine. Acolo unde spionajul german a eşuat indiscutabil, contraspionajul va izbîndi. El a obţinut succese însemnate împotriva mişcărilor Rezistenţei, decimînd un mare număr de organizaţii clandestine, furnizînd un şir neîntrerupt de victime plutoanelor de execuţie

și lagărelor de exterminare. Dar mai ales a împănat rețelele cu informatori și agenți dubli, astfel încît să-și asigure uneori un control total. Scopul operației : să ajungă pînă la Londra pe canalul Rezistenței.

Colonelul Giskes a înțeles încă din 1942 avantajul acestui procedeu, căci în privința șanselor spionilor germani nu-și făcea iluzii. „Descoperirea locului și a datei debarcării devenise, la drept vorbind, obiectivul suprem al serviciilor secrete germane care activau în vest. Totul a fost subordonat acestei căutări... Inima și creierul puterilor aliate erau la Londra. A trimite proprii noștri agenți în insulă pentru a încerca să pătrundă pînă în centrul serviciilor dușmane comporta atîtea riscuri, incertitudini și pierdere de vreme, încît această ipoteză era practic înlăturată". Dar Giskes, care sosise tocmai atunci la Amsterdam pentru a conduce contraspionajul în Olanda, va încerca să suplinească slăbiciunile serviciilor de spionaj organizînd operația *Polul Nord*.

La 6 martie 1942 arestează un radiotelegrafist olandez de curînd parașutat, îl atrage de partea germanilor și-l pune să intre în legătură cu Londra. Serviciile engleze răspund și anunță noi parașutări de agenți și de emițătoare. Din clipa aterizării acestora, Giskes pune mîna pe oameni și pe colete, determină posturile să transmită știrile pe care le dictează și intoxică și mai mult Londra. După cîteva luni, grație acestui joc, pasionant pentru el, are 53 de parașutiști după gratii și dispune de 18 emițătoare în contact regulat cu dușmanul. Londra jubilează : planul *Olanda* se desfășoară de minune. O armată clandestină, recrutată și antrenată de agenții parașutați, așteaptă semnalul pentru o răscoală generală, semnal care îi va fi dat în același timp cu declanșarea invaziei. Pînă atunci, i se procură arme și materiale. Giskes primește : 30 000 de livre de plastic, 3 000 de pistoale-mitralieră, 5 000 de revolvere, 300 de puști-mitralieră, 2 000 de grenade, 75 de posturi emițătoare, 500 000 de încărcătoare de arme, fără a mai număra o uriașă comoară de materiale de război. Dar lovitura care pune capăt acestei acțiuni intervine prea devreme și el nu obține ceea ce aștepta mai mult ca orice : răspunsul la întrebările „unde și cînd ?" La

23 noiembrie 1943, la un an și jumătate de la arestarea primului radiotelegrafist, trei agenți reușesc să scape și previn Londra asupra dezastrului. Operația *Polul Nord* s-a terminat.

A fost refăcută în altă parte, la o scară mai mică și în forme oarecum diferite. În toamna anului 1943, rețelele de sabotaj organizate de englezi în nord-vestul Franței au fost nimicite în parte datorită informațiilor furnizate de *Polul Nord*. Vreo zece agenți emițători care au trecut în tabăra adversă se află în legătură regulată cu Londra. Serviciile engleze par să nu observe nimic : la sfîrșitul lunii aprilie, ele mai parașutează un radiotelegrafist canadian, pe locotenentul *Leonard*, care aterizează drept în mijlocul unui comitet de recepție german.

De fapt, rețele contaminate sau controlate de germani sînt fără număr. Întrucît nu putea înlătura Rezistența, contraspionajul a reușit cel puțin s-o străpungă din toate părțile. Organizația *Harta*, montată și condusă de britanici, are ca sarcină sabotajul și guerilla. În Normandia, o rețea *Harta*, al cărei șef este *Michel*, lucrează paralel cu rețelele *Centuria* și *Sosies*. *Michel* este un agent dublu în serviciul Gestapoului. Cît despre rețeaua *Mitridate*, care depinde de B.C.R.A.-ul gaullist, ea este în parte în mîinile germanilor. Aceștia au izbutit să introducă aici un spion, pe locotenentul Sukulov, pe care l-au prins și l-au făcut să treacă de partea lor. Nici unul dintre oamenii din rețeaua *Mitridate* nu bănuiește trădarea lui Sukulov. Acesta instalează la Dreux, la Poitiers și la Mans posturi de radio în contact cu Londra.

Pentru a arunca Rezistența în guerillă și sabotaj în momentul precis cînd va începe invazia, Londra a pus la punct un repertoriu de mesaje personale, care vor fi citite la B.B.C. la timpul potrivit. Anumite fraze-cod semnalizează că debarcarea va avea loc în următoarele cincisprezece zile și că toți trebuie să se considere în stare de alarmă. Acestea sînt mesajele „A". Vor fi urmate de mesajele „B", care vor arăta că ora acțiunii este foarte aproape. Și în cele patruzeci și opt de ore care vor urma difuzării mesajelor „B", Londra va lansa mesaje perso-

nale, pentru ca rețelele care fuseseră anume alese să intre în luptă.

Datorită agenților dubli cu care a împănat Rezistența, Schellenberg se află în posesia a peste douăzeci și cinci din aceste fraze-cod. În aparență, sînt destul de anoste : „Florile devin foarte roșii", „Al toamnei cînt viori de vînt îl plîng topite", „Terezei îi e încă somn". Dar ele anunță dinainte dezlănțuirea operației militare de care depinde soarta războiului. Și deoarece mesajele se deosebesc în funcție de organizații, se va putea descoperi, după repartiția geografică a rețelelor selecționate, în care sector se va da marea lovitură. Dacă *Michel*, de pildă, aude mesajul destinat rețelei *Harta* din Normandia, aceasta înseamnă că invazia va fi lansată pe plajele normande.

Afară de atuurile pe care le are în mînă, Walther Schellenberg mai poate spera să primească acea carte imbatabilă și neașteptată pe care o acordă uneori șansa, spionul miraculos — cum a fost Cicero —, informația fatidică care vine ca o mană cerească. Semnul destinului.

MAI

MAREA PANICĂ

„Sparanghelii lui Rommel“ nu fuseseră decît o alarmă falsă. Către mijlocul lui aprilie, avioanele de recunoaştere aliate fotografiaseră stîlpii pe care germanii începuseră să-i fixeze pe cîmpii. Erau legaţi între ei prin sîrmă şi Rezistenţa anunţă imediat că urmau să li se alăture capcane cu obuze amorsate. Dacă un paraşutist atingea un fir, izbucnea o explozie care l-ar fi făcut bucăţele. Cît despre planoare, placajul lor nu avea să reziste la ciocnirea cu stîlpii, fără a mai pomeni de efectul distrugător al obuzelor. Or, primele plantaţii cu aceşti aşa-zişi sparangheli erau situate în valea Ornei, exact în locul unde urmau să coboare paraşutiştii şi trupele aeropurtate britanice...

Neliniştea fu mare, dar de scurtă durată. Foarte curînd, „sparanghelii“ se înmulţiră din Normandia pînă în Pas-de-Calais. Această dispersare dovedea că inamicul nu ghicise şi nu aflase nimic. Oamenii începură să răsufle.

Nu pentru mult timp. Încă din prima săptămînă a lunii mai, neliniștea renăscu. Și de data aceasta, avioanele de recunoaștere fură acele care dădură alarma, semnalînd un trafic feroviar intens între Loara și Sena. Apoi sosiră primele rapoarte ale Rezistenței. Ele produseră uluirea optimiștilor și constituiră prilejul unui triumf amar pentru pesimiști. Secretul *Overlord* nu reușise să fie păstrat. Germanii știau tot. Aducînd înapoi de pe frontul din Ungaria cea mai puternică divizie blindată, „Panzer Lehr", ei nu o reinstalară în vechile cantonamente ale Verdunului, ci în sectorul Chartres-Le Mans-Châteaudun, la o etapă de o zi de Caen. Cît despre Divizia a 21-a blindată, părăsind regiunea Rennes, ea se ascunse la Caen, la o jumătate oră de marș de plajele de debarcare britanice.

Prevederile aliate sînt date peste cap. Se sperase că în ziua Z inamicul nu va putea arunca în luptă mai mult de o divizie blindată : a 12-a SS, pe poziție în jurul orașului Lisieux. Acum dispune de trei divizii, cele mai bine echipate și mai bine antrenate de pe întreg frontul de vest. Și asta, fără îndoială, nu-i decît începutul. Căci transferul Diviziei a 21-a „Panzer" este semnificativ : pentru prima oară din 1940, germanii instalează o divizie blindată la Caen. Dacă o fac, înseamnă că au motivele lor, mai exact informațiile lor.

Le-au găsit oare în pachetul din Chicago ?

Ciudată poveste. Serviciile de securitate din Washington l-au informat despre ea pe Eisenhower pe la jumătatea lui martie. A pornit de la un incident obișnuit : funcționarii de la poșta din Chicago deschid un colet prost legat. Înăuntru, un teanc de documente militare purtînd mențiunea „Bigot". Ei îl duc la cartierul general al armatei a 6-a, ale cărui servicii de completare se află la Chicago. Cei patru ofițeri care examinează documentele constată că ele dezvăluie amplasamentul plajelor de debarcare, importanța mijloacelor folosite de aliați, data aproximativă a atacului. Contraspionajul intervine. Ancheta nu pornește sub semnul optimismului : adresa pe care era trimis pachetul, *Division street,* se află într-un cartier locuit de imigranți germani.

Este interogată destinatara, care recunoaşte scrisul fratelui ei. Se ajunge pînă la acest frate. Un sergent, de origine germană, care-şi face serviciul la cartierul general al lui Eisenhower. Supus unei anchete riguroase, omul nu are ezitări şi repetă neobosit aceeaşi explicaţie. Trebuia să expedieze documentele la *Transportation Division* din Washington, dar, prins de treburi, pe de o parte, îngrijorat de starea proastă a sănătăţii surorii sale, pe de altă parte, a scris, fără să-şi dea seama, adresa acesteia pe colet.

Zăpăceală sau trădare ? Fratele şi sora sînt de origine germană. O caracteristică pe care, împreună cu ei, o au unsprezece milioane de cetăţeni americani. Dacă omul era spion, nu şi-ar fi dat oare osteneala să împacheteze cu cea mai mare grijă documentele, în loc să lege prost un pachet care risca să trezească bănuiala poştaşilor ? Neglijenţa cu care a expediat pachetul nu este tocmai fapta unui om istovit, care are necazuri mari ?

Afacerea e clasată. Dar în oraşul Chicago există acum douăsprezece persoane care cunosc marele secret : opt funcţionari poştali şi patru ofiţeri aparţinînd serviciilor de completare ale Armatei a 6-a. F.B.I.—ul întreprinde asupra fiecăruia din ei o anchetă amănunţită, care dă rezultate satisfăcătoare. Sînt avertizaţi că orice indiscreţie ar putea avea pentru ţară urmări dramatice. Sînt puşi sub supraveghere.

Ce se poate face mai mult ? Ce mijloace se pot folosi pentru a împiedica un poştaş din Chicago să flecărească, atunci cînd la Londra ofiţeri superiori dau dovadă de o nepăsare criminală ?

Londra este un cazan sub presiune. Febra debarcării, care a cuprins întreaga lume, a devenit aproape frenezie în acest oraş, plin pînă la refuz de state-majore, căci operaţia se pregăteşte în sînul ei. Unde şi cînd ? Fiecare revărsat de zori aduce cu sine zece zvonuri care vor sucomba înainte de apusul soarelui. Cel mai mic indiciu este preluat cu pasiune, disecat şi analizat. Cînd maiorul O'Brien, unul din şefii O.S.S.-ului american, s-a prezentat încălţat cu cizme de paraşutist la o recepţie oferită

de Biroul II gaullist, întreg orașul a crezut că invazia urma să aibă loc în noaptea următoare.

Mai presus de această agitație, dar întreținînd-o prin simpla ei prezență, se află francmasoneria misterioasă și ușor condescendentă a Bigoților. Zilele lor sînt pline de neplăceri, dar serile-s glorioase. Vedete ale tuturor cocteilurilor care se dau la Londra pentru a înveseli viața militarilor, Bigoții gustă plăcerea subtilă de a se număra printre cei care știu, despre care se știe că știu și pe care nimeni nu îndrăznește să-i întrebe. Este o satisfacție prea mică pentru un general de aviație american, coleg de promoție cu Eisenhower la West Point. În timpul unui cocteil la Claridge, doamnele se plîng de proasta calitate a prăjiturilor. El le demonstrează cu gravitate că navele aliate sînt ocupate să transporte arme, că produsele alimentare nu vor sosi în Anglia decît după debarcare și conchise cu subtilitate că începînd din ziua de 15 iunie se vor mînca prăjituri bune. Este degradat și retrimis în Statele Unite. În altă parte, un colonel englez povestește că oamenii săi se antrenează de luni de zile, atacînd un punct fortificat din Normandia. Este degradat și transferat.

Ceva mai tîrziu, cu ocazia unuia din aceste nefaste cocteiluri, un ofițer de marină american dezvăluie pur și simplu prietenilor săi ziua și locul debarcării. Este degradat și mutat. De data aceasta, Eisenhower e cuprins de teamă. Temperamentul său fericit îi îngăduise pînă acum să țină piept tensiunii și îngrijorărilor. Nici chiar Churchill nu-i clătinase formidabila sa încredere, după dejunul de la 8 mai. Conducîndu-și invitatul pînă la ușă, Churchill i-a spus cu lacrimi în ochi : „În această chestiune, voi fi alături de dumneavoastră pînă la capăt. Dacă dăm greș, cădem împreună". După indiscreția săvîrșită de ofițerul de marină, Eisenhower întrevede posibilitatea unui eșec. El spune : „Divulgarea aceasta este atît de gravă, că mă înfioară".

Londra va mai tremura de multe ori.

Rapoartele Rezistenței : la 6 mai Armata a 7-a germană a primit din partea lui Rommel ordinul de a întări Peninsula

Cotentin. Regimentul al 6-lea de paraşutişti, unitate de elită comandată de colonelul von der Heydte, veteran din Creta, Libia, Rusia şi Italia, se stabileşte în regiunea Lessay-Périers. Al 206-lea Batalion de care blindate ia poziţie de luptă între Capul La Hague şi Capul Carteret. Batalionul de şoc al Armatei a 7-a, antrenat în lupte corp la corp, se stabileşte mai întîi la Haye-du-Puits, apoi la Saint-Vast. Divizia a 17-a SS „Panzer Grenadier", încartiruită la Poitiers, a primit ordinul să mărşăluiască spre Normandia.

Londra într-o dimineaţă de mai. Ploaie şi vînt. O fereastră prost închisă a Ministerului de Război se deschide cu putere. Douăsprezece copii ale unui raport în care e rezumată operaţia *Overlord* zboară ca nişte frunze moarte în vînt. Înnebuniţi, ofiţerii coboară în goană scările şi, cu gesturi largi, culeg, din zbor, unsprezece copii. A douăsprezecea nu poate fi găsită. Consternare. Peste două ore, lărgindu-se cîmpul de cercetare, se descoperă că ea fusese predată de către un civil englez unei santinele de gardă în cealaltă parte a Whitehall-ului. Omul purta ochelari foarte groşi şi spusese soldatului că textul era foarte greu de citit. Civilul nu poate fi regăsit. O fi citit, oare, tot raportul ? Va şti să-şi ţină gura ?

Exeter, o seară de mai. Un controlor de la căile ferate găseşte o servietă părăsită într-un compartiment gol. În ea, planul complet al operaţiei *Overlord.* Controlorul predă servieta şefului de gară din Exeter, care o închide în dulapul său şi pune de pază doi oameni din „Home Guard". A doua zi dimineaţă serviciile de securitate vin s-o ridice.

La toate aceste incidente vine să se adauge o problemă ciudată. Mai exact : o problemă de cuvinte încrucişate. Oare un spion ingenios foloseşte careurile ziarului *Daily Telegraph* din Londra pentru a-şi transmite informaţiile ? Problema din 2 mai dădea această definiţie la 17 orizontal : „Unul din patruzeci şi opt". Răspunsul era : „Utah". La 22 mai definiţia lui 3 orizontal era : „Piele roşie pe Missouri". Răspuns : „Omaha". *Utah* şi *Omaha* sînt denumirile-cod ale celor două plaje desemnate pentru debarcarea americană. Simplă coinci-

dență ? Poate. Dar Leonard Dave și Melville Jones, care compun împreună cuvintele încrucișate din *Daily Telegraph*, sînt puși sub supraveghere.

Față de o divulgare zădărnicită, cîte sînt cele rămase nedescoperite ? Dacă secretele lui *Overlord* rătăcesc pe străzile Londrei, în trenuri, în careurile cuvintelor încrucișate, dacă sînt dezvăluite de către deținătorii lor după al cincilea whisky, cum să mai surprindă noile și catastrofalele dispoziții tactice luate de inamic ?

Rapoartele Rezistenței : Divizia a 91-a, venită din Germania, trebuia să ia poziție în sectorul Nantes. *Dar, în timp ce trenurile aleargă în spre Loara, un ordin de ultimă oră le îndreaptă spre Cotentin.* Divizia se stabilește la Haye-du-Puits, în inima peninsulei. Regimentul 101, echipat cu aruncătoare de rachete de 210 și 280 de milimetri, este repartizat de-a lungul coastei. Batalionul al 17-lea de mitraliori, format din tineri bine antrenați, ia poziție la Capul La Hague, Batalionul 795 se stabilește aproape de Carentan și este imediat întărit cu Batalionul 100 blindate.

Aceste știri seamănă panică în Anglia. Convocați în mare grabă la cartierul general, generalii Matthews Ridgway și Maxwell Taylor, comandanții Diviziilor a 82-a și 101 aeropurtate, află că planurile studiate luni de zile nu vor putea fi puse în aplicare. Ar însemna un adevărat masacru. Adversarii operației aeropurtate reclamă pur și simplu anularea ei. Bradley declară răspicat că refuză să debarce pe „Utah" fără sprijinul parașutiștilor. Se ajunge la o soluție de compromis. Divizia a 82-a nu va sări în regiunea Saint-Sauveur-le-Vicomte. Renunțînd la obiectivul ei ambițios, care consta în a tăia baza de la Cotentin pentru a o izola și a împiedica astfel sosirea unor întăriri ale inamicului, ea va coborî peste Sainte-Mère-Eglise, în centrul peninsulei.

Dar dacă este relativ ușor să revizuiești în ultima clipă planurile diviziilor aeropurtate, nu te poți atinge de mecanismul, pus cu atîta greutate la punct, de atacare a plajelor. Cu nepu-

țință să schimbi sectorul de atac al britanicilor. Ei vor trebui să debarce efectiv sub șenilele „Tigrilor“ din Divizia a 21-a „Panzer“, ascunsă la Caen. Malaxînd vasele și avioanele cu miile și oamenii cu sutele de mii, operația *Overlord* a devenit o mașinărie monstruoasă, ale cărei rotițe infinitezimale se îmbucă strîns unele cu altele. Orice schimbare, chiar de amănunt, ar cere o reajustare generală. Este prea tîrziu. *Overlord* mai poate fi oprit — ar mai putea fi pînă la 5 iunie —, dar planul lui nu mai poate fi schimbat.

Mașina fusese construită pentru a perfora crusta subțire de beton și de carne omenească pe care inamicul o alinia pe coastă. Acum, cînd germanii o știu, ea se va izbi de oțelul diviziilor „Panzer“, pe care ei le vor masa în Normandia.

FELDMAREȘALUL ȘI SPIONII

Instalat la cartierul său general de la Saint-Germain-en-Laye — o uriașă cazemată subterană cu trei etaje, lungă de o sută de metri, adîncă de douăzeci —, feldmareșalul von Rundstedt așteaptă invazia aliată de douăzeci și șase de luni. Altădată i-a trebuit un timp de trei ori mai scurt pentru a sili două națiuni să capituleze și pentru a o împinge pe a treia pe marginea prăpastiei. Căci feldmareșalul, decanul armatei germane, este și unul dintre cei mai remarcabili șefi ai ei. A proiectat și executat campania fulger împotriva Poloniei, a zdrobit fulgerător Franța, străpungînd frontul la Sedan, a înaintat cu armatele sale pînă la Rostov. Ajuns la porțile Caucazului, în noiembrie 1941, a preferat să demisioneze decît să dea ascultare ordinelor nesăbuite ale lui Hitler și acest gest i-a creat un prestigiu uriaș în corpul ofițeresc. Von Rundstedt este respectat. Hitler, deși nu respectă nimic, nu poate lăsa mult timp nefolosite acest prestigiu și această știință militară. În martie 1942 l-a rechemat în serviciu și i-a încredințat comandamentul armatelor germane din vest.

După ce gustase deliciile războiului fulger, Gerd von Rundstedt a început să deprindă virtutea răbdării. Și nu i-a fost prea greu. Încărcat de ani și de onoruri, nu desfășoară o prea mare activitate, cedînd bucuros subordonatului său, Rommel, pe care-l numește „mareșalul puști“, alergăturile de la un capăt la altul al Zidului, turneele de inspecție în cazematele umede, precum și apelurile patetice adresate trupei. Bătrînul domn, suferind de insomnie, nu adoarme decît tîrziu noaptea, cu ajutorul unui pic de alcool ; nu se trezește niciodată înainte de ora zece și jumătate și e un obișnuit al excelentului han *Cocoșul îndrăzneț* din Bougival. În timp ce chipul lui Rommel se bronzează în bătaia vîntului, după ce se tăbăcise la soarele deșertului, chipul lui von Rundstedt își păstrează eterna lui paloare. Sîngele nu pare să circule prin vinele acestui personaj de o asprime minerală, de parc-ar fi tăiat în stîncă. Cu cîteva săptămîni înainte de lovitura hotărîtoare, feldmareșalul, statuie de piatră în bîrlogul său de beton, așteaptă șocul cu o seninătate care aduce foarte mult a fatalism.

Un șef de mai mică importanță de mult și-ar fi pierdut sîngele rece. Căci nu-i de ajuns că țărmul de apărat se întinde pe o distanță de două mii de kilometri : mai e nevoie și ca serviciile de informații germane să-și înmulțească falsele alarme, bătînd toaca la toate ușile „Fortăreței Europa“.

Încă în mai 1942, acestea anunță o debarcare în Danemarca. La începutul lui iunie semnalează o amenințare în Peninsula Cotentin și în jurul orașului La Rochelle, dar la sfîrșitul lunii au impresia că este vizată Belgia. În iulie, după o hărțuială între vedete engleze și germane, un sac etanș este împins de flux pînă la coasta franceză. Înăuntru sînt documente privind o debarcare în Norvegia, cu o diversiune în Golful Gasconiei. Noi pregătiri febrile de luptă. La 19 august, raidul la Dieppe. Abwehrul se străduiește să situeze sectorul unei eventuale invazii studiind repartiția geografică a raidurilor comandourilor aliate. În raportul său de la începutul anului 1943 sînt considerate ca amenințate în special : Pas-de-Calais, estuarul Senei, Bordeaux, vestul Bretaniei, coasta între Sète și Marsilia.

Nu e un fleac. Dar în primăvara lui 1943, amenințarea se fixează pe coastele din Pas-de-Calais și pe cele ale Canalului Mînecii. Debarcarea pare sigură. Vara trece și nu se întîmplă nimic.

Cîteva luni mai tîrziu, organizația lui Canaris avertizează că aliații pregătesc o debarcare în Spania sau Portugalia. Ea deține informații de la agenți care activează la Vichy și la Madrid, ca și de la ofițeri spanioli favorabili Germaniei. Zone amenințate : Lisabona, Insulele Baleare, Barcelona. Se improvizează imediat operația *Ilona*, care se va dezlănțui o dată cu confirmarea atacului aliat. Cinci divizii vor mărșălui spre Barcelona, alte cinci se vor îndrepta spre Valladolid și Salamanca.

Dar abia este pusă *Ilona* pe picioare că pendula oscilează către extremul nord : Danemarca și Norvegia. Nu pentru mult timp. La începutul anului 1944, mai multe rapoarte ale agenților care lucrează în Africa de nord dau ca sigură o debarcare apropiată în delta Ronului și aproape de frontiera franco-spaniolă. Se crede că o acțiune complementară va avea loc în regiunea Bordeaux, iar cele două forțe de invazie vor prinde în cleștele lor Toulouse. Amenințarea pare la Berlin atît de serioasă, încît trei divizii, dintre care a 9-a „Panzer SS", sînt trimise în sudul Franței și două în sud-vestul ei.

Începînd din martie, mișcările pendulului s-au stabilizat oarecum. Zonele care au prioritate în ceea ce privește pericolul sînt : Pas-de-Calais, Normandia, Bretania.

Von Rundstedt știa că se va reveni aici. Nu prea tulburat de falsele alarme, a considerat operația *Ilona* ca o ocazie pentru un excelent exercițiu-școală și nimic mai mult, o manevră pe hărți, unul din acele *Kriegsspieluri* care îi plac atît de mult și în care trece drept maestru. Toate aceste peripeții n-au făcut decît să-i întărească disprețul pentru serviciile de informații în general și pentru acelea ale țării sale în special.

Gerd von Rundstedt, aristocrat prusian, descendent al unei vechi familii care s-a dedicat armelor, simte acel dezgust pe care îl inspiră castei sale tot ce e spionaj, contraspionaj, intoxicare, fără a mai vorbi de aritmetica murdară a agenților du-

bli, tripli sau cvadrupli. Acestea sînt mașinații ignobile, cu care un ofițer demn nu vrea să aibă de-a face. În manualul editat de SS-iști pentru uz intern se constată cu părere de rău : „Germanii consideră spionajul drept o activitate de criminali și de aventurieri". Schellenberg adaugă : „Dacă i-ai spune vreodată unui simplu ofițer german, ca să nu mai vorbim de ofițerii superiori, că lucrezi pentru un serviciu de informații, ai fi imediat considerat un personaj suspect, dacă nu chiar un aventurier vulgar".

Atît manualul cît și Schellenberg păcătuiesc și prin pesimism și prin optimism. Nu-i tocmai exact că ofițerii lui Canaris ar fi fost obiectul unui atît de puternic dispreț din partea colegilor lor din Wehrmacht. Nu este just să se afirme că „uniformele negre" din serviciul de informații SS sînt suspecți în ochii armatei : aceasta îi consideră niște secături. Wehrmachtul n-a uitat drama lui von Fritsch, comandantul-șef al armatei, victima unei afaceri de moravuri înscenate în întregime de Gestapo, care l-a silit să demisioneze. Von Fritsch a fost achitat de către curtea marțială întrunită pentru a-l judeca, dar, retrogradat la rangul de colonel și înlăturat din postul său, omul a fost distrus de încercarea infamantă prin care a trecut. În august 1939, în ajunul campaniei din Polonia, el scria : „În acest război, voi însoți regimentul meu pentru a servi drept țintă, căci nu pot rămîne acasă". S-a ținut de cuvînt. Mergînd singur, dezarmat, prin suburbiile Varșoviei, Werner von Fritsch a fost „sinucis" de un glonte polonez. Cadavrul său a descalificat „uniformele negre".

Dar dacă omul von Rundstedt face deosebire între ofițerii lui Canaris și cei ai lui Schellenberg, feldmareșalul îi confundă pe unii cu alții, aplicîndu-le aceeași apreciere profesională : ineficienți, în permanență păcăliți de dușman, incapabili să descopere proiectele acestuia. Cadavrul comandantului Martin îi discreditase.

Povestea lui William Martin este cea mai hazlie, cea mai macabră, cea mai perfidă ce se poate imagina : este prin urmare o poveste englezească. William Martin nu există. Inventatorul

său se numeşte Ewen Montagu. Consilier juridic al coroanei în 1939, mobilizat în serviciile de informaţii ale maiestăţii sale, Montagu este un bărbat foarte înalt şi slab, cu buze strînse şi ochi care amintesc de o pasăre de noapte surprinsă de lumina zilei. A afirma că bucuria de a trăi străluceşte pe chipul său ar fi o exagerare.

Părinte natural al lui William Martin, Montagu convinge două personaje cu trecere să-i adopte creatura. Sir Archibald Nye este şeful adjunct al statului-major imperial britanic. Lordul Louis Mountbatten conduce „Biroul operaţiilor combinate". Amîndoi sînt gentlemeni desăvîrşiţi, adică apar ca nişte fiinţe plăpînde pe lîngă cumplitele bestii ale junglei naziste, şi s-ar părea că soarta lor este de a fi veşnic păcăliţi de aceştia. Privind nişte gentlemeni traşi pe acelaşi calapod — o delegaţie britanică venită la Roma —, Ducele murmurase, mîngîindu-şi bărbia pătrată : „Urmaşi obosiţi ai unor vechi generaţii de bogătaşi... Îşi vor pierde imperiul", în timp ce ginerele său Ciano constata uşurat : „Cît de departe sîntem de aceşti oameni ! O altă lume !" Probabil că Ciano nu-şi închipuia că, la nevoie, lumea acestor oameni putea să semene cu lumea zmeilor din basme.

Aprilie 1943. După ce au cucerit Africa de nord, este limpede că aliaţii vor continua înaintarea. Obiectiv : Sicilia. „Şi ultimul dintre imbecili ar şti că e Sicilia", declară cu tristeţe Churchill. Germanii şi italienii sînt şi ei convinşi de acest lucru. Această certitudine e supărătoare.

Montagu caută un cadavru. După căutări istovitoare îl găseşte. Omul a murit de pneumonie. Părinţii săi, animaţi de un înalt spirit patriotic, acceptă să cedeze trupul neînsufleţit al defunctului. Montagu îl închide într-o cameră rece şi-i născoceşte o biografie. Nume şi prenume : Martin, William. Ocupaţia : ofiţer de puşcaşi marini. Este înzestrat cu un tată bătrîn, care-i trimite scrisori în stil victorian : „Nu pot spune că acest hotel este tot atît de confortabil precum era înainte de război... Felul de a fi al verişoarei tale nu s-a ameliorat etc." I se dăruieşte o logodnică, Pamela, care-i scrie : „Nimic nu este mai rău, scumpul meu, decît să însoţeşti la gară pe omul iubit etc."

Este îmbrăcat în uniformă (penibilă treabă. Pentru a-l încălţa, trebuie să i se dezgheţe picioarele la radiatorul electric...). Se împart între buzunarele uniformei de campanie şi cele ale impermeabilului actele de identitate, scrisorile personale, ceva bani, mai multe facturi (dintre care una pentru inelele de logodnă), un capăt de creion, două tichete de autobuz, un pachet de ţigări, o trusă de chei, un avertisment al bancherului său cu privire la contul său depăşit. Dar mai ales este încredinţată comandantului Martin o sacoşă, legată cu un lănţişor de siguranţă de cordonul impermeabilului.

Este apoi îmbarcat pe submarinul *Seraph*, care, la 30 aprilie 1943, îl aruncă în mare în largul coastelor spaniole. Poartă un colac de salvare „Mae-West", şi cei care vor pescui rămăşiţele lui pămînteşti vor crede că a pierit într-un accident de avion, în timp ce se îndrepta spre Alger. Specialiştii englezi ai mareelor au afirmat că în nici un caz curentul marin, care este paralel cu coasta, nu va împiedica vîntul să împingă cadavrul pînă în orăşelul Huelva, feuda unui agent german deosebit de activ. Oricum, legăturile de simpatie care unesc serviciile secrete spaniole şi cele germane garantează că cele trei scrisori găsite în sacoşă vor ajunge în mîini bune.

Prima dintre aceste scrisori, semnată de sir Archibald Nye, este adresată generalului Alexander, şeful Corpului al 18-lea de armată din Africa. Este o scrisoare prietenească, dar Archie profită de ocazie pentru a-i da lui Alex cîteva amănunte asupra apropiatei debarcări în Grecia, în Peloponez. Archie este optimist : „Într-adevăr, sînt multe şanse ca inamicul să creadă că vom ataca Sicilia". Lasă, de altfel, să se înţeleagă că Sicilia a fost aleasă ca „un obiectiv de acoperire" pentru o altă operaţie, care trebuie să se desfăşoare în Mediterana occidentală.

A doua scrisoare, semnată de lordul Mountbatten şi adresată amiralului Cunningham, face o aluzie umoristică la această operaţie : Mountbatten cere să-i fie retrimis Martin de îndată ce operaţia va fi terminată şi adaugă : „«Ar putea să aducă, la

întoarcere, ceva sardele»[1]. Aici, e nevoie de tichete ca să ţi le procuri".

Cît despre a treia scrisoare, ea nu are legătură directă cu acţiunea de intoxicare, dar dovedeşte grija pentru perfecţionarea amănuntului, care, dacă ar fi fost imitată de germani, le-ar fi salvat, fără îndoială, cîteva vieţi de spioni. Era periculos să strecori epistolele lui Nye şi Mountbatten într-unul din buzunarele lui Martin : spaniolii ar fi omis poate să-l percheziţioneze. De aici, ideea sacoşei. Dar o sacoşă numai pentru două scrisori, n-ar risca oare să trezească bănuielile germanilor ? Montagu l-a pus deci pe Mountbatten să întocmească o a treia scrisoare, adresată generalului Eisenhower, care se afla pe atunci la Alger, prin care să-i ceară să binevoiască să redacteze un fel de prefaţă la nişte publicaţii de propagandă destinate soldaţilor. Este un pretext verosimil, pentru a îndesa sacoşa cu broşuri care, în felul acesta, îi justificau folosirea. Cel mai mic detaliu a fost astfel cîntărit şi gîndit. O singură greşeală îl chinuieşte pe Montagu în timp ce William Martin pluteşte spre coasta spaniolă : într-un buzunar al impermeabilului a fost băgată factura cămăşii în care e îmbrăcat cadavrul. Bineînţeles că factura este pe numele comandantului Martin. Dar ofiţerul care s-a dus să cumpere această cămaşă la Gieves, croitorul recunoscut al marinarilor maiestăţii sale, nu făcea parte din marină. El a plătit cu bani peşin ! Niciodată nu se plăteşte cu bani peşin la Gieves. Toţi ofiţerii din marina britanică au acolo contul lor. Cu o scrupulozitate profesională care ar consterna pe confraţii săi germani, Montagu se întreabă dacă afacerea nu va da greş din cauza acestei gafe. Greşeală minimală...

Şi temeri de prisos. La 14 mai, amiralul Doenitz scrie : „Führerul nu este de acord cu Ducele că punctul de invazie cel mai probabil ar fi Sicilia. El crede că ordinele anglo-saxone descoperite confirmă presupunerea unor atacuri proiectate şi îndreptate asupra Sardiniei şi Peloponezului". Căci, între timp,

[1] „Sardele" se scrie în limba engleză : „sardine" ; aluzie la insula Sardinia.

documentele Martin au ajuns la Berlin și serviciile germane au conchis că sînt autentice.

Hitler reacționează repede. Pune Divizia I „Panzer" să traverseze jumătate din Europa : ea părăsește Franța și se desfășoară în Peloponez. În Grecia, ca și în Sardinia, se dă amploare lucrărilor de apărare, se instalează noi baterii, se presară cîmpurile cu mine. La începutul lui iunie, o formație de torpiloare germane este transferată *din Sicilia în Grecia.* Iar la 23 iulie, treisprezece zile după invadarea Siciliei, Hitler tot mai crede că nu e vorba decît de „obiectivul de acoperire", anunțat de sir Archibald Nye : el îl detașează pe cel mai bun general al său, Erwin Rommel, la comandamentul trupelor staționate în Grecia !

În acest timp, pîndiți de ochiul vigilent al agentului din Abwehr, ofițeri britanici cu înfățișare gravă depun la mormîntul lui William Martin, în cimitirul din Huelva, o coroană mortuară care exprimă durerea Pamelei...

Aliații au atacat deci în centru, în Sicilia, în timp ce erau așteptați pe flancuri în Sardinia și în Grecia. Bine. Să lăsăm Sicilia. Dar debarcarea din Africa de nord care avusese loc cu opt luni în urmă ? Ah, ce afacere nenorocită ! Uite o Armadă care, plecată din Anglia, navighează spre Africa și își debarcă diviziile pe plajele marocane și algeriene fără a fi cît de cît tulburată. Sute de vase ! Zeci de mii de oameni ! Au venit noaptea, ca hoții, și lovitura a reușit înainte ca Berlinul să se trezească din somn. Dar Gibraltarul ? Nu era oare cît se poate de ușor să descoperi convoaiele în drum spre Oran și Alger atunci cînd străbăteau strîmtoarea ?

Era ușor. Ba mai mult : Armada a fost reperată de cînd s-a grupat în Scoția. Berg și Klausen, cei doi spiriduși ai landei, încă din octombrie 1942 dăduseră de veste că are loc o formidabilă concentrare de nave în estuarul Clyde. La jumătatea lui octombrie, ei raportează că se fac exerciții de debarcare pe plajele vecine. Puțin mai tîrziu, soldații sînt consemnați pe vapoare, dar, de la niște marinari cheflii, cei doi norvegieni află că un echipament adaptat la temperaturi joase a fost

distribuit trupelor. „Destinul ne așteaptă în Norvegia — declară Hitler amiralului Raeder — trebuie să o apărăm cu orice preț". Se dă ordin crucișătoarelor *Scharnhorst*, *Gneisenau* și *Prinz Eugen* să părăsească porturile franceze și să forțeze blocada britanică pentru a intra în Marea Baltică. La sfîrșitul lunii, Berg și Klausen trimit un scurt mesaj : „Flota a pornit în larg". Avioanele de recunoaștere din Luftwaffe decolează imediat și cercetează cu atenție Marea Nordului între Scoția și Norvegia. Zadarnic. Armada s-a evaporat [1].

E regăsită îndreptîndu-se spre sud. Raeder poate s-o facă bucăți. Haitele lui submarine, în culmea puterii lor, scufundă vase aliate într-o cadență de 700 000 de tone pe lună, adică mai mult decît produc la un loc șantierele navele ale Angliei, Statelor Unite și Canadei, care lucrează totuși ziua și noaptea cu o capacitate maximă. Totul este să știi încotro merg convoaiele. Răspuns : Dakar. Berlinul este categoric. Raeder instalează în fața Dakarului o adevărată cursă submarină, un cuib de vipere cu mușcătură mortală. Armada intră în strîmtoarea Gibraltar.

Este, în mod fatal, descoperită. Abwehrul dispune la Algeciras, în fața stîncii, de un post de observație echipat cu instrumente optice care permit urmărirea traficului și în timpul nopții. Berlinul este informat. De cîteva zile, anumite rapoarte vesteau o debarcare a aliaților în Africa de nord. Dar iată că alte informații arată că flota aliată se îndreaptă spre Malta. Africa de nord sau Malta ? Berlinul alege Malta, cu rezerva totuși a unei a treia posibilități : debarcarea la Tripoli sau la Benghazi, în spatele lui Rommel.

Tristă poveste într-adevăr...

După Africa de nord, Sicilia ; după Sicilia, Anzio. Ca și cum ar scrie undeva că debarcările aliaților trebuie să beneficieze toate de o surpriză completă. Ca și cum ar fi fost într-adevăr cu neputință pentru serviciile germane să afle mișcările

[1] Este imposibil să se tragă concluzia că Berg și Klausen se aflau în mîinile englezilor : echipamente speciale, adaptate unor temperaturi foarte joase, au fost efectiv distribuite.

inamicului. Cu cîteva zile înainte de acțiunea Anzio, generalul Westphal îl întrebase pe amiralul Canaris dacă știe unde se găsește flota de luptă engleză. „O supraveghem — a răspuns amiralul —, nu vă faceți griji". Incapacitate sau trădare ? Canaris a dus secretul cu el în mormînt. Dar trebuie să ne ferim, desigur, de a acorda trădării un rol prea mare. Nu este posibil ca toate înfrîngerile profesionale ale amiralului să fi fost premeditate. Există cel puțin una pe care n-a vrut-o și de pe urma căreia von Rundstedt a suferit personal consecințe zdrobitoare.

„Nici o națiune n-a intrat în război cu atîtea informații asupra inamicului cîte am avut noi despre Rusia", declară Canaris statului său major, puțin după declanșarea operației *Barbarosa*, care a asmuțit blindatele „Panzer" asupra cîmpiilor Rusiei. De astă dată este sincer. A jucat corect. Anticomunist înfocat, acest război nu-i sfîșie inima, deși îl consideră drept o nebunie.

Este sincer, dar se înșală. I-a dat lui Hitler ordinul de bătaie sovietic la frontieră : dincolo de această cortină de trupe începe misterul. Înainte de ofensivă, în timpul unei plimbări călare în tovărășia lui Schellenberg, Canaris și-a confruntat informațiile cu cele ale *Brigadenführerului*. În ceea ce-l privește, el pretindea că marile centre industriale rusești erau legate între ele printr-o cale ferată unică, în timp ce Schellenberg aflase despre o cale ferată dublă. În funcție de o ipoteză sau alta, potențialul economic rusesc poate să varieze în proporții considerabile. Ciudat spectacol : doi șefi ai spionajului german călărind la trap pe sub copaci și discutînd, fără a se putea pune de acord, asupra unei probleme atît de esențiale !

Din această comedie se naște tragedia. La 10 august, Halder, șef al statului-major german, scrie : „Ne bazasem calculele pe o forță armată dușmană cam de 200 de divizii. După trei luni de lupte, identificasem deja 360 ! De îndată ce o duzină de divizii este exterminată, o altă duzină îi ia locul". Von Rundstedt mărturisește : „Din primele lupte, mi-am dat seama că prin tot ce ni s-a povestit despre Rusia, n-au făcut decît să ne împuie capul... Hărțile ce ni s-au dat erau false. Drumurile indicate cu linii roșii groase erau niște simple poteci, în timp ce

potecile erau de fapt drumuri naționale. Pînă și căile ferate pe care trebuia să le folosim în înaintarea noastră pur și simplu nu existau. Uneori, o hartă indica o regiune nelocuită, și acolo dădeam peste orașe de tip american, cu uzine și toate celelalte!"

Abia după optsprezece luni, serviciile germane descoperiră că statisticile pe care rușii le publicau erau inexacte; că un institut avea misiunea să adune toată documentația economică, științifică și tehnică și să falsifice anumite date decisive, cifrele exacte nefiind comunicate celor în drept decît în urma unui ordin expres...

Din 1942, alarmele false nu încetează. Africa de nord, Sicilia, Anzio. Von Rundstedt și-a format părerea: ar fi nebun dacă ar acorda cea mai mică încredere unor servicii de informații care nu știu să anunțe decît debarcări imaginare, fără să le prevadă vreodată pe cele reale. Fără a ține seama de rapoartele lor contradictorii, Gerd von Rundstedt a căutat soluțiile problemelor pe care le pune invazia în resursele spiritului său deprins cu strategia și cu tactica. Retras în bîrlogul său de la Saint-Germain, el a cerut hărților sale de stat-major secretul zilei Z.

Și hărțile i-au răspuns.

PORUNCA A ȘASEA

Pas-de-Calais.

Este evident, limpede, categoric. De cîte ori feldmareșalul se apleacă asupra hărților, degetul său se fixează, fără nici o ezitare, pe această linie de coastă, care se întinde de la Dunkerque pînă la golful Somme. Aliații vor debarca undeva între Dunkerque și Saint-Valéry, probabil în sectorul Calais-Boulogne. „Dacă eu aș fi Montgomery — repeta el fără încetare ofițerilor de stat-major — în acest loc aș ataca". Ofițerii își spun părerea. Ar putea recita pe de rost pomelnicul de argumente pe care șeful lor îl înșiră de atîtea ori și care

constituie, într-o măsură oarecare, cele „Cinci porunci ale invadatorului perfect".

— *Vei alege traversarea cea mai scurtă.* Asta înseamnă Dover-Calais. Traseul este de trei ori mai scurt decît pentru a ajunge în Normandia și de patru sau cinci ori mai puțin lung decît pentru a te duce în Bretania. Un avantaj de care trebuie să se țină seama dacă se iau în considerație riscurile pe care le implică o operație-amfibie. Viteza de rotație a navelor va fi multiplicată, asigurîndu-se sosirea rapidă a întăririlor și a materialului.

— *Vei obține cel mai eficace sprijin aerian.* Dacă bătălia se dă în Pas-de-Calais, în apropierea aerodromurilor engleze, vînătoarea aliată va putea să ajungă aici dintr-o lovitură de aripă, deschizînd o umbrelă protectoare deasupra trupelor debarcate. Dimpotrivă, Normandia — și mai mult încă Bretania — ar implica problema carburanților și aparatele de vînătoare nu ar putea evolua în aer decît un timp limitat.

— *Vei urmări cîștigul cel mai mare.* Drumul cel mai scurt spre Ruhr și industriile sale grele, indispensabile efortului de război german, trece prin Pas-de-Calais. Odată debarcarea reușită, nu mai sînt decît patru zile de mers pînă la Rin. Lovit în inimă, al III-lea Reich se prăbușește. Din contra, o invazie pornind din Cotentin riscă să rămînă blocată în peninsulă. Același lucru s-ar întîmpla cu Bretania. Chiar dacă aliații ar reuși să iasă din aceste fundături pe teren deschis, ei abia atunci ar trebui să dea și să cîștige bătălia pentru Franța.

— *Îți vei asigura posesiunea unui port.* Acest lucru este necesar pentru a face să ajungă la capul de pod masele de oameni și de material indispensabile supraviețuirii, apoi dezvoltării lui. Cum ar putea aliații să debarce carele lor de asalt, camioanele și tunurile lor grele fără instalații portuare ? În Normandia nu există nici un port convenabil între Le Havre și Cherbourg, care sînt puternic fortificate. Dimpotrivă, un atac în Pas-de-Calais ar permite cucerirea într-un termen scurt a orașelor Calais, Boulogne sau Dunkerque.

— *Vei nimici armele duşmanului.* În Pas-de-Calais sînt instalate rampele de lansare a rachetelor V1 şi V2. De luni, de zile, o cursă de viteză s-a angajat între Organizaţia Todt şi aviaţia aliată. Miza: platformele îndreptate spre inima Angliei. În cursul iernii, bombardierele engleze şi îndeosebi grupa 617 a lui Leonard Cheschire au reuşit să nimicească şaptezeci şi trei din nouăzeci şi şase de rampe gata instalate. Au fost reconstruite expunîndu-le cît mai puţin bombardamentelor şi mai ales camuflîndu-le cu cea mai mare grijă [1]. Hitler a ordonat să se facă stocuri de proiectile. El aşteaptă invazia pentru a da semnalul verde al ofensivei cu V1, căci aviaţia aliată va fi atunci acaparată de obiectivele sale tactice şi nu se va putea ocupa de lichidarea rampelor. Aliaţii cunosc aceste pregătiri datorită reţelelor lor clandestine. Cum s-ar putea crede că Churchill va lăsa în mod deliberat ca asupra Londrei să planeze o primejdie mortală? Va ataca acolo unde se găsesc concentrate armele de represalii germane.

Preamilostivul von Rundstedt! S-ar zice că vrea să picure puţin balsam în inimile generalilor francezi pe care i-a învins în 1940. Cele „Cinci principii" ale sale le demonstrează de fapt că nu incapacitatea le-a adus înfrîngerea, ci spiritul de defensivă care le anchiloza creierul. Raţionînd în 1940 aşa cum raţionează feldmareşalul în 1944, ei ajunseseră la concluzia că inamicul ar avea toate avantajele dacă ar ataca prin cîmpiile belgiene sau olandeze. Şi era adevărat. Cum să-şi închipuie că generalii germani ar putea comite imprudenţa de

[1] Regimentul 155 de antiaeriană care urma să procedeze la tragerea cu V1 se afla sub ordinele colonelului Wachtel. Acesta, preocupat de a asigura secretul operaţiei, începu prin a înlătura din regimentul său toate elementele negermane. Apoi îl camuflă sub aparenţele unei unităţi a Organizaţiei Todt. Aceste măsuri de prevedere nu erau neîndreptăţite, dar ofiţerii lui Wachtel fură, probabil, cam surprinşi cînd, sub pretextul securităţii, şeful lor le ceru să vină la noul post de comandă în taxiuri rechiziţionate şi pe o noapte întunecoasă. Următoarea măsură luată de colonel fu de a-şi schimba numele: îşi spuse Wolf. În sfîrşit, împins de predispoziţiile sale romantice, ajunse să umble în permanenţă cu o barbă falsă.

a-şi vîrî diviziile lor blindate în viesparul din Ardeni, cu drumurile lui rare şi accidentate, cu pădurile lui de nepătruns ?

În 1940, ca şi în 1944, totul se petrece ca şi cum armata aflată în defensivă ar uita, printr-o fatală slăbire a facultăţilor ei de imaginaţie, a şasea poruncă — cea mai scurtă şi cea mai importantă, care se impune oricărui atacant : *Îţi vei surprinde adversarul.* Hipnotizaţi de ameninţarea suspendată deasupra capului lor, şefii unei astfel de armate se străduiesc să ghicească planurile duşmanului. Se pun în locul lui. Mai exact : acţionează ca şi cum ar fi în locul lui. Prin simpla forţă a raţionamentului, ei determină direcţia logică a ofensivei inamice. Nu le trece prin minte că duşmanul ar putea să nu respecte logica şi, dînd dovadă de îndrăzneală, s-ar putea hotărî să lovească aici pentru singurul şi binecuvîntatul motiv că e aşteptat dincolo. Această orbire, aproape hipnotică, nu este neapărat dovada unei carenţe speciale a imaginaţiei sau a unei incapacităţi personale de a părăsi căile rigide ale raţionamentului. Acest von Rundstedt, care-i aşteaptă pe aliaţi în Pas-de-Calais, este acelaşi om care concepuse planul îndrăzneţ de nimicire a Poloniei şi care surprinsese Franţa străpungînd în Ardeni. El nu s-a schimbat. Situaţia lui s-a schimbat. De la rolul de pisică a trecut la cel de şoarece. Tranziţia nu se face fără a atrage după sine unele consecinţe psihologice.

Dimpotrivă, concluziile trase din porunca a cincea provin, la elita prusiană, nu dintr-o slăbiciune de moment, ci dintr-una cronică ; subestimarea sistematică a forţei morale a adversarului. Patru ani de război n-au fost de ajuns pentru ca germanii să descopere în Winston Churchill trăsăturile caracteristice ale buldogului. Ameninţarea lui V1 ? Churchill îi spune lui Eisenhower că aceasta nu trebuie, sub nici un motiv, să-l facă să-şi modifice planul de invazie. Londra a dovedit că ştie să încaseze. Londra va muri dacă va fi nevoie, ca să trăiască *Overlord.* Acesta este stilul churchillian, destul de cunoscut deja, dar izbucnirile lui pasionate nu par să fi fost auzite şi înţelese în cazemata din Saint-Germain-en-Laye.

Cît despre porunca a patra, trebuie oare să-i reproşăm lui von Rundstedt că a înscris-o în catehismul său ? Este adevărat că aliaţii vor avea nevoie de un port în primele zile ale invaziei. Ei ştiu asta de mult timp. Şi de altfel şi germanii. Încă din 1942, generalii îl asigurau pe Hitler : „Dacă vom stăpîni porturile, vom stăpîni Europa". Führerul, convins, a reacţionat în maniera sa obişnuită care seamănă cu cea a lui Churchill în sensul „dramatizării", dar care se deosebeşte printr-o detestabilă înclinaţie spre amănuntul de prost-gust. El a pus să se întărească principalele porturi de pe coastă şi le-a ridicat la rangul de „fortăreţe". Fiecare din aceste locuri întărite va trebui să reziste „pînă la ultima picătură de sînge". Comandanţii răspund cu capul pentru executarea acestui ordin. Ofiţerii au fost obligaţi să semneze un legămînt redactat astfel : „Jur să rezist şi să apăr fortificaţia pusă sub comanda mea pînă la sfîrşitul existenţei mele şi al ultimului ostaş în subordine". Înainte ca acest ultim ostaş să cadă, va da foc încărcăturilor explozive plasate sub instalaţiile portuare, pentru ca ele să nu mai poată fi folosite.

Von Rundstedt, bătrîn şi inteligent, a şters din decretul lui Hitler cuvintele „ultima picătură de sînge" şi le-a înlocuit cu „ultimul cartuş". Dar tunurile care apără „fortăreţele" sînt mai de temut decît cuvintele. Aliaţii au învăţat la Dieppe cît costă o tentativă de asalt frontal : din cei 5 000 de canadieni porniţi la atac, 3 369 nu s-au mai întors. De atunci, apărarea s-a întărit şi mai mult, iar Montgomery este categoric : porturile nu pot fi cucerite dinspre mare. Problemă :

1) un port este absolut necesar pentru succesul operaţiei *Overlord* ;

2) el trebuie să poată fi folosit în primele trei săptămîni care vor urma zilei Z ;

3) este aproape cu neputinţă să cucereşti un port într-un termen atît de scurt ;

4) chiar dacă s-ar putea, minele aşezate de inamic în bazine şi distrugerile pe care le-ar provoca ar face instalaţiile portuare impracticabile pe cel puţin două luni.

Soluția este descoperită de lordul Mountbatten la sfîrșitul unei conferințe, în cursul căreia s-a încercat zadarnic și cu desperare să se găsească cvadratura cercului. Ridicînd ședința, el conchise oftînd : „Ei bine, deoarece nu putem face rost de un port, n-avem altă soluție decît să aducem unul cu noi !" Rîsete și zeflemele. Reflectare. Doi ani mai tîrziu, 20 000 de oameni lucrează în Anglia la realizarea unor porturi artificiale *Mulberries*. Porunca a patra a lui von Rundstedt își pierde rațiunea de a fi.

Feldmareșalul n-avea de unde s-o știe. Dar ar fi trebuit s-o știe. Proiectul *Mulberry* este, ce-i drept, arhi-Bigot. Măsurile de siguranță luate în ceea ce-l privește întrec tot ce s-a prevăzut pentru *Overlord*. În sala unde sînt instalate machetele nu se face nici măcar curățenie. Intrarea este rezervată doar cîtorva ofițeri superiori, a căror demnitate exclude mînuirea măturii, și care, în consecință, trăiesc într-un veșnic nor de praf. Dar cei 20 000 de lucrători ! Dar blocurile de beton și oțel înalte cît casele cu cinci etaje ! Și acest fantastic joc de construcție scapă cercetării serviciilor germane ! Vanhove, plimbîndu-se pe cheiurile din Tilbury, de care sînt ancorate chesoane, nu observă nimic !

Luftwaffe este prima care semnalează cuburile ce plutesc pe Tamisa. La început, Berlinul crede că e vorba de silozuri pentru grîne. Apoi se presupune că ar fi destinate să înlocuiască danele distruse — ceea ce i-ar obliga totuși pe aliați să pună stăpînire pe un port. Nimeni nu se oprește la ideea că, puse cap la cap, ar putea chiar ele să formeze un port : cum oare s-ar putea pune la punct problema mareelor, care nu vor lăsa navele decît un timp foarte scurt să atingă nivelul chesoanelor ? Aici, imaginația lui Churchill păzește mai bine secretul acestor *Mulberries* decît orice altă măsură de siguranță. El a inventat digurile-ascensoare, care se vor ridica sau coborî la fel cu mișcarea mareelor, permițînd astfel vaselor să descarce fără întrerupere. Realizarea acestei idei era dificilă, dar Churchill, neclintit, scrisese pe marginea memoriului transmis lui Mountbatten : „Nu ridicați obiecții. Vor ridica destule înseși greutățile".

Berlinul nu are atîta inventivitate. El nu va crede în *Mulberries* decît la multe săptămîni *după* ziua Z. Cum ar fi putut bănui von Rundstedt, cu atîtea săptămîni înainte, că porunca a patra, enunțată de el, nu este chiar atît de imperativă cum își închipuie ?

Rămîn primele trei : traversarea scurtă, sprijinul aerian, cîștigul maxim. Numai ele și ar fi suficiente pentru a îndreptăți grija neîntreruptă manifestată de von Rundstedt pentru Pas-de-Calais. În 1942, i se alocase de patru ori mai mult ciment decît Normandiei și acest regim de favoare s-a prelungit în 1943 și 1944. În felul acesta Armata a 15-a, care staționează în Pas-de-Calais, a putut să-și adăpostească în cazemate betonate 93 dintr-un total de 132 de piese de mare calibru. În Normandia, Armata a 7-a n-are în adăposturi decît 27 de tunuri dintr-un total de 47. În ce privește trupele, disproporția este cu totul categorică. Pas-de-Calais este apărat de efective de două ori și jumătate mai numeroase decît Normandia. În cursul iernii 1943—1944, garnizoana sa a trecut de la 10 la 15 divizii. De la Dunkerque la Saint-Valéry, blocurile betonate ale Zidului sînt dublate de o a doua linie de apărare, situată în interiorul regiunii. Regimentele aliate care vor reuși să străpungă prima linie vor fi întîmpinate, în timp ce vor mai gîfîi încă de pe urma efortului făcut, de această rezervă puternică, avînd mai multe divizii și care nu există nici în Normandia, nici în Bretania. Dacă Zidul Atlanticului seamănă undeva cu imaginea feroce popularizată de Goebbels, aceasta se întîmplă, desigur, în locul unde îi așteaptă von Rundstedt pe aliați.

Superbă încăpățînare : chiar dacă la început intuiția lui era cea justă, feldmareșalul trebuia să-și dea seama că, tot turnînd la ciment și masînd trupe și material, l-a descurajat pe dușman în intenția lui de a ataca în Pas-de-Calais. Nu există „Cinci porunci“ care să reziste unei capcane atît de bine organizate. Decît să se năpustească cu ochii închiși, e mai bine să-și încerce norocul în Bretania sau chiar în îndepărtata

Norvegie. Dar von Rundstedt se cramponează cu înverşunare de ideea sa. E oare influenţat de amiralul Kranke, care îi afirmă că o debarcare este cu neputinţă pe coasta de la Calvados din cauza fundului stîncos ? Ori poate apreciază că inundaţiile realizate la baza din Cotentin sînt de asemenea amploare, încît vor bloca mişcările unui eventual agresor ? Sau, mai simplu, pentru că refuză, inconştient, să recunoască zădărnicia tuturor strădaniilor sale în Pas-de-Calais ? Un lucru e sigur, că şeful armatelor germane din vest, cu o lună înainte de ziua Z, satisface cea mai arzătoare dorinţă a aliaţilor : el crede în Pas-de-Calais.

Dar întărirea bruscă a Normandiei, între altele, cu Divizia a 21-a „Panzer“ la Caen, Divizia a 91-a în Cotentin şi a 6-a de paraşutişti la Périers ?

El a făcut-o împotriva dorinţei lui, în urma ordinului categoric al unui amator dispreţuit de toate somităţile militare pe care le număra Germania, al aceluia pe care von Rundstedt îl numeşte „caporalul ţigan“ : Adolf Hitler.

FÜHRERUL ARE ÎNTOTDEAUNA DREPTATE

Cartierul general al lui Hitler într-o dimineaţă oarecare. Stăpînul se odihneşte. S-a culcat la ora patru, ca de obicei, şi nu se va trezi decît pentru a asista la conferinţa statului-major de la prînz. În sala cea mare, viceamiralul Bürckner, din Abwehr, îşi pregăteşte raportul asupra situaţiei din răsărit pe care urmează să-l prezinte. Adjutanţii lui, aplecaţi asupra hărţii operative, înfig steguleţe roşii şi albastre de ambele părţi ale frontului. Fiecare steguleţ roşu reprezintă o divizie sovietică ; fiecare steguleţ albastru o divizie germană. Bürckner urmăreşte această treabă cu sprîncenele încruntate. Din cînd în cînd mîrîie : „*Ah !* Nu puneţi atîta roşu pe hartă !“ Disciplinaţi sau indiferenţi, oamenii săi bagă în buzunare cîteva divizii ruseşti. Nu trebuie să i se strice Führerului dispoziţia, şi o înflo-

rire prea abundentă de drapele roşii îl scoate întotdeauna din sărite.

Generalul Gehlen, şeful serviciilor de informaţii în Rusia, este un psiholog mai puţin bun decît viceamiralul Bürckner. Fiind convocat de Hitler, îi întocmeşte un tablou precis al rezervelor de care dispune Armata Roşie. Führerul, stacojiu, îl întrerupe la mijlocul raportului, se repede în direcţia lui, ca şi cum ar vrea să-l sugrume, şi zbiară : „Îndrăzneşti să-mi explici că sînt pe cale de a pierde războiul meu ?“ Gehlen, încremenit, bîiguie că nu face altceva decît să reproducă ultimele informaţii pe care le primise. Este dat afară.

Nici chiar Walther Schellenberg nu este ferit de asemenea păţanii. În 1942 pregătise un raport amănunţit asupra posibilităţilor producţiei de război americane. Cînd îl citise, inteligentul Heydrich se făcuse alb ca varul. Göring i-l înapoiase cu acest comentariu : „Tot ce aţi scris aici e o prostie fără margini. Aţi face bine să consultaţi un psihiatru“. Cît despre Hitler, acesta declarase scurt : „Nu cred nici o iotă“. Un an mai tîrziu, Schellenberg cade în recidivă cu privire la Rusia. Experţii săi analizează potenţialul industrial şi militar sovietic. „În ansamblu — apreciază Schellenberg —, o muncă bine făcută“. Hitler, după ce citeşte, dă ordin să fie arestaţi şi judecaţi pentru defetism toţi experţii. Înnebunit, Schellenberg aleargă la Himmler. Acesta la început declară că experţii sînt „agenţi ai N.K.V.D.-ului rusesc“, dar, după o pledoarie de două ore, se lasă înduplecat să nu-i dea pe mîna Gestapoului. Schellenberg şi-a salvat oamenii, dar n-o să-l mai prindem transmiţînd celor de sus rapoarte „defetiste“. La ce bun ? El scrie plin de amărăciune : „Hitler respingea sistematic orice informaţie defavorabilă, chiar cînd era bazată pe fapte reale sau pe bunul-simţ însuşi“.

Adolf Hitler este nebun ? Este. Dar cine l-a înnebunit ? Printre alţii, Canaris.

1938. Şefii Wehrmachtului se tem de un război, pentru care Germania, după părerea lor, nu este pregătită. Această teamă

în privința rezultatului unui conflict îi face sensibili la manevrele de intoxicare ale amiralului.

Cînd *Planul Verde* de invadare a Cehoslovaciei este pus la punct, Canaris prezintă rapoarte pesimiste asupra puterii fortificațiilor cehe. Este adevărat că aceste fortificații, ridicate după tehnicile care au stat la baza construirii liniei Maginot, sînt solide. Canaris le declară formidabile. Ocuparea Cehoslovaciei le arată așa cum sînt.

Campania din Polonia. Convocat de Hitler, Canaris întîlnește trenul special al führerului la Ilnau la 12 septembrie 1939, atunci cînd bătălia este la apogeu. Amiralul aduce cea mai proastă știre ce se poate imagina : „Francezii masează trupe și artilerie în special în regiunea Saarbrücken și fac pregătiri sistematice în vederea unei ofensive în stil mare". Acesta era coșmarul generalilor germani. În fața a o sută zece divizii engleze și franceze, Hitler nu lăsase decît o perdea subțire de douăzeci și trei de divizii. „Noi, ostașii — va spune Keitel —, ne așteptam în permanență la o ofensivă a Franței în timpul campaniei din Polonia, și am fost foarte surprinși cînd nu s-a produs nimic... Un atac francez n-ar fi întîlnit din partea germană decît o acoperire, nu o apărare reală". Hitler ascultă raportul lui Canaris, apoi răspunde fără să se emoționeze că nu crede într-o ofensivă franceză. Are dreptate.

Campania din Danemarca și Norvegia. Wehrmachtul o dezaprobă și face raporturi desperate să-l țină pe Hitler de poale. Copleșit de vești proaste, prevenit că flota engleză îi va scufunda transporturile de trupe, Hitler se încăpățînează și trece peste toate considerentele. Are dreptate.

Campania din Franța. Toată iarna, generalii germani fură munciți de gînduri negre. Von Rundstedt este pesimist. Halder, șef al marelui stat-major, notează în jurnalul său : „La cartierele generale nimeni nu-și închipuie că ofensiva are cea mai mică șansă de succes". Pentru a-l face pe Hitler să-și schimbe hotărîrea de a o dezlănțui, Brauchitsch, comandantul-șef al armatei germane, merge pînă acolo încît inventează povești cu răzvrătiri și dezertări în rîndurile armatei. Hitler întreabă rece cîte condamnări la moarte au fost pronunțate. Explo-

dează : „Nu voi da înapoi înaintea nimănui și voi zdrobi pe toți cei care mi se opun ! Vreau să-l nimicesc pe adversar !" Și o face.

Un führer crede întotdeauna puțin că are întotdeauna dreptate : este una din maniile speciei. Un führer are steaua lui care veghează, undeva în cer, asupra destinului său și-l ajută să și-l realizeze. El are revelații. Cunoaște secretul zeilor. Zeița Fortuna se interesează îndeaproape de soarta sa și, la nevoie, îi dă o mînă de ajutor. Un führer se miră dacă valurile Mării Roșii nu se deschid în fața armatei sale. Hitler, bunăoară, nu admite ca vremea rea să-l oblige, din noiembrie 1939 pînă în mai 1940, să-și amîne de paisprezece ori ofensiva. Nu-i normal. El este omul îndrăgit de soare. Cînd trebuia să ia cuvîntul la mitinguri în aer liber, cele mai torențiale averse se întrerupeau cu cîteva minute înainte de apariția lui. Lucrul este atît de cunoscut în Germania, atît de legendar, încît expresia „o vreme à la Hitler" e sinonimă cu „timp frumos". Trădat de ploaie în cursul iernii 1939—1940, Hitler este înșelat de zăpadă cu doi ani mai tîrziu. Aceasta începe să-i inspire o repulsie fizică. Nu o mai poate vedea, nu mai vrea s-o atingă. Între ea și el se interpun cîteva zeci de mii de cadavre ale germanilor. Nu i-o iartă. Un führer nu cade la învoială cu elementele naturii. Ele trebuie să contribuie la realizarea scopurilor sale ca și oamenii.

Dar un führer nu este neapărat nebun. Și chiar dacă se consideră că sfîrșește întotdeauna prin a ajunge la megalomanie, istoria ne arată că această nebunie, dezastruoasă pentru ceilalți, nu exclude oricînd un ascuțit simț al interesului său personal. Hitler, pînă în 1939, dă dovadă de o viclenie remarcabilă. Începînd din 1940, totul se schimbă. Este amețit. I se pare că prea de multe ori a avut dreptate.

În această perioadă, ciudatul destin al lui Wilhelm Canaris atinge pateticul. Canaris manipulează informațiile în scopul de a influența politica Germaniei. Este pedepsit fără milă. Hitler nu va mai ține socoteală de informațiile defavorabile care i se vor transmite, chiar dacă sînt bazate, cum pretinde Schellenberg, pe fapte reale sau pe simplul bun-simț.

Convins că este înconjurat de nişte năluci becisnice pe care pericole imaginare sînt suficiente să le bage în sperieţi, nu se va mai lăsa niciodată strunit, nu va mai asculta nici un sfat, nici o rugăminte.

După izbînzile sale din 1940, führerul, înnebunit de orgoliu, nu mai crede decît în intuiţia sa, iar permanentele insuccese profesionale ale Abwehrului, comploturile politice pe care le unelteşte nu sînt de natură să-i redea încrederea în serviciul informaţiilor. Dar ce pot face sfaturile celor mai buni generali sau rapoartele transmise de credincioşii SS împotriva acestei intuiţii, regina bătăliilor din 1940 ? Sancţiunea crudă a faptelor nu o poate clătina. Hitler îi rămîne credincios şi după Stalingrad, unde din cauza ei pierde un sfert de milion de ostaşi. Mai crede în ea şi după campania din Tunisia, care îl costă tot atît de mult. Timp de doi ani, netulburat, el acumulează dezastrele prin lovituri de o intuiţie genială.

Începînd din 1943, „cel mai mare căpitan al tuturor timpurilor“ nu mai are prilejul de a uimi lumea. După ce a vărsat cu doniţele sîngele Wehrmachtului în butoiul Danaidelor ruse, are nevoie zi de zi de alte regimente pentru a astupa breşele pe care braţele vînjoase ale Armatei Roşii le deschid în frontul de răsărit. Treabă de salahor pentru cineva care, cu doi ani în urmă, ţopăia prin toată Europa. Oare această treabă, în care intuiţia nu-i solicitată, îi va reda cel puţin simţul realităţii ? Da' de unde ! Rămîne orb şi surd. De ce ? Pentru că dacă ar fi văzut şi ar fi auzit, ar fi trebuit să admită că situaţia lui este desperată. Dacă lua drept bune cifrele impresionante ale potenţialelor american şi rus pe care experţii lui Schellenberg le înscriseseră în inventarele făcute de ei, nu-i rămînea altă soluţie decît să depună armele. Îi contestă pe experţi. Cu o formidabilă îndărătnicie, îndepărtează tot ce i-ar putea slăbi credinţa în destinul său şi încrederea pe care o păstrează în rezervele intuiţiei sale. Gehlen este dat afară. Bürckner rămîne, cu condiţia să escamoteze un pumn de steguleţe roşii. Informaţiile nefavorabile, considerate *a priori* drept inexacte, sînt sistematic respinse.

Chiar, şi mai ales, documentele Cicero.

„Cercetarea acestor documente îţi tăia pur şi simplu respiraţia“, scrie Schellenberg. Aproape aşa cum taie respiraţia spînzuratului frînghia. Datorită lor, stăpînii celui de-al III-lea Reich au revelaţia puterii aliaţilor. Găsesc înscrise cifrele furniturilor militare făcute de S.U.A. către U.R.S.S., adică făgăduieli de noi dezastre pe frontul de răsărit. Mai descoperă că cei Trei Mari sînt atît de încredinţaţi de izbîndă, că au şi început să-şi împartă lumea, o lume în care Germania nu-şi va avea locul. Citesc, printre altele, sentinţa propriei lor condamnări la moarte, căci documentele nu lasă nici un dubiu în privinţa voinţei aliaţilor : pe şefii nazişti îi aşteaptă spînzurătoarea.

Din fericire, documentele Cicero sînt falsuri.

Ribbentrop este convins şi îi este uşor să-i facă şi pe ceilalţi să-i împărtăşească convingerea : Berlinul nu şi-a revenit încă după mistificarea cu Sicilia. Este deci vorba de o nouă încercare britanică de intoxicare. Cicero este un agent dublu. Dar numeroasele indicii care pledează în favoarea bunei sale credinţe ? Datorită lui, experţii germani ai cifrului au izbutit să „spargă“ codul diplomatic englez. Ori de cîte ori serviciile lui Schellenberg au avut posibilitatea să confrunte documentele lui cu informaţii obţinute din alte izvoare, au constatat că sînt exacte. În sfîrşit, dovada hotărîtoare, un document fotografiat de Cicero în decembrie anunţa o serie de raiduri aeriene asupra capitalelor balcanice aliate cu Germania. Primul bombardament, avînd drept obiectiv Sofia, urma să fie executat la 14 ianuarie 1944. Berlinul hotărăşte ca acest fapt să servească de test sincerităţii lui Cicero. La 14 ianuarie, Moyzisch cheamă la telefon legaţia germană din Sofia. Poşta din Ankara îi face cunoscut că toate comunicaţiile sînt întrerupte. Repetă cererea pe 15 dimineaţa şi obţine o comunicare oficială : „Am fost supuşi unui raid nimicitor. Tot oraşul este în flăcări. Pierderi foarte mari“. Berlinul are dovada. Cîteva sute de cadavre îi garantează buna credinţă a lui Cicero. Nu e destul. Ribbentrop respinge făgăduiala spînzurătorii pe care ar implica-o autenticitatea documentelor. Şi ministrul german al afacerilor externe este admirabil în-

zestrat pentru politica struțului. Înainte de 1939, se hotărîse să creadă și să-i facă și pe alții să creadă că Anglia nu va intra niciodată în conflict cu Germania. În consecință a lansat un avertisment către serviciile sale, care se încheia cu această amenințare energică : „Dacă mi s-ar aduce la cunoștință că un funcționar a exprimat o altă părere, îl voi ucide eu însumi în biroul lui și-mi voi asuma în fața führerului răspunderea pentru această faptă".

Bietul Ludwig Moyzisch, care credea că izbutise cea mai mare ispravă a secolului ! Se cufundă în ranchiună și amărăciune. Chiar cînd stabilește că în cod cuvîntul *Overlord* indică invazia aliată, Berlinul își astupă urechile. Drept orice răspuns, Moyzisch a primit acest mesaj : „Posibil, dar puțin probabil". Oare nu cumva descurajarea explică actul de indisciplină al SS-istului Moyzisch ? Von Papen, cel puțin, crede în autenticitatea documentelor sale. Nu cere decît să le folosească. Datorită lor, reușește să stîrnească emoție în mica lume diplomatică din Ankara. E mai mult decît nimic, chiar dacă în raport cu ceea ce ar fi trebuit să se facă este aproape nimic.

Ceva totuși trebuie făcut : Schellenberg are această convingere. Nu se poate să închizi ochii și să-ți astupi urechile cînd te afli în fruntea unui serviciu de informații. *Brigadenführerul* SS stabilește legături cu Stockholmul și cu Elveția. Scopul său ? Să obțină o pace de compromis, care va salva ce se mai poate. „Munca mea — scrie el — m-a pus în fața realității... Din această clipă, pentru mine problema era de a ști cum să-i pun pe conducătorii noștri la curent cu aceste fapte penibile, atunci cînd ei refuzau categoric să examineze însăși posibilitatea lor". Problemă delicată... În sferele germane luminate, oamenii murmură împotriva pînzei cu care führerul s-a legat la ochi, îi alarmează încăpățînarea lui. Cînd se va hotărî oare să devină rezonabil ? Extraordinară inconsecvență ! Dacă voiau rațiune, nu trebuiau să-l aleagă pe Hitler în postul de cancelar. Trebuiau să-l mențină pe abilul Papen, bunăoară. Hitler nu poate și nu vrea să negocieze.

Nu poate, mai întîi, pentru că aliaţii ar refuza să stea de vorbă cu el, apoi pentru că se îngrijeşte de biografia sa. Un führer nu se înjoseşte să-şi salveze bunurile : el moare sub dărîmături.

Nu vrea, fiindcă tot mai speră. Intuiţia, care în frumoasele vremuri din 1940 i-a adus Europa la picioare, nu mai e decît o luminiţă tremurătoare, dar ea nu aşteaptă decît un prilej prielnic pentru a-şi recăpăta forţa şi energia. Acest prilej nu va veni din răsărit. Acolo trebuie să te încordezi pentru a rezista loviturilor stăruitoare şi metodice ale colosului rus. Ocazia se va ivi în vest, atunci cînd campionul anglo-american, lansînd o directă, îşi va deschide garda şi se va pune în poziţie de dezechilibru.

20 martie 1944. În această zi, Hitler a primit deci la cartierul general pe comandanţii-şefi care luptă în vest. Le-a explicat că victoria finală depindea de un eşec al invaziei aliaţilor. Dar nu s-a mărginit la aceste generalităţi. Ofiţerii prezenţi, uluiţi, au trebuit să suporte o nouă şedinţă de transe vizionare. Posedat de intuiţie, Hitler vorbeşte :

„Cele două sectoare mai prielnice (pentru inamic) şi, prin urmare, cele mai ameninţate sînt cele două peninsule de pe litoralul occidental, respectiv Cotentin şi Bretania. Amîndouă sînt la fel de ispititoare, căci oferă maximum de posibilităţi pentru formarea unui cap de pod, care ar putea fi lărgit sistematic datorită sprijinului masiv al aviaţiei şi al armelor grele".

Führerul indică oare Cotentin şi Bretania pe baza vreunei informaţii ? Nu se bazează pe nici o informaţie, aşa cum nu are nici von Rundstedt atunci cînd pune degetul pe Pas-de-Calais. Conjugîndu-şi, fără să vrea, eforturile lor, serviciile secrete aliate şi germane au ajuns la acest rezultat uluitor : cei doi oameni de care atîrnă soarta armatelor germane de pe frontul de vest întorc spatele serviciilor de informaţii. În ce-l priveşte, Hitler nu se mai încrede decît în intuiţia sa. Celălalt, Rundstedt, se încrede în raţionamentul său. Nici unul dintre ei nu poate aduce nici cel mai neînsemnat început

de dovadă în sprijinul afirmațiilor lor. Au renunțat la lumea ingrată și plicticoasă a faptelor pentru a pluti în voie într-un univers transcendent : acela al fantasmagoriilor imaginației sau acela, numai întrucîtva mai puțin ireal, al logicii abstracte împinse la limită.

Și intuiția triumfă ! Cotentin și Bretania la 20 martie. Cîteva săptămîni mai tîrziu, Hitler va preciza chiar că, din amîndouă, Cotentin este cea mai amenințată. A cîștigat, izbutind acolo unde serviciile germane dau greș de luni de zile, făcînd să devină de o inutilitate derizorie miile de măsuri de securitate cu care este înconjurat *Overlord.*

Succes otrăvit. Führerul a disprețuit informațiile ? Informațiile se vor răzbuna. Ele se vor servi pentru aceasta de căile întortocheate care îi sînt proprii. În timpul conferinței sale, Hitler a declarat : „Exemplul Dieppe-ului trebuie să ne servească drept model". Dieppe și apele sale cenușii presărate cu șalupe în flăcări. Dieppe și sutele de cadavre semănate pe plajele sale. Dieppe și prizonierii canadieni despuiați de uniforme defilînd pe străzi doar în cămăși și chiloți. Führerul visează un nou Dieppe și crede cu adevărat că datorită lui această repetare e cu putință. Încă nu știe — nimeni nu o știe — că a pierdut războiul secret atunci cînd a cîștigat bătălia pe pietrișul plajei din Dieppe.

Von Rundstedt părăsește conferința fără să fi deschis gura ca să-l contrazică pe Hitler. Cu führerul nu se dialoghează. Îi asculți monologul. De altfel, feldmareșalul îl disprețuiește prea mult pentru a angaja o discuție cu el. Dar convingerile sale nu-i sînt cîtuși de puțin zdruncinate. Cotentin și Bretania ? Von Rundstedt se întoarce la Saint-Germain-en-Laye cu convingerea nezdruncinată că locul debarcării va fi Pas-de-Calais. Or, el se află la fața locului. Comandă mișcările de trupe. Fără el nimic nu se clintește.

Dar, la cinci săptămîni de la conferință, Pitia hitleristă trimite un nou mesaj, care ajunge la Saint-Germain-en-Laye la 2 mai.

„Führerul e de părere că nu trebuie să ne așteptăm la o debarcare pe un front de cinci sute de kilometri, dar că atacul se va da în primul rînd în Normandia și în al doilea rînd în Bretania“.

De astă dată, oracolul este ascultat. Trupele de întărire germane mărșăluiesc spre Normandia, stîrnind panică la Londra. Von Rundstedt a aruncat la coș „Cele cinci porunci?“ Nicidecum. Continuă să creadă în Pas-de-Calais. Dar „caporalul țigan“ a găsit pe loc un adept: „mareșalul puști“.

ROMMEL ASCULTĂ B.B.C.-ul

La 10 mai 1944, la ora șapte dimineața, pe o vreme cețoasă, feldmareșalul Erwin Rommel părăsește cartierul general al Corpului de armată 84 din Saint-Lô și, prin Carentan, ajunge pe coasta orientală a Peninsulei Cotentin. De la începutul anului, aleargă pe țărmurile olandeze, belgiene și franceze, punînd în mișcare statele-majore și încurajînd trupele. Hitler i-a încredințat mai întîi o misiune de inspecție în vest, apoi i-a acordat comanda grupului de armate B, care apără meterezele „Fortăreței Europa“ de la Zuidersee, în Olanda, pînă la Loara. Trupele germane din Pas-de-Calais, Normandia și Bretania depind deci de Rommel, pus el însuși sub autoritatea îndepărtată a lui von Rundstedt.

În această dimineață, mașina „Horch“ decapotabilă, pilotată de devotatul Daniel, se îndreaptă spre bateria din Morsalines. Cu patru luni în urmă, cu ocazia primei sale inspecții, feldmareșalul mai examinase cele șase tunuri franceze de 155 instalate în cuve betonate sub cerul liber. De pe colina lor, tunurile apără o porțiune apreciabilă din golful Senei și mai ales împrejurimile unei lungi și frumoase plaje pe care cîțiva oameni, la Londra, au denumit-o „Utah“. Bateria este veche. Cuvele sale fuseseră construite în 1941, cu mult înainte de a se fi auzit vorbindu-se de un Zid al Atlanticului. Apoi, în trei

ani, lucrarea fu ca și absorbită de tufișurile normande. Gardurile vii de mărăcini au năpădit adăposturile și depozitele de muniții. S-a semănat iarbă pe potecile care leagă diferitele elemente, apoi au fost acoperite cu un grilaj de lemn. Iarba, crescînd printre zăbrele, făcea cu neputință, chiar pentru un avion care zboară la joasă altitudine, descoperirea acestor potecuțe suspecte. Deasupra cuvelor, tunarii întind plase de camuflaj în armonie cu anotimpurile.

Pentru Erwin Rommel, această primă vizită la Morsalines fusese o adevărată desfătare. În cîteva săptămîni de inspecție văzuse destule baterii „camuflate" cu plase albe pe un fond de pajiști verzi, sau cîmpuri de mine simulate scoase parcă înadins în evidență pentru a fi ochite de aviația de recunoaștere inamică și pe care comandanții locali lăsau vacile să pască. Morsalines, dimpotrivă, îi dădea o satisfacție copleșitoare și-i comunică acest lucru contraamiralului Hennecke, comandantul frontului maritim, care îl însoțea în această inspecție. Răspunsul contraamiralului fu extrem de deconcertant. El îi spuse că, întrucît oamenii de prin partea locului știu de existența bateriei, este limpede că o cunosc și aliații și că deci camuflajul nu era de un real folos, că el nu putea împiedica nici măcar identificarea apropiată a bateriei de către acele avioane inamice venite s-o bombardeze, deoarece locuitorii dăduseră, fără nici o îndoială, coordonatele sale în raport cu biserica sau șoseaua și că, date fiind toate acestea, ar fi mai bine ca cele șase tunuri, care stăteau acum sub cerul liber, să fie cît mai repede plasate sub cupole betonate.

Pe de o parte, toate acestea erau lucruri noi pentru Erwin Rommel. Bătăliile fulger pe care le dăduse pînă atunci nu-l pregătiseră pentru asemenea probleme. În Franța, în iunie 1940, populația stătuse oarecum deoparte. Divizia de tancuri a lui Rommel înainta atît de repede, încît fusese poreclită „Divizia fantomă". Noaptea, cînd străbătea satele, bătrînele aplaudau și strigau : „Trăiască englezii !" Avea haz. În 1942, pe platoul neted al deșertului african, meciul său contra lui Montgomery nu avusese, ca să zicem așa, spectatori, în afară

doar de cîţiva beduini care despuiau cadavrele şi furau armele părăsite. Fapte fără importanţă.

Pe de altă parte, feldmareşalul Rommel, care era un militar remarcabil, nu reuşise să pătrundă secretele sufletului normand. Din clipa sosirii sale în vest, comandanţii locali îi semnalaseră că populaţia civilă, rechiziţionată cu forme în regulă pentru a ajuta la construirea „Fortăreţei Europa“, dădea dovadă de o excepţională inerţie. Atunci a difuzat instrucţiuni cu caracter psihologic, destinate să-i facă pe oameni să îndeplinească cu entuziasm ceea ce pînă atunci făcuseră din constrîngere. Instrucţiunile se încheiau cu aceste cuvinte : „Şi puneţi-i să cînte în cor atunci cînd pornesc la muncă“. Întrucît era vorba de ţărani normanzi, nu prea era potrivit. Feldmareşalul ţinea mai ales să i se explice populaţiei că cu cît colţişorul ei de pămînt va fi mai întărit, cu atît riscă mai puţin să vadă abătîndu-se asupra lui grozăviile războiului. Acest argument îi părea deosebit de puternic, şi totuşi contraamiralul Hennecke afirma că populaţia din Morsalines ar fi săvîrşit nebunia de a transmite informaţii care, mai devreme sau mai tîrziu, aveau să dezlănţuie asupra bateriei aviaţia aliată a cărei principală calitate nu era întotdeauna precizia. Iar satul nu era despărţit de tunurile bateriei decît prin cîteva sute de metri.

Rommel răspunsese contraamiralului că nu se punea problema de a plasa tunurile de 155 sub cupole. N-aveau mînă de lucru calificată şi materiale. Dacă şi-ar putea permite cîndva să betoneze toate bateriile, ar începe cu poziţii mai expuse decît Morsalines, care era atît de bine camuflată.

În această dimineaţă de 10 mai, probabil că Daniel, şoferul, condusese nebuneşte. Asta era maniera lui obişnuită. În spatele maşinii „Horch“ gîfîia bătrîna „Mercury“ a amiralului Friedrich Ruge, care fusese detaşat la statul-major al lui Rommel. Probabil că în această zi şi amiralul l-o fi sîcîit pe şoferul său, matelotul brevetat Hatzinger, să ţină legătura cu maşina feldmareşalului şi că Hatzinger i-o fi răspuns, ca de obicei, că nu va putea reduce din distanţă decît pe coaste. Între Saint-Lô şi Morsalines, coastele sînt rare.

Ceaţa se risipise cînd ajunseră pe colina care domina marea. Şeful bateriei dădu raportul. Bombardierele din R.A.F. se iviseră în noaptea trecută, înspre ora unu dimineaţa. Lansaseră o rachetă strălucitoare atît de puternică, încît se vedea ca în plină zi. Două tunuri fuseseră distruse. Toate celelalte erau avariate. Adăposturile şi magaziile de muniţii n-avuseseră de suferit. Garnizoana era intactă.

La primirea acestor ştiri Rommel nu fu surprins. De la prima sa vizită, cu patru luni în urmă, a avut timp să aprecieze munca Rezistenţei. Dădu ordin ca patru din tunurile cele mai avariate să fie retrase cu trei sute de metri spre interiorul terenului. Chiar după reparaţie, piesele vor fi lăsate acolo. Fiecare din ofiţerii prezenţi ştiau că din această nouă poziţie tunurile nu vor putea trage asupra unui obiectiv mobil, cum este un vapor. Dar la fel de sigur era că R.A.F.-ul va reveni şi că trebuia salvat ceea ce se mai putea salva. În orice caz, să crezi că aliaţii se vor bucura de un efect de surpriză totală, ar însemna să dai dovadă de un pesimism exagerat. Recunoaşterile navale şi aeriene vor descoperi, prin forţa împrejurărilor, convoaiele în drum spre continent. Vor fi preveniţi cel puţin cu douăzeci şi patru de ore înainte. Deci va mai fi timp să se aşeze din nou tunurile de 155 în cuvele lor.

Dar cînd vor veni ?

Din înaltul colinei Morsalines, scăldată acum de soare, Rommel zăreşte nisipurile galbene ale plajei „Utah". Pintenul stîncos al Capului Hoc îi ascunde plaja „Omaha". Dincolo de ele se întind plajele din Bessin. Nu ştie cînd vor veni, dar este convins că vor veni aici. Nu întotdeauna a crezut astfel. Ca toată lumea, la început se gîndise la Pas-de-Calais. După turneul său de inspecţii, la 31 decembrie 1943, îi scria führerului :

„Centrul de greutate al operaţiilor inamice de debarcare va fi probabil în sectorul ocupat de Armata a 15-a (Pas-de-Calais). Este foarte verosimil ca inamicul să-şi îndrepte efortul lui principal asupra sectorului cuprins între Boulogne şi estuarul fluviului Somme şi pe cele două părţi ale oraşului Calais, unde va beneficia de cele mai bune condiţii de susţinere din partea

artileriei sale cu tragere lungă, de traversarea cea mai scurtă în ce privește atacul și aprovizionarea și de cea mai bună folosire a forțelor sale aeriene... Este verosimil ca inamicul să aibă drept obiectiv principal de a-și asigura în cel mai scurt termen posesiunea porturilor capabile să primească un număr de vase. Mai mult, ne putem aștepta ca inamicul să caute să pună cît mai repede mîna pe zona care servește ca bază de plecare proiectilelor noastre propulsate pe distanțe lungi (V1 și V2)".

Cele „Cinci porunci" cu mici diferențe de amănunt. Rommel se raliază la corul generalilor care recită conștiincios catehismul lor strategic. Ei vor continua pînă în ziua Z și chiar după aceea, ca, bunăoară, Warlimont, care după război va declara: „Noi, generalii, am întocmit planurile noastre bazîndu-ne pe regulile instrucțiunii noastre militare reglementare", declarație plină de amărăciune în care se simte dezamăgirea provocată profesionistului de un adversar care, necunoscînd prea bine manualul său teoretic, nu debarcase acolo unde ar fi trebuit.

Dar Rommel e tocmai omul care nu are prea mari înclinații pentru teorie. El e în dezacord cu cei competenți de la statul-major și, de altfel, aceștia nu-l consideră ca pe un egal. Rommel a trecut în trei ani de la gradul de colonel la acela de feldmareșal : o ascensiune fulgerătoare, cu iz de favoritism. În fața lui, din obligație ierarhică, generalii iau poziția de drepți, dar asta nu-i împiedică să-l considere în același timp un parvenit. Nimeni nu e surprins cînd părăsește în vîrful picioarelor corul celor ce optaseră pentru Pas-de-Calais și indică cu bastonul său de mareșal Normandia. Deși faptul poate avea urmări dezastruoase, este totuși o satisfacție de natură spirituală să-l vezi pe diletantul Rommel căzînd de acord cu diletantul Hitler.

Erwin Rommel, „Vulpea deșertului", poate nu este un mare strateg, dar este sigur că are bun-simț. „Din punctul de vedere al aliaților — scrie el —, obiectivul nr. 1 este debarcarea... eventualitate puțin probabilă pe litoralul Pas-de-Calais, puternic apărat, dar realizabilă în Normandia slab fortificată".

Deci Normandia. Încă în ajun, înainte de a părăsi cartierul general din La Roche-Guyon, Rommel scria în jurnalul său intim : „Călătorie de inspecție în Cotentin, care pare să devină obiectivul principal al unei debarcări inamice". De la începutul lunii, el depune toate eforturile ca să deplaseze pe coasta normandă toate forțele de care von Rundstedt îi permite să dispună. Mai mult, i-a cerut lui Göring Corpul 3 de apărare antiaeriană, care este risipit în întreaga Franță. Cele douăzeci și patru de baterii ale acestuia, toate modelul cel mai nou, vor face imposibilă sau vor preface într-un dezastru o acțiune aeropurtată asupra Peninsulei Cotentin. A cerut transferarea Diviziei blindate „Lehr". Vrea ca aceasta să părăsească orașul Le Mans pentru a lua poziție în jurul orașului Bayeux. Peste două zile, la 12 mai, va cere transferarea Diviziei a 12-a blindate SS, *Hitlerjugend*, de la Lisieux la Carentan. Aceasta va fi instalată la o jumătate oră distanță de plaja „Utah" și la o oră de „Omaha". Divizia „Lehr" va acoperi de asemenea „Omaha" și va fi în imediata apropiere a plajelor pe care le vor invada canadienii. Divizia a 21-a „Panzer", se află de pe acum la Caen, la o jumătate de oră de plajele unde vor debarca britanicii.

Rommel nu știe, desigur, în ce măsură punctele sale de vedere vor fi confirmate de fapte, dar crede cu atîta tărie în Normandia, încît este hotărît să obțină satisfacție. Dacă statele-majore se opun, el se va adresa führerului însuși.

Cu trei divizii blindate, tanc lîngă tanc, pe coastă și douăzeci și patru de baterii antiaeriene în Cotentin, feldmareșalul va putea apăra țărmurile pe care le are sub ochi. Dar i se va lăsa oare timpul de a-și pune la punct dispozitivul ? Cînd se va acoperi oare această mare cenușie și netedă de nave inamice ? Cînd oare vor trebui așezate din nou tunurile 155 din Morsalines în cuvele lor și cînd oare trebuie să se urnească spre plaje coloanele de „Tigri" ? Din luna aprilie, Berlinul anunță la intervale regulate că invazia va avea loc în noaptea următoare. Atît de des au fost trupele puse în stare de alarmă, încît aceasta nu le mai spune nimic. A devenit aproape o permanență. Consecințele sînt regretabile : energia trupei slăbește.

Soldații, după toate aceste alarme false, se lasă adormiți de un periculos sentiment de siguranță. Cînd atacul va veni, nu vor reacționa atît de repede și de viguros cum ar trebui.

Feldmareșalul Rommel este încredințat că știe „unde". Dar ține foarte mult să i se spună „cînd".

După Morsalines, caravana pornește din nou spre nord și la ora treisprezece oamenii se opriră pentru a lua prînzul în orășelul Saint-Pierre-Église, care se întinde de-a lungul șoselei naționale. În timpul mesei, feldmareșalul și suita sa ascultară emisiunea în limba germană difuzată de B.B.C. Pentru acești ofițeri era o veche obișnuință, născută din setea sinceră de a ști, iar nu din pornirea deplasată de a sfida. De cînd cu „Ordinul de principiu nr. 1" al führerului, din 13 ianuarie 1940, în statele majore germane se ascultă mult emisiunile de radio inamice sau neutre.

La 13 ianuarie 1940, Hitler clocotea de furie și pe bună dreptate. Evenimentul avusese loc cu trei zile în urmă. În drum spre Köln, un oarecare maior Helmut Reinberger, din statul-major al lui Luftwaffe, a făcut o vizită unor prieteni aflați în serviciul cartierului general al Armatei a 4-a germane, la Münster. Agapa se prelungi atît de tîrziu, încît Reinberger pierdu trenul de Köln. Nu-i nimic : o să zboare cu avionul. Ceață deasă. Rătăcit, fără benzină, pilotul aterizează în apropiere de Mechelen-sur-Meuse, în Belgia. Este încă pe vremea „războiului ciudat" și Belgia e neutră. Dar maiorul Reinberger poartă în servieta sa sentința de condamnare la moarte a acestei neutralități : planul german al ofensivei în vest, cu hărțile adnotate. Pe atunci, nu se hotărîse încă străpungerea prin Ardeni. Se va trece, ca în 1914, prin Belgia și, eventual, prin Olanda. Atacul urmează să fie dezlănțuit în 17, într-o săptămînă. Înnebunit, Reinberger se ascunde după un gard și dă foc documentelor. O patrulă belgiană sosește în galop. Un soldat isteț îl zărește pe Reinberger și-i smulge hîrtiile. Acestea, din pricina umezelii, nu luaseră foc. Germanii, cu un aspect jalnic, sînt conduși la postul de gardă, unde un ofițer cercetează cu mult interes teancurile de hîrtii salvate de

flăcări. Reinberger le smulge și le aruncă în sobă. Ofițerul se repede și izbutește să le scoată.

Pentru statul-major german se pune problema : documentele mai sînt oare lizibile ? Concluzia unei prime anchete este negativă. Ușurare. Dar belgienii masează trupe la frontieră. Mobilizează rezerviști. Iar ministrul lor pentru Afacerile externe convoacă pe ambasadorul german și îi cere explicații în legătură cu acel document „dintre cele mai extraordinare și mai grave, care conține dovada evidentă a unei intenții agresive". Hitler anulează atacul prevăzut pentru ziua de 17. Renunță la planul inițial, ceea ce nu va cruța Belgia de război. Dar mai ales decretează : „Ordinul de principiu nr. 1". De acum înainte nici un ofițer german nu va mai cunoaște o operație militară care nu-l privește direct. Nu se va mai îngădui ca un maior din Luftwaffe să poarte în servieta sa planurile integrale ale unei ofensive. În 1940, Hitler este animat de grija securității militare și are dreptate. Patru ani mai tîrziu, el aplică cu cea mai mare rigurozitate „Ordinul de principiu" într-un scop politic și din nou are dreptate. Căci nu e suficient să faci pe orbul și pe surdul : mai trebuie și ca germanii și mai cu seamă militarii să nu vadă și să nu audă prea bine, altfel ar începe să viseze drapele albe. Li se pun ochelari de cai și vată în urechi. Nu vor vedea decît inamicul pe care îl au în față. Nu vor percepe vuietul sinistru al armatelor care asaltează Germania.

Politică simplistă, dar eficace. Cînd află de atentatul din 20 iulie 1944 împotriva lui Hitler, bravul general Schlemm se sufocă de indignare. Cum au îndrăznit ? Niște criminali ! Și mai ales niște nebuni : să-l asasineze pe führer cînd Germania este pe cale de a cîștiga războiul ! Alfred Schlemm, comandantul Armatei I de parașutiști, vede situația militară prin ochelarii lui Goebbels : rușii sînt la capătul puterilor ; anglo-americanii sînt nimiciți în Normandia ; în Italia, Kesselring le-o ia înainte ; Germania este plină de rezerve, care, dintr-un moment în altul, vor da gata pe inamic și vor obține izbînda finală.

Pe teren, aplicarea „Ordinului de principiu nr. 1" nu poate, bineînțeles, să nu dea loc la unele incidente. Se întîmplă adese-

ori ca Wehrmachtul nefiind informat din timp de intervenţiile armatei aerului, să-i doboare din greşeală avioanele. Comandanţii de divizii acţionează fără a cunoaşte nimic din mişcările pe care le execută unităţile din flancul lor, ceea ce duce la încurcături dezastruoase. Ei manevrează orbeşte, conformîndu-se în mod riguros ordinelor primite. Dacă duşmanul răstoarnă planurile stabilite, cum se întîmplă uneori în război, conducătorii unităţilor sînt incapabili să se adapteze noii situaţii care le este impusă : nu au o vedere de ansamblu asupra operaţiei la care iau parte.

La cel mai înalt nivel, şefii cei mari se zbat într-un univers pur şi simplu kafkian. Von Rundstedt, care comandă un sfert din armata germană, nu ştie cîte divizii luptă în răsărit, nu ştie de cît efectiv dispune Kesselring în Italia şi habar nu are de rezervele pe care se poate bizui la nevoie, sau chiar dacă mai există rezerve. Nu are informaţii asupra situaţiei războiului mondial decît de la posturile de radio străine şi din discuţiile avute cu camarazii veniţi de pe alte fronturi. La fel se întîmplă cu Rommel, al cărui şef de stat-major, Hans Speidel, scrie : „Primeam informaţiile, atît în domeniul militar cît şi în cel politic, pe căi lăturalnice. Feldmareşalul nu era informat oficial despre evoluţia operaţiilor din Italia şi de pe frontul de răsărit. Doar prin intermediul unor «bune relaţii» putea să se ţină la curent".

Sau datorită radioului englez, ca la Saint-Pierre-Eglise...

Or, în această zi de 10 mai, după ce a citit buletinul de ştiri, care se încheia cu anunţarea bombardamentului de la Morsalines, spicherul britanic adăugă cu o voce voit ironică : „Ei, Herr Rommel, aţi reuşit totuşi să descoperiţi bateria de la Morsalines, pe care în cursul ultimei dumneavoastră inspecţii nu aţi văzut-o, atît era de bine camuflată !"

Era uluitor ! Ba chiar diabolic, căci vizita la Morsalines nu fusese prevăzută pentru ziua aceea. În programul lui Rommel figura o inspecţie la Cherbourg. Dar în ajun, seara, fusese informat că emiţătorul în limba germană de la B.B.C. anunţase tocmai că a doua zi feldmareşalul va inspecta trupele de la Cherbourg. Programul fu modificat. Cherbourg

fu înlocuit cu Morsalines. Au vrut ca radioul englez, care era foarte mult ascultat de către trupele germane, să apară ca un mincinos. Lovitura n-a reuşit. Feldmareşalul Erwin Rommel, care voia să afle de la radioul inamic cum mergeau lucrurile în Rusia şi în Pacific, află de la acest post că inamicul era informat despre vizita făcută de el cu trei ore în urmă la Morsalines (departamentul Manche). Era umilitor. Şi mai ales era îngrijorător.

După-amiaza şi-o petrecu inspectînd capul La Hague şi micile golfuri Vauville şi Sciotot, pe coasta occidentală a Peninsulei Cotentin. Bateriile erau dispuse mulţumitor şi împlîntarea obstacolelor pe plaje progresa destul de repede.

Unităţilor care lucraseră cel mai bine, Rommel le distribui, ca de obicei, acordeoane. Înaintea fiecărui turneu de inspecţie, îndesa cîteva pe bancheta dinapoi a maşinii. Desigur, nu toţi soldaţii ştiau să se servească de instrumentele cu care erau răsplătiţi, dar, întrucît veneau de la gloriosul feldmareşal, gestul preţuia mai mult decît darul. Numele lui Erwin Rommel era popular atît printre soldaţii germani cît şi printre cei englezi. Pentru aceştia, el era comandantul cel mai de temut pe care l-au avut de înfruntat de la Napoleon încoace. În Germania propaganda lui Goebbels îi trîmbiţase gloria pe calea undelor şi prin presă, făcînd din feldmareşal cel mai prestigios ostaş al celui de-al III-lea Reich. Rommel a hotărît să-şi pună prestigiul în slujba complotului care fusese urzit împotriva lui Hitler şi care avea să se soldeze cu atentatul din 20 iulie. În timp ce caravana sa se înapoiază la cartierul general al Corpului 84 de armată de la Saint-Lô, el străbate sectorul Lessay-Périers, unde este instalat Regimentul al 6-lea de paraşutişti. Şeful acestuia, von der Heydte, a luptat sub ordinele lui Rommel în Africa de Nord. Cu paraşutiştii săi a acoperit nesfîrşita retragere a Corpului african, de la El-Alamein pînă în Tunisia. Rommel ştie că se poate bizui pe el şi pe unitatea lui. Von der Heydte face şi el parte din complot. Regimentul său îi este credincios, aşa cum este un clan şefului său.

După ce führerul va fi înlăturat, complotiştii au de gînd să înceapă negocieri cu anglo-saxonii. Şi dacă vor să-i oblige pe aliaţi să acorde Germaniei condiţii de pace onorabile, cel mai bun mijloc este de a-i snopi în bătaie pe plajele din Normandia.

La Saint-Lô, pe Rommel îl aşteaptă un mesaj sosit în timpul zilei. Este de la comandamentul suprem al Wehrmachtului (O.K.W.) :

„1) O.K.W.-ul prevede că atacul inamic va începe pe la mijlocul lunii mai. Data de 18 pare foarte probabilă. Dar, desigur, nu există nici o indicaţie precisă. Efortul principal în Normandia şi, în al doilea rînd, în Bretania.

E de presupus că inamicul va bombarda instalaţiile terestre cu bombe de calibru mare, concentrîndu-şi eforturile pe spaţii mici şi va încerca să distrugă armamentul de pe coastă în acelaşi fel, precum şi printr-un bombardament naval violent şi prin atacuri dinspre mare. Nu este exclus ca inamicul să folosească arme noi. Importante paraşutări vor fi, poate, efectuate la căderea nopţii.

2) Este necesar să se disperseze şi să se camufleze cu cea mai mare grijă trupele şi să fie îngropat tot ce nu se află la adăpostul betonului. În interiorul Peninsulei Cotentin, trebuie să se dea dovadă de o vigilenţă specială faţă de trupele aeropurtate. Să se urmărească cu atenţie cerul".

O.K.W.-ul se bazează pe informaţiile furnizate de comandamentul marinei, care indică ziua de 18 mai ca dată „sigură" a debarcării.

Pentru Erwin Rommel, această dată este prea apropiată. El n-a terminat de pus la punct dispozitivul său de apărare. Uriaşul program de fortificaţii pe care l-a lansat este departe de a fi gata. Pe plaje au fost aşezate 517 000 de obstacole, dar el ar vrea un număr dublu. Sute de mii de mine au fost plantate, dar el vrea să aibă în Franţa 20 de milioane pentru a face Zidul de netrecut. I se fură din timp, dar, drept compensaţie, i se dă data atacului. Poate că nu pierde la acest schimb. Va

grăbi ultimele pregătiri, va pune trupele în stare de alarmă. O.K.W.-ul consideră 18 mai ca dată „foarte probabilă", iar comandamentul marinei germane ca „sigură".

COTITURA

La 18 mai în zori, primele buletine de știri ale posturilor de radio germane anunțau că debarcarea ar putea începe dintr-o clipă în alta.

O oră mai tîrziu, londonezii citiră în ziarele lor că spitalele engleze trimit acasă pe toți bolnavii a căror stare o permitea. Erau reținuți numai cei cu afecțiuni grave. Trebuia să se creeze locuri. Gazetele mai anunțau că din clipa declanșării invaziei, spălătoriile vor trebui să acorde o întîietate absolută rufăriei spitalelor.

Evenimentul cel mai semnificativ al acestei zile obișnuite s-a petrecut la cartierul general al lui Eisenhower. Acesta, primind o delegație de cinci corespondenți de război americani, a aflat din gura lor că mulți dintre ziariștii aliați erau încredințați că nu va avea loc nici o debarcare, toate pregătirile făcînd parte dintr-o uriașă mistificare.

Ziariștii se înșelau, așa cum se întîmplă uneori, dar, ca întotdeauna, ei exprimau în mod precis starea de spirit a opiniei publice. Febra primelor două săptămîni ale lunii mai scăzuse. Ea a atins punctul culminant cu exercițiul Fabius, *repetiția atacului de pe plaja „Omaha". Existau motive pentru cele mai serioase temeri, căci convoaiele trebuiau să înainteze în mare, oferindu-se drept țintă ucigătoarelor vedete germane. Pe de altă parte, se nădăjduia că amploarea mijloacelor folosite va alarma inamicul și-l va face să creadă că ziua cea mare a sosit. Măsurile pe care cu siguranță le va lua vor servi de test și vor permite să i se ghicească intențiile. Dar, în afară de o pneumonie contractată de un soldat și de glontele pe care un locotenent l-a primit, din greșeală, în spate, totul s-a petrecut în cel mai mare calm. Inamicul n-a intervenit. Pentru unii opti-*

mişti, faptul că nu a reacţionat era o dovadă a orbirii lui. Pentru cei mai mulţi, dimpotrivă, ea demonstra că germanul, perfect informat, n-a venit să-şi dea cărţile pe faţă cu prilejul unui simplu exerciţiu. Nu s-a găsit nici o probă hotărîtoare care să rezolve controversa.

Apoi, britanicii au făcut, la rîndul lor, o repetiţie generală.

Acum totul s-a sfîrşit. Oamenii s-au întors în taberele înconjurate cu sîrmă ghimpată. Ritmul s-a frînt brusc : după frenezia exerciţiilor din ultimele săptămîni, inactivitate şi nesiguranţă. Înghesuiţi în ţarcurile lor, pradă plictiselii, soldaţii trăiesc orele unui prezent atît de gol, încît se lasă năpădiţi de teama viitorului, atît de cenuşiu, încît face ca fresca roşie şi neagră a amintirilor de la Dunkerque şi Dieppe să devină şi mai vie. Cu scurgerea zilelor, invazia, atît de mult pregătită, devine dintr-o dată apăsătoare ca o fatalitate şi ireală ca un mit. Ea poate să se dezlănţuie mîine dimineaţă, ori peste şase luni, ori niciodată. Nu se ştie. Te învîrteşti în cerc, asemenea vitelor marcate pentru abator. Americanii au primit ordinul să înapoieze în ţară toate efectele lor personale (cheltuielile de expediţie le-a suportat guvernul) ; ei nu-şi păstrează decît echipamentul de luptă. Corespondenţa lor este reţinută în Marea Britanie. N-au dreptul să folosească telefonul transatlantic, nici să expedieze telegrame. Cenzura veghează cu cea mai mare stricteţe asupra scrisorilor britanicilor. Peste tot sîrmă ghimpată, bariere, patrule, oprelişti. Peste tot îndoială şi teamă. După luni de activitate intensă, Anglia se cufundă în toropeală.

Nu este, desigur, decît acel calm înăbuşitor care, în după-amiezile furtunoase, precede primul bubuit al tunetului. La 8 mai — în ajunul zilei cînd Rommel primise de la O.K.W. ştirea că debarcarea va avea loc la 18 mai — Eisenhower a hotărît să atace la Y + 4, adică la 5 iunie.

Zarurile sînt pe masă.

Dincolo, în cazematele Zidului, la cartierul general al lui Rommel sau în buncărul subteran al lui von Rundstedt, tensiunea nervoasă a atins apogeul la 18 mai. Din aprilie, ger-

manul e ca un sprinter la start în așteptarea semnalului. De zece ori i s-a părut că aude lovitura de pistol a starterului. De zece ori a fost un start greșit. Acela din 18 mai îl face să piardă și rezerva de energie nervoasă pe care o mai avea. Ca printr-o reacție inconștientă, pronosticurile devin pe neașteptate liniștitoare. Marina anunță acum că nici o încercare nu este de temut înainte de luna august : o afirmă meteorologii ei și experții mareelor. Comandamentul suprem subliniază că aliații vor aștepta, desigur, spre a debarca, declanșarea ofensivei ruse, care, indirect, le va aduce un puternic sprijin. Or, dezghețul în răsărit a fost foarte întîrziat și rușii nu vor mișca înainte de sfîrșitul lui iunie.

Deci există unii care cred că aliații nu vor veni atît de repede. Există, de asemenea, unii — din ce în ce mai numeroși — care cred că nu vor veni de loc. Amiralul Kranke, bunăoară, comandant al forțelor navale din vest, sau chiar Günther Blumentritt, jovialul șef de stat-major al lui von Rundstedt. Nu întotdeauna au crezut astfel, dar falsele alarme care vin una după alta i-au convins că inamicul caută să-i intimideze prin bluf. Zidul îi sperie pe aliați. Pentru a pune piciorul pe continent, vor aștepta ca armata rusă să vlăguiască Wehrmachtul. Pregătirile lor simulate fac parte dintr-un uriaș plan de intoxicare destinat să mențină inamicul în stare de alarmă.

Mai puternic decît toate argumentele logice : timpul frumos, acest mai radios, care inundă coastele de soare și face din Canalul Mînecii un lac fără nici o încrețitură. Cei din statele-majore și ostașii au sentimentul că aliații au pierdut momentul. Debarcarea trebuia făcută în luna mai. Raționament absurd : dacă Eisenhower s-a hotărît să atace în iunie sau iulie, nu un petic de cer albastru îl va face să-și schimbe părerea. Nu pornești la asaltul unui continent ca la un picnic. Dar germanii au nervii prea solicitați pentru a raționa lucid. Istoviți de o așteptare zadarnică, își închipuie că adversarul este la fel de istovit. Cred, în mod conștient sau nu, că fiecărei alarme simulate îi corespunde o trecere la atac ratată din partea aliaților.

Sosiți prea devreme la întîlnire, sfîrșesc prin a se convinge că inamicul nu va apărea niciodată.

Astfel, de ambele părți ale Canalului, un neașteptat timp mort întrerupe desfășurarea dramei. Datorită intuiției lui Hitler și bunului-simț al lui Rommel, acțiunea, lipsită multă vreme de viață, luase în cursul ultimelor săptămîni o intensitate menită să ducă la un deznodămînt fulgerător. Avalanșei de exerciții din Anglia îi corespundea parada întăririlor din Normandia. Descoperirii pe dibuite a adevărului de către germani îi răspundea neliniștea crescîndă a aliaților. Și deodată un calm total... Pentru aliați, vremea pregătirilor a trecut. Nu mai rămîne decît așteptarea zilei Z și semnalul verde sau roșu pe care îl va da Eisenhower. La germani, dezordinea creată de deplasările diviziilor a încetat : Rommel așteaptă să i se satisfacă cererile.

Perioada de așteptare va dura cincisprezece zile.

Ca niște clovni care dau buzna în arena circului între două numere, oamenii lui Fortitude *ies din culise...*

JOCUL CEL MARE

Avionul german de recunoaștere fusese reperat de radare chiar înainte de a ajunge deasupra Canalului Mînecii. Zbura spre sud-estul Angliei. După ce R.A.F.-ul fu pus în stare de alarmă și bateriile antiaeriene de coastă prevenite, pe ecranele radarului se urmărea, cu un fel de duioșie, apropierea solitarului „Junkers-II“. Piloții lui Göring, hăituiți de escadrilele aliate, simțeau o mare repulsie pentru zborurile spre Anglia. Noaptea, riscurile erau acceptabile. În timpul zilei, operația echivala aproape cu o sinucidere. Dar acest pilot era un om curajos. Pierdut în albastrul cerului inamic, zbura drept înainte, fără să se sinchisească de primejdie. Nu se întoarse din drum, ca atîția becisnici, pregătindu-se să invoce o formidabilă reacție a inamicului pentru a justifica insuccesul misiunii sale.

Își păstra direcția. Ajunse deasupra portului Dover, situat în fața lui Pas-de-Calais. Declanșă, desigur, camerele automate de fotografiat. Se felicită, fără îndoială, de absența aparatelor de vînătoare aliate. Se miră, probabil, de neobișnuita stîngăcie a antiaerienei, ale cărei obuze explodau cu o sută de metri prea jos. În sfîrșit, făcu stînga-mprejur, urmărit cu tandrețe de controlorii radarului englez. Cei din Anglia ar fi vrut ca un număr cît mai mare de piloți de recunoaștere germani să vădească un asemenea curaj. Acesta se întorcea pe continent avînd în aparatul său fotografic imagini ale șalupelor de debarcare înghesuite una într-alta în rada portului Dover. Cînd le vor examina, experții maritimi germani vor descoperi că raza mică de acțiune a vaselor exclude posibilitatea Normandiei ca țintă a lor. Nu pot fi destinate decît unei debarcări în Pas-de-Calais. Și tocmai de aceea, pentru ca germanii să ajungă la această concluzie, au fost plasate șalupe la Dover, a primit R.A.F.-ul ordinul să nu intervină împotriva avionului „Junkers-11", iar antiaeriana consemnul să tragă mai jos.

În ceea ce privește navele, a fost suficient să fie ancorate la chei, dar cu diviziile blindate a fost altă poveste. Cîțiva zeci de oameni le trambalează fără încetare dintr-un comitat din sud-est într-altul. Sosesc în camioanele lor, seara, și descarcă materialul : tancuri, tunuri, remorci pe șenile. Totul din cauciuc, bineînțeles. Obiectele sînt întinse, umflate cu aer comprimat, camuflate cît mai prost posibil la marginea unei păduri. După aceea, mai trebuie să se simuleze urme de șenile în spatele tancurilor, dar există mașini speciale care execută și această lucrare. În zori, o divizie blindată, instalată cu fața spre Pas-de-Calais, este oferită aparatelor de fotografiat germane. După ce „Junkers-ul" a executat fotografiile, materialul este ambalat din nou și aceeași operație începe în altă parte. Ciudat război.

O altă echipă împrăștie pe pajiști sute de imitații de planoare. Alta construiește de-a lungul coastei debarcadere din placaj. Cît despre geniști, ei au devenit maeștri în arta de a face ca o pădure să pară ticsită cu material militar : nu le trebuie

decît cîteva camioane, cu care desfundă cîmpurile din împrejurimi.

Datorită eforturilor acestor adversari iscusiţi, piloţii germani care îndrăzneau să zboare deasupra sud-estului Angliei, descopereau, drept răsplată, o adevărată ţară de basm.

Bombele aruncate peste Pas-de-Calais sînt, dimpotrivă, foarte reale. Pentru fiecare bombă lansată deasupra Normandiei cad două în Pas-de-Calais. Regula este aplicată cu o rigurozitate draconică, în pofida tentaţiei fireşti de a concentra toate mijloacele aeriene asupra viitoarei zone de debarcare. Dacă germanii notează bombele care le cad în cap pentru a deduce care este sectorul cel mai ameninţat, coloana „Pas-de-Calais" va fi de două ori mai lungă decît coloana „Normandia". Acesta este şi scopul urmărit.

Bineînţeles, experţii lui *Fortitude* n-au aşteptat jumătatea lunii mai pentru a recurge la aceste stratageme. Expoziţia itinerantă a diviziilor blindate din cauciuc străbate sud-estul Angliei din aprilie. Încă de la începutul ofensivei aeriene escadrele de bombardament s-au supus acestei sacrosancte reguli de repartiţie. Toate acestea însă nu i-au împiedicat pe Hitler şi pe Rommel să întărească Normandia. Se continuă totuşi aplicarea programului.

Pe drept cuvînt, căci uneori durează mult pînă încolţeşte grăuntele minciunii. Şi tocmai în momentul cînd specialiştii englezi de la Transmisiuni erau încredinţaţi că şi-au pierdut zadarnic vremea, eforturile lor au fost, în sfîrşit, răsplătite. Ei instalaseră la Kent, în faţa lui Pas-de-Calais, o imitaţie de cartier general, dînd impresia că Montgomery comandă de aici grupul său de armate. În realitate, Monty e instalat la Portsmouth, în faţa Normandiei. Dar toate mesajele sale sînt transmise imitaţiei de cartier general *prin fir,* în aşa fel încît să nu poată fi captate de inamic, apoi sînt retransmise destinatarilor *prin radio,* fiind astfel la îndemîna posturilor de radioascultare germane. La 21 mai, cu cincisprezece zile înainte de ziua Z, Rommel notează în jurnalul său de campanie: „Reperarea cartierului general al lui Montgomery la sud de Londra confirmă că centrul de gravitate al forţelor aliate se află în

sud-estul Angliei." Este o primă breşă în convingerea feldmareşalului că debarcarea va avea loc în Normandia. Nu este neglijabilă. Montgomery este cel mai bun general englez, omul care a învins Corpul african şi Rommel îi spune „duşmanul meu intim". Dacă se pregăteşte să conducă lupta pornind din sud-estul Angliei, devine îndoielnic că Normandia ar constitui obiectivul său. Probabilitatea Pas-de-Calais urcă din nou brusc.

Bernard Montgomery poartă încălţăminte cu talpă triplă, pentru a părea mai înalt. Pe cap are în permanenţă o beretă de tanchist, cu toate că i se ordonase formal în două rînduri să renunţe la acest port nepotrivit pentru un general. Nu fumează şi nici nu bea. Citeşte cu regularitate Biblia. La începutul conferinţelor de stat-major acordă ofiţerilor superiori două minute ca să tuşească, după care tusea nu mai este îngăduită decît în timpul scurtelor pauze de şaizeci de secunde, pe care le acordă cu zgîrcenie. În fiecare săptămînă, trupele sale, inclusiv generalii, trebuie să facă un cros de unsprezece kilometri. Se culcă devreme, şi cînd Churchill i-a telefonat ca să-l convoace la Downing Street pe la miezul nopţii, a răspuns : „Dar, sir, este cu neputinţă : la ora aceea voi fi în pat". Churchill a stăruit zadarnic. Deci Montgomery este un om destul de dificil. Dar el acceptă ceea ce bătrînii generali ai Wehrmachtului, pătrunşi de demnitatea lor, ar refuza cu indignare : să se înroleze în echipa de clovni ai lui *Fortitude*.

În ultimele zile ale lunii mai, o maşină mare, oficială străbate Londra în direcţia aerodromului din Northolt. De cîte ori semaforul arată roşu şi maşina se opreşte, pietonii se îngrămădesc, aplaudă şi strigă : „*Good old Monty !*" În maşină, Clifton James arborează „surîsul Monty" şi răspunde mulţimii prin „salutul Monty". Tracul îl paralizează. El, un actoraş care înainte de război era folosit în diverse turnee jalnice, îşi joacă astăzi rolul vieţii sale. Spectatorii săi ? Prin persoane interpuse, statul-major german. Motivul alegerii lui ? O asemănare uluitoare cu Montgomery. Faptul că lui James îi fusese amputat degetul mijlociu al mîinii drepte în timpul primului război mondial, nu putea, fireşte, să constituie o problemă serioasă

pentru echipa lui *Fortitude* : un deget este mai ușor de imitat decît o divizie blindată.

James fusese recrutat cu trei săptămîni în urmă. I s-a interzis să sufle cuiva vreo vorbă despre asta, chiar și soției sale ; să frecventeze barurile mai mult decît era neapărat nevoie, să scrie prietenilor săi, i se recomandase chiar să nu vorbească în timpul somnului. Amestecat printre ofițerii din statul-major al lui Montgomery în cursul exercițiilor de debarcare, avusese răgazul să-și observe modelul în voie. A observat umbletul său țeapăn, mîinile la spate, ținuta mîndră a capului, gestul obișnuit al mîinii drepte — ca și cum ar cîntări un obiect — în timp ce vorbea, și ticul care consta în a-și prinde obrazul stîng între degetul mare și arătător. Apoi a fost primit de Montgomery și au stat îndelung numai ei doi, avînd astfel posibilitatea de a înregistra cu atenție tonalitatea fonfăită a vocii și acel fel de a-și alege cu cea mai mare grijă cuvintele, ca și cum viitorul omenirii ar depinde de folosirea unui anume adjectiv. În cele din urmă, și-a repetat rolul, tratînd cîțiva ofițeri superiori din serviciile secrete cu asprimea virilă caracteristică lui Monty în raporturile lui cu oamenii. Nici chiar aspectele financiare ale problemei n-au fost uitate : cît timp va purta uniforma, Clifton James va primi solda unui general englez...

Acum se află pe scenă. Reprezentația a început. Se deplasează spre Northolt. În buzunar are Biblia, de care Montgomery nu se desparte niciodată, precum și o duzină de batiste brodate cu inițialele „B.M.", pe care le va pierde una cîte una în cursul călătoriei sale. Urmează să fie îmbarcat pe un avion cu destinația Gibraltar. Acolo va fi primit pe aerodrom cu onorurile cuvenite rangului său. O mașină îl va conduce cu mare pompă la palatul guvernatorului. Va fi o mașină descoperită, pentru ca agenții germani care mișună în Gibraltar amestecați printre muncitorii spanioli să-l poată vedea în voie pe oaspete. Guvernatorul, sir Ralph Eastwood, camarad de promoție cu Montgomery la Sandhurst, este inițiat în secretele zeilor. Îl va primi pe James pe peron. Punerea în scenă a acestei întîlniri fusese aranjată dinainte : „Hello,

Monty ! Mă bucur grozav de mult că te revăd ! — Ce mai faci, Rusty ? Te ţii straşnic !" Din personalul palatului, un fecior care îl servise pe Montgomery ani de zile a fost îndepărtat sub un pretext oarecare (e furios). Dimpotrivă, în grădinile palatului este prevăzută o întîlnire „neaşteptată şi neplăcută" între falsul Montgomery şi doi notabili spanioli invitaţi anume şi despre care se ştie că au legături cu serviciile secrete germane. Ei îl vor auzi pe James vorbind despre un misterios *Plan 303* şi despre coasta mediteraneană franceză. Berlinul va crede sau nu va crede în *Planul 303*. Va conchide sau nu va conchide că Montgomery a plecat să preia comanda trupelor care se presupune că vor ataca în sudul Franţei. Dar va admite cu siguranţă această falsă evidenţă : la finele lunii mai, generalul Montgomery este în Gibraltar, iar de acolo va zbura la Alger.

Dacă Montgomery se plimbă în Africa, înseamnă că traversarea Mînecii nu va avea loc curînd.

Jocul se desfăşoară pe mai multe planuri. Mai întîi data. Datorită lui Clifton James, de pildă, nervii germanilor vor fi măcinaţi în continuare. Apoi locul, cu transformarea sud-estului Angliei în bază falsă de pornire pentru un atac în Pas-de-Calais. În această privinţă, rezultatele sînt, pentru moment, mai puţin evidente. Dar, chiar dacă nu izbutesc să-i convingă pe germani *înainte de ziua Z* că invazia se va produce în Pas-de-Calais, ei speră ca *după ziua Z* să-i facă să creadă că atacul în Normandia nu reprezintă decît o diversiune, lovitura principală urmînd să fie dată acolo unde o aşteaptă von Rundstedt. Dacă această parte a planului de intoxicare reuşeşte, cele cincisprezece divizii din Pas-de-Calais, în loc să se năpustească asupra plajelor normande, vor aştepta cu arma la picior un atac care nu se va produce niciodată. Pentru a ajunge la acest rezultat esenţial, echipa *Fortitude* va folosi din nou ceea ce, împreună cu cauciucul, constituie, fără discuţie, materialul ei preferat : un general.

Dacă i s-ar spune generalului George Patton că este impetuos ca Murat, temerar ca Ney, iscusit ca Davout, el ar fi

furios: el se crede Napoleon. Înalt, sportiv, bine îmbrăcat, Patton este starul armatei americane. La curtea Angliei, unde s-a prezentat cu două „Colturi", cu paturile de sidef încrustate în argint, care-i loveau fesele, a făcut senzaţie. Oamenii nutresc faţă de el acea dragoste umbrită de năduf pe care o poate inspira un şef ce-i duce la victorie, dar îi obligă să poarte cravată la luptă. Mamele ostaşilor îl detestă pe Patton de cînd a pălmuit, într-un spital din Sicilia, un biet *boy* traumatizat de explozia unei bombe — incident prea mărunt, după cum a spus el, pentru a renunţa la bucuriile frontului. Urletele mamelor s-au înălţat atît de sus pe cerul Americii, încît erau cît pe ce să atingă stelele lui Patton. Eisenhower abia a putut să-l salveze. L-a obligat să prezinte scuze publice băiatului pălmuit, personalului din spital, soldaţilor din diviziile sale şi l-a luat cu el în Anglia: „Prezenţa lui Patton — zice el — asigură tot atîţia kilometri de ofensive cît şi dureri de cap." Generalul a făgăduit să-şi ţină gura. A simţit plutind deasupra capului lui suflul rece al destituirii. Dar trebuie să vorbească. Pentru el este o necesitate la fel de irezistibilă ca şi aceea de a lupta. Declară în mod public că, dacă omenirea vrea să fie fericită, ea trebuie să fie condusă după război de Statele Unite şi de Anglia, lucru care îi supără serios pe Stalin şi, desigur, pe Charles de Gaulle. Salvat pentru a doua oară din infern de către Eisenhower, Patton intră în purgatoriu. Nu i se încredinţează comanda armatei americane care va ataca Normandia, ci a Armatei a 3-a, care nu va fi angajată în luptă înainte de sfîrşitul lunii iulie. Eisenhower nu ia această hotărîre pentru a-şi pedepsi generalul, ci din grija de a-i folosi în mod raţional cunoştinţele. Patton este un repezit. Nu-l va asmuţi asupra germanilor decît după ce vor masa pe capul de pod destule forţe pentru a străpunge frontul inamic. Cînd ruptura va fi efectuată, Armata a 3-a se va năpusti prin breşă şi va galopa într-un suflet pînă la Rin.

Pentru Patton, lăsat pe tuşă timp de două luni, este o decepţie amară. Pentru echipa *Fortitude* este un dar. Armata a 3-a nu este încă formată, dar, mulţumită transmisiilor radiotelegrafice ale falsului cartier general, montat în faţa lui Pas-

de-Calais, i se atribuie o viață artificială. Germanii, care captează mesajele, cred în existența ei. Li se dă a înțelege că Patton o comandă. În ochii lor, Patton este echivalentul american al lui Montgomery. El i-a ciomăgit în Sicilia. Se tem de el ca de ciumă. După toate probabilitățile, ei vor fi convinși că Eisenhower a încredințat treaba cea mai importantă Armatei sale a 3-a, dîndu-i preferință față de Armata 1 a lui Bradley. Cu ochelarii săi cu rame de oțel și figura tristă, Omar Bradley, lung și slab, seamănă cu un pastor melancolic. Vorbește ziariștilor cu o voce surdă, vrînd parcă să le dea de înțeles că nu trebuie să pună prea mult preț pe spusele lui. Prenumele lui constituie singura sa excentricitate (mama lui, cu o uluitoare intuiție, l-a ales din dorința de originalitate). Este un om foarte corect, care recitește în fiece an cartea sa preferată : *Ivanhoe.* Este și un mare general, dar asta abia trebuie să demonstreze. În mai 1944, nici nu suferă comparație cu strălucitorul Patton. De altfel, este mai tînăr decît acesta și numai cu cîteva luni în urmă, în Sicilia, era sub ordinele lui. Cînd va ataca în Normandia cu Armata 1, germanii, care au urmărit cu un ochi vigilent Armata a 3-a, vor trebui în mod logic să tragă concluzia că Bradley nu face decît să execute un simulacru de atac în Normandia, în timp ce Patton se pregătește pentru lovitura cea mare în sectorul Pas-de-Calais.

În orice caz, aceasta este dorința celor din *Fortitude.* Dacă va fi realizată, suferințele morale ale „generalului cow-boy" cum îi spune Hitler, vor aduce dividende grase. Căci pentru omul care vrea întotdeauna să „boxeze cu campionul" rolul care i se atribuie este un calvar. Generalul Patton este cel mai prestigios martir al lui *Fortitude.*

DUBII ȘI DUBLII

Există martiri și mai de plîns.

În *Memoriile* sale, publicate la șase ani după terminarea războiului, Winston Churchill scrie : „Nu este încă momentul

să se dea în vileag tot ce s-a făcut pentru a-l induce pe inamic în eroare". El dă tonul : majoritatea șefilor militari din ultimul război reiau acest laitmotiv în scrierile lor. Dacă sînt întrebați, după douăzeci de ani, acești șefi sînt încîntați să ajute la regăsirea numărului primului car de luptă care a ajuns pe nisipul din „Omaha" și la stabilirea vîrstei ocupanților acestuia, dar se închid în ei de îndată ce se pronunță cuvîntul *Fortitude*. Cît despre oamenii care au condus, în lagărul aliat, războiul secret din 1940 în 1945, ei se întind cu plăcere la vorbă despre gagul cu diviziile blindate din cauciuc sau despre sosia lui Montgomery, dar, deși admit că a mai fost și altceva, nu vor să abandoneze aceste subiecte inofensive.

La douăzeci de ani după acest eveniment, „nu este încă momentul să se dea în vileag tot ce s-a făcut pentru a-l induce pe inamic în eroare". Misterul *Fortitude* persistă...

Nu este interzis să cauți.

E, oare, vorba de un agent introdus chiar în statul-major al führerului și pe care vor să-l ocrotească, pe el sau memoria lui ? Nu prea e plauzibil. Hitler nu asculta de nimeni. Cei mai de seamă dintre militarii aflați în anturajul său, Keitel și Jodl, erau tratați ca niște lachei. Nici unul dintre șefii naziști nu-l putea influența pe führer.

Să fie vorba de stratageme tehnice de felul imitațiilor de divizii ? De unele procedee ingenioase al căror secret se păstrează în vederea unei folosiri ulterioare ? Războiul atomic nu va oferi ocazia de a fi folosite.

„Nu este încă momentul..." Nu ca o măsură de prevedere pentru viitor continuă *Fortitude* să fie învăluit în mister, ci pentru a lăsa trecutului timpul să se acopere cu crusta uitării și să devină o materie moartă în care scalpelul istoricilor să poată pătrunde fără a dăuna nimănui.

Dacă vrem să descoperim ultimul secret al operației *Fortitude,* poate că ar trebui redeschise cicatricele lăsate de operațiile *Polul Nord* și *Starkey...*

Mai întîi, *Polul Nord,* cu parașutiștii olandezi pe care abilul Giskes îi „culege" de cum aterizează, emițătorii de care se servește el pentru a intoxica Londra, miile de arme care se

îngrămădesc în depozitele lui. Un succes remarcabil. Dar pentru cine? Pentru germani sau pentru aliați? La sfîrșitul războiului, mai sînt în viață trei dintre agenții arestați. Toți ceilalți au fost executați în Germania. Printre supraviețuitori, Hubert Lauwers, radiotelegrafistul a cărui arestare i-a permis lui Giskes să intre pentru prima oară în legătură cu Londra și să-și pună la cale operația. Acuzat de trădare de către compatrioții săi, Lauwers vorbește.

Este adevărat că i-a predat lui Giskes codul lui, dar toți radiotelegrafiștii parașutați în Europa ocupată aveau, în acea perioadă, autorizația s-o facă: Londra admitea că, oricum, secretul le-ar fi fost smuls prin tortură. Radiotelegrafiștii primiseră însă ordinul să păstreze cu orice preț secretul lui *security-check*, adică a greșelii asupra căreia s-a convenit dinainte (o literă în plus, bunăoară) sau a unei fraze-cod care trebuie să figureze în orice mesaj și a cărei absență va indica Londrei că fuseseră arestați și că emit sub constrîngere. Lauwers a predat lui Giskes un *security-check* fals. Este deci încredințat că Londra, avertizată în felul acesta, nu va cădea în capcana întinsă de germani. Dar Londra răspunde și anunță sosirea unor noi agenți. Lauwers este îngrozit. O neatenție din partea englezilor? Greu de admis, căci la Londra fiecare emisiune este recepționată de doi radiotelegrafiști, acționînd independent unul de altul. Posibil totuși, căci acești radiotelegrafiști sînt istoviți și uneori lipsiți de experiență. Lauwers născocește un nou procedeu pentru a da alarma. Datorită unor ingenioase combinații de litere, reușește să introducă în mesajele sale cuvîntul „prizonier". Londra continuă să expedieze agenți și arme. Lauwers trimite atunci un mesaj în care cuvîntul „prizonier" figurează de trei ori. Londra cere repetarea textului, apoi răspunde: „Înțeles". Lauwers e extrem de bucuros. Dar parașutiștii continuă să cadă în mîinile germanilor. Și, în închisoare, olandezul întîlnește un alt radiotelegrafist, a cărui poveste este și mai uluitoare, întrucît Giskes a folosit codul acestui agent fără *security-check*. Londra a semnalat această omisiune și a cerut radiotelegrafistului să aibă grijă în viitor!

De astă dată, Lauwers e convins că afacerea este în întregime pusă la cale de serviciile aliate. Pentru anumite raţiuni superioare care îi scapă, în sferele înalte s-a hotărît ca oamenii însărcinaţi cu efectuarea planului *Olanda* să fie predaţi în mîinile germanilor. Trimite, cu tot riscul, un nou avertisment. Este o adevărată lovitură de gong. Sub nasul specialiştilor germani care îl supraveghează, reuşeşte să strecoare într-un mesaj fraza : „Păcăliţi de germani din ziua de 6 martie". Londra n-a reacţionat.

Dezvăluirile lui Lauwers, la întoarcerea din deportare, creează în Olanda o tulburare lesne de înţeles. O comisie parlamentară anchetează timp de doi ani. Intră în legătură cu englezii. Foreign Office dă publicităţii o precizare în legătură cu operaţia *Polul Nord.* Explicaţia furnizată este din cele mai simple : serviciile engleze n-au observat la început lipsa unor *security-checks.* Cînd, în sfîrşit, au remarcat-o, au hotărît să nu ţină seama de acest lucru. De ce ? Pentru că radiotelegrafiştii erau adeseori distraţi şi uitau acest *security-check,* astfel că absenţa lui nu constituia o dovadă. Ciudat raţionament ! Sistemul *security-check* era singurul care oferea siguranţa că radiotelegrafistul nu fusese silit de inamic să lucreze pentru ei, şi englezii n-au încetat să-l perfecţioneze în tot cursul războiului. N-are a face ! Comunicatul Foreign Office-ului conchide cu gravitate : „Sugestia că vieţile patrioţilor olandezi ar fi fost deliberat sacrificate pentru realizarea altor obiective, în Olanda sau altundeva, este considerată odioasă de către guvernul maiestăţii sale şi de poporul englez". Guvernul maiestăţii sale şi poporul englez ? Asta credem, desigur. Dar serviciile secrete ?...

Nu există nici o dovadă evidentă care să permită infirmarea comunicatului dat de Foreign Office. Prin urmare, este o simplă întîmplare dacă documentele planului *Olanda,* capturate de germani, arătau că debarcarea urma să aibă loc în Olanda. Fericită coincidenţă dacă lui Giskes şi serviciilor lui li s-a întreţinut timp de optsprezece luni ideea că ţărmurile olandeze vor vedea apărînd flota aliată. Evadarea neaşteptată a trei prizonieri olandezi, care a dus la întreruperea operaţiei,

a împiedicat poate transformarea acestei idei, grație capturării de noi documente trimise de Londra, într-o certitudine absolută — aceasta ar fi fost încă o întîmplare binefăcătoare.

Nu trebuie deci să plecăm urechea la toate zvonurile care continuă să circule, după douăzeci de ani, printre membrii Rezistenței olandeze. Povestea pilulelor de cianură, bunăoară. Fiecare agent parașutat primea înainte de plecare o pilulă și sfatul de a o folosi dacă va fi arestat. Dar, în mai multe cazuri, pilulele ar fi fost false, niște simple comprimate inofensive, ca și cum cineva ar fi vrut să se asigure că agentul va mărturisi germanilor ceea ce se urmărea să le ajungă la cunoștință.

Dacă Rezistența olandeză rămîne atît de sensibilă în ceea ce privește capitolul operației *Polul Nord*, aceasta se explică printr-un concurs de împrejurări neprevăzute. În primul rînd chestiunea acelor *security-checks*. Faptul că serviciile engleze n-au ținut în mod deliberat seama de avertismentele trimise de membrii Rezistenței, care aflaseră cîte ceva despre numeroasele arestări de parașutiști (un mesaj cita chiar nume ; Londra a dat ordin rețelelor să suprime toate legăturile cu omul care îl trimisese) ; de asemenea, faptul că englezii, sesizați de absența acestor *security-checks* chiar prin mesajele Rezistenței, nu s-au gîndit să introducă în Olanda, fără să anunțe prin radio sosirea lor, niște agenți însărcinați să facă lumină ; faptul că nu se hotărîră să ia această măsură de prevedere elementară, după ce doi dintre prizonierii lui Giskes evadaseră cu multe luni înaintea triplei evadări finale (cei doi oameni izbutiră să ajungă la Londra pentru a da alarma, dar au fost aruncați în închisoare imediat după sosire : Giskes anunțase că evadarea lor era simulată și că au intrat în Anglia ca să spioneze în folosul Abwehrului) ; faptul că englezii au refuzat să dea ascultare rugăminților fierbinți ale ofițerilor din serviciul secret olandez, pradă unei tulburări ușor de înțeles ; faptul că în optsprezece luni nu s-au preocupat să ceară întoarcerea la Londra nici măcar a unui singur agent din cei cincizeci și trei parașutați — împrejurare probabil unică în analele războiului secret ; în sfîrșit faptul că au organizat în Olanda o rețea pa-

ralelă în timp ce continuau să parașuteze oamenii planului *Olanda.*

Acestea sînt împrejurările neprevăzute care explică reticențele olandezilor. La care se mai adaugă, poate, și afacerea Van der Waals. Trădătorul Van der Waals fusese auxiliarul cel mai prețios al germanilor în lupta lor împotriva Rezistenței. Pornită în căutarea lui o dată cu sfîrșitul războiului, poliția olandeză îl descoperi în timp ce efectua în zona de ocupație sovietică din Germania o misiune de spionaj pentru englezi. A trebuit să intervină guvernul olandez pentru a se obține extrădarea lui. Cînd, în sfîrșit, Londra consimți să-l predea, Van der Waals, confirmă că planul *Olanda* era menit să intoxice Berlinul.

Acest plan fusese conceput și executat de ***Serviciul britanic de operații speciale*** (S.O.E.). „Vechea firmă", cum i se spunea, nu era un organ de informații. Sarcina ei era de a organiza sabotaje și lupte de guerillă în toate teritoriile ocupate. Cartierul ei general era instalat la Londra, în două imobile de pe Baker Street. Dar o ultimă împrejurare neprevăzută a făcut imposibilă pentru totdeauna căutarea secretului operației ***Polul Nord*** în arhivele din Baker Street: dintr-un ordin de sus, aceste arhive au fost arse imediat după sfîrșitul ostilităților [1].

S-ar fi descoperit, poate, adevărul despre rețeaua ***Robin.***

Șeful ei, ***Robin,*** este elvețian, evreu și milionar. În 1940, a doua dintre calități îl îndeamnă să renunțe la securitatea pe care i-o garantează prima. Acest război este războiul său. ***Robin*** pune în serviciul aliaților inteligența, curajul, relațiile și milioanele sale [2]. El organizează în Franța o rețea de informații activă și sigură, pe care o finanțează din banii lui. În octombrie 1942, englezii îi cer să treacă sub controlul lui S.O.E. și să organizeze grupuri de sabotaj și de guerillă. Ezită. I se dă a înțelege că se apropie clipa cînd va trebui să stea în luptă față în față cu

[1] Istoria lui S.O.E., a dramelor și a succeselor sale va fi totuși reconstituită pentru colecția *Războiul secret,* de specialistul britanic E. H. Cokridge.

[2] Întrucît *Robin* și-a exprimat dorința de a nu-i fi dată în vileag adevărata identitate, autorul, firește, i-o respectă.

germanul. Acceptă. Serviciul S.O.E. îl integrează într-o organizaţie care împînzeşte un sfert din Franţa: organizaţia lui *Prosper*, maior britanic paraşutat la 1 octombrie 1942.

La începutul anului 1943, *Robin* primeşte ordinul de a urgenta pregătirile: debarcarea va avea loc în cursul verii. *Robin* se supune. În lunile care urmează, avertismentele Londrei se înmulţesc: ziua Z se apropie. Dar reţeaua *Robin* este zdrobită tocmai cînd desfăşura cea mai intensă activitate. Aproape tot statul său major cade în mîinile germanilor. După aceea, întreaga organizaţie *Prosper* se prăbuşeşte. Oamenii sînt arestaţi cu sutele şi armele le sînt capturate. *Robin* scapă de urmărire. Încearcă să înnoade din nou firele rupte ale organizaţiei sale. Dar germanii îi dejoacă toate încercările şi continuă să izbească cu lovituri sigure. Ciudat de sigure. Or, unul din radiotelegrafişti, englezul *Archambaud*, fusese arestat. Să fi fost atras de partea germanilor? Prin propriul său emiţător, *Robin* avertizează în repetate rînduri Londra că toate mesajele lui *Archambaud* trebuie să fie considerate suspecte. Dezastrele continuă unul după altul. În cele din urmă, *Robin* primeşte ordinul să-şi părăsească reţeaua nimicită şi să se întoarcă în Elveţia. Se supune.

Ştie că a fost trădat. Nu este un accident excepţional în războiul clandestin. Dar, de data aceasta, germanii ştiu atîtea lucruri, încît *Robin* este încredinţat că nu le-au putut afla decît de la Londra. Reacţia unui om hăituit? Dar *Prosper*, maior în armata engleză, care va muri o dată cu amiralul Canaris, atîrnat de aceeaşi spînzurătoare în lagărul de la Flössenburg, *Prosper* exprimase aceeaşi convingere. Şi astăzi, cînd pericolele nu mai există, iar resentimentele s-au potolit, aproape toţi supravieţuitorii organizaţiei *Prosper* continuă s-o afirme.

Radiotelegrafistul *Archambaud*? A livrat codul său, aşa cum fusese autorizat s-o facă. Interogat asupra *security-check*-ului său, el n-a comunicat decît o jumătate din fraza respectivă, fiind convins că acest amănunt va fi suficient pentru a alarma Londra. După recepţia primului său mesaj emis sub constrîngere, Londra îi face observaţie că a uitat o parte din *security-check*... Prevenită în două rînduri de către *Robin* că *Archam-*

baud este prins, Londra continuă să comunice cu el şi să-i transmită informaţii... Cîteva săptămîni mai tîrziu, un ofiţer britanic din S.O.E., paraşutat de mult în Franţa, informează, la rîndul său Londra, despre radiotelegrafiştii siliţi de inamic să lucreze pentru ei. I se răspunde : „Nu vă amestecaţi unde nu vă priveşte".

Fără îndoială, oamenii din reţeaua *Robin*, arestaţi şi interogaţi, încercaseră din răsputeri să păstreze tăcerea. Poate că unii au izbutit. Nu ştiau că pot să vorbească şi să-i informeze pe germani că debarcarea ar putea să aibă loc în cîteva săptămîni. Cei care, pînă la urmă, au mărturisit, se gîndeau, poate, cu durere în suflet, că indirect slăbiciunea lor va contribui la înfrîngerea aliaţilor. De unde puteau ei să ştie că în felul acesta contribuiau la o victorie a serviciilor lor secrete ? Nu s-a pus *niciodată* problema unei debarcări în Franţa în vara anului 1943. Intenţia a fost, pur şi simplu, să-l facă pe inamic să creadă acest lucru şi s-a reuşit. O uriaşă campanie de intoxicare, în care sacrificarea reţelei *Robin* nu constituia decît un episod, l-a convins să lase pe coastele franceze diviziile care i-ar fi îngăduit să se întărească în Mediterana. Pornită cu şase luni în urmă, această campanie s-a încheiat la 8 septembrie 1943, *în ajunul debarcării de la Salerno*, prin exerciţiul *Starkey*, care a stîrnit o mare fierbere în toate statele-majore germane din vest. În această zi, piloţii de recunoaştere din Luftwaffe au zărit convoaie imense blocînd drumurile din sudul Angliei, au asistat la îmbarcarea a zeci de mii de oameni în şalupe de debarcare, apoi, la căderea nopţii, radarele germane au semnalat un trafic aerian intens deasupra Canalului Mînecii. La ora precisă cînd von Rundstedt aştepta lovitura pe plajele din Pas-de-Calais, Eisenhower debarca pe plajele italiene.

Mustăcios, cu ochi vii, cu vocea puternică şi aspră, Frédéric Léon Donet pare coborît direct dintr-o imagine de la Epinal. Sergent-major în 1914, e căpitan în 1918. În acest răstimp, a fost rănit de patru ori şi citat de zece ori pe ordinele de zi, redactate într-un stil foarte monoton : „Bravură uluitoare", „model de vitejie", „superb dispreţ în faţa pericolului", „cea

mai uluitoare bravură“ etc. Este acel subofiţer din topor care iese din tranşeele franceze cu cîţiva oameni, revine cu o mitralieră şi şaizeci de prizonieri şi care, încă în zdrenţe, acoperit de sînge şi de noroi, este decorat pe cîmpul de luptă de către general care-i spune : „Băiatule, e minunat etc.“ Un „poilu“. Prototipul soldatului francez din primul război mondial. Puţin cam ca Ponchardier, dacă vreţi, plus *La Madelon*[1]. Acest viteaz îşi va avea oare locul în vreun muzeu Grévin ? Nici gînd. Cu o superbă nepăsare trece de la *La Madelon* la *Cîntecul partizanilor*. După ce în 1940 a fost cinstit cu un glonte în cap şi două noi citaţii, locotenent-colonelul Donet se afundă în clandestinitate. Ajunge adjunctul locotenent-colonelului Bressac, şeful reţelei *Mitridate*. Datorită agenţilor dubli, germanii apreciază valoarea sa şi-i cunosc pseudonimul : *Laflèche*. Dar deocamdată n-au putut să ajungă la el. Stau la pîndă.

În aprilie 1944, Bressac se întoarce din Londra cu o misiune capitală pentru Donet. Tehnicienii englezi încredinţează reţelei *Mitridate* un emiţător ultraperfecţionat : „Ayesha“. Se va putea comunica radiofonic cu Londra. Asta înseamnă că, în loc să emită prin morse, vor vorbi cu englezii la fel de comod ca la telefon. Pentru vremea de atunci, progresul era fabulos. Mai ales din punctul de vedere al securităţii, „Ayesha“ marchează o adevărată revoluţie : tehnicienii englezi garantează că nu poate fi detectat. Datorită acestui giuvaer, s-a terminat cu emiterea în mare grabă a mesajelor reduse în mod obligatoriu la strictul minimal, fără de care pîndarii, plasaţi în stradă, ar fi semnalat imediat sosirea maşinilor germane de reperare. Cîte reţele nu fuseseră decimate pentru că emiţătoarele lor au fost astfel descoperite ? Cu „Ayesha“, care elimină acest punct slab — adevărat călcîi al lui Ahile al Rezistenţei —, hecatomba va înceta.

Donet este însărcinat cu experimentarea postului. Tehnicienii englezi au impus cîteva condiţii : locul de emisiune trebuie să fie la cel puţin 250 de kilometri de Londra, pe coastă şi pe teren neted. Asta înseamnă să te duci în Pas-de-Calais.

[1] Cîntec creat la Paris în 1914 şi popularizat de soldaţii francezi din primul război mondial. — *Nota trad.*

Mitridate nu dispune acolo de nici un agent în stare să adăpostească „Ayesha", de aceea Donet ia legătura cu Michel Stoven, unul dintre camarazii săi din războiul trecut, care locuiește la Renescure, lîngă Saint-Omer. Stoven acceptă. La 20 aprilie se stabilește cu Anglia o comunicație perfectă. O lună mai tîrziu, la 19 mai, cu două săptămîni înainte de ziua Z, Donet revine la Renescure pentru a realiza prima sa emisiune regulată. El se pregătește să transmită cu largheţe 250 de mesaje. Franța Liberă l-a făcut colonel plin. Va transmite deci la Londra statele sale de serviciu și lista completă a citațiilor pentru a da posibilitatea să i se întocmească dosarul militar. A redactat, de asemenea, un scurt mesaj plin de afecțiune pentru fiul său, care-și face serviciul într-un batalion de șoc aliat. De ce oare s-ar limita, cînd are norocul să dispună de minunatul „Ayesha" ? Germanii însă apar ca din pămînt, cu pistoale-mitralieră, tocmai în momentul cînd încearcă să stabilească legătura cu Londra.

În zilele următoare, Donet este interogat de o comisie de ofițeri superiori ai contraspionajului german. Aceștia descoperă că au pus mîna pe *Laflèche,* șeful adjunct al rețelei *Mitridate,* un personaj considerabil al Rezistenței franceze. L-au surprins în timp ce stabilea legătura cu Londra, datorită unui material nou extrem de perfecționat. L-au arestat în *Pas-de-Calais.* După ce a vorbit mult timp cu Parisul, unul dintre germani îi spune prizonierului, cu un zîmbet radios : „Domnule colonel, acum știm unde vor debarca aliații. Le rezervăm o primire care ne va permite după aceea să continuăm luptele în Anglia. Va fi cea mai frumoasă zi din viața noastră".

Cum au putut să descopere postul ? Donet primește răspunsul chiar din gura unuia din cei care îl cercetau : *„Ayesha", garantat nedetectabil, era reglat pe aceeași lungime de undă cu carele de luptă germane aflate pe poziție în Pas-de-Calais.*

Prin stațiile lor de recepție, englezii cunosc, bineînțeles, această lungime de undă, după cum și stațiile de recepție germane înregistrau cu ușurință frazele schimbate radiotelegrafic de către tanchiștii britanici.

Stoic, Donet tace.

Folosirea Rezistenței de către serviciile aliate în scopuri de intoxicare este deci probabilă în cazul planului *Olanda*, sigură în cazul exercițiului *Starkey*, evidentă în episodul „*Ayesha*“, plauzibilă în alte împrejurări, rămase necunoscute, pentru că nici un supraviețuitor nu s-a mai întors din Germania ca să relateze faptele. Ea răspundea unui scop triplu. În primul rînd, servea de acoperire unor operații cum a fost atacarea Siciliei sau debarcarea la Salerno. Apoi, slăbea încrederea acordată de inamic informațiilor obținute prin canalul Rezistenței. Datorită unei munci de intoxicare începută o dată cu exercițiul *Starkey*, germanii știu acum că rețelele, trase pe sfoară de Londra, nu dețin decît niște adevăruri nesigure care pornesc, probabil, din oficinele engleze specializate în minciună. Vor ține minte acest lucru. În sfîrșit, și mai ales, această manipulare a Rezistenței trebuia să-i întrețină adversarului convingerea că invazia urma să se producă în altă parte decît în Normandia.

Acesta este, fără doar și poate, ultimul secret al lui *Fortitude*.

Cinism revoltător? Culmea perfidiei? Trebuie să înțelegem că activitatea serviciilor secrete nu prea se pretează unor judecăți categorice. Deznodămîntul afacerii Donet are loc, e drept, în lumina brutală a unei trimiteri la moarte premeditate. Dar celelalte? Aceste activități se desfășoară într-o lume în veșnică mișcare, tăcută, în penumbră, unde se înaintează pe bîjbîite, fără să știi bine dacă dai de un prieten sau de un dușman. Adversarul, de altfel, se pricepe să inducă în eroare. Primiți, încurajați, călăuziți de „Rezistenții“ vicleanului Giskes, zeci de aviatori doborîți deasupra Olandei au putut ajunge în Spania și, de acolo, în Marea Britanie. Pentru german nu este vorba decît de cîțiva pioni fără importanță, pe care-i sacrifică pentru miza supremă. Dar pentru englezi, sosirea acestor oameni nu compensează ea, oare, omiterea unui *security-check*?

Chiar atunci cînd nu există astfel de manevre, tot e greu să vezi limpede. Londra știe că organizația *Prosper* nu este în siguranță. Ca și celelalte, s-a umflat peste măsură. Nu a

ţinut seama de legea imperativă a unor organizaţii închise. Este plină de duşmani. Dar pînă la ce punct? Se ştie că trădarea există, dar nu se ştie pînă unde se întinde cangrena. Trebuie întreruptă orice legătură? Asta e posibil în timp de pace. Războiul nu îngăduie un astfel de lux. Să părăseşti armele, ascunzătorile, oamenii? Nici vorbă nu poate fi. Legătura se păstrează. Dar şi prudenţa. Cînd domneşte îndoiala, se răspîndesc informaţii false, se vorbeşte de o debarcare în toamna lui 1943...

Dar dacă se capătă, în fine, siguranţa că inamicul i-a descoperit pe radiotelegrafişti şi că îi sileşte să lucreze pentru el? Chiar şi atunci trebuie păstrată legătura, pentru a-l face să creadă că te-ai lăsat prins în cursă: culcîndu-se pe lauri, nu va mai observa noile reţele pe care urmează să le organizezi. Mai cu seamă comunicarea pe care el însuşi a stabilit-o îţi dă posibilitatea să-l intoxici. Cu condiţia să plăteşti preţul. Arme, materiale. Oameni? Afacerea falselor pilule de cianură ar fi, desigur, cumplită dacă ar fi adevărată. Dar intoxicarea inamicului era departe de a impune asemenea procedee extreme. Să luăm ipoteza — clasică în 1944 —, a unui şef de reţea care a ajuns la Londra după ce organizaţia sa a fost tare scuturată de serviciile germane. Trec cîteva săptămîni. Amintirea oamenilor săi îl obsedează şi ar vrea să-şi reia locul în fruntea lor. Toţi ar vrea. O astfel de cerere e deseori refuzată, fiindcă la capătul călătoriei aşteaptă moartea. Alteori e acceptată, fiindcă omul nostru este singurul care poate să refacă reţeaua. Acest om merge la o capturare aproape sigură — şi o ştie. Este oare un fapt atît de condamnabil dacă i se dau informaţii inexacte (Pas-de-Calais şi luna iulie) care, dezvăluite în urma torturii, vor permite intoxicarea inamicului?

De exemplu *Paul*. Este unul din cei doi şefi ai acelei reţele *Harta*, în care germanii l-au introdus, printre alţii, pe agentul dublu *Michel*. La sfîrşitul anului 1943, organizaţia sa este serios lovită, dar *Paul* izbuteşte să ajungă la Londra. Vrea să se întoarcă. Se va întoarce. În vizuina lupului. Căci reţeaua sa este împănată de agenţi dubli, pe care Gestapoul prevăzător i-a lăsat pe loc pentru a porni eventual din nou vînătoarea

sa de oameni. *Paul* va fi prins în ajunul zilei Z. Nu era prudent, bineînţeles, să i se dezvăluie marele secret. De aşa ceva nici vorbă nu poate fi. Dimpotrivă, i s-a dat ordinul categoric de a-i încredinţa lui *Michel* (despre care *Paul* nu ştie că este în serviciul germanilor) comanda secţiei normande a *Hartei.* E uluitor ? Afară doar dacă Londra cunoaşte trădarea lui *Michel.* În acest caz, lovitura este magistrală, întrucît *Michel* este fără voie transformat într-un agent triplu. Complicat ? De loc : aceasta înseamnă că, încunoştinţîndu-l pe *Michel,* promovat şef de reţea, că debarcarea nu se va face în sectorul său, există certitudinea că vorba cea bună va fi transmisă germanilor aşa cum se cuvine. În ce-l priveşte pe bietul *Paul,* plecat voluntar în ajutorul reţelei sale aflate în primejdie, de ce să nu i se vorbească cîte ceva despre Pas-de-Calais şi luna iulie ?

Faptul jertfirii cu premeditare a oamenilor rămîne. Oare după douăzeci de ani nu a sosit încă timpul să se recunoască cinstit că au fost într-adevăr sacrificaţi, dar că sacrificiul n-a fost zadarnic ? Astăzi, cînd lacrimile s-au uscat şi rănile s-au închis, nu este cu putinţă încă să se accepte crudul adevăr ? Colonelul Donet, pe care o acţiune eroică a Rezistenţei belgiene îl smulge din ghearele plutonului de execuţie, primise cu calm vestea condamnării lui la moarte. „La Marna, cînd atacam în fruntea plutonului meu, era vorba de acelaşi sacrificiu". Cînd colonelul Simpson, din serviciile engleze, îi spune, la 8 septembrie 1944 : „Acum ştiţi că nu aţi fi murit în zadar", colonelul Donet acceptase de mult. Şi *Robin* de asemenea acceptase, cînd un alt responsabil englez îi explică, la sfîrşitul războiului : „Sînteţi un om de afaceri. Puteţi înţelege aceste lucruri. Ştiţi doar că în afaceri este uneori nevoie să sacrifici 5 000 de franci pentru a salva 500 000..."

Era vorba de fiinţe omeneşti şi nu de bani, iar şefii englezi şi americani erau perfect conştienţi. Compatrioţii lor, ca şi membrii Rezistenţei europene, au trebuit să plătească un tribut greu pentru menţinerea secretului zilei Z. Cînd cei doi comando, Scott Bowden şi Ogden Smith, sînt trimişi să exploreze degeaba plajele din Pas-de-Calais, ei sînt expuşi la moarte

pentru a se păstra secretul. Cînd aliaţii hotărăsc ca tunurile flotei lor să nu deschidă focul asupra Zidului decît cu trei sferturi de oră înainte de atac, ei sacrifică cu bună ştiinţă vieţile cîtorva sute dintre soldaţii lor. Căci operaţiile de debarcare în insulele din Oceanul Pacific au demonstrat cît de greu era pentru marină să distrugă cazematele. Tocmai de aceea li s-a acordat vaselor de război un răgaz îndelungat pentru a le nimici cu obuzele lor. Cel puţin cîteva ore, uneori cîteva zile. Normandia însă nu este o insulă şi germanii ar putea trimite întăriri imediat ce prima salvă ar declanşa alarma. Deci Eisenhower a limitat începerea bombardamentului la trei sferturi de oră. Vrea să beneficieze pînă la sfîrşit de efectul surprizei. Aceasta înseamnă că primele valuri de asalt vor ataca fortificaţii încă puternice. Oamenii care vor fi seceraţi de gloanţele trase din cazematele Zidului vor muri într-un fel mai puţin dramatic decît olandezii din operaţia *Polul Nord* sau francezii din reţelele *Robin* şi *Mitridate*. Se vor prăvăli simplu pe nisip şi nici o controversă nu se va isca vreodată în legătură cu moartea lor. Sînt totuşi vieţi omeneşti care vor fi sacrificate pe plajele normande, aşa cum alte vieţi fuseseră sacrificate, cu luni şi ani în urmă, în sforăriile întortocheate ale intoxicării.

Rezistenţa a fost nicovala pe care au căzut, pe rînd, loviturile germanului şi englezului, dar pe care s-a făurit, în bună parte, succesul operaţiei *Overlord*.

Drept fundal sonor pentru comediile şi tragediile lui *Fortitude* a servit corul puternic al agenţilor dubli. Lily Sergheiev şi Hans Schmidt sînt soliştii, pentru că Berlinul îi consideră drept cele mai sigure izvoare de informaţii, dar toţi spionii arestaţi şi recrutaţi din 1940 le ţin cu sîrg isonul. Din aprilie cîntecele lor de sirenă îi înnebunesc pe germani. I-au înşelat şi i-au enervat. În fiecare săptămînă îi făceau să creadă că invazia era fixată pentru noaptea următoare. Pînă la urmă au reuşit să semene în lagărul inamic acea uluitoare descurajare de la jumătatea lunii mai şi convingerea, din ce în ce mai răspîndită, că invazia nu va mai veni niciodată.

Aceste vocalize nu erau decît un preludiu. Ofensiva agenților dubli nu pornește cu adevărat decît de la 15 mai, dar atunci dezlănțuie o adevărată ploaie de mesaje care să abate asupra Berlinului. Lily Sergheiev nu emitea la început decît de trei ori pe săptămînă : marți, miercuri și joi. În luna mai, cadența se accelerează : șase mesaje pe săptămînă. În ultimele două săptămîni ale lunii, emite de *trei ori pe zi*, și mesajele devin din ce în ce mai consistente. Ca și Hans Schmidt, care este supus aceluiași ritm, ea lucrează pe două teme : iulie și Pas-de-Calais. Transmite lui Kliemann nenumărate informații presupuse a fi culese în trenuri, în cluburi și în cantine. Descrie insignele diviziilor aliate pe care pretinde că le-a reperat în sud-est. Semnalează concentrări de blindate în fața lui Pas-de-Calais. Cît despre informațiile de interes strategic, declară că le deține de la prietena ei Nelly — o tînără persoană care s-ar bucura de confidențele generalului Koenig. De fiecare dată, Kliemann o felicită pentru munca ei.

În același timp, agenții cu care Schellenberg a inundat capitalele neutre, deoarece nu puteau să intre în Anglia, au fost în cea mai mare parte descoperiți și recrutați de serviciile aliate. Sînt îndreptați pe piste false (bunăoară, cumpărîndu-se în librăriile elvețiene toate exemplarele disponibile ale hărții Michelin nr. 51, cea a departamentului Pas-de-Calais). Sînt îndopați cu informații eronate. Datorită lor, datorită agenților dubli, care în Anglia bat cu frenezie în claviatura emițătoarelor lor, serviciile lui Schellenberg primesc în mai puțin de cincisprezece zile o sută șaptezeci și trei de mesaje :

Ele spun :

— *Dificultăți tehnice fac cu neputință invazia într-un termen apropiat...*

— *Debarcarea va avea loc de îndată ce condițiile meteorologice o vor permite...*

— *Nu trebuie să ne așteptăm curînd la o invazie...*

— *Atac în iulie în sectorul Dieppe-Dunkerque...*

— *Aliații vor debarca în Danemarca înainte de 18 iunie...*

— *Invazie în Belgia între 15 și 22 mai...*

— Îmbarcarea trupelor este terminată. Flota se pregătește să ia calea mării...

— Atac în Pas-de-Calais la sfîrșitul lunii mai. Va fi o manevră de diversiune. Englezii și americanii n-au căzut încă de acord asupra cărui sector se va îndrepta adevărata invazie...

— Importante parașutări în nordul Franței cu începere din 20 mai...

— Aliații, în fața puterii mereu crescînde a Zidului, au hotărît anularea invaziei...

— Invazie în noaptea de 22 spre 23 mai...

— Debarcarea amînată pentru la toamnă...

— Debarcare în Pas-de-Calais în iulie...

Etc.

Poate că, în definitiv, pasărea rară există totuși ? Poate un agent german a reușit să pătrundă în Anglia și să scape din plasa contraspionajului ? O șansă la o sută, cel mult. Considerînd erorile grosolane care au dus la capturarea spionilor lui Canaris sau ai lui Schellenberg, este puțin probabil ca mașina șchiopătîndă a spionajului german să fi produs deodată, printr-o întîmplare miraculoasă, un agent care să nu fi fost atins de infirmitățile comune. Și-apoi, probabil că astăzi s-ar fi știut acest lucru. În orice caz e sigur că glasul acestui erou eventual ar fi fost acoperit de larma agenților dubli. În mod paradoxal, rapoartele sale ar fi părut mai puțin serioase decît cele care erau pregătite cu minuțiozitate în birourile londoneze. Fiecare dintre informațiile lui ar fi fost contrazisă de alte douăzeci. Chiar dacă ar fi transmis la Berlin secretul planului *Overlord*, de ce i-ar fi acordat serviciile germane mai multă încredere decît lui Lily Sergheiev sau lui Hans Schmidt ?

Simplă ipoteză, căci, admițînd că există, agentul excepțional n-a descoperit adevărul. În mai 1945, serviciile aliate vor găsi în arhivele germane textul a două sute cincizeci de mesaje primite înainte de ziua Z. Imensa majoritate indică luna iulie și Pas-de-Calais. Un singur mesaj dă atît data cît și locul exact al debarcării. El provine de la un colonel francez cu serviciul la Alger. Acest ofițer a lucrat efectiv pentru Abwehr, dar a fost demascat și recrutat de aliați. L-au folosit pentru intoxica-

rea Berlinului. Au uzat și au abuzat de el. Serviciile germane, înșelate de acest agent de zeci de ori, nu s-au mai lăsat trase pe sfoară. Dar păstrează legătura, deoarece este întotdeauna interesant să știi ceea ce dușmanul ar vrea să crezi. Cu o rară îndrăzneală și o perversitate a spiritului într-adevăr admirabilă, aliații anunță prin colonel că invazia va avea loc în Normandia în 5, în 6 sau în 7 iunie. Pentru germani, mesajul său constituie dovada sigură că debarcarea va avea loc oricînd, *în afară de 5, 6 sau 7 iunie*, și oriunde, *în afară de Normandia*[1].

Este una din acele întîmplări într-adevăr destul de rare, în care informațiile, ajungînd la nivelul poeziei, pot fi considerate ca una din artele frumoase.

Deoarece Hitler și Rommel își făureau convingerile intime pe căile obscure ale intuiției sau ale bunului simț (care nu este adesea decît un alt nume dat intuiției), nu se va ști niciodată cu siguranță care din ingredientele cocteilului *Fortitude* a fost cel mai eficace. Diviziile de cauciuc sau prestigiul lui Patton? Intoxicarea cu ajutorul Rezistenței sau falsul cartier general al lui Montgomery? Probabil că valul neașteptat de mesaje trimise de agenții dubli a fost precumpănitor în determinarea unei decizii, dînd totodată o nouă eficacitate argumentelor care pînă atunci nu erau socotite ca hotărîtoare.

Fapt este că în cincisprezece zile Hitler și Rommel parcurg jumătatea drumului care îi desparte de von Rundstedt. La 15 mai aveau convingerea că invazia va avea loc în Normandia. La 31 mai, tot mai cred că Normandia va fi atacată, dar sînt convinși că aceasta nu va fi decît o manevră de diversiune, iar lovitura principală se va da în Pas-de-Calais.

[1] După ziua Z, colonelul a fost, bineînțeles, complet reabilitat în fața germanilor, așa încît aliații au putut să-l folosească în mod avantajos pînă la sfîrșitul războiului.

IUNIE

ULTIMELE O SUTĂ CINCISPREZECE ORE

1 iunie. 115 ore înainte de ziua Z[1]

Diviziile de asalt britanice încep îmbarcarea. Americanii, care urmează să efectueze o traversare mai lungă, se îngrămădesc cu două zile mai înainte în vasele de transport.

Soldații și-au părăsit taberele începînd din 26 mai. Au fost duși în apropierea porturilor, în zone de adunare poreclite „cîrnați“, din cauza formei lor alungite. Cînd veneau aici, oamenii nu știau care era destinația lor finală. Hărțile care li se dăduseră erau mute, sau Caen se numea Varșovia, în timp ce rîurile normande purtau nume de fluvii rusești. Pentru parașutiștii americani prezența numeroaselor mlaștini pe hărți făcea ca cele mai multe pronosticuri să fie în favoarea Danemarcei.

Cînd diviziile de asalt fură instalate în acești „cîrnați“, două mii de oameni din serviciile de securitate înconjurară

[1] Va fi întotdeauna vorba de ora engleză, în avans cu o oră față de cea germană.

regiunea pentru a le interzice orice legătură cu exteriorul. Se distribuiră apoi franci francezi soldaţilor şi britanicii primiră o fasciculă subţire, care începea cu următoarele cuvinte: „Un nou corp expediţionar, din care faceţi şi voi parte, va porni spre Franţa. Veţi contribui personal la alungarea germanilor din această ţară şi-i veţi conduce pînă la ei acasă“.

Ofiţerii primiră hărţi „vorbitoare“. Apoi se împărţiră soldaţilor fotografii ale plajei unde urmau să acosteze. Luate la nivelul apei, ele înfăţişau ţărmul aşa cum îl vor vedea din şalupe. Li se dădură apoi fotografii ale punctului fortificat pe care urmau să-l atace. Ei observară că obiectivul pe care timp de două luni de zile se antrenaseră să-l distrugă constituia o replică minuţios exactă a celui real. Fotografiile erau atît de desluşite, încît se zăreau pînă şi chipurile soldaţilor germani pe care vor trebui să-i ucidă. Li se înşiră un inventar amănunţit al armelor de care dispuneau aceşti soldaţi. Li se arătă pe machete locul unde erau ascunse aceste arme. Li se indică numărul şi amplasamentul muniţiilor destinate să-i aprovizioneze, precum şi planul cîmpurilor de mine şi al reţelelor de sîrmă ghimpată. Li se explică, în sfîrşit, la ce fel de mijloace vor recurge pentru a zădărnici această apărare şi rolul personal pe care fiecare va trebui să-l joace.

Cînd oamenii diviziilor de asalt părăsiră „cîrnaţii“ pentru a se îmbarca, aveau alt moral decît atunci cînd veniseră. Îşi dădeau seama că aveau despre adversar toate informaţiile care puteau fi culese. Teama de necunoscut fusese risipită. Sarcina era grea, desigur, dar ştiau cum trebuie dusă la îndeplinire şi felul în care inamicul va căuta să-i împiedice. Li se spusese adevărul — nimic decît adevărul, dar tot adevărul. Erau infinit mai reconfortaţi decît soldaţii germani în 1940 cînd, înainte de operaţia *Otaria,* li se distribuise „hărţi psihologice“ în care Anglia se găsea extraordinar de aproape de continent, încît părea că e de ajuns să faci un pas ca să traversezi Canalul Mînecii...

Acum, soldaţii sînt pe vase. N-au dreptul să iasă *sub nici un motiv.* Seara, o pîclă artificială acoperă complet porturile pentru a împiedica orice reperare a flotei de către rachetele

luminoase ale aviației germane. Piloții englezi și americani au fost preveniți că orice avion care va zbura deasupra zonei de debarcare va fi doborît de antiaeriană, chiar dacă ar purta culorile aliate.

Invazia este prevăzută, irevocabil, pentru 5 iunie.

114 ore înainte de ziua Z

Raportul serviciilor de informații din Luftwaffe semnalează :

„Parașutările de arme cresc considerabil din noaptea cu lună plină de 28 mai. Parașutări de echipe de ofițeri *în uniformă :* șederea lor clandestină pe timp mai îndelungat neputînd fi luată în considerație, s-ar putea socoti perioada începînd de la 12 iunie (ultimul pătrar de lună) drept periculoasă".

Statele-majore germane din vest așteaptă mai mult de la Luftwaffe. Rolul ei nu este atît de a da raportul asupra parașutărilor în Franța, cît de a observa pregătirile ce se fac în Anglia. Recunoașterile nocturne au semnalat în sud-vest un trafic rutier intens, descoperit datorită neglijenței șoferilor, care nu-și stingeau farurile. Von Rundstedt este încredințat că această neglijență este premeditată. Vor să-l facă să creadă că debarcarea se va produce în Normandia și nu în Pas-de-Calais. Ziua, zborurile de recunoaștere sînt foarte rare. Rommel s-a plîns, la 21 mai, în raportul său săptămînal : „Recunoașterile aeriene n-au adus *nici o* informație". Un formidabil baraj de aparate de vînătoare aliate împiedică Luftwaffe să se apropie de porturile din sud-vest.

Dimpotrivă, cîteva avioane „Junkers" izbutesc să zboare deasupra sud-estului fără a fi prea stingherite. Ele semnalează că la Dover și la Folkestone numărul șalupelor de debarcare este staționar, dacă nu chiar în descreștere. Von Rundstedt s-a liniștit. El socotește că atîta timp cît vasele nu mișună peste drum de Pas-de-Calais, nu este nimic de temut. La 30 mai, i-a făcut cunoscut lui Hitler : „Este adevărat că ora debarcării se apropie, dar amploarea atacurilor aviației inamice nu arată că ar fi de-a dreptul iminentă".

Ofițerii de stat-major de la Saint Germain-en-Laye țin cu minuțiozitate la zi, pe hărțile Angliei, ordinea de bătaie inamică, așa cum o reconstituiseră serviciile lui Schellenberg, luînd ca bază mesajele spionilor. Diviziile se îngrămădesc în sud-est, dincolo de Pas-de-Calais. Practic vorbind, sud-vestul este golit de armată.

112 ore înainte de ziua Z

La cartierul general din Portsmouth, Eisenhower primește o scrisoare furioasă de la Churchill. Premierul britanic a aflat că un ziarist american de la *Chicago Tribune* a obținut autorizația de a se întoarce în Statele Unite. Este indignat de această favoare inadmisibilă, atunci cînd guvernele țărilor amice, diplomații străini și civilii englezi sînt blocați în insulă. O anchetă rapidă face posibilă calmarea lui Churchill : a fost greșit informat, ziaristul n-a plecat. Incidentul îl amuză grozav pe Eisenhower. Spune : „Bătrînul *(old boy)* este în plină formă".

Tot la cartierul general din Portsmouth, căpitanul J. Stagg scrutează indicațiile care-i sînt transmise de stațiile meteorologice aliate. În cursul săptămînilor trecute, Eisenhower a pus la încercare perspicacitatea lui Stagg și a confraților săi meteorologi. Rezultatele au fost cît se poate de satisfăcătoare.

Cinci condiții minimale sînt absolut necesare declanșării operației *Overlord :* un vînt care să nu depășească 12 pînă la 20 km/h pe plaje, 20 pînă la 29 km/h în larg ; o vizibilitate de 5 kilometri ; un plafon de nori de 900 de metri ; un semiclar de lună — și toate acestea timp de trei zile cel puțin. Cele cinci condiții au fost întrunite în cea mai mare parte a lunii mai. Chiar ieri seara, soarele a dispărut într-o apoteoză glorioasă. Dar n-a mai revenit. În această zi de 1 iunie, cerul este cenușiu. Stagg notează : „Destul de optimist, dar, vădit, marja devine prea mică și situația este grea".

Potrivit observațiilor făcute pe ultima sută de ani, există o șansă din treisprezece ca toate cele cinci condiții să fie întrunite în luna iunie deasupra Canalului Mînecii.

Stațiile de recepție germane captează, după buletinul de știri de la ora 21, douăzeci și opt de mesaje personale emise de B.B.C. și adresate Rezistenței. Interceptate în Olanda, Belgia, Franța și chiar în Germania, ele sînt imediat transmise lui Schellenberg. Acesta, prin agenții dubli pe care i-a introdus în Rezistență, cunoaște la perfecție sistemul de alarmă pus la punct de către aliați. Cele douăzeci și opt de mesaje, care stau pe biroul său, trebuiau difuzate la 1, 2, 15 și 16 ale lunii. Le-au difuzat în ziua de 1 : totul este în ordine. Un semnal de alarmă pentru Rezistență. Acum ea va aștepta mesajele „B" care o vor pune în stare de alarmă în cel mai înalt grad. În cele patruzeci și opt de ore care vor urma mesajelor „B", postul B.B.C. va difuza frazele-cod care vor dezlănțui guerilla și sabotajul în regiunile alese.

Nu s-a ajuns încă aici. Poate că nu este vorba decît de o nouă manevră de intoxicare. Și în 1943, cînd cu exercițiul *Starkey*, postul B.B.C. a difuzat prima serie de mesaje. Trebuie așteptate mesajele „B" pentru a avea certitudinea.

Colonelul Mayer conduce o stație de recepție instalată la cartierul general al Armatei a 15-a în Pas-de-Calais. A captat unul din cele douăzeci și opt de mesaje, care este compus din două versuri dintr-un poem de Verlaine : „Al toamnei cînt viori de vînt îl plîng topite". Transmite imediat știrea autorităților superioare, dar îl informează totodată și pe șeful statului-major al Armatei a 15-a. Acesta pune trupele în stare de alarmă. Practic, ele nu părăsiseră această stare de la 1 aprilie.

În Franța, în orașele unde se ascund oamenii din rețele, în păduri și munți unde stau ascunși cei din Rezistență, mesajele sînt întîmpinate cu uimire și entuziasm. Tot așteptîndu-le, sfîrșiseră prin a crede că nu vor mai veni niciodată. Se fac imediat ultimele pregătiri. Fiecare rețea, fiecare membru al Rezistenței are de jucat un rol în cele patru planuri care au fost puse la punct. *Planul Verde* prevede dezorganizarea rețelei fe-

roviare franceze prin sabotaje. *Planul,* cu numele explicit de *Broasca Ţestoasă,* urmăreşte blocarea căilor de acces ale întăririlor germane prin acţiuni de guerillă. *Planul Violet* se aplică liniilor telefonice pe mare distanţă iar *Planul Albastru* reţelelor de distribuţie electrică: totul va trebui ferfeniţit.

Fiecare responsabil a primit un plic sigilat conţinînd instrucţiuni care-l privesc pe el personal. Nu are voie să-l deschidă decît la primirea mesajului care-i va ordona să treacă la acţiune, altfel va fi imediat împuşcat. Este evident că aceste ultime mesaje nu vor fi trimise simultan tuturor grupurilor din Franţa. În cursul primăverii, emisari veniţi din Londra au explicat acest lucru şefilor armatei secrete: trebuie evitată zăpăceala pe care o insurecţie generalizată ar putea-o provoca. În ziua Z, nu vor porni la atac decît grupurile apropiate de zona de debarcare. Celelalte grupuri vor primi ordinele de trecere la acţiune pe măsură ce aliaţii înaintează. Cele aflate la mare depărtare ar fi expuse unui masacru inevitabil dacă s-ar demasca înainte de vreme.

Unele grupuri sînt de pe acum încadrate de către echipele *Jedburgh,* compuse din trei ofiţeri (în general: un american, un englez şi un francez). Sînt acei „ofiţeri în uniformă", a căror sosire provoacă îngrijorarea serviciilor de informaţii din Luftwaffe. Ei au misiunea de a-i încadra pe cei din maquis pentru acţiuni de sabotaj şi de guerillă.

Echipele *Sussex,* concepute după acelaşi principiu al unui trio internaţional, sînt însărcinate cu informaţiile tactice înainte de debarcare şi în timpul campaniei din Franţa. Nu trebuie să întreţină nici o legătură cu reţelele Rezistenţei, în care s-au infiltrat în mod periculos elemente ale contraspionajului german [1].

[1] Echipele *Sussex,* dovedindu-se prea puţin numeroase, Juston O'Brien din O.S.S.-ul american, fost profesor de literatură franceză la Universitatea din Columbia, mare admirator al lui Proust, lansează operaţia *În căutarea oamenilor pierduţi.* Această operaţie constă în a regăsi pe candidaţii eliminaţi în trecut fiindcă n-au corespuns testelor *Sussex.* Fiecare misiune primeşte drept nume-cod numele unui personaj al lui Proust.

De gardă în fața postului lor de radio, clandestinii pîndesc acum mesajele care le vor spune dacă figurează printre cei aleși.

86 de ore înainte de ziua Z

Bombardiere grele bombardează intens coastele franceze. Două bombe în Pas-de-Calais față de una deasupra Normandiei. Cele nouăzeci și două de stații radar germane care se eșalonează de la Dunkerque la Le Havre continuă să fie atacate de bombardiere mijlocii. Sînt bine ocrotite de antiaeriană și pierderile sînt grele.

78 de ore și 45 de minute înainte de ziua Z

Stațiile de ascultare germane interceptează din nou, la ora 21 și 15 minute, cele douăzeci și opt de mesaje care pun Rezistența în stare de alarmă. Această repetare stîrnește mirarea serviciilor lui Schellenberg : în principiu nu trebuiau difuzate decît o singură dată. Fără îndoială, aliații vor să fie siguri că au fost auzite.

78 de ore și 30 de minute înainte de ziua Z

Stagg și ceilalți meteorologi sînt primiți de Eisenhower. Vești proaste : „Situația nu este aceea pe care o nădăjduiam. Nici un indiciu rău prevestitor în privința vîntului, dar în ce privește norii, perspectivele rămîn puțin promițătoare".

3 iunie. 70 de ore înainte de ziua Z

Unități ale flotei de război aliate ridică ancora la ora trei dimineața și părăsesc porturile Scoției și ale Islandei. Se duc la întîlnirea din insula Wight, în sudul Angliei, în această zonă unde se va aduna Armada și pe care marinarii au și poreclit-o „Picadilly Circus".

65 de ore înainte de ziua Z

Schellenberg informează pe diferiţi comandanţi de armate despre interceptarea celor douăzeci şi opt de mesaje şi-i avertizează că invazia poate avea loc în următoarele cincisprezece zile. La cartierul general al amiralului Doenitz, comandantul flotei germane, se crede că, o dată mai mult, este vorba de un exerciţiu al aliaţilor, un simplu episod în războiul nervilor pe care inamicul îl desfăşoară de optsprezece luni prin intermediul Rezistenţei.

63 de ore înainte de ziua Z

Un tînăr ofiţer englez, însărcinat cu o misiune între Portsmouth şi Londra, face un ocol şi se duce acasă la părinţi. Destăinuieşte părinţilor săi că debarcarea va avea loc la 5 iunie în Normandia. Fiind sesizate, serviciile de securitate îl arestează.

Bombardamente intensive asupra bateriilor de coastă şi a staţiilor radar germane.

Îmbarcarea diviziilor de asalt este terminată.

54 de ore înainte de ziua Z

Oamenii care răspund de *Mulberries* sînt la post pe uriaşele lor chesoane de beton. Remorcherele nu le vor deplasa de pe coastă decît în zorii zilei Z. Ofiţerii şi marinarii sînt istoviţi. Prefabricarea a două porturi artificiale, fiecare din ele avînd aceeaşi suprafaţă ca şi rada portului Dover, a constituit partea cea mai extenuantă a operaţiei *Overlord*. Obstacol principal : secretul draconic în care era învăluită operaţia. Cînd cereau oameni sau materiale, responsabilii cu *Mulberry* auzeau adeseori răspunsul : „*Mulberry ?* Ce vas mai e şi ăsta ?“ Numele-cod care le fusese atribuit era pricina disperării lor, căci nu avea o rezonanţă prea dramatică (*Mulberry*-dud) şi nu impunea nimănui. Ar fi preferat „Colţi de tigru“.

Pe chesoane, oamenii ascultă emisiunea în limba engleză difuzată de Radio Berlin. La microfon, trădătorul englez „lordul Haw-Haw". Lor li se adresează, și cu o voce dulceagă, domoală, teribilă le spune : „Știm exact ce vreți să faceți cu chesoanele. Vreți să le scufundați în fața coastei în timpul atacului. Ei bine, băieți, vi se va da o mînă de ajutor. O să vă scutim de necazuri. Cînd veți ajunge lîngă coastă, vom scufunda noi chesoanele în locul vostru".

Oamenii care răspund de *Mulberries* știu ce țintă magnifică vor oferi pe niște chesoane înalte și largi cît casele. Moralul lor e la pămînt. Sînt siguri că merg la moarte.

53 de ore înainte de ziua Z

Rommel îl întîlnește pe generalul Kramer. Capturat de englezi, acesta a fost eliberat cu prilejul unui schimb de prizonieri. El îi declară feldmareșalului că englezii vor ataca în Pas-de-Calais.

51 de ore și 45 de minute înainte de ziua Z

Stațiile de recepție germane captează pentru a treia oară cele douăzeci și opt de mesaje de alarmă.

51 ore și 30 de minute înainte de ziua Z

Meteorologii aliați își prezintă raportul. Sîntem în 3 iunie, ora 21 și 30 de minute. Primele convoaie americane au și pornit în larg. Stagg, pesimist, prevede vînturi puternice, nori joși și chiar puțină ceață pe coastele normande. Dar informațiile transmise de stațiile meteorologice lasă loc unei marje de nesiguranță. Eisenhower decide ca o nouă ședință să aibă loc peste șase ore. Atunci va hotărî. Convoaiele își continuă drumul.

49 de ore înainte de ziua Z

La Londra, o teletipistă de la *Associated Press* vrea să-şi îmbunătăţească viteza. Se distrează tapînd un „flash“, pe care orice ziarist ar dori să-l poată lansa : *Urgent Flash Associated Press, NYK QG Eisenhower anunţă debarcarea aliată în Franţa.* Din neatenţie, acest „flash“ este difuzat. Douăzeci şi trei de minute mai tîrziu *Associated Press* dă o dezminţire. Dar „noutatea“ a fost preluată de Radio Berlin şi Radio Moscova...

4 iunie. 45 de ore înainte de ziua Z

Este ora 4 dimineaţa cînd se deschide şedinţa hotărîtă de Eisenhower. O noapte senină. Nici o adiere. Dar Stagg confirmă prevederile sale pesimiste. Eisenhower se decide să amîne cu o zi debarcarea : 6 iunie în loc de 5. Un ordin este lansat către Armada aliată să facă calea-ntoarsă.

43 de ore înainte de ziua Z

La cartierul său general de la Roche-Guyon, Erwin Rommel, trezit ca de obicei înainte de revărsatul zorilor, semnează raportul săptămînal care va fi transmis în timpul zilei lui von Rundstedt. El relatează printre altele :

„Urmărirea sistematică şi intensificarea atacurilor aeriene, precum şi lansarea unui număr mai mare de mine în porturile noastre... arată că pregătirile de debarcare inamice progresează. Concentrarea atacurilor aeriene asupra lucrărilor de apărare ale coastei, între Dunkerque şi Dieppe, şi asupra porturilor de pe Sena şi Oise confirmă ipoteza unei debarcări în stil mare în această regiune... De la 1 iunie, posturile de radio inamice au mărit numărul mesajelor de avertisment către organizaţiile Rezistenţei franceze (dar, judecînd după experienţa acumulată, acest lucru nu trebuie interpretat ca un indiciu al unei debarcări iminente...). Recunoaşterile aeriene n-au constatat o creştere prea mare a numărului de vase de

debarcare în sectorul Dover. *Nici o* recunoaştere n-a fost efectuată asupra celorlalte porturi de pe coasta de sud a Angliei. Ar trebui trimise grabnic avioane de recunoaştere deasupra tuturor porturilor de pe coasta de sud".

Cu tot ordinul de rechemare, un convoi american continuă, în mod inexplicabil, să se îndrepte spre plaja „Utah". I se trimite în grabă un hidroavion, care reuşeşte să-l alerteze.

Aghiotantul Lang îi aduce lui Rommel raportul serviciului de informaţii al lui Luftwaffe. El spune între altele : „Adversarul reuşeşte tot mai mult să apere căile de acces spre coasta meridională a Angliei împotriva operaţiilor noastre de recunoaştere aeriene şi maritime. El e, probabil, pe cale de a efectua desfăşurarea mijloacelor sale de transport în vederea invaziei".

„Probabil"... Rommel vrea certitudini nu probabilităţi. Le va găsi în al doilea document pe care i-l aduce Lang : buletinul meteorologic cotidian. Redactat de colonelul-profesor Walther Ströbe, şeful secţiei meteorologice de la Paris a lui Luftwaffe, acest buletin prevede ploaie, vînt puternic şi cer acoperit. În aceeaşi clipă, un alt meteorolog, maiorul Lettau, anunţă că nici o debarcare aliată nu e posibilă în următoarele cincisprezece zile. El scrie : „Duşmanul n-a ştiut să profite de cele trei perioade de timp frumos care i-au fost oferite şi nu se poate afirma cu certitudine că se vor mai prezenta şi altele în cursul săptămînilor ce vin".

Rommel nu cunoaşte raportul Lettau, dar cel al lui Ströbe îi este de ajuns. Nimic nu ameninţă în zilele ce urmează. Condiţiile meteorologice vin în mod neaşteptat şi cu forţă în sprijinul a ceea ce Friedrich Hayn, ofiţer însărcinat cu informaţiile din Corpul 84 de armată, denumeşte „doctrina oficială" : „Întrucît n-au profitat de luna mai, nu se vor mai mişca pînă în august".

Marina l-a asigurat pe Rommel că pentru a-şi debarca forţele, aliaţii au nevoie de cinci zile consecutive de timp frumos. În cursul săptămînii viitoare nu le vor avea.

Ora 7 dimineața. Șoferul Daniel trage mașina neagră „Horch" în fața peronului. Rommel strînge mîinile ofițerilor din statul său major. Îi declară amiralului Ruge : „Nu-mi fac nici un fel de scrupule că plec, mai ales că în timpul absenței mele condițiile marcei vor fi foarte neprielnice unei debarcări. De altfel, recunoașterile aeriene nu ne dau nici un motiv să credem că aceasta ar putea fi iminentă".

După aceasta, Rommel se urcă în mașină. Pleacă în Germania. Mai întîi la Herrlingen, la el acasă, unde, la 6 iunie, va sărbători aniversarea soției sale. Apoi la Berchtesgaden, unde se află în prezent Hitler. Rommel este hotărît să facă uz de prerogativele sale de feldmareșal, care îi dau dreptul de acces direct la führer. A și telefonat prietenului său Rudolf Schmundt, aghiotantul lui Hitler, pentru a cere o întrevedere. Schmundt i-a răspuns că i se va acorda cu siguranță între 6 și 9 iunie.

Rommel vrea să obțină cele două divizii blindate și bateriile antiaeriene pe care le socotește absolut necesare pentru apărarea Normandiei. Fără îndoială, în prezent, crede și el că lovitura principală va fi dată în Pas-de-Calais, dar fapt este că la baza de la Cotentin efectivul este periculos de redus, chiar pentru a face față unui atac de diversiune. Toate cererile prezentate pînă acum au fost respinse. Ele se lovesc de împotrivirea surdă a ofițerilor de stat-major, care preferă, conform regulilor menționate în manualul lor strategic, să păstreze blindatele la distanță de plaje, spre a putea organiza o masă de manevră care, la nevoie, să fie aruncată asupra inamicului. Rommel poate înfrînge această împotrivire cu o singură condiție, necesară și suficientă : să beneficieze de sprijinul führerului. Dar Hitler nu mai este în aceeași stare de spirit ca la începutul lunii mai. Crede și el într-un atac principal în Pas-de-Calais. Preferă deci să-și păstreze blindatele la distanță și să le arunce împotriva celui mai important cap de pod. Maestrul german al blindatelor, generalul Guderian, l-a pus în gardă împotriva expunerii „în vitrină" a „Panzerelor"

sale : „Dacă procedăm astfel, nu le vom putea retrage şi angaja în altă parte cu o rapiditate suficientă". E evident că, dacă ele vor trebui în cele din urmă să se bată în Pas-de-Calais, e mai nimerit ca Divizia a 12-a SS să fie lăsată la Lisieux şi „Panzer Lehr" la Mans, decît să fie expediate în Normandia.

Pentru Rommel, aceste consideraţii strategice sînt bune şi frumoase în teorie, dar în practică supremaţia aeriană a aliaţilor le reduce la zero. El a înţeles în Africa ce înseamnă o atare supremaţie. Prevede că blindatele vor fi atacate fără încetare în cursul deplasărilor lor. Preferă să le aibă pe coastă, unde vor servi la ceva, decît în interiorul ţării, unde nu vor avea alt rol decît să se lase masacrate de avioanele de vînătoare-bombardament ale aliaţilor.

Schimbarea bruscă de atitudine a führerului i-a răpit lui Rommel cele mai bune atuuri. Dacă Hitler ar fi continuat să creadă că invazia principală va avea loc în Normandia, fără îndoială că ar fi consimţit la deplasarea celor două divizii, cu toată opoziţia generalilor săi. Oricum, Rommel îl va face să înţeleagă că, indiferent, Normandia sau Pas-de-Calais, toate forţele disponibile trebuie împinse spre coastă.

În timp ce se îndreaptă spre nişte discuţii cu rezultat incert, feldmareşalul are cel puţin o certitudine : nu vor veni în lipsa lui. Ploaia izbeşte în capota maşinii. Vîntul apleacă arborii care străjuiesc drumul.

Cu nouăsprezece zile în urmă, la 17 mai, Erwin Rommel rostise o cuvîntare în faţa paraşutiştilor din Regimentul al 6-lea al lui von der Heydte. Le spusese : „Să nu credeţi că vor veni într-o zi cu vreme frumoasă şi că vă vor înştiinţa dinainte. Vor cădea pe neaşteptate din cer, pe ploaie şi pe vijelie !..."

39 de ore înainte de ziua Z

Doi agenţi ai contraspionajului englez se prezintă la locuinţa lui Leonard Dawe, la Leatherhead, în Surrey. Cuvintele încrucişate întocmite de acesta, în colaborare cu prietenul său Melville Jones, pentru numărul din 27 mai al lui *Daily Telegraph*, au oferit perspicacităţii cititorilor definiţia : „Acest personaj

însemnat a zburat adeseori". Răspunsul, publicat la 2 iunie, era *Overlord.* În problema din 30 mai, definiției: „Stîrnește revolte în camera copiilor" îi corespundea *Mulberry.* În problema din 1 iunie: „Împarte regatul său cu Britania". Răspuns: *Neptun,* care, în jargonul Bigoților, reprezintă actul naval al debarcării.

În total, împreună cu *Utah* și *Omaha,* sînt cinci dintre cele mai importante cuvinte-cod ale planului de invazie care au fost publicate în *Daily Telegraph* în mai puțin de o lună. Stranie coincidență, spun cei doi vînători de spioni. Extraordinară coincidență, confirmă Leonard Dawe. Dar poate să dovedească foarte ușor buna sa credință: el compune problemele sale de cuvinte încrucișate cu luni înainte și le trimite la ziar. Numai o întîmplare fantastică a făcut ca definițiile incriminate să fie publicate toate cinci la intervale atît de scurte.

Informat în privința afacerii cu „flash-ul" de la *Associated Press,* Eisenhower se mărginește să dea din umeri.

36 de ore înainte de ziua Z

Raportul săptămînal semnat de Rommel este transmis lui von Rundstedt. Pentru bătrînul feldmareșal, el este o mărturie a progreselor realizate de „mareșalul puști": „Concentrarea atacurilor aeriene asupra lucrărilor de apărare ale coastei între Dunkerque și Dieppe și asupra porturilor de pe Sena și Oise confirmă ipoteza unei debarcări în stil mare în această regiune". Adică în Pas-de-Calais. În sfîrșit, se pleacă și Rommel în fața evidenței! Dar ca să ajungă la un adevăr pe care von Rundstedt îl descoperise printr-un simplu raționament strategic, a trebuit ca inamicul să-i deschidă literalmente ochii, bombardînd de două ori mai mult Pas-de-Calais decît Normandia...

Dacă von Rundstedt l-ar fi auzit pe Rommel luîndu-și rămas bun de la amiralul Ruge, triumful său ar fi fost și mai complet: „Recunoașterile aeriene — a declarat Rommel amiralului — nu ne dau nici un motiv să credem că debarcarea

ar putea fi iminentă..." Dar, în raportul său, semnalează că Luftwaffe n-a putut să zboare decît deasupra sectorului Dover, în fața lui Pas-de-Calais. Dacă el are certitudinea unui răgaz suplimentar pe baza faptului că „recunoașterile aeriene n-au constatat o creștere prea mare a numărului de vase de debarcare" în acest sector, aceasta înseamnă că el crede cu adevărat în Pas-de-Calais, după ce vreme îndelungată crezuse în Normandia.

Cît despre remarca în legătură cu mesajele Rezistenței, von Rundstedt îl aprobă întru totul. A primit vestea interceptării celor douăzeci și opt de fraze-cod cu aceeași nepăsare blazată ca și amiralul Doenitz. De cînd cu exercițiul *Starkey,* din septembrie 1943, are experiența creditului care trebuie acordat indicațiilor pe care Londra le dă Rezistenței. Și, cum scrie Rommel : „Judecînd după experiența acumulată, acest lucru nu trebuie interpretat ca un indiciu că debarcarea este iminentă..."

De altfel, la 1 iunie, seara, comandantul armatelor germane din vest nu găsise necesar să-și pună forțele în stare de alarmă.

29 de ore înainte de ziua Z

Responsabilii aviației aliate hotărăsc că bombardamentele de a doua zi vor trebui să lovească în același timp Pas-de-Calais și Normandia. Se prevăzuse ca în Z-1 obiectivele din Pas-de-Calais să fie părăsite dacă era evident că inamicul se aștepta la un atac în Normandia. Nici un indiciu nu lasă să se presupună o asemenea clarviziune.

Acest succes destul de nesperat al lui *Fortitude* l-a convins pe Eisenhower să ceară prelungirea măsurilor de securitate luate în Anglia și mai ales pe acelea care vizează pe diplomați. Vrea să ascundă cît mai mult timp posibil germanilor faptul că debarcarea în Normandia nu este o simplă manevră de diversiune, dar că, dimpotrivă, aliații au pus în joc toate mijloacele pentru reușita ei. Pentru același motiv,

interzice, chiar după ziua Z, orice menţionare publică a porturilor artificiale *Mulberries,* care ar arăta la ce eforturi s-a consimţit pentru Normandia.

27 de ore şi 30 de minute înainte de ziua Z

Şefii militari aliaţi se întrunesc pentru a lua cunoştinţă de verdictul meteorologilor. Este ora 21 şi 30. Vîntul suflă în rafale. Plouă cu găleata. Pe Canal e furtună. Dar Stagg anunţă pentru noaptea de 5 spre 6 o înseninare care se va prelungi pînă în după-amiaza zilei de 6 iunie.

Eisenhower se hotărăşte să pornească. Printre motivele care îl îndeamnă să dea semnalul verde se numără — şi e, fără îndoială, principalul : apărarea secretului operaţiei *Overlord.* O hotărîre negativă ar amîna debarcarea cu cincisprezece zile. Or, trupele de asalt ştiu acum care e obiectivul lor. Dacă se întorc pe sol pentru două săptămîni, nu se mai poate spera că secretul va fi păstrat. Un atac încercat în condiţii meteorologice submediocre constituie un risc şi implică sacrificii. Eisenhower preferă să înfrunte riscul şi să accepte sacrificiile decît să piardă în mod sigur avantajul surprizei.

Se dă un ordin provizoriu de pornire. Eventual va fi amînat în cursul unei ultime întruniri, care va avea loc peste cinci ore şi jumătate.

5 iunie. 21 de ore înainte de ziua Z

Ploaia a încetat. După ce Stagg şi-a confirmat pronosticul, Eisenhower spune : „O.K., pornim“.

19 ore înainte de ziua Z

Cele cinci mii de vase care transportă sau protejează trupele de asalt părăsesc porturile engleze şi se îndreaptă spre „Picadilly Circus“.

La Paris, meteorologul german Walter Ströbe dă liber ofițerilor săi. Întrucît el prevede că vremea rea va împiedica orice raid al aliaților, tunarii bateriilor antiaeriene primesc permisii. Buletinul meteorologic este transmis prin telefon la Saint-Germain-en-Laye. Statul-major al lui von Rundstedt îl socotește pe deplin satisfăcător.

Nici Ströbe și nici confratele său Lettau n-au posibilitatea să descopere că în Atlantic condițiile meteorologice s-au schimbat și că se anunță o înseninare. Ei nu dispun, asemenea colegilor lor aliați, de o rețea de stațiuni perfecționate și mai ales de vase special echipate. Pentru Lily Sergheiev, dezvăluirea acestor lipsuri constituise o surpriză de neuitat. Chiar la întîlnirea de la Lisabona, în luna martie, Kliemann îi ceruse să transmită la fiecare emisiune : temperatura aerului la Londra, direcția vîntului, forma norilor, înălțimea plafonului. El adăugase :

Kliemann : „Cel mai important este temperatura aerului. Dar un termometru înfipt la nivelul solului sau chiar la o fereastră nu va fi de ajuns. Așa că cel mai bine ar fi să-l legi de un fir lung și să te duci într-o grădină publică. Acolo vei roti firul deasupra capului, în așa fel încît să obții temperatura la o anumită altitudine.

Lily (consternată) : „Nu credeți că aceasta ar părea ciudat ? Aș putea atrage atenția dacă m-aș apuca să învîrtesc un termometru în Hyde Park... Nu e un lucru prea obișnuit...

Kliemann (foarte tăios) : „Va trebui s-o faci, firește, cînd nu va fi lume. Pentru noi este foarte important".

18 ore înainte de ziua Z

Raportul serviciului de informații al lui Luftwaffe. „Comandamentul inamic continuă să încerce, prin toate mijloacele proprii războiului nervilor, să ne împiedice să-i înțelegem planurile".

Nu numai că încearcă, dar chiar izbutește. Cu toate acestea, în 5 iunie, în timp ce cinci mii de vase plutesc spre

Franța, un avion german decolează în misiune de recunoaștere. Conform ordinelor primite, el inspectează cu grijă marea de-a lungul coastelor olandeze.

16 ore înainte de ziua Z

Soția sergentului de comando Ogden Smith, gătită cu cele mai frumoase haine ale ei, se pregătește să ia trenul care o va duce din Țara Galilor la Londra. A fost invitată la Buckingham Palace, unde regele îl va decora pe bărbatul ei cu Medalia militară. În clipa plecării la gară, este informată telefonic că ceremonia a fost anulată, sergentul Ogden Smith fiind reținut de alte obligații.

15 ore înainte de ziua Z

La Cherbourg, contraamiralul Hennecke, comandantul frontului maritim în Normandia, este informat că puternica stație radar din La Pernelle a detectat pe ecranele sale o activitate nefirească. Îl întreabă pe meteorologul său asupra șanselor unei invazii. Răspuns: „Mare foarte agitată, vizibilitate proastă, vînt puternic. Este puțin probabil ca aviația inamică să poată măcar bombarda. Nici o ameliorare, chiar trecătoare, nu se prevede pentru zilele ce vor veni".

Un convoi care trebuia să pornească la Brest primește ordinul să rămînă la Cherbourg din cauza furtunii.

12 ore înainte de ziua Z

Von Rundstedt semnează raportul săptămînal care va fi transmis führerului în cursul zilei. Apoi se duce să ia masa cu fiul său, tînăr locotenent, la hanul *La cocoșul îndrăzneț*. Un turneu de inspecție în Normandia este prevăzut pentru a doua zi, 6 iunie. Von Rundstedt dorește ca fiul său să viziteze Zidul.

Raportul pe care l-a semnat spune mai ales: „Atacurile aeriene repetate asupra orașului Dunkerque și a coastei pînă la Dieppe par să arate că efortul aliat se va îndrepta asupra acestui sector... Cu toate acestea, o debarcare apropiată pare puțin probabilă".

9 ore înainte de ziua Z

Cele 124 de avioane de vînătoare germane din Escadra a 26-a aeriană decolează din vestul Franței pentru a ateriza la noile lor baze, situate în est. Pe întreg teritoriul francez există în total 160 de avioane de vînătoare de zi, dintre care aceste 124, ca urmare a deplasării, nu mai pot interveni în Normandia.

8 ore înainte de ziua Z

Flota aliată se concentrează la „Picadilly Circus".

7 ore înainte de ziua Z

Personalul aerodroamelor engleze înțelege, în sfîrșit, rostul tonelor de vopsea albă care au fost livrate în cursul zilelor precedente: primește ordinul de a trage cu vopsea trei dungi paralele pe aripile avioanelor. Ele vor permite antiaerienei navelor și piloților aliați să facă mai ușor distincția între prieteni și dușmani în acel du-te-vino al zilei Z. Ordinul fusese dat în ultimul moment, pentru ca germanii să nu poată copia aceste semne noi.

Sînt vreo 10 000 de avioane de vopsit înainte de căderea nopții.

6 ore și 30 de minute înainte de ziua Z

Postul B.B.C. începe să difuzeze un număr de mesaje personale. Recomandă membrilor Rezistenței să rămînă permanent la posturile de recepție.

6 ore înainte de ziua Z

Vreo douăzeci de alsacieni, înrolaţi prin constrîngere în Wehrmacht, îşi făceau serviciul ca şoferi în Regimentul al 6-lea de paraşutişti. Colonelul von der Heydte află că în cursul după-amiezii au dezertat cu toţii. Imediat dă ordinul de întoarcere la regiment unui grup de subofiţeri, plecaţi la manevre în regiune.

La Londra, colonelul Rémy, erou al Rezistenţei franceze, discută cu colonelul Miller şi adjunctul său Neave, membri ai O.S.S.-ului american, despre oportunitatea paraşutării de arme în Normandia. Miller pare că ezită. Zărind o hartă a coastelor Franţei, Rémy pune din întîmplare degetul pe plaja „Omaha" şi exclamă: „În sfîrşit, să presupunem că debarcarea ar avea loc mîine şi s-ar face în acest loc... Recunoaşteţi că sugestia mea nu este lipsită de interes!"

Pentru prima oară, prietenii săi îi răspund cu răceală. Înciudat, Rémy îi salută tăios şi pleacă. El nu este Bigot. Miller însă, care este, telefonează imediat serviciilor de securitate. Aceştia propun arestarea lui Rémy pentru a-l izola în timpul orelor următoare. Miller garantează pentru francez. Afirmă că din partea lui nu e de temut nici o trăncăneală.

5 ore înainte de ziua Z

La cartierul general al Diviziei 716, la Caen, ia sfîrşit conferinţa săptămînală. Generalul Richter o încheie cu o notă umoristică, informîndu-şi colonelii despre o „înaltă autoritate" care l-a anunţat că debarcarea va avea loc între 6 şi 10 iunie. Mai adaugă că acelaşi avertisment l-a primit, începînd de la 1 aprilie, în fiecare perioadă de lună plină şi lună nouă.

4 ore şi 30 de minute înainte de ziua Z

Statele-majore din Normandia au pierdut cîţiva generali şi colonei. Au plecat la Rennes, unde trebuie să aibă loc o

„manevră pe hărţi", un *Kriegsspiel*. Tema propusă : debarcarea inamică în Normandia, precedată de lansări de paraşutişti. Exerciţiul de alarmă prevăzut pentru noaptea de 5 spre 6 iunie a fost, prin urmare, anulat.

Şeful statului-major al Armatei a 7-a, neliniştit de acest exod, dă prin cablu un ordin de ultimă oră : „Generalii şi ceilalţi ofiţeri superiori care participă la *Kriegsspiel* sînt rugaţi să nu pornească spre Rennes înainte de dimineaţa zilei de 6 iunie".

Dar cei mai mulţi sînt deja în drum spre Bretania, deoarece furtuna le alungase orice îndoială. Printre ei : generalul Heize Hellmich, Divizia 243 (Cotentin), generalul Karl von Schlieben, Divizia 709 (Cotentin), precum şi generalul Wilhelm Falley, Divizia 91 (Cotentin), care, în pofida ordinului, se pregăteşte de plecare, de teamă să nu întîrzie la Rennes, dacă va porni de-abia în dimineaţa zilei de 6 iunie.

Amiralul Kranke, şeful forţelor navale din vest, pleacă la Bordeaux. L-a prevenit pe von Rundstedt că, din cauza furtunii, în ziua aceea nici un vapor german n-a putut părăsi porturile. În timpul nopţii, nu vor fi patrule.

Corpul 84 de armată, la Saint-Lô, se pregăteşte să sărbătorească cu Chablis, la miezul nopţii fix (ora germană), aniversarea generalului Marcks.

La cartierul general al lui Rommel, la La Roche-Guyon, Hans Speidel, şef de stat-major, primeşte la un dineu invitaţi de elită, printre care scriitorul Ernst Jünger.

2 ore şi 45 înainte de ziua Z

După buletinul de ştiri de la ora 21,15 minute, postul B.B.C. difuzează *toate* mesajele „B", precum şi *toate* mesajele personale, dînd ordin *tuturor* grupurilor din Rezistenţă să treacă la acţiune.

La Londra, ofiţerii Franţei Libere sînt consternaţi. Nu înţeleg nimic. Planurile lor sînt reduse la zero. Întrucît ei nu cunoşteau secretul operaţiei *Overlord*, pregătiseră conştiincios

patru scheme diferite, stabilite în funcție de localizarea geografică eventuală a debarcării. În felul acesta, rețelele și membrii Rezistenței se vor angaja în luptă în mod progresiv. Șefii aliați aprobaseră. Toată lumea socotea că o insurecție generală ar duce la o baie de sînge și acest lucru trebuia evitat cu orice preț.

Baia de sînge este prevăzută pentru mîine și este dezlănțuită prin fraze amabile: „Caut un trifoi cu patru foi" și „Creșteți, trestii, foșniți, frunzișuri", care privesc *Planul Verde*; „Roșiile trebuie culese", care privesc *Planul Violet*, în timp ce după fraza „Chipiul lui Napoleon este oare la Perros-Guirrec?" Bretania va fi trecută prin foc și sabie. Mai sînt și „Zarurile sînt pe covor" și „Este cald la Suez" și „Copiii se plictisesc duminica" și „Lovindu-mi lin, sufletul plin de corzi rănite". Și toate celelalte. Fără excepție.

Mîine, cu miile, oamenii din maquis se vor arunca cu mîinile aproape goale asupra coloanelor blindate germane. Mîine vor cădea cu sutele cei din Vercors, din Ain, din Ardèche, din Savoia, din Dauphiné și din Haute-Provence. Istoria îi va uita. Cînd își va face socotelile, după debarcare, se va mărgini să numere cadavrele în uniformă care zăceau pe plajele normande. Dar clandestinii — care vor muri la răspîntiile drumurilor din Franța, la marginea pădurilor, în suburbiile orașelor, au adus și ei operației *Overlord* tributul lor de sînge.

Stațiile de recepție germane au captat mesajele emise de B.B.C. Imediat sînt retransmise la Berlin. Schellenberg este la fel de surprins ca și ofițerii lui de Gaulle. Mai întîi, mesajele caracteristice fiecărui grup au fost transmise în același timp cu mesajele „B". În principiu, nu trebuiau să urmeze decît după patruzeci și opt de ore. Mai cu seamă că ele dezlănțuie lupte de guerillă și sabotajul în cele patru colțuri ale Franței. Acest lucru nu fusese prevăzut. Și este atît de nesăbuit, că Schellenberg începe să aibă anumite îndoieli asupra autenticității rapoartelor trimise de agenții dubli pe care îi introdusese în mișcarea de Rezistență.

În orice caz, pentru el este o tristă evidență: dezlănțuirea unei insurecții generale nu aruncă nici o lumină asupra sectorului unde va debarca inamicul. Sacrificînd membri ai Rezistenței franceze, șefii spulberă nădejdile lui Schellenberg. Nu poate telegrafia statelor-majore din vest că debarcarea se va face în cutare sau cutare loc. Poate cel mult să le anunțe că invazia ar putea să înceapă dintr-o clipă într-alta. O face. Dar a făcut-o pînă acum de atîtea ori...

În Pas-de-Calais, la cartierul general al Armatei a 15-a, colonelul Meyer, a captat versul al doilea din poemul lui Verlaine: „Lovindu-mi lin sufletul plin de corzi rănite". O transmite forurilor interesate, apoi se repede în sufragerie, unde generalul Hans von Salmuth, șeful Armatei a 15-a, se distrează jucînd cărți cu trei ofițeri. Îi comunică știrea. Von Salmuth lansează replica lui obișnuită: „Stare de alarmă". În timp ce Meyer, radiind, salută și părăsește camera, generalul reia cărțile mormăind: „Sînt un vulpoi prea bătrîn pentru ca asta să mă mai scoată din fire".

Saint-Germain-en-Laye este înștiințat de interceptarea mesajelor „B". Un ofițer de stat-major al lui von Rundstedt exclamă: „Oare ei cred că aliații sînt atît de nebuni încît să-și anunțe sosirea prin radio?"

Statul-major al amiralului Kranke, șeful forțelor navale din vest, primește de asemenea știrea. Ea este menționată reglementar în jurnalul său de marș, cu această apreciere: „Binențeles că n-o să se întîmple nimic".

La La Roche-Guyon, cartierul general al lui Rommel, dineul lui Speidel este foarte reușit. Conversația se duce rînd pe rînd în jurul Italiei, Rusiei, politicii franceze, situației din Statele Unite, marinei franceze și lipsurilor din educația lui Adolf Hitler. Chestiunea mesajelor „B" nu este pomenită.

Armata a 7-a, pe care se bazează apărarea Normandiei, n-a fost informată de recepționarea mesajelor. Nimeni, nici la Saint-Germain, nici la La Roche-Guyon, nu socotește necesar s-o pună în stare de alarmă. În cursul celor două luni prece-

dente, serviciile de informaţii s-au înşelat de zece ori anunţînd invazia pentru a doua zi, şi vremea era frumoasă. N-o să fie crezute tocmai într-un moment în care vremea urîtă face cu neputinţă orice debarcare.

Cînd flota aliată părăseşte „Picadilly Circus“ şi se îndreaptă spre coastele normande, germanilor le rămîne o ultimă şansă de a-i descoperi cînd se apropie. Dacă folosesc această şansă — dacă sînt lăsaţi să o folosească —, ar mai avea timp să pună trupa în linie de bătaie ; ar mai putea să repună în cazematele sau în cuvele lor, în poziţie de tragere, tunurile bateriilor din Le Hoc, Riva-Bella, La Madeleine şi Morsalines, pe care Rommel le retrăsese din cauza bombardamentelor ; ar mai readuce în cazematele betonate ale Zidului stocurile de obuze, care, din acelaşi motiv, fuseseră depozitate în spatele liniilor ; în sfîrşit, ar asmuţi din nou asupra Normandiei o vînătoare generală.

Această ultimă nădejde o reprezintă radarele.

De la 10 mai, ele au avut de suportat 1 668 de raiduri aeriene. Dar, datorită minunilor realizate de echipele de reparaţii, au mai rămas destule aparate pentru a repera o flotă de 5 000 de vase. Înconjuraţi de incertitudini, generalii germani au avut dintotdeauna această convingere : radarele le vor anunţa invazia cu cel puţin cîteva ore înainte.

2 ore şi 10 minute înainte de ziua Z

Şase „Albermales“ de transport decolează de pe aerodromul din Harwell. Vor paraşuta în valea Ornei şaizeci de cercetaşi însărcinaţi să balizeze zonele de aterizaj ale trupelor aeropurtate britanice. „Dakotele“ cercetaşilor americani decolează de pe pista din Newbury.

O oră înainte de ziua Z

Opt aparate aparţinînd grupului 617 al lui Leonard Cheschire decolează din Anglia în direcţia Franţei. Fiecare echipaj este întărit cu un copilot şi un navigator secund. În

carlingă, un maldăr de serpentine din hîrtie metalizată, neagră pe o parte, strălucitoare pe cealaltă parte şi trei oameni pentru a le lansa.

Momentul acţiunii vine tocmai la timp pentru aviatorii din grupul 617. În scopul de a-i distrage de la exerciţiile lor plicticoase, Cheschire s-a gîndit să le distribuie revolvere, pistoale-mitraliere şi grenade. Pretext invocat: un atac posibil din partea paraşutiştilor inamici. Din lipsă de paraşutişti, aviatorii începură între ei un mic război amuzant şi periculos. Grenade explodau în jurul popotei şi nu puteai ieşi noaptea fără să nu rişti să te întîmpine o rafală. Autorităţile responsabile au primit cu uşurare ordinul de zbor.

Escadrila se îndreaptă spre Le Havre. Apoi coteşte spre stînga şi urcă spre Pas-de-Calais. Avioanele zboară în şir indian. Trebuie să păstreze cu rigurozitate distanţele între ele şi să lase aceeaşi înălţime. La fiecare treizeci şi cinci de secunde se întorc, zboară în sens invers timp de treizeci şi două de secunde, reiau apoi prima lor direcţie pentru treizeci şi cinci de secunde, şi aşa mai departe... De fiecare dată cînd virează pentru a lua direcţia celor treizeci şi cinci de secunde, cei trei oameni din carlingă aruncă prin portieră un morman de serpentine.

Acest carusel durează două ore, după care un al doilea grup de opt avioane va prelua ştafeta. Această schimbare de tură constituie partea cea mai delicată a operaţiei, căci al doilea grup nu va dispune decît de trei secunde pentru a lua locul primului. În total, grupul 617 trebuie să rămînă în aer vreme de opt ore.

Dacă manevrează cu o aproximaţie de o secundă şi de un metru, serpentinele pe care le lansează în mare vor înscrie pe radarele germane imaginea unui imens convoi maritim, lung de douăzeci şi doi de kilometri, urcînd spre Canal în direcţia Pas-de-Calais cu viteza de şapte noduri.

Dar o distanţare de patru secunde ar fi de ajuns pentru ca cei ce controlează radarele să descopere stratagema...

Pe verticala celor opt aparate ale lui Cheschire, optsprezece mici nave britanice brăzdează valurile. Fiecare remor-

chează un balon. Pe ecranele germane, aceste baloane vor apărea ca nişte mari unităţi cu rolul presupus de a ocroti convoiul.

45 de minute înainte de ziua Z

În întreaga Franţă grupurile de sabotaj sînt în acţiune. În Normandia, ele taie liniile ferate Paris-Cherbourg, Paris-Granville, Saint-Lô-Coutances. Rup firele telefonice care leagă între ele statele-majore germane. Cablul Paris-Cherbourg este sabotat.

40 de minute înainte de ziua Z

Staţiile radar din Normandia semnalează că sînt obiectul unui bruiaj intensiv. Cele din Pas-de-Calais, dintre care multe au fost intenţionat cruţate de bombardierele aliate, nu sînt de loc bruiate. Ele înregistrează un trafic maritim intens.

Toate avioanele de vînătoare de noapte germane disponibile sînt trimise în Pas-de-Calais. Vor patrula toată noaptea.

30 de minute înainte de ziua Z

Generalul Falley e în drum spre Rennes. Generalii Hellmich şi von Schlieben au şi ajuns.

La La Roche-Guyon, invitaţii lui Speidel au terminat masa. Conversaţia continuă în parc.

La Cherbourg, contraamiralul Hennecke şi statul său major au asistat la o serată muzicală. În momentul de faţă, supează cu artiştii.

La Saint-Lô, ofiţerii generalului Marcks se întreabă dacă şeful lor, destul de sever, va privi cu ochi buni mica sărbătorire cu Chablis pregătită pentru aniversarea sa.

La Herrlingen, Rommel gustă din bucuriile vieţii în familie.

La Berchtesgaden, Hitler primește cîțiva șefi naziști cu soțiile lor. Vor asculta muzică de Wagner.

Ziua Z, ora zero

1 087 de avioane zboară spre Normandia. În pîntecele lor, 18 000 de parașutiști care vor sări peste șaptezeci și cinci de minute.

5 000 de vase, transportînd 185 000 de oameni și 20 000 de vehicule, sînt doar la două ore distanță de punctele de ancorare care le-au fost fixate în fața plajelor normande.

Dar mai trebuie să treacă încă șaizeci de minute pentru ca ziua Z să sune în clopotnițele Franței, unde e în vigoare ora germană.

„PUR ŞI SIMPLU ZDROBINDU-NE SUB EFECTIVELE EI“

Războiul secret se termină, mai mult sau mai puţin, în momentul cînd începe bătălia. La Z + 1 minut, mitraliorul în poziţie aflat pe colina de pe plaja „Omaha“ influenţează mai mult destinele ţării sale decît Walther Schellenberg ; pe paraşutistul american care sare peste portiera „Dakotei“ sale se sprijină de acum încolo succesul operaţiei *Overlord*, şi nu pe aceia care, de luni de zile, se înverşunează s-o pregătească şi s-o proteguiască.

De îndată ce se aude prima lovitură de tun, oamenii serviciilor secrete şi-au epuizat rolul, asemenea lui Clifton James. În această noapte de 6 iunie, el doarme într-o cameră a hotelului *Shepheard* din Cairo. S-a sfîrşit, nu mai este Montgomery : a redevenit James, ca înainte. Şi spionii, maeştrii-spioni şi şefii spioni se întorc în culise cînd gongul bate cele trei lovituri şi cortina se ridică pentru reprezentaţia pe care ei au pus-o în scenă.

Numai Scott Bowden şi Ogden Smith fac excepţie de la această regulă. Cei doi comando sînt pe un vas care se îndreaptă spre „Omaha". Ei îi vor călăuzi, la cererea lui Bradley, pe soldaţii americani pe plajă sub cornul lunii. Va fi a treia lor vizită la „Omaha" — şi va fi şi cea mai teribilă.

Dintre ceilalţi, unii vor dispărea pentru totdeauna. Sculptorul Douin şi pescarul Thomine, închişi într-o celulă a închisorii din Caen, aud vuind escadrilele care-i aduc pe paraşutişti. Ei vor muri peste şase ore şi jumătate în bubuitul tunurilor marinei aliate. Alţii au dispărut provizoriu, dar vor reveni, ca, de pildă, Duchez, ascuns într-un grup de maquisarzi sau chiar soţia lui, care se află în lagărul de la Mauthausen. Unii, la gîndul că trebuie să părăsească scena, sînt cuprinşi de o ciudată nostalgie. Dominique Ponchardier doarme într-unul din „ascunzişurile" sale din Paris. Cînd se va deştepta şi va afla evenimentul, după prima izbucnire de delir al bucuriei, se va gîndi : „În faţa noastră avem un şir lung de zile stupide, îngrozitor de plicticoase". Spionului mărunt, penumbra culiselor nu i se pare prea întunecată ; nu era atît de aproape de focul rampei încît să-l zăpăcească. Spionul mărunt se îndepărtează în vîrful picioarelor. Acum, cînd *feldwebelul* o va lua la sănătoasa şi bateria va părăsi pajiştea, poate să-şi reia viaţa de acolo de unde a lăsat-o. Din zilele care au trecut nu va păstra decît amintirea unei spaime prelungite.

Pentru că el a avut curajul să-i fie frică, soldaţii care se pregătesc să debarce pe plajele Franţei au mai multe şanse de a ucide decît de a fi ucişi. Spionul mărunt le-a spus despre adversarul lor tot ce era omeneşte posibil să afle. De asemenea e posibil — tot omeneşte — să fi comis unele greşeli. La Merville, bunăoară, paraşutiştii colonelului Ottway vor plăti cu şaizeci şi şase de morţi cucerirea unui obiectiv lipsit de orice importanţă. Li se spusese că trebuiau distruse cu orice preţ tunurile de 150 ale bateriei : puteau să tragă asupra plajelor unde debarcau englezii. După patru ore, Ottway va constata că tunurile de 150 nu sînt decît nişte biete piese de 75 cu tragere scurtă. Spionul mărunt se înşelase ? Nu e sigur. S-ar pu-

tea ca serviciile de evaluare ale aliaților să fi cedat tendinței lor obișnuite : să deducă puterea unui tun după grosimea betonului care le ocrotește. Or, piesele de 75 din Merville sînt ca niște perle de cultură care ar fi fost depuse într-un sipet din aur masiv. Impresionați de talia cupolelor, se prea poate ca experții militari din Londra să fi preferat să meargă la sigur, mizînd mai curînd pe calibrul 150 decît pe cel de 75.

Pe limba de pămînt de la Le Hoc, descoperirea colonelului Rudder va fi și mai amară decît aceea a lui Terence Ottway. După ce va fi cucerit pintenul stîncos, va constata că o sută treizeci și cinci din ostașii săi căzuseră pentru a distruge niște tunuri care nu existau. Rețeaua *Centuria* semnalase totuși Londrei că ele fuseseră retrase cu doi kilometri în interiorul regiunii. Este posibil ca informația să nu fi parvenit sau să fi sosit prea tîrziu, ca și aceea referitoare la mișcările Diviziei a 352-a germane. Rezistența anunțase în luna mai sosirea acestei divizii pe colinele care domină „Omaha". Porumbelul călător care ducea primul mesaj fusese doborît. Soldații germani fură răsplătiți pentru aceste împușcături reușite. Ei au ucis și al doilea porumbel, căruia îi fusese legat un mesaj de confirmare. Rezistența a reușit totuși să transmită informația la Londra, dar trupele fuseseră îmbarcate și nu se mai putea face nimic.

Greșeală îndoielnică în ce privește Merville, întîrzieri datorite greutăților de transmitere a știrilor pentru Le Hoc și Divizia a 352-a. Și, ca o contrapondere, o formidabilă acumulare de informații precise cu privire la Zid, la armele și la oamenii lui. Spionul mărunt va citi în curînd certificatul de mulțumire pe care i-l va decerna Eisenhower : „Pornisem spre Franța înarmați cu toate informațiile tactice pe care ni le putea furniza un excelent serviciu de informații". Dar adevărata, cea mai frumoasă recompensă a sa ar fi să vadă în această noapte că soldații se avîntă în luptă cu o încredere născută din spaimele sale.

Nu datorită acestui spion mărunt ofițerii de pe puntea vaselor au chipurile uimite, amiralul Ramsay crede că întreaga

traversare se desfăşoară „într-o atmosferă ireală“, iar oamenii, cînd va sosi momentul să se îngrămădească pe navele de asalt, vor vorbi încet, cu toate că ţărmul francez se afla încă la o distanţă de cincisprezece kilometri, ca şi cum s-ar teme să nu trezească un duşman adormit ca prin minune.

Infirmarea previziunilor lui Eisenhower şi Montgomery : „Credeam că germanii vor fi în stare de alarmă în noaptea de Z-1 în momentul cînd forţele noastre se vor apropia de coastele Normandiei“ se datoreşte serviciilor secrete aliate.

Virtuoşi ai intoxicării, iluzionişti de tot felul, vînători neînduplecaţi, maeştri ai umorului : şefii serviciilor aliate — în special englezii — au întrunit toate aceste calităţi. La fel şi acei matematicieni care extrăgeau la rece cîteva vieţi sau cîteva sute de vieţi, sau cîteva mii de vieţi, în virtutea principiului, într-adevăr de necombătut, că uneori trebuie să sacrifici puţin pentru a cîştiga mult. Lily Sergheiev, care este o fire romantică, nu se poate obişnui cu acest pragmatism. Plictisită de a fi tratată ca o maşină, se va certa cu englezii la scurt timp după debarcare şi va pleca să moară în America, cu o întîrziere de şapte ani faţă de pronosticul medicilor.

Hans Schmidt va simţi asprimea britanică abia după sfîrşitul războiului. Neputîndu-se întoarce în ţara de baştină din cauza riscurilor grave la care s-ar fi expus, a fost lăsat să ducă o existenţă mediocră la Londra. Dar, deşi n-au mers pînă acolo încît să-i reproşeze trădarea primilor lui patroni, englezii îi arată lămurit că nu-i poartă nici o recunoştinţă. Este destinul clasic al agenţilor dubli de a fi dispreţuiţi din clipa cînd nu mai sînt de folos.

Peripeţii fără importanţă în comparaţie cu rezultatele obţinute de serviciile aliate. Ele au făcut curăţenie în Anglia, măturînd praful lăsat de spioni. Au izbutit să impună în această ţară liberală măsuri de securitate mai draconice decît a cunoscut vreodată o dictatură, ridicînd un zid de netrecut în jurul marelui secret. În pofida unor alarme mai serioase, au cîştigat bătălia defensivă pe care o dădeau în pragul operaţiei *Overlord*. Aceasta nu cerea decît tenacitate. Dar mai era nevoie şi de ceva talent pentru a reuşi să-l tragi pe sfoară

pe inamic, cu ocazia debarcărilor în Africa de nord, Sicilia și Anzio, distrugînd dintr-o singură lovitură încrederea pe care inamicul o acorda serviciilor sale de informații. Și era nevoie de ceva mult mai mult decît de talent pentru a duce la bun sfîrșit operația *Fortitude*. Jonglînd cu cîteva divizii blindate de cauciuc, cu un general Patton, cu o sosie a lui Montgomery și cu o mînă de agenți dubli, șefii serviciilor aliate, scamatori străluciți, fac să dispară Normandia și, în aplauzele germanilor, scot din pălărie Pas-de-Calais.

Chiar și fără ajutorul eficient, tăcut și involuntar al lui Roenne și Michael, ar fi făcut din *Fortitude* una dintre capodoperele informațiilor.

În Franța se apropie miezul nopții. Nici un ofițer, nici un soldat german nu crede cu adevărat că ziua Z va începe cu a douăsprezecea lovitură. Serviciile germane de informații, instrumente oarbe ale intoxicării aliate, s-au jucat prea mult cu nervii armatei, au făcut-o să suporte prea multe alarme false. Nu va crede în parașutiști decît atunci cînd se va pomeni cu ei în spate. Nu va crede în Armadă decît atunci cînd aparatele ei de detectare acustică vor tremura în ritmul turbinelor. Și a crezut în vreme urîtă, pentru că vedea ploaia șiroind și copacii legănîndu-se în bătaia vîntului. *Pentru prima oară după două luni, era în posesia unei certitudini indiscutabile, care excludea invazia : furtuna.* Alături de această realitate aproape palpabilă, ce însemnătate aveau mesajele „B" ? Simple elucubrații berlineze, cum au mai suportat atîtea. Tot auzind strigîndu-se zadarnic : „Foc !" armata hotărîse să-și astupe urechile și să nu-și mai obosească ochii pîndind convoaie imaginare. De acum înainte ca să creadă, vrea să poată pipăi.

Va pipăi cu amîndouă mîinile. Dar, prin cea mai uluitoare lovitură a destinului, această armată germană din vest, însetată de certitudini palpabile, va fi învinsă de o armată de fantome. Ca și cum vraja blestemată în care a fost învăluită nu mai putea fi dezlegată. Ca și cum ar fi fost condamnată să trăiască ieri, să moară astăzi, cu ochii fixați în largul

mării, spre un monstru ce nu apare niciodată, dar pe care ești silit să-l aștepți întotdeauna.

Totul începe cu Dieppe. Colonelul Roenne este șeful „Serviciului de armate străine din vest", atașat pe lîngă statul-major suprem. El are sarcina să-i informeze pe führer și pe adjuncții lui, pe baza unei sinteze a rapoartelor furnizate de serviciul de informații, asupra efectivelor, compoziției, repartiției și planurilor armatelor anglo-saxone.

După raidul de la Dieppe, colonelul redactează un raport în care arată că nu era vorba de o adevărată tentativă de invazie. Faptul că Goebbels declară contrariul, este normal : ăsta e rolul lui. Dar generalul Zeitzler, pe vremea aceea șef de stat-major al lui von Rundstedt, își depășește rolul atunci cînd îl felicită pe führer că l-a zvîrlit în apă pe inamicul venit să invadeze continentul. Recompensa nu întîrzie : este numit șef al statului-major general al armatei germane. Lui Roenne nu prea îi pasă de promovarea și de procedeele celui promovat, dar protestează cu energie contra deformării faptelor, pe care o socotește periculoasă. După cîteva rapoarte asupra problemei, primește acest răspuns cam sec : „Am impresia că secțiunea armatelor străine din vest își pierde prea multă vreme fabricînd rapoarte ; ar face mai bine dacă s-ar ocupa de o muncă mai constructivă".

Din această zi, Roenne și serviciul său sînt socotiți niște ciumați, plini de tare, revoltător de pesimiști, niște defetiști dezgustători. Întrucît se știe că văd totul în negru, inventarele făcute de ei puterii militare anglo-saxone nu prea sînt luate în seamă. La nevoie, se șterg cu guma cîteva divizii înainte de a prezenta celor de sus tablourile lor sinoptice. Liniștit, führerul ia cît poate din vest pentru a satisface înspăimîntătorul consum de oameni de pe frontul rusesc. Ce poate face Roenne pentru a împiedica această nebunie, care lasă vestul fără apărare ? Adjunctul său, colonelul Michael, îi suflă la ureche : să cuteze comiterea păcatului capital, trucînd informațiile. Roenne acceptă la sfîrșitul anului 1943. Izbutește să întrerupă exodul diviziilor din vest.

Fără îndoială că s-a felicitat pentru această reuşită pînă în seara de 6 iunie, cînd — într-o întîlnire remarcabilă — îi vede pe Hitler, Rommel şi von Rundstedt exprimînd aceeaşi părere : este vorba de o manevră de diversiune. Lovitura cea mare se va da în Pas-de-Calais.

Fără îndoială că Roenne şi Michael încep să fie într-adevăr foarte îngrijoraţi cînd Cherbourgul cade şi cele paisprezece divizii aliate debarcate n-au în faţa lor decît elemente germane reprezentînd valoarea a şase sau şapte divizii. În acel moment, în Pas-de-Calais există cincisprezece divizii germane, care, aruncate în bătălie, ar putea forţa destinul. Dar ele nu mişcă un pas, ca şi cum pe ele dezastrul din Normandia nu le-ar privi. Roenne şi Michael nu pot face nimic. Au căzut în propria lor cursă. Cu cele mai bune intenţii din lume, ei au împins în această cursă armata germană din vest, care este pe cale de a sucomba.

Fără îndoială că sînt desperaţi în tot cursul lunii iulie, în timp ce Hitler refuză cu încăpăţînare să arunce în luptă cele cincisprezece divizii intacte ale Armatei a 15-a din Pas-de-Calais, ale acestei Armate a 15-a pe care a întărit-o în luna iunie, în plin dezastru, cu trupe venite din Norvegia şi Danemarca şi care, în prezent, constituie nădejdea lui supremă. Căci ea va distruge complet al doilea asalt pe care-l pregătesc aliaţii, ea va zdrobi la poalele falezelor din Pas-de-Calais, ca la Dieppe, diviziile proaspete pe care Eisenhower le ţine în rezervă — acele divizii despre care numai Roenne şi Michael ştiu *că nu există*, întrucît ei le-au inventat în întregime la finele anului 1943 (treizeci dintr-o dată, dacă e să spunem deschis !) pentru a-l convinge, în sfîrşit, pe Hitler să nu evacueze din vest ultimele sale trupe...

Este relativ uşor să introduci treizeci de divizii într-un plan de bătaie. Dar cum le poţi face apoi să dispară fără nici o justificare ? Nici Roenne şi nici Michael n-au găsit un răspuns mulţumitor. Au lăsat pe hîrtie cele treizeci de divizii fantomă, iar Hitler le-a lăsat pe cele ale Armatei a 15-a în Pas-de-Calais. Aliaţii şi-au împins diviziile lor pînă în Bretania...

„Dacă Armata a 15-a germană — va scrie Eisenhower — ar fi fost aruncată în luptă în iunie şi iulie, ea ar fi adus poate înfrîngerea noastră, zdrobindu-ne pur şi simplu sub efectivele ei".

Hitler n-o aruncă în luptă decît la sfîrşitul lunii iulie. Frontul german e de mult străpuns şi bătălia Franţei este, practic, pierdută. La capodopera de mistificare elaborată de Londra, serviciile germane, înnebunite în patru ani de autointoxicare, au adus contribuţia finală.

Orologiile vor bate miezul nopţii. Pe cer, paraşutiştii americani şi englezi stau în picioare în carlingă, gata să sară. Flota este la numai o oră de locurile de abordare.

Soldaţii germani dorm în cazematele lor sau în corturi. Peste cîteva minute, ei vor înfrunta operaţia *Overlord.* Va fi nevoie de mult timp, mult sînge şi multe chinuri pentru a descoperi că o altă operaţie, numită *Fortitude,* le pecetluise destinul chiar din clipa cînd sunase prima din cele douăsprezece lovituri anunţînd miezul nopţii.

ORDIN PE ARMATE...

Nu voi sublinia niciodată îndeajuns rolul hotărîtor pe care l-a avut această amenințare foarte eficientă *(Fortitude)*, care a plătit dividende uriașe în momentul asaltului și apoi în cursul operațiilor de două luni ce au urmat.

DWIGHT EISENHOWER,
„Raportul comandantului suprem"

Serviciul nostru de informații a eșuat complet în acest moment *(este vorba de debarcare)*, deși unele rapoarte îndoielnice indicaseră că pregătirile aliate erau terminate. Invazia Franței de miază-noapte era așteptată din primăvara anului 1944, cînd timpul ar fi fost prielnic. Debarcarea în Normandia fusese semnalată la timp, dar nu s-a dat decît alarma obișnuită, așa cum s-a mai dat adesecori — o alarmă care, în diferitele ei gradații, devenise aproape o obișnuință pentru trupele germane, în funcție de numeroasele raiduri ale comandourilor aliate.

Serviciul de informații militare german nu știa nimic despre starea reală a pregătirilor aliate. În timp ce transporturile de trupe aliate se

apropiau de coasta Normandiei, nu a fost ordonată stare de alarmă în cel mai înalt grad.

FELDMAREŞAL WILHELM KEITEL,
şeful statului-major al lui Hitler, răspunzînd ziariştilor
a doua zi după condamnarea sa la moarte
de către Tribunalul din Nürnberg

Credeam că germanii vor fi în stare de alarmă în noaptea de Z-1, în momentul cînd forţele noastre se vor apropia de coastele Normandiei şi că, în seara zilei Z, vor înţelege că *Overlord* era o operaţie de mare anvergură, foarte bine organizată (...). Acum ştim că am realizat o surpriză care întrecea tot ce ne-am putut imagina.

MAREŞAL MONTGOMERY,
„De la Normandia la Baltica"

Secretul şi factorul surpriză au fost respectate cu rigurozitate de inamic în timpul muncii de pregătire a debarcării propriu-zise.

STATUL MAJOR AL MARINEI GERMANE

Pornisem spre Franţa înarmaţi cu toate informaţiile tactice pe care ni le putea furniza un excelent serviciu de informaţii (...). Am putut vedea în ce măsură informaţiile de care dispunea inamicul în privinţa noastră erau insuficiente.

DWIGHT EISENHOWER
(op. cit.)

CUPRINS

INTRODUCERE 5

MARTIE

Rămăşagul suprem. 13
La piciorul Zidului. 20
Omul din Stockholm şi cel din Oslo. 30
Lily la Lisabona. 37
Gorila şi vulpea. 43
O hartă şi un atu suveran. 49
Un specialist al zilei Z : amiralul Canaris. 59
„Moş Crăciunii“ împotriva „uniformelor negre“. 64

APRILIE

Spioni cu miile. 71
„Marţienii“ sînt invadaţi. 80
Adevărata problemă. 89
Cînd un Bigot întîlneşte alt Bigot. 94
Spionii kamikadzi. 107
Lily cheamă Abwehrul. 117
Echipa ingenioasă. 128
Un eşec şi unele nădejdi. 137

MAI

Marea panică. 145
Feldmareşalul şi spionii. 151
Porunca a şasea. 161
Führerul are întotdeauna dreptate. 168

Rommel ascultă B.B.C.-ul. 177
Cotitura. 188
Jocul cel mare. 191
Dubii şi dublii. 198

IUNIE

Ultimele o sută cincisprezece ore. 215
„Pur şi simplu zdrobindu-ne sub efectivele ei". 242
Ordin pe armate... 250

secretul zilei

editura politică

LEI 7